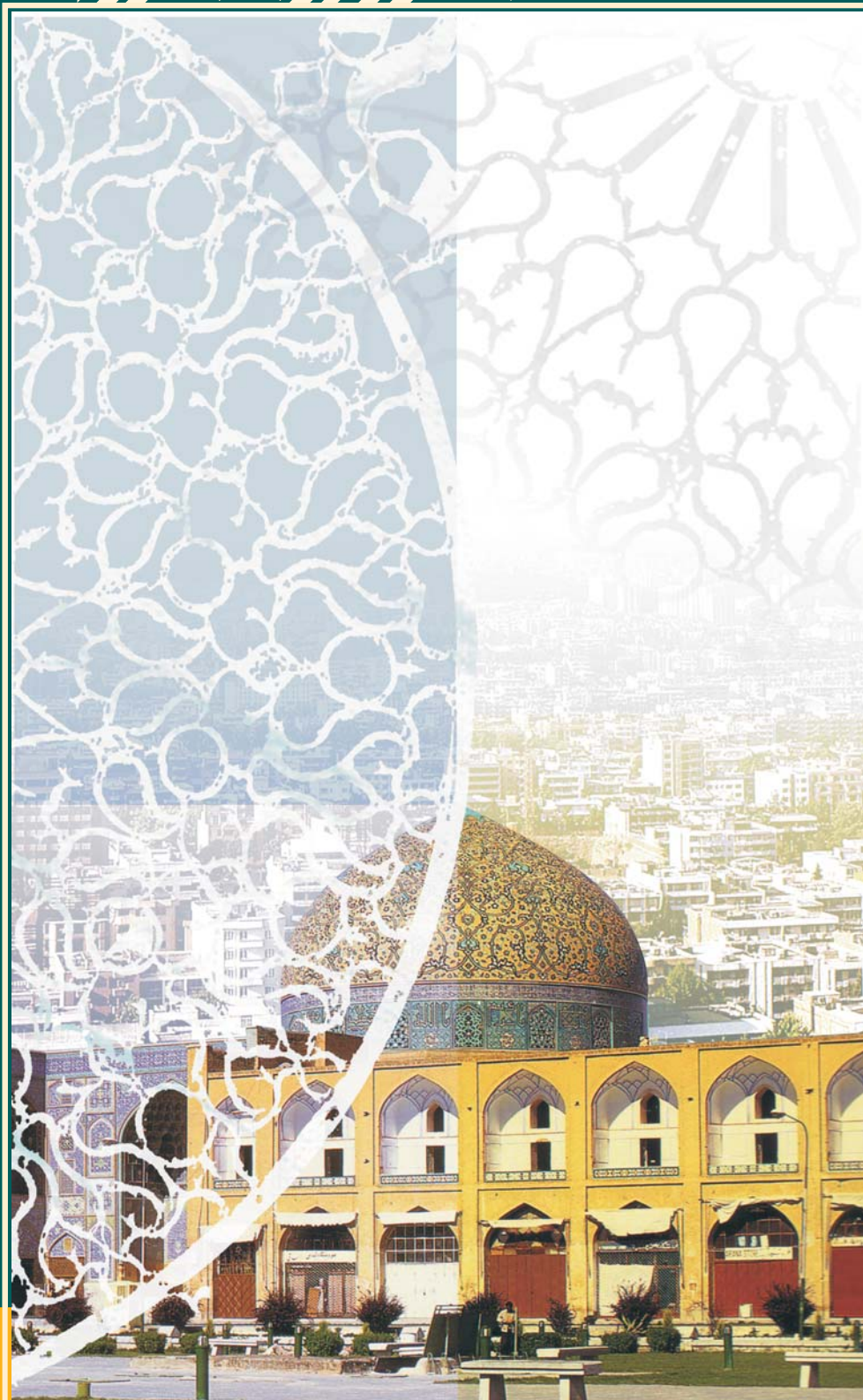

شهریار

۷۴

ماهنامه پژوهشی، آموزشی، اطلاع رسانی
برنامه ریزی و مدیریت شهری
دوره جدید - سا ششم - شماره ۷۴ - آذر ماه ۱۳۸۵
۹۲ صفحه - ۵۰۰۰ ری

- شهروندان و شهر مطوب
- نگرشی بر نقش کانونی شهرهای کوچک و میانی در توسعه منطقه‌ای
- طراحی شهری شهروندگرا
- جایگاه مدیریت فرهنگی در شهر
- دارالخلافة ناصری خاستگاه بدیه
- قانون احترام به آزادیهای مشروع
- حفظ حقوق شهروندی
- شهر فرهنگی، نیازها، سازه‌ها، چشم اندازها
- آشنایی با شهرداران موفق (استکهم)
- مشارکت شهروندی تجربه شهرداری
- سانقا روزا دو کوپن در هندوراس
- شهر سازی و حقوق شهروندی
- در آمد خانوارهای شهری

۴	یادداشت
۵	- گزارش اصلی / شهروندان و شهرمطلوب
	اندیشه و پژوهش
۱۰	- نگرشی بر نقش کانونی شهرهای کوچک و میانی در توسعه منطقه ای (بخش دوم) / هوشنگ سرور - منیژه لاله پور
۱۶	- چشم انداز توسعه مونیخ
۲۰	- طراحی شهری شهروندگرا / سینا رزاقی اصل
	گفتگو
۲۵	- جایگاه مدیریت فرهنگی در شهر
۳۰	- مشاور حقوقی / دفتر حقوقی سازمان
۳۵	- سده شهرداری ها / دارالخلافة ناصری خاستگاه بلدیة / عباس جلالی
۳۷	- قانون شهر / قانون احترام به آزادیهای مشروع ، حفظ حقوق شهروندی
	از نگاه شهردار
۳۸	- کاشان در تلاش شهری فرهنگی / گفتگو با حسین طباطبایی، شهردار کاشان
۴۰	- شورا و مشارکت / شوراهای اسلامی تحقق آرمان جمهوریت در نظام اسلامی (بخش اول) / سید محمد موسوی کربلایی
۴۲	- الفبای شهر / شهر فرهنگی، نیازها، سازه ها، چشم اندازها / محمود بر آبادی
۴۴	- آشنایی با شهرداران موفق (استکھلم) / مونا کریمی
	تجربیات جهانی
۴۷	- برنامه ریزی بهداشت در گوتبرگ / علی عربانی دانا
۵۰	- مشارکت شهروندی تجربه شهرداری سانتا روزا دو کوپن در هندوراس / کیومرث جهانگردی
۵۳	- شهرها و شهرداری های جهان / امکانات تفریحی در انگریج / برنامه ریزان شهر پکن از طرحی جدید استفاده می کنند / برنامه اصلاح حکومت محلی در صربستان
۵۶	- آموزش / شهر سازی و حقوق شهروندی / حسین نصر
۶۰	- دستاورد سفر های استانی دولت / پیوند شمال - جنوب شهر بیرجند
۶۲	- دیدگاه / اهمیت کشتارگاههای صنعتی / هاشم نوروزی فر
	گزیده پژوهش
۵۶	- راهنمای طراحی شهری مقاوم در برابر زلزله برای شهر بم
	گزارش خبری
۶۷	- توسعه ناوگان شهری / فاطمه شهبازی
۶۹	- برگزاری نخستین همایش حمل و نقل عمومی
۷۳	- شهر ساز نمونه انتخاب شد / ماندانا کنت
۷۵	- معرفی دفاتر سازمان / دفتر تشکیلات و نیروی انسانی در یک نگاه
۷۷	- اخبار کوتاه
	- شهرداری سیلوانه و تحول در چهره شهر / تدوین برنامه راهبردی، احیا و بازسازی بافت تاریخی کاشان و ...
۸۰	- اخبار سازمان / همایش معاونین سازمانی / نظام برنامه ریزی شهرداریها تدوین می شود و ...
۸۲	- یک شهر یک نگاه
	- اهواز، املش، باروق، صائین قلعه، کاشان، قزوین، مهاباد، مشکین شهر، هیر
۸۳	- آمار شهر / درآمد خانوارهای شهری / داندن جلالی
۹۰	- واژگان شهری / موج نوآوری / ناصر برک پور
۹۱	- معرفی پایگاههای شبکه / علی عربانی دانا
۹۲	- با مخاطب / محمدرضا بهاروند
	تازه های نشر
۹۳	- شناختی دیگر از شهر / عباس جلالی
۹۴	- فهرست انگلیسی

طرح روی جلد: حمید اسفندیاری - مربوط به گزارش اصلی
عکس پشت جلد: شانگهای، چین

۱. مطالب مندرج در ماهنامه لزوماً بیانگر دیدگاه های سازمان شهرداری های دهیاری ها نیست .
۲. ماهنامه در ویرایش و تلخیص مطالب آزاد است .
۳. مطالب ارسالی به هیچ وجه باز گردانده نخواهند شد .
۴. استفاده از مطالب و طرحهای ماهنامه تنها با ذکر مأخذ مجاز است .
۵- مقالات باید با دیسکت یا سی دی در محیط (فارسی Word XP) همراه باشد .

صاحب امتیاز: وزارت کشور - سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
مدیر مسئول: مهدی هاشمی
سر دبیر: عبدالعلی صاحب محمدی
مدیر هنری: حمید اسفندیاری
حرفچین: فاطمه دودله
نمونه خوان: فرحناز نوبخت
ناشر: انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

اهمیت فرهنگ و جایگاه والای آن در مباحث توسعه بر هیچ یک از صاحب نظران و خردمندان پوشیده نیست. فرهنگ و رفتارهای فرهنگی بخش قابل توجهی از زندگی هر انسانی را تشکیل می دهد و نیازهای شهروندان در حوزه فرهنگ جز لاینفک زندگی شهری امروز است. شهروند آگاه است که شهر بستر زیست مناسب (در تمامی جنبه ها) را برای او فراهم ساخته است (نگاه ایده‌آلی) و از این رو در قبال حمایت از آن در رویدادها احساس مسئولیت می نماید. برای شهروند انجام تکالیف شهروندی غرور و احساس در پی دارد و متقابلاً مدیر شهری موظف است تمامی حقوق شهروند را ادا نماید. در حوزه مدیریت شهری اعتماد متقابل بین مدیران و شهروندان، توان مدیریت را در دستیابی به اهداف و چندان می سازد. سرمایه واقعی شهر، شهروندان (و نه شهرنشینان) هستند و شهر پویا و زنده به واسطه همین شهروندان ظهور و بروز می یابد.

امروزه نگاه کالبدی و سخت افزاری به شهر جای خود را به نگاه راهبردی و فضایی داده و شهرها نه در شکل بزرگراه‌ها، پل‌ها، ساختمان‌ها و خدمات رسانی و شهرنشینان مناطق مختلف بلکه به عنوان اجتماعی با رویکردهای مختلف به منظور تحقق آرمان شهری با اهداف همسو، متنوع و گسترده نگریسته می شود. شهرداری در واقع نهادی است اجتماعی که به دنبال تبدیل شهرنشین به شهروندان دارای حقوق مشخص و معین است و آموزش و به بیانی وسیعتر فرهنگ سازی رکن اصلی در دستیابی به این مهم است.

اساسی ترین و آشکارترین نیاز در جامعه شهری ایران، احترام به حقوق دیگران و مشارکت در امور شهر و نهادینه ساختن قوانین شهروندی می باشد. برای بنیاد شهر مطلوب شاید بهترین راه ایجاد فرهنگ خودکنترلی در افراد است. این روش به ویژه در خصوص رفتارهای ضد اجتماعی مؤثرترین و کارآمدترین شیوه به نظر می رسد. پیامد فرهنگ نظم پذیری و خودکنترلی نهادینه شدن قوانین شهروندی خواهد بود و شهر فرهنگی از شهروندانی با فرهنگ بوجود خواهد آمد.

شهرداری‌ها می بایستی قبل از ارتباط با ساختمان‌ها، خیابان‌ها و نظافت شهر با روح و روان شهروندان مرتبط باشند و تأمین آسایش شهروندان در تمامی ابعاد به ویژه تعاملات اجتماعی را سرلوحه فعالیت خود قرار دهند که این امر خود رضایت در سایر ابعاد زندگی شهر را به دنبال خواهد داشت و کالبدهای فیزیکی نیز در راستای همین هدف پیگیری و اجرا شوند. و شوراهای شهر به عنوان پشتیبان و هدایت گر شهرداری‌ها نقشی مهم، پررنگ و والا در این هدف بر عهده خواهند داشت. ورود شوراهای شهر به عرصه مدیریت شهری این انتظار فرهنگی از شهر را هویت بخشید و تشکیل کمیسیون فرهنگی برای برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی شهر پاسخی بود به نیازهای شهروندان در این بعد حساس و تأثیرگذار.

با توجه به تقارن چاپ این نشریه و انتخابات شوراهای لازم است قدری در خصوص این موضوع برای شما خوانندگان عزیز مطلبی را عنوان نمایم.

دستیابی به مدیریت واحد شهری شاید بزرگترین هدف و آرمان شهرداری و شوراهای باشد. پراکندگی و تعدد مراکز تصمیم‌گیری در خصوص مسائل شهرها، سردرگمی در برنامه ریزی و اتلاف انرژی و هزینه‌های فراوان در اجرای امور شهر را به دنبال داشته است که همگان را به ضرورت اجرای هر چه سریع‌تر قوانین و آیین‌نامه‌ها در خصوص مدیریت واحد شهری رهنمون ساخته است. تبیین تشکیلات و تعریف نوع ارتباط مراکز و نهادها در امور مختلف شاید گامی مفید در دستیابی به

هدف‌های ذکر شده باشد. این نیاز عمیق در قالب گفتگو و تبادل نظر در خصوص برنامه‌های اجرایی با علم به مسائل شهری و دیدگاه مدیریتی برای امور شهری می تواند راهگشا بوده و حل مشکلات را در پی داشته باشد. اعتماد مردم بهترین و بیشترین سرمایه شوراهاست و در غیبت اهرم قانونی برای شوراهای (در جهت اجرای مصوبات و قوانین) این اعتماد بهترین پشتیبانی را از شوراهای در جهت تحقق اهداف مورد نظر خواهد داشت. جلب اعتماد آحاد مردم و توجه به سلیقه‌ها و دیدگاه‌های مختلف و بعضاً متناقض شهروندان (به ویژه در شهرهای بزرگ) کاری پیچیده است. تعریف جامع حوزه فعالیت، آشنایی با ظرایف مدیریت شهری و آموزش شاید اصلی ترین وظایف شوراهای باشند که یقیناً تبیین آنها مسیر پیش رو را مشخص ساخته و بر سرعت حرکت آنها خواهد افزود. شوراهای تشکیل شدند تا مردم بتوانند در تعیین سرنوشت خود دخالت داشته باشند. زندگی امروزی به گونه‌ای است که مشارکت مردم در اداره امور محلی بدون تعیین سازوکارهای مناسب میسر نخواهد بود. دوره فعالیت شوراهای فرصتی مناسب پیش آورد تا مسئولان و مدیران کشور در سطوح مختلف بدانند که پیامد حضور شوراهای در مدیریت شهری چیست و چه می تواند باشد.

اهمیت آموزش شوراهای ضرورتی انکارناشدنی است. نظام شورایی در ایران در قیاس با بسیاری از کشورهای در حال توسعه، قدرت و پیشینه چندان ندارد و شوراهای در پهنه وسیع و متکثر فرهنگی، اجتماعی و جغرافیایی جامعه ایران در اقصی نقاط شهری و روستایی کشور شکل گرفته‌اند. تجربه هشت ساله شوراهای بیانگر ضرورت توانمندسازی و ارتقاء کیفی منتخبان شوراهای برای موفقیت بهتر آنهاست. مهم ترین عامل کارآمدی و مطلوبیت هر سازمانی، نیروی انسانی و نرم افزار آن است. ارتقاء کیفیت سایر عناصر به نحوه عملکرد ساختار نیروی انسانی، سطح دانش، تخصص و مهارت، وجود انگیزه‌های مختلف و تلاش و پشتکار بستگی دارد. آغاز سومین دوره فعالیت شوراهای اسلامی شهر و روستا می تواند فصلی نو در جایگاه این نهاد بین شهروندان ایجاد نماید و در عرصه‌های تازه فعالیت مورد نیاز شهروندان به ظهور برسد.

تجربه شوراهای بحمداله موفق بوده است و شاید بتوان گفت که بهترین شیوه مردم سالاری در شوراهای تحقق و بروز یافته است. ارتباط دائم و نزدیک شهروندان با نمایندگان منتخب خود، اعتماد مردم به مجموعه حاکمیت محلی را جلب نموده و این اعتماد به گامی برای حرکت به سوی شرایط بهتر تبدیل شده است. هرچند در برخی موارد خواست و انتظار مردم از شوراهای فوق وظایف شوراهای است (که شاید داوطلبان شوراهای و منتخبین در ایجاد این انتظارات سهمی داشته‌اند) اما در مجموع فعالیت شوراهای در قالب عملکرد شهرداری‌ها در ابعاد مختلف زندگی شهری ستودنی است و همچون همیشه مردم به عنوان مخاطبان اصلی فضای خدمت رسانی به تمامی جامعه را آماده ساخته‌اند و مشارکت آنها در سطحی گسترده تجلی و تبلور یافته است و باز هم آموزش رکن اصلی در این خصوص می باشد که شوراهای و مردم در سطوحی جداگانه همچنان نیازمند آنند. با توجه به نوپا بودن علم مدیریت شهری و فراوانی شهرنشینان به عنوان گستره وسیع مخاطبان آن این آموزش اهمیت و جایگاه ویژه‌ای می یابد. ساخت شهر (کالبد، فضا و معنی) با تفکر و ابزار نامناسب تبعاتی غیرقابل گذشت در پی خواهد داشت و چه بسا تصمیمات غیرکارشناسی سال‌ها آثار نامطلوب خود را در شهر نمایان نگه دارد.

شهروندان و شهر مطلوب

آرش سرایی
کارشناس ارشد شهرسازی

نگاه شهروندان به شهر و انتظار آنها از شهر خوب از جمله مواردی است که بررسی آن می‌تواند مدیریت شهری را در برآوردن نیازهای شهروندان یاری کند. در حقیقت مدیریت شهری با دانستن اینکه شهر مطلوب از دید شهروندان چه ویژگی‌هایی دارد، برنامه‌ریزی‌های آینده خود را جهت می‌بخشد. از طرف دیگر، شهروندان نیز برای رسیدن به شهری مطلوب باید دارای ویژگی‌ها و خصوصیات باشند تا در رابطه‌ای دوسویه بتوان به اهداف مورد نظر دست یافت.

در این میان نقش آموزش‌های لازم در حیطه فرهنگ شهروندی بسیار مهم و حیاتی است و مسلماً شهروندان آگاه از حقوق شهروندی، در انجام مسئولیت‌های شهروندی نیز سعی و تلاش دو چندان خواهند داشت.

در میزگردی که در ماهنامه [شهرداریها] با حضور چندتن از شهروندان صاحب نظر و آگاه برگزار شد، سعی گردید تا در ابتدا شهر مطلوب از دیدگاه شهروندان مورد بررسی قرار گیرد و در ادامه ویژگی‌هایی که شهروندان برای رسیدن به آن باید دارا باشند و همچنین نقش مدیران شهری، بررسی شد. نکته مهم در این میزگرد مقوله آموزش شهروندان از همان آغاز کودکی در نهاد خانواده و سپس در مدرسه و دانشگاه و همچنین نقش پررنگ رسانه‌ها در جهت‌دهی و آموزش حقوق و مسئولیت‌های شهروندی بود که مورد تأکید تمامی حاضران قرار داشت.

شرکت کنندگان در میزگرد عبارت‌اند از:

۱. فاطمه فرهنگ‌خواه، مدیر عامل انجمن حمایت از کودکان توان‌یاب؛
۲. علی اکبر تقوایی، دکتر در شهرسازی و عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس؛ و
۳. محسن کوشش تبار، مدیرکل دفتر تشکیلات و نیروی انسانی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.

دکتر در شهرسازی و عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس
علی اکبر تقوایی

شهردارها: از نظر شما به عنوان شهروند - و نه کارشناس - شهر مطلوب چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟ فرهنگ خواه: من اجازه می‌خواهم قبل از اینکه ویژگی‌های شهر مطلوب را بگویم، کمی از سابقه آنچه که باعث شده است شهر ما (تهران) در شرایط فعلی قرار گیرد و ویژگی‌های شهر مطلوب را دارا نباشد، بازگو کنم.

از دوران مشروطیت، موضوع حضور شهروندان در سرنوشت خود همواره مطرح بوده است؛ به عنوان نمونه اینکه در زمان مشروطیت، قانون بلدیة تصویب می‌شود. ولی بعد از آن متأسفانه به علت شرایط قومی - قبیله‌ای که جامعه ما همواره با آن روبه‌رو بوده است، این قانون بعد از مدتی مسکوت می‌ماند و بعد طبیعتاً ملغی می‌شود. در زمان رضاشاه نیز به نوعی حق انتخابی که در قانون بوده است از شهروندان گرفته می‌شود و به عنوان نمونه انتخاب شهردار به وزارت کشور سپرده می‌شود و مجدداً مردم از حق قانونی خود محروم می‌گردند. مجدداً در زمان پهلوی دوم این قانون را احیا می‌کنند ولی به صورت فرمایشی و بدون اینکه در حقیقت شاخص‌های اصلی شورا و مشارکت مردم را دارا باشد. با توجه به این روند تاریخی، مشاهده می‌شود که همواره مردم غایب اصلی در تصمیم‌گیری‌های شهری و محله‌ای خودشان بوده‌اند و می‌توان چنین نتیجه گرفت که نخبان و روشنفکران ما همواره چیزهایی را در جامعه آورده و خواسته‌اند نهادینه کنند ولی متأسفانه موفق به انجام آن نشده و مدام به عقب بازگشته‌اند و من دلیل آن را نبود فرهنگ لازم می‌دانم. حالا به همین دلیل است که

شهر مطلوب به نظر من شهری است که بتواند حداکثر نیازهای شهروندان را برآورده کند. اصولاً شهر به عنوان محلی است که مردم برای برآورده کردن نیازهای شان به آن روی می‌آورند. اگر قرار باشد نیازها برآورده نشود نمی‌توان اسم آن را شهر گذاشت

وقتی در سال ۱۳۸۵ به شهر تهران نگاه می‌کنیم نه تنها ویژگی‌های شهر مطلوب را نمی‌بینیم بلکه برعکس، شهری رها شده و بی‌برنامه را شاهد هستیم. به عنوان مثال وقتی که من به عنوان شهروند به پارک‌ها که محلی برای گشت‌وگذار همگان است نگاه می‌کنم، می‌بینم که جلوی آن نرده‌هایی زده شده یا زنجیرهایی بسته شده است که فردی که از صندلی چرخدار یا عصای زیربغل استفاده می‌کند اصلاً نمی‌تواند عبور کند و وارد این محوطه تفریحی شود. بنابراین از دید من شهری مطلوب است که شهروندان را به مشارکت و تعامل فراخواند. یعنی من به عنوان شهروند بتوانم نقش‌آفرین باشم و این کار نیز باید از محله‌های کوچک شروع شود و نمی‌تواند به صورت دستوری از بالا القا شود. من باید ابتدا در محله نقش بیافرینم، آنجا توانایی‌هایم ثابت شود و بعد بیایم در منطقه، شهر و روستا. ولی این اتفاق در جامعه ما رخ نمی‌دهد و مردم شهر را مال خود نمی‌دانند. این شعار [شهر ما خانه ما]، از دید مردم، شعاری به حق نیست. ولی اگر من در سرنوشت خودم مشارکت کنم طبیعتاً می‌توانم تأثیرگذار باشم. این

ویژگی‌ها مجموعه‌ای از اتفاقات به هم پیوسته است که می‌تواند شهر را به شهری مطلوب بدل سازد و اگر بخواهم تک‌تک نام ببرم شاید خیلی مفید نباشد بلکه برعکس، دقیقاً باید مجموعه‌ای از شرایط فراهم شود تا یک شهر، شهر مطلوب شود.

تقوایی: شهر مطلوب به نظر من شهری است که بتواند حداکثر نیازهای شهروندان را برآورده کند. اصولاً شهر به عنوان محلی است که مردم برای برآورده کردن نیازهای شان به آن روی می‌آورند. اگر قرار باشد نیازها برآورده نشود نمی‌توان اسم آن را شهر گذاشت. این موضوع خیلی مهمی است؛ و نیازها را می‌بایست نهادها و سازمان‌های مختلفی که در شهر وجود دارند برآورده کنند. نهادها ممکن است دولتی باشند و یا غیردولتی و یا اینکه NGOها و خود مردم باشند. عموماً مشاهده می‌شود که نهادهای دولتی، مدیریتی را که باید به طور فراگیر اعمال کنند، انجام نمی‌دهند. از یک طرف هم خود مردم به عنوان شهروند، برخی اصول را رعایت نمی‌کنند. از روزی که مطلع شدم چنین میزگردی برگزار می‌شود، با افراد مختلفی صحبت کردم و پرسیدم [نظر شما به عنوان شهروند چیست؟] در خانه و دانشگاه از همه سؤال کردم. همه آنها مطالب بسیار جالبی گفتند. نتیجه کلی این بود که شهر درست به مثابه خانواده و موجود زنده است، که در آن همه باید تشریک مساعی کنند تا کار آن نهاد به خوبی انجام شود. اگر بنا باشد تمام افراد مسئولیت را به عهده یکی از اعضای خانواده بگذارند، مسلماً آن خانواده در بعضی از زمینه‌ها دچار نواقص و کمبودهایی خواهد شد. پس همان طور که ما موظفیم در انجام امور خانه مشارکت داشته باشیم، در شهر هم که خانه بزرگ ماست باید تشریک مساعی داشته باشیم.

من در کشورهای مختلفی زندگی کرده‌ام و تجاربی از این موضوع دارم. به عنوان نمونه زمانی که در یکی از شهرهای آمریکا به عنوان دانشجو درس می‌خواندم از من دعوت شد که در شورای محله شرکت کنم و نظر من را هم که خارجی محسوب می‌شدم، در مورد ساخت یک کلیسا در محله پرسیدند. من فکر می‌کردم چون خارجی هستم نظر من برای آنها مهم نیست، ولی دیدم که مرا هم دعوت کردند. بنابراین مردم و مسئولان نباید نسبت به مسائل بی‌تفاوت باشند. اگر از جنبه سابقه تاریخی نیز بررسی کنیم، ملت ما سابقه تمدن درخشانی دارد. ۲۵۰۰ سال پیش به ما می‌گفتند: پندار نیک، گفتار نیک، کردار نیک. از این شعار بالاتر و زیباتر وجود ندارد، پس ما باید پیشگام باشیم؛ ولی می‌بینیم به دلایلی که همکارمان فرمودند ما عقب ماندیم. پس باید برگردیم خویشتن خویش را پیدا کنیم و براساس آموزه‌های دینی، فرهنگی خود این احساس مسئولیت را هم در مردم به عنوان شهروند و هم در مسئولان به وجود آوریم.

کوشش تبار: باید دید ما از چه کشوری حرف می‌زنیم و چقدر حق داریم از شهر و شهروند صحبت کنیم. می‌گویند در دنیا وقتی رونق اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و اقتدار حکومتی به اوج خود می‌رسیده است، بنیادهای شهری شکل می‌گرفتند. نگاه تاریخی نشان می‌دهد که ما جزو کشورهایی در دنیا هستیم که بیشترین تعداد ایجاد شهر در دوران قبل از اسلام را داشته‌ایم. از زمان

فاطمه فرهنگ‌خواه
مدیر عامل انجمن حمایت از کودکان توان‌یاب

هخامنشیان با توجه به مدیریت سرزمین پهناور ایران به ویژه در دوره داریوش تا عصر ساسانیان و انحطاط آنها و ورود دین مبین اسلام، در هر دوره زمانی شهرهایی به وجود آمده‌اند، نظیر هگمتانه، سروستان و ایزدخواست. وقتی شهر به وجود بیاید یعنی کشور آن قدر در اعتلای حکومتی بوده که اجازه ایجاد شهر داده می‌شده است. برخی از این شهرها هنوز هست و آثار مادی آنها بیان‌کننده وسعت آنهاست. در این شهرها تمام تسهیلات زندگی به چشم می‌خورند، از قبیل کتابخانه، گرمابه عمومی، درمانگاه و مانند اینها. پس این سابقه تمدن کشورمان این اجازه را به من شهروند ایرانی می‌دهد که هم زیاد بخوایم و هم زیاد اظهار نظر کنم؛ چون در دنیا دارای سبک بودم و در مدیریت شهری حرفی برای گفتن داشتم، و به همان نسبت هم این پرسش پیش می‌آید که پس چرا این قدر عقب ماندیم؟ من به عنوان شهروند اعتقاد و انتظارم این است که وقتی صبح از در منزل بیرون می‌آیم، تک تک شهروندان باید بتوانند مسئولیت خود را در حیطه شهری به خوبی انجام دهند. یعنی همان طور که آقای تقوایی فرمودند مانند خانواده، تقسیم وظایف شود و انتظار هم داریم که هر کس وظیفه خود را به خوبی انجام دهد.

در نهایت من می‌خواهم مدیریت شهری زمینه را به گونه‌ای برای من فراهم کند که وقتی از در منزل بیرون می‌آیم، با کمترین نگرانی به محل کارم برسم و وقتی در محل کارم هستم، هیچ دغدغه‌ای نسبت به فرزندم نداشته باشم. مثلاً از دهه ۸۰ میلادی به بعد با تحولی که در اروپا در مورد کار کردن زن و مرد اتفاق افتاد، مدیریت شهری نیز متناسب با آن، نیازها را در نظر گرفت و تسهیلات لازم را در فرایند مدیریت شهری عرضه کرد. اگر قرار است مثلاً زن و مرد به سر کار بروند، مهم‌ترین رکن در این میان آموزش، امنیت و بهداشت کودکی است که نسل آینده این شهر است. در کشوری مثل سوئد، مدیریت شهری برنامه بسیار خوبی را از یک سالگی تا دوازده سالگی برای فرزند فراهم می‌کند. بنابراین به نوعی مدیریت شهری باید از شهروندان جلوتر باشد و مسائل آنها را ببیند. در قبال آن، من هم به عنوان شهروند وظایفی دارم. شاید دغدغه اصلی ما در این زمینه همین موضوع است که چقدر توانستیم در فرهنگ‌سازی موفق باشیم. انتظار من این است که مدیریت شهری و به معنی دیگر شهرداری‌ها، باید رویه‌ای را در پیش بگیرند که فرهنگ‌سازی کند نه بازدارندگی. یعنی به نوعی رفتار انسانی‌ای را در پیش بگیرند که افراد تحت آموزش غیرمستقیم واقع شوند و در دوره ۵ یا ۱۰ ساله تبدیل به شهروندی شوند که لازم نباشد برای‌شان چیزی را دیکته کنند.

شهرداریها: شهروندان با انجام چه فعالیت‌هایی در سطح شهر، به ویژه از جنبه فرهنگی، می‌توانند تأثیرگذار باشند و نقش آنها در ایجاد شهر مطلوب چیست؟

فرهنگ‌خواه: آقای کوشش تبار بحث آموزش را مطرح کردند و فرمودند شهرداری باید آموزش‌هایی را برای رشد فرهنگی شهروندان در زمینه‌های مختلف شهری تدارک ببیند. من این را به هیچ وجه وظیفه شهرداری‌ها نمی‌دانم. درست است که شهرداری‌ها می‌توانند پیشنهاد دهنده باشند ولی باید آموزش را از مدارس شروع کرد و وظیفه آموزش و پرورش است که حقوق

شهروندی و مسئولیت را به کودکان آموزش بدهد. ببینید هر حقی مسئولیت می‌آورد، اگر شهروند حق خود را بشناسد طبیعتاً در قبال آن هم مسئولیتی دارد - اینها در روی یک سکه هستند. من آموزش را در درجه اول در آموزش و پرورش می‌بینم و در مرحله بعد در رسانه‌ها. رسانه‌های ما وظیفه آموزش شهروندان را به شکل‌های مختلف تصویری و کلامی به عهده دارند تا بتوانند حقوق و وظایف شهروندی را در ذهن شهروندان نهادینه کنند. تا قبل از مشروطه مردم ایران بیشتر به عنوان رعیت مطرح بودند و کسی نگاه شهروندی به آنها نداشت. در مشروطیت تبدیل به مردم شدیم و در زمان حاضر بحث شهروندی در کشورمان بعد از سال‌ها مطرح شده است و من خودم را شهروند می‌دانم و شهروند معنی دارد. شهروند یعنی اینکه شما هم باید بخواهید و هم باید اجرا کنید. هم مسئولان را پاسخگو کنید و هم خودتان در قبال عملکردها پاسخگو باشید. به همین دلیل من فکر می‌کنم از جمله فعالیت‌هایی که بتواند تأثیر گذار باشد تا شهر به یک ویژگی‌های مناسب خود دست یابد، این است که افراد حق ورود به حیطه مدیریت شهری را داشته باشند و به عنوان شهروند بتوانند از مباحثات شورای شهر مطلع گردند. همان طور که یک کانال رادیویی وجود دارد و مباحثات مجلس شورای اسلامی از آن پخش می‌شود و یا در تلویزیون شاهد مذاکرات و مصوبات آن هستیم، این حق شهروندان است که از تمامی مباحثات درونی شورا به ویژه مصوبات بودجه‌ای آن آگاه شوند؛ از این رو در شورای شهر جلسه غیرحضور و غیرعلنی معنا ندارد. ما الآن هیچ کدام نمی‌دانیم دو دوره شورای شهر چه کرده‌اند و چه عملکردی داشته‌اند. بنابراین ما به عنوان شهروند با دیدبانی و نظارت بر عملکرد شوراها می‌توانیم شوراها را به مسیر درست هدایت کنیم. اگر به این نظارت بها دهیم و از آن حمایت کنیم طبیعی است که هم شورا و هم تمام نهادهای دولتی ما به سمت تثبیت می‌روند. بحث دیگر این است که شهروندان باید مشکلات شهر را بدانند تا بتوانند در حد امکان کمک کنند. نکته دیگری که می‌خواهم بر آن تأکید کنم لزوم داشتن نگاه مساوی به گروه‌های مختلف اجتماعی و همچنین زن و مرد در مقوله‌های شهری است. یعنی برنامه‌ریزان، تصمیم‌گیران و مجریان در تمام بخش‌ها باید نیازهای گروه‌های ویژه از قبیل سالمندان، افراد معلول، کودکان، زنان باردار و دیگران را در نظر بگیرند. وقتی پیاده‌رو برای سالمندان مناسب طراحی شود و عبور از آن آسان باشد به آنها احساس شهروندی دست می‌دهد، آن وقت همین شهروند به شورای محله می‌رود و می‌گوید که من چه نقشی می‌توانم ایفا کنم. بنابراین همان طور که در ابتدای سخنانم گفتم، شهروند معنای خودش را دارد و فقط این طور نیست که دهنده باشد بلکه باید گیرنده هم باشد. شهروند هم حق دارد و هم مسئولیت. مردم نباید نقش دیدبانی خود را فراموش کنند. در مدیریت شهری باید از نهادهای مردمی و مدنی از سطح تصمیم‌گیری تا سطح اجرا استفاده شود. نهادهای مدنی و سازمان‌های غیردولتی واقعاً می‌توانند همکاری تنگاتنگی را با شهرداری‌ها داشته باشند و اینها مردمی‌ترین بخشی هستند که هم مشکلات را می‌شناسند و هم می‌توانند به سطوح بالاتر برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری انتقال دهند.

محسن کوشش تبار
مدیرکل دفتر تشکیلات و نیروی انسانی سازمان
شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

تقوایی: خوشبختانه خیلی از دوستانی که در مسند کارند این مطالب را می‌دانند، ولی دانستن با عمل کردن، تفاوت دارد. موقعی که انسان یک موضوعی را دانست و باور کرد، آن وقت به دنبال این می‌رود که خوب عمل کند. همان طور که مطرح شد، آموزش و پرورش مهم است. البته قبل از آموزش و پرورش نقش خانواده بسیار اهمیت دارد. به همین خاطر است که باید درخصوص پذیرش مسئولیت‌ها خیلی دقت شود. ما باید به خویشتن خویش برگردیم و نمی‌توانیم راهی را که دیگران می‌روند دنبال کنیم. هر مملکتی برای خودش قوانین و مقرراتی دارد، آخرین دین آسمانی و تعالیم آن در اختیار ماست. من به تمام ادیان احترام می‌گذارم، برای اینکه منبع تمام آنها یکی است ولی آخرین آنها در دست ماست و می‌توانیم با استفاده از این منبع بیکران بسیاری از نیازهای جامعه امروز را پاسخگو باشیم.

آخرین دین آسمانی و تعالیم آن در اختیار ماست. من به تمام ادیان احترام می‌گذارم، برای اینکه منبع تمام آنها یکی است ولی آخرین آنها در دست ماست و می‌توانیم با استفاده از این منبع بیکران بسیاری از نیازهای جامعه امروز را پاسخگو باشیم

کوشش تبار: می‌توان گفت که شهروندان با فراگیری آموزش‌های لازم می‌توانند نقش مؤثری در ساختن شهر مطلوب ایفا کنند. یکی از نهادهای مهم در این زمینه نیز آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها هستند، ولی این آموزش‌ها باید علاوه بر مسائل نظری جنبه کاربردی نیز داشته باشند. به عنوان نمونه در کتاب‌های درسی آموزش و پرورش چقدر به مسائل شهری و تبیین حقوق و وظایف شهروندی پرداخته شده است؟ و یا دانشجویان عمران، معماری و شهرسازی چند بار به شهرداری‌ها رفته‌اند تا مسائل و مشکلات شهری را از نزدیک ببینند؟ در صورت انجام این کار، این دانشجویان در آینده که منصبی در شهر به دست آورند، با شناخت بهتری می‌توانند راهکار بدهند و در نتیجه شهر مطلوب‌تر و بسامانی خواهیم داشت. البته برخی آموزش‌ها نیز آکادمیک نیستند و به جنبه رفتاری افراد باز می‌گردند و همه اینها را نمی‌توان در آموزش و پرورش یاد داد. اعتقاد من این است که آنچه که در فرایندهای شهری با آن سروکار داریم بیشتر غیرمستقیم است. هرچقدر هم در درس آکادمیک به دانش آموزان گفته شود که کرامت انسانی داشته باشند، کریمانه با دیگران برخورد کنند و بسیاری مطالب دیگر، تا فرهنگ‌سازی صورت نگیرد و تا نمونه‌های عملی آن نشان داده نشود، دانش آموزان به عنوان شهروندان این فضیلت‌ها را فرا نمی‌گیرند.

منبع دیگر آموزش غیرمستقیم رسانه‌ها هستند؛ مثلاً در موضوع شهرداری چند فیلم سینمایی و یا چند سریال داریم؟ به نظر من در موضوعات شهری باید تعامل ایجاد کرد؛ نه تعاملی که نیاز در آن باشد، بلکه تعاملی که در آن ذهن جست‌وجوگر باشد. باید بین ارگان‌های مختلف در مدیریت شهری و نسل امروز و

نسل فردای ما تعامل باشد. یعنی روزی، روز مطلوب است که از جوان ما در مورد مسائل شهری اظهار نظر بخواهند، از او بپرسند که تو دوست داری فردا با چه چیزی رفت‌وآمد کنی. خلاصه می‌خواهم بگویم باید آموزش از طرق مختلف باشد. یکی از این راه‌ها می‌تواند تقویت بخش فرهنگی در مدیریت شهری باشد. در ماده ۱۳۷ برنامه چهارم، ۲۳ وظیفه که بسیاری از آنها فرهنگی هستند قرار است به بدنه شهرداری اضافه شود و مدیریت واحد شهری تحقق پذیرد. از جمله این وظایف می‌توان به مدیریت سینماها، کتابخانه‌ها و سایر فضاهای فرهنگی اشاره کرد.

شهرداریها: مدیران شهری غیر از مقوله فرهنگ‌سازی چه بسترها و زمینه‌هایی را می‌توانند در جهت ارتقای فرهنگ شهری فراهم کنند؟

تقوایی: مقوله فرهنگ با موضوعات دیگر در شهر کاملاً ارتباط دارد. در همه جا شهرداری یکی از قدرتمندترین نهادهاست و با توجه به اینکه خیلی از کارها را می‌تواند انجام دهد خیلی هم می‌تواند ثروتمند باشد. بنابراین شهرداری‌ها می‌توانند با تعریف منابع جدید درآمدی و قدرتمند کردن بینه مالی خود نسبت به انجام امور فرهنگی در شهر اقدام کنند و زمینه را برای رشد فرهنگی شهروندان مهیا سازند. اگر توزیع عادلانه امکانات در جامعه شهری صورت بگیرد می‌توان بسیاری از مشکلاتی که الان به عنوان مشکل خیلی بزرگ از آن نام می‌بریم، حل کرد. ممکن است تصور شود که این صحبت‌ها خیلی ایده‌آلی است؛ ولی نه. من معتقدم بعضی وقت‌ها اگر می‌خواهیم به مقصودی برسیم باید هزینه آن را بپردازیم. ما نهادهای عظیم‌تری نسبت به سایر کشورها داریم که بعضی از آنها هیچ جای دنیا وجود ندارد. نهادهایی مانند خمس و وقف را فقط ما داریم. ما مسلمان هستیم و باید یک سرورگردن خود را از دیگران بالاتر بگیریم. کسی که از قرآن تغذیه می‌کند معلوم است که باید بهتر از دیگران باشد. بنابراین من افزایش رفاه اقتصادی را در برطرف شدن خیلی از مشکلات فرهنگی در شهر مؤثر می‌دانم.

فرهنگ‌خواه: شهروندی یک فرایند است. نقطه‌ای نیست که بتوان گفت وقتی افراد به آن برسند دیگر تمام است. این چرخه‌ای است که همچنان باید ادامه داشته باشد. یعنی همه جا باید بتوان جلو رفت. متأسفانه برخی از مسئولان خیلی خوب صحبت می‌کنند، خوب نظر می‌دهند ولی در عمل متفاوت عمل می‌کنند. این دوگانگی‌ها دقیقاً شهروندان را دچار مشکل و تعارض می‌کند که بالاخره کجا ایستاده‌اند و چه جایگاهی دارند. یک نمونه کوچک بگویم؛ برای صدور سند کلیه اماکن و منازل، پایان کار ساختمان و صدور آن از جانب شهرداری لازم است. از طرف دیگر موضوع مناسب‌سازی فضاها، به ویژه فضاهای عمومی مثل سینماها، فرهنگسراها، رستوران‌ها و کتابخانه‌ها برای همه اقشار به ویژه اقشار خاص نظیر معولان و سالمندان مطرح است. در موقع ساخت این اماکن، نظارتی بر فعالیت سازندگان آنها صورت نمی‌گیرد و یا از آنها نمی‌خواهند و بی‌تفاوت از کنار آن عبور می‌کنند. اما در موقع صدور پایان کار مثلاً گفته می‌شود فلان ساختمان آسانسور ندارد. در این مرحله نیز متأسفانه در اکثر موارد

با پرداخت جریمه موضوع حل می‌شود ولی حق شهروندان در این جا نادیده گرفته می‌شود. در حالی که باید سیستمی وجود داشته باشد و شهرداری برای چنین ساختمان‌هایی که گفته شد، مجوز صادر نکند. آن موقع است که من شهروند معنا پیدا می‌کنم و تا این اتفاقات نیفتد ما نمی‌توانیم شهروند باشیم.

امور قرار دارد، توجه به قشر آسیب‌پذیری است که حقوق شهروندی خود را نمی‌داند و منابع پایدار در شهرش نیست و توان تعامل آن هم کم است. لذا اینجاست که جلوه حضور و ظهور مدیریت شهری بیشتر باید باشد.

تقوایی: الآن در اغلب کشورهای پیشرفته به وسیله ورزش و با استفاده از گسترش پارک‌ها، بسیاری از مشکلات و انحرافات اجتماعی را حل کرده‌اند.

فرهنگ‌خواه: نکته‌ای که دوستان گفتند به نظر من نکته اصلی است. نه تنها در مدیریت شهری، بلکه در تمام نظام‌های کشوری ما باید ساختارهای لازم تعریف شود و هر مهره‌ای در جای خودش قرار بگیرد. نکته دیگری که به نظر من بسیار دارای اهمیت است عدم همکاری‌های بین بخشی در ایران است. این عدم همکاری‌ها به مدیریت شهری ما بسیار لطمه می‌زند. موضوعی که در اینجا می‌خواهم به آن پردازم، گذران اوقات فراغت است که یکی از بحث‌های فرهنگی در شهر محسوب می‌شود. در کشور ما متأسفانه از اوقات فراغت تعریف درستی صورت نگرفته است. این در حالی است که اوقات فراغت نیاز به برنامه‌ریزی دارد. ما باید برای سلیقه‌های مختلف، انواع اوقات فراغت را پیش‌بینی کنیم. دقیقاً در جهان به این نتیجه رسیده‌اند که گذران مناسب اوقات فراغت موجب خلاقیت و نوآوری است. فرد در اوقات فراغت، فرصت برای اندیشیدن و گونه‌ای دیگر دیدن را تجربه می‌کند. بنابراین اگر بتوان اوقات فراغت را به سمت و سوی مناسب هدایت کرد، یقیناً آسیب‌های اجتماعی که این قدر کشور ما با آن درگیر است به مقدار زیادی کاهش پیدا می‌کند.

جمع بندی

از مباحث مطرح شده در میزگرد می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به سابقه درخشان تمدن و شهرنشینی در ایران، در جهان امروز می‌توانیم حرف زیادی برای گفتن در زمینه شهروندی داشته باشیم، به شرطی که به منابع اصیل دینی و فرهنگی خود رجوع کنیم و از آنها بهره بگیریم. شهر مطلوب نیز شهری توصیف شد که به نیازهای شهروندان پاسخگو باشد و در آن شهروندان نقش آفرین باشند. در این میان شهروندان نیز باید با آگاهی از حقوق شهروندی، در انجام مسئولیت‌های شهروندی کوشا باشند و از مدیران شهری پاسخگویی بخواهند. مدیران شهری نیز باید با برنامه‌ریزی و استفاده از نیروی متخصص سعی در برآوردن نیازهای مختلف شهروندان به ویژه در زمینه فرهنگی داشته باشند. البته مدیریت شهری در کشور ما امروزه مشکلاتی دارد که با تعریف منابع درآمدی پایدار، تغییر در ساختار سازمانی و مدیریت واحد شهری می‌توان زمینه را برای ارتقای سطح فرهنگی شهرهای کشور فراهم کرد. موضوع مهم دیگری که مورد تأکید قرار گرفت آموزش از سطح خانواده تا سطوح بالاتر یعنی مدارس و دانشگاه‌ها بود. علاوه بر این نهادها، رسانه‌ها نیز نقش مهمی به ویژه در آموزش غیرمستقیم می‌توانند ایفا کنند؛ که متأسفانه مدیریت شهری ما تاکنون از این ابزار سودمند بهره‌ای نگرفته است.

کوشش تبار: منابع مالی برای رشد فرهنگی تعیین‌کننده است. محل تجمع ثروت کشورمان در شمال و شمال غربی کشور است و جنوب و شرق کشور با این دو منطقه اصلاً مقایسه‌شدنی نیستند. در قسمت جنوبی و شرقی به علت پایین بودن درآمد سرانه فقر امکانات و فقر فرهنگی بیشتری به چشم می‌خورد و به همان نسبت معضلات اجتماعی آنان بیشتر است. وقتی رونق اقتصادی وجود دارد به همان نسبت رونق فعالیت‌ها هم شکل می‌گیرد. رونق فعالیت‌ها، حضور بیشتر افراد و تقاضا را ایجاد می‌کند. تقاضا، به دنبال خود، عرضه را ایجاد می‌کند. یعنی فرایندی کاملاً اقتصادی شکل می‌گیرد. معتقدم برای کار فرهنگی ابتدا باید

منبع دیگر آموزش غیرمستقیم رسانه‌ها هستند؛ مثلاً در موضوع شهرداری چند فیلم سینمایی و یا چند سریال داریم؟ به نظر من در موضوعات شهری باید تعامل ایجاد کرد؛ نه تعاملی که نیاز در آن باشد، بلکه تعاملی که در آن ذهن جست‌وجوگر باشد. باید بین ارگان‌های مختلف در مدیریت شهری و نسل امروز و نسل فردای ما تعامل باشد

ساختار را درست کرد. مدیریت شهری ما سازمان تفصیلی تعریف شده‌ای در بخش اجتماعی و فرهنگی ندارد. مدیریت شهری ما به ویژه شهرداری‌ها میانگین سطح سواد پایینی دارند.

البته در برخی موارد کارهای خوبی انجام شده است. در زمان شهردار قبلی تهران، اقدام خوبی در زمینه همگانی کردن ورزش صورت گرفت. مردم شهرهای ما به ویژه در شهرهای بزرگ با ورزش بیگانه شده‌اند. درگیری‌های شهری و فشارهای روحی و روانی، انگیزه آنان را در این بخش کم کرده است. سه سال پیش ایده‌ای مطرح شد برای آنکه قشر آسیب‌پذیر و میانه نیز از دستگاه‌های ورزشی گران‌قیمت بهره‌مند شوند. شکل ساده‌تری از این دستگاه‌ها در پارک‌ها نصب کردند. کم‌کم حالا صبح‌ها که قدم می‌زنید می‌بینید فرهنگ آن دارد فراگیر می‌شود. هنر مدیریت شهری در این است که طوری برنامه‌ریزی کند تا تمامی اقشار به تناسب درآمدشان از امکانات شهری بهره‌مند شوند. به هر حال این یک واقعیت است که اگر پول بیشتر بدهید از امکانات بهتری می‌توانید استفاده کنید. هنر مدیریت شهری این است که با کمترین هزینه بتواند کالای عمومی را برای شهروندان فراهم کند. به اعتقاد من کار فرهنگی، منابع مالی پایدار می‌خواهد و قرار نیست از آن سود حاصل شود. ما در کشوری هستیم که نظام آن جمهوری اسلامی ایران است و در آن از مقام معظم رهبری تا رئیس‌جمهور و بدنه فعلی دولت، چیزی که بیشتر از همه در رأس

نگرشی بر نقش کانونی شهرهای کوچک و میانی در توسعه منطقه‌ای

(قسمت دوم)

هوشنگ سرور

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس

منیژه لاله‌پور

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تربیت معلم

نقش مراکز شهری کوچک و میانی در توسعه روستایی و

منطقه‌ای

امروزه کاملاً واضح است که برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری ملی بیشتر به نفع لایه بالای سلسله‌مراتب شهری - روستایی صورت گرفته است. تمرکز کنونی جمعیت و مشاغل سودآور در تعداد کمی از شهرها، تا حدود زیادی از حاصل ختمی توسعه گذشته است. حاصل چنین نگرشی، علاوه بر توزیع نامتوازن و غیرعادلانه فعالیت‌های اقتصادی، موجب پراکنش نابرابر جمعیت در سطوح ملی و منطقه‌ای گردیده است که در زمان حاضر یکی از موانع مهم در برابر توسعه اقتصادی - اجتماعی همه‌جانبه بیشتر کشورهای در حال توسعه به شمار می‌آید. اوایل دهه ۱۹۶۰، مراکز شهری کوچک و میانی توجه سیاستگذاران و برنامه‌ریزان را به خود جلب کردند. در عمل نیز رویکردهای نظری متفاوتی این گرایش را حمایت کردند. دیدگاه‌های اولیه، نقش مراکز شهری کوچک و میانی را در توسعه روستایی و منطقه‌ای در درون الگوهای عمومی نظریه‌های مدرن‌سازی مطرح ساختند، و به همین جهت مراکز شهری کوچک و میانی به عنوان مراکز کلیدی ابداعات و مدرن‌سازی را به جمعیت روستایی تراوش می‌کنند فرض گردیدند. بعد از دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ پرداختن به کلیه اجزای درخور توجه در توسعه و وارد کردن مفاهیمی چون توازن بوم‌شناختی (اکولوژیک) و توسعه پایدار به دیگر ابعاد توسعه، توانست مفهوم برنامه‌ریزی منطقه‌ای را همچون سایر ابعاد برنامه‌ریزی فضایی تحت تأثیر قرار دهد. در این میان با توجه به مطالعات و بررسی محققان در کشورهای مختلف جهان نقش شهرهای میانی و به ویژه شهرهای کوچک، به مثابه موفق‌ترین نمونه‌های سکونتگاهی در زمینه تحقق توسعه پایدار در منطقه، بیش از پیش اهمیت پیدا کردند. از مهم‌ترین راهبردهای توسعه این شهرها همانا هدایت و بازتوزیع جریان‌های مهاجرتی به سوی شهرهای مورد بحث بوده است. در اغلب کشورهای در حال توسعه، اعتقاد بر این است که عدم توازن در اسکان جمعیت کشور ناشی از جریان نامطلوب و غیرمنطقی مهاجرت‌ها به شهرهای بزرگ است. با اطمینان می‌شود پذیرفت که شهرهای میانی با توجه

شهرهای کوچک و میانی به عنوان یکی از عناصر مهم سیستم‌های منطقه‌ای در شکل‌دهی ثبات و تحقق اهداف کلی سیستم عمل می‌کنند. شهرهای کوچک در تعامل با کوچک‌ترین عنصر سکونتگاهی یعنی روستاها و شهرهای میانی در تعامل با بزرگ‌ترین شهر در سطوح ملی منطقه‌ای نقش مهمی را در توسعه و توازن‌های منطقه‌ای نظیر تثبیت جمعیت، فعالیت‌ها و سرمایه در فضای ملی کشور ایفا می‌کنند. در زمان حاضر یکی از چالش‌های اساسی دولت‌ها به ویژه در کشورهای در حال توسعه سازماندهی ساختار فضایی مطلوب ملی است، به طوری که چنین ساختاری امکان تقسیم کارکردی اقتصادی - اجتماعی متعادلی را در سلسله مراتب شهری و منطقه‌ای فراهم آورد. برآیند تحولات سیاسی - اقتصادی جهانی به ویژه در نیم قرن اخیر منجر به بروز نابرابری‌های شهری و منطقه‌ای و مسائلی نظیر مهاجرت‌های فزاینده در فضای ملی ممالک در حال توسعه و در نتیجه از بین رفتن نظام‌های بهره‌برداری سنتی، کارکردهای سنتی شهرهای کوچک و منطقه‌ای در نظام ملی و منطقه‌ای و نیز ظهور پدیده برتری شهری در اکثر این کشورها با مشکلات فزاینده گردیده است. چنین پیامدهایی در دهه‌های اخیر متولیان و تصمیم‌گیران برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای را به سمت ضرورت تغییر نگرش‌های مفهوم توسعه و جهت‌گیری در ارتقای کیفی آن - یعنی بازتوزیع عادلانه فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی در فضاهای ملی و منطقه‌ای - رهنمون گشته است. برای نیل به این هدف برنامه‌ریزی‌های کلان این‌گونه کشورها با بازساخت نقش‌های اقتصادی - اجتماعی شهرهای کوچک و میانی از طریق استقرار فعالیت‌های جدید و نیز احیای کارکردهای بالقوه و سنتی جهت‌گیری شده است. این مقاله با استفاده از نظریه‌های برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، جایگاه شهرهای کوچک و میانی را در نظام بهینه شهری و توسعه پایدار منطقه‌ای تبیین و تشریح می‌کند.

به دارا بودن ویژگی‌های صرفه‌جویی به مقیاس توان تمرکزگرایی کارکردهای شهرهای بزرگ در جهت کاهش مشکلات آنها و نیز استعداد در جهت استقرار کارکردهای آموزشی همچون دانشگاه‌های ملی، و شهرهای کوچک با زمینه‌سازی و فراهم آوردن شرایط مساعد در زمینه کارکردهای کشاورزی، می‌توانند از حیث تثبیت و جذب جمعیت و کارگر در منطقه موفق باشند. با تقویت و توسعه این شهرها ظرفیت پذیرش جمعیت‌شان افزایش می‌یابد و اینها به سبب قرار گرفتن بر سر راه مهاجرت‌های منطقه‌ای، این جریان را به سوی خودشان هدایت می‌کنند و به عنوان مراکز خدماتی برای شهرک‌ها و روستاهای اطراف خود اغلب خصایص پایداری را ارائه می‌دهند.

عموماً در بعد اهداف فضایی سیاست‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای، فرض بر این است که مراکز شهری کوچک و میانی، با چهار روش عمده بر توسعه روستایی و منطقه‌ای تأثیر می‌گذارند:

الف- مراکز شهری کوچک و میانی به عنوان مراکز تقاضا/ بازار برای تولیدات کشاورزی

دسترسی به بازار، پیش‌نیاز افزایش درآمدهای کشاورزی روستایی به شمار می‌آید، و مجاورت مراکز شهری کوچک و میانی محلی با نواحی تولید، عاملی تعیین‌کننده در نقش بالقوه آنها فرض می‌شود. این عملکرد، خود به چند عامل بستگی می‌یابد، که اینها هستند: نظام‌های کشاورزی و دسترسی به منابع طبیعی و نیروی کار، قابلیت دسترسی وسیع به منابع مالی برای ایجاد تأسیسات حمل و نقل، زیرساخت‌ها و تسهیلات انبارداری، آماده‌سازی، وجود

نقش واسطه‌ای و بازاری شهرهای کوچک و میانی در سطح ملی و منطقه‌ای‌اند.

مشکلات حقوقی و فقدان زیرساخت‌ها و فناوری مناسب موجب کاهش بهره‌وری تولید می‌گردد. حاکمیت شرکت‌های تجاری بزرگ کشاورزی که در مالکیت و انحصار شرکت‌های فراملی‌اند، صرفاً به عنوان واسطه، منابع کشاورزی را بدون کوچک‌ترین تراوش در منطقه، به نخست شهرهای ملی و در نهایت به کشور ثالث انتقال می‌دهند. حجم بالای محصولات پولی تولید شده تحت این نوع سیستم کشاورزی، علاوه بر ناپدید شدن مراکز محلی، با پرداخت دستمزدهای کم به کارگران محلی قدرت خرید آنها را تضعیف می‌کند و در نتیجه تقاضای چندانی را برای کالاها و خدمات تولیدشده در مراکز شهری و کوچک و میانی به وجود نمی‌آوردند. مطالعات انجام شده در کشور کاستاریکا، به ویژه در مورد صادرات دام و محصولات کشاورزی خاص که بدون کمترین فعالیت اقتصادی در شهرهای کوچک‌تر مستقیماً به مراکز شهری بزرگ‌تر منتقل می‌شوند، این را به خوبی تأیید می‌کند (ن.ک. پیرابند شماره ۱).

حتی در جایی که مراکز شهرهای کوچک و میانی به عنوان مراکز خدماتی و مدیریتی برای کشاورزان عمل می‌کنند، نوسانات بازارهای جهانی می‌تواند منجر به رکود یا کاهش کارکردها گردد. به عنوان مثال سیاست پایین نگه داشتن قیمت‌های بین‌المللی محصول کاکائو در منطقه مرکزی غنا موجب افت و کاهش جمعیت در شهرهای کوچک گردید، تا جایی که این افت مراکز شهری

پیرابند شماره ۱: مزارع دامپروری و مراکز شهری منطقه‌ای در هیوتارنوت، کاستاریکا^(۱)

هیوتارنوت از مناطق تولید دام صادرات محور است. تسهیلات اعتباری بالای تخصیص یافته به مزارع دامپروری در دهه ۱۹۷۰ از طریق وام‌های بانک جهانی برای تولید گوشت گاو با کیفیت عالی در آمریکای مرکزی بود. در اینجا مزارع دامپروری بزرگ به کشاورزی خرده‌مالک ترجیح داده شدند، لیکن این امر موجب افزایش نابرابری در ساختار مالکیت زمین و نیز بیکاری بالای روستاییان، رشد نیروهای مازاد بر زمین تخریب و تصرف اشغال زمین‌های جنگلی و فرسایش خاک در این مناطق گردید. به علاوه، به رغم اینکه ۲۱ درصد مزارع دامپروری ملی در این منطقه به عنوان چراگاه‌ها تعیین شده بودند لیکن هیچ‌گونه تأسیسات و تسهیلات خدماتی همچون کشتارگاه‌های بزرگ و کوچک در هیوتارنوت مکان‌یابی نگردیده بود. رد کردن مرکز منطقه‌ای به نفع شهر مرکزی، سان جوس^(۲)، نتیجه ارتباط قوی دامپروران صادرکننده در هیوتارنوت و دولت‌مردان و دیوانسالاران ایالتی در سان جوس بود. به طور کلی، سیاست دولت موجب بهره‌برداری شدید از منابع طبیعی منطقه به قیمت از دست دادن اشتغال و درآمد عمده سهمی از جمعیت منطقه بوده است. در حالی که مراکز محلی نظیر سیداداکندرا، عمدتاً بر پایه ارائه خدمات پشتیبانی رشد کردند، این رشد عموماً به عنوان رشد انگلی تعریف می‌شود^(۳).

کوکچ جمعیتی را به ۵ هزار کاهش داد. همین امر موجب تغییر مرتبه آنها در سلسله‌مراتب سکونتگاهی و طبقه‌بندی آنها به عنوان نقاط روستایی گردید. پیامد این امر آن بود که در فاصله سال‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۴ کل جمعیت شهری منطقه مرکزی از ۲۸/۵ درصد به ۲۶/۵ درصد افت پیدا کرد، در حالی که درصد (نرخ)‌های ملی شهرنشینی همچنان در حال افزایش بود. به گونه مشابه، افت قیمت‌های قهوه در بازارهای بین‌المللی مشکلات اقتصادی فزاینده‌ای را برای اغلب شهرهای رونق‌یافته ناشی از افزایش قیمت قهوه، دامن زده است.

معمولاً به رغم نقش محدودشده مراکز شهری کوچک و میانی در نواحی غالب شده با کشاورزی تجاری، آنها می‌توانند نقش مهمی را به عنوان بازارهای محلی برای ساکنان روستایی کم درآمد بازی

تقاضای شهری (آستانه‌های جمعیتی و سطوح درآمد آنها)، شبکه ارتباطات گسترده بازارها و عناصر مربوط به چنین بازارهایی در سطوح منطقه‌ای و ملی.

اما در عمل ناکارآمدی‌های زیادی بر کارکردهای این شهرها حاکم‌اند. نظام‌های کشاورزی این مناطق با مشکلاتی همچون عدم توزیع متناسب زمین، عدم تجهیز سیستم‌های کشاورزی به فناوری روز، فقدان نهاده‌های مورد نیاز، نبود زیرساخت‌های ارتباطی، حاکمیت کشاورزی تجاری بزرگ مقیاس و نظایر اینها روبه‌رو هستند. این مسائل موجب شده‌اند که مراکز شهری کوچک و میانی نتوانند نقش بازاری را در تولیدات کشاورزی به خوبی انجام دهند. مسائل پیش گفته چونان چالش‌های سیاسی و اقتصادی بیشتر کشورهای در حال توسعه در آفریقا و آمریکای لاتین در جهت احیای

پیرابند شماره ۲: هیمو^(۲) (Himo)

در شمال کشور تانزانیا بازاری پررونق برای تولید کنندگان محلی است. کشاورزی در اینجا عمدتاً کوچک مقیاس است و هیمو حکم مکان مرکزی جمع آوری مازاد محصولات کشاورزی کوچک مقیاس را دارد که به عنوان مکانی گذرگاهی محصولات را به شهرهای دیگر تانزانیا همچون دارالسلام، در طول ساحل به کنیا حمل می‌کند. از سوی دیگر شهر لیندی^(۳) در جنوب، نقش خیلی محدودی به عنوان بازار تولیدات محلی دارد. این امر به دلیل وضعیت نسبتاً نامطلوب جاده‌های درون منطقه‌ای و ایجاد هزینه گزاف حمل و نقل برای کشاورزی کوچک است. اما این امر موجب شده است که شهر لیندی به مکانی در حال افول تبدیل شود و محصول عمده آن کاشو (آکاژو) با ارزش افزوده ناچیز به منطقه، به صورت خام مستقیماً به وسیله عاملان از روستاها جمع آوری گردد و به بازارهای بین‌المللی صادر شود.^(۴)

منطقه‌ای به شمار می‌آیند.

در بررسی نقش مراکز شهری کوچک و متوسط به عنوان ارائه‌دهندگان خدمات و کالاها به ناحیه روستایی‌شان، دو عامل بیش از همه ضرورت پیدا می‌کند: نخست، فعالیت‌های اقتصادی روستا با توجه به سطوح درآمد و قدرت خرید جمعیت روستایی؛ دوم، ظرفیت فعالیت‌های محلی در برآوردن تقاضا و میزان تقاضا از مرکز شهری. برای بیشتر مراکز شهری کوچک و متوسط افزایش درآمدهای روستایی پیش شرط توسعه است، و اینها به عنوان نقاط کانونی برای ارائه خدمات و کالاها به جمعیت روستایی پایه‌ریزی شده‌اند. این امر بیشتر با ساختار مالکیت زمین مرتبط است. به عنوان مثال، کاهش فراوان فقر روستایی در ویتنام در دهه ۱۹۹۰، عمدتاً به خاطر تغییر در تخصیص زمین بود، که به کشاورزان امکان امنیت اجاره و آزادی بیشتر در مدیریت و کار در زمین و تعیین نوع محصول را داد. فعالیت‌های مکان‌یابی شده در مراکز شهری کوچک و متوسط در جهت ارائه کالاها و خدمات به مصرف کنندگان روستایی، عمیقاً با تنوع درآمد و فرصت‌های اشتغال در فعالیت‌های غیر کشاورزی ارتباط دارد. این امر مخصوصاً در مراکز شهری کوچک‌تر - که بعید است شاخه‌هایی از فعالیت‌های خصوصی بزرگ مقیاس را به دلیل محدودیت آستانه‌های مورد نیاز جذب کنند - اهمیت می‌یابد. به طور کلی در این گونه شهرها، به ویژه در شهرهای کوچک که به شدت مستعد توسعه بر مبنای تولیدات کشاورزی محور هستند، کارکردهای تجاری و خدماتی اهمیتی بیش از فعالیت‌های کارخانه‌ای دارند (پیرابند شماره ۳).

ج- مراکز شهری کوچک و متوسط، تنوع معیشتی و فعالیت‌های غیر کشاورزی

شاید در موضوع تنوع و یکپارچگی اقتصادی این سؤال مطرح گردد که آیا تنوع درآمدی و اقتصادی در مناطق روستا - شهری نتیجه رشد هماهنگ بخش کشاورزی و غیر کشاورزی است، یا نتیجه زوال و رکود در کشاورزی است. برای پاسخ به این سؤال بایستی به این نکته اشاره کرد که در مدل توسعه پایدار مورد تأکید در

در اغلب کشورهای در حال توسعه،
اعتقاد بر این است که عدم توازن در
اسکان جمعیت کشور ناشی از جریان
نامطلوب و غیر منطقی مهاجرت‌ها به
شهرهای بزرگ است

کنند. احیای کارکردهای مراکز شهری کوچک و میانی در نواحی‌ای که کشاورزی کوچک و متوسط مقیاس غالب است، به عنوان بازارهایی برای تولیدات کشاورزی نواحی پیرامون‌شان، مستلزم بازنگری در سیاست‌های کلان و تدوین قوانینی است که موجب تراوش و تثبیت سرمایه‌های حاصل از شرکت‌های زراعی بزرگ مقیاس در مکان‌های مرکزی این مناطق گردد. این عامل خود موجب یکپارچگی و تنوع اقتصادی منطقه می‌شود و در نتیجه افزایش قدرت تقاضای مصرف کنندگان شهری چونان نوعی عامل حمایتی مهم به شمار می‌آید. دسترسی فیزیکی تولید کنندگان به بازارها در مراکز شهری کوچک و گسترش این مراکز شهری، پیوند

امروزه کاملاً واضح است که برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری ملی بیشتر به نفع لایه بالای سلسله مراتب شهری - روستایی صورت گرفته است

با شبکه‌های گسترده مراکز شهری منطقه‌ای ملی و بین‌المللی نقشی تأثیرگذار بر توسعه آنها دارد. بنابراین مکان مراکز شهری کوچک عامل بسیار مهمی است. در بیشتر موارد مراکز شهری روی محورهای جاده‌ای، در طول ریل‌ها و رودخانه‌ها، یا در نواحی ساحلی دارای ارتباط قوی با شبکه‌های بازاری بزرگ‌تر مکان‌یابی شده‌اند. مطالعات موردی اخیر در شمال و جنوب تانزانیا اهمیت شبکه‌های شهری منطقه‌ای و ملی را نشان می‌دهد (پیرابند شماره ۲).

ب- نقش مراکز شهری کوچک و میانی در توزیع کالاها و خدمات به روستایان منطقه:

استقرار مؤسسات و خدمات وابسته به فعالیت‌های کشاورزی در این مراکز شهری کوچک و میانی موجب می‌شود که هزینه‌ها کاهش یابند و دسترسی به خدمات مختلف برای خانواده‌های روستایی و فعالیت‌های‌شان آسان‌تر گردد. خدمات مورد بحث، شامل اینهاست: ترویج کشاورزی، مؤسسات آموزشی، صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی، خدمات انبارداری، مراکز بهداشت و آموزش (و دسترسی به خدمات دولتی دیگر)، تسهیلات بانکی با اعتبار کم بهره در جهت حمایت از فعالیت‌های کوچک و بزرگ محلی بخش‌های خصوصی، پست، خدمات تخصصی و مراکز عمده فروشی و خرده فروشی‌های کالاهای کارخانه‌ای داخل و بیرون ناحیه. این عملکردها از پتانسیل‌های مراکز شهری کوچک و میانی در توسعه متوازن منطقه و نظام‌های سکونتگاهی در سطوح

سنت برنامه‌ریزی منطقه‌ای، یکپارچگی و تنوع اقتصادی در چرخه کارآمد توسعه اقتصادی شهری - روستایی، حکم‌نوعی ابزار ضروری را دارد که با ارتباطات اقتصادی مناسب و نیز زیرساخت‌های فیزیکی، موجب تقویت متقابل ارتباطات بین مراکز شهری و پسرانه‌ها می‌گردد. چنین تعامل مثبتی زمینه‌ساز دسترسی کشاورزان و تولیدکنندگان روستایی به بازارهای محلی و منطقه‌ای و فعالیت‌های کشاورزی با غیر کشاورزی است.

معمولاً به رغم نقش محدود شده مراکز شهری کوچک و میانی در نواحی غالب شده با کشاورزی تجاری، آنها می‌توانند نقش مهمی را به عنوان بازارهای محلی برای ساکنان روستایی کم درآمد بازی کنند

مهم‌ترین دلایل توجه این مدل به تنوع و یکپارچگی اقتصادی مراکز شهری کوچک شامل موارد ذیل است:
نخست، خانواده‌های روستایی با دسترسی به بازارهای فرامحلی درآمد‌های بالاتری از تولید کالاهای کشاورزی به دست می‌آورند، و این امر موجب افزایش تقاضا برای کالاهای مصرفی می‌شود.
دوم، هدایت سرمایه‌ها برای ایجاد شغل‌های غیر کشاورزی و

سیاسی اقتصادی تأثیرگذار در فضای ملی این کشورها و شکل‌گیری نظام‌های سکونتگاهی جدید و نامتوازن، علاوه بر تضعیف کارکردهای سابق، سرمایه‌گذاری‌ها را متوجه مکان‌های بزرگ کرده است. اما شکل‌گیری نظام شهری نامتوازن و در رأس آن نخست شهری مسائل و مشکلات متعددی را فراروی این دولت‌ها قرار داد، به گونه‌ای که تا دهه‌ها چالش اصلی این کشورها توجه به شهرهای کوچک و تقویت جایگاه آنها بود. واقعیت این است که تجاری کردن کشاورزی، تنوع بخشی به اقتصاد روستایی، و عرضه خدمات پشتیبانی به عوامل تولید کشاورزی از طریق همین شهرها امکان‌پذیر است. این شهرها بازارهای اصلی برای دریافت مازاد تولیدات کشاورزی و نیز ارائه خدمات گوناگون به عوامل تولید به شمار می‌آیند. در تقویت جایگاه شهرهای کوچک، علاوه بر نقش بازاری آنها، یکپارچگی اقتصادی و تنوع‌دهی به آن نیز در نظر گرفته می‌شود. کمبود سرمایه، محدودیت تقاضا، قابلیت ضعیف بازار، فضای نابرابر رقابتی در ابعاد مختلف، کمبود اطلاعات و تکنولوژی و نیروی کار ماهر، و همچنین فقدان مدیریت کارآمد از مهم‌ترین چالش‌های مدیریت مراکز شهری کوچک‌اند. تأثیر نافذ و عظیم سرمایه‌گذاری دولتی در ایجاد کلانشهرها مؤید این واقعیت است. دولت‌ها قادرند در رشد شهرهای کوچک و غلبه بر محدودیت‌شان تأثیرگذار باشند و به این ترتیب ضمن تقویت پیوند عملکردی این مراکز با حوزه‌های نفوذشان، با توزیع متعادل‌تر جمعیت و فعالیت‌ها

پیرایند شماره ۳: تجارت شهری و خدمات در تانزانای شمالی

هیمو (Himo) شهر بازاری کوچک پررونقی در تانزانای شمالی نزدیک مرکز کنیاست. این شهر نقطه جمع‌آوری و توزیع برای بازارهای کوچک‌تر در منطقه کلیمانجاروست، و بخش عمده‌ای از تولید مستقیماً به وسیله تولیدکنندگان یا به وسیله تاجران کوچک به متصدیان فروخته می‌شود و آنها نیز آن را به دارالسلام و مراکز منطقه‌ای دیگر در کشور، یا در طول حواشی کنیا، منتقل می‌کنند. هیمو همچنین تولید را از مناطق دیگر تانزانیا و کالاهای ساخته شده را نیز از کنیا دریافت می‌کند و تاجران، واسطه‌ها، باربران و پیلوران همه سعی دارند با شرکت در آن درآمد کسب کنند. خدمات مرتبط با بازار منبع عمده درآمد برای ساکنان آن شهر هستند، و شامل حدود ۴۰ کافه، ۴۰ مهمانخانه و ۷۰ مغازه، همچنین کشتارگاه‌های کوچک و پمپ بنزین‌هاست. این‌تمرکز خدمات نه تنها تاجران بلکه کشاورزان روستاهای پیرامون را نیز جذب کرده است.

فضای ملی را یکپارچه سازند. ایجاد زیرساخت‌ها و بازارها، شبکه‌های دسترسی متناسب با سلسله‌مراتب و اندازه سکونتگاه‌های حوزه نفوذ در جهت کاهش هزینه‌های تولید و دسترسی آسان ارتباطات، مکان‌یابی مراکز صنعتی کوچک و متوسط و تأمین منابع آنها از سرریزهای رشد شهرهای بزرگ، ابزارهای رسیدن به اهداف مورد نظر در تقویت شهرهای کوچک به شمار می‌آیند. علاوه بر موارد پیش گفته، مهم‌ترین ضرورت‌های اشتغال غیر کشاورزی در مراکز شهری کوچک اینها هستند:
- شناخت پتانسیل پسین و پیشین مرتبط با کشاورزی به منظور

تنوع درآمدی، مخصوصاً در مراکز شهری کوچک و نزدیک به نواحی تولید کشاورزی.

سوم، این امر به ترتیب، نیروی کار مازاد روستایی را جذب می‌کند، بر میزان تقاضا برای تولید کشاورزی می‌افزاید، و تولیدات کشاورزی و درآمدهای روستایی را افزایش می‌دهد.

بررسی استدلال‌های توجیه‌گر اشتغال غیر کشاورزی روستایی در کشورها و نواحی مختلف نشان می‌دهد که تنوع ضرورتی است برای ساماندهی مشکلات و محدودیت‌های متنوعی چون مازاد نیروی کار در کشاورزی، اخراج خرده‌مالکان و کشاورزان اجاره‌ای به وسیله کشاورزی تجاری، کاهش درآمدهای کشاورزی (رشد نیازمندی‌های پولی) و فرصت‌ها (انواع جدیدی از اشتغال در تجارت، تولید و خدمات) است.

ضرورت‌های تقویت نقش مراکز شهری کوچک در فعالیت‌های غیر کشاورزی

در کشورهای در حال توسعه کارکردهای دارای ماهیت غیر کشاورزی در شهرهای کوچک سهم چندانی ندارند. تحولات

منابع:

- I-Mike Jenks and Rod burgess (eds) (2000) Compact Cities: Sustainable Urban Forms for Developing Countries.SPON Press, London & New York
- I. Mike Jenks, Sustainable Urban Form in Developing Countries
- II. Rod The Burgess, Compact City Debate: A Global Perspective
- III. Mike Jenks, The Appropriateness of Compact City Concepts to Developing Countries
- 2-Urban Task Force (Chaired by Richard Rosers - Lord Rogers of Riverside),1999, Towards an Urban Renaissance

استقرار مؤسسات و خدمات وابسته به فعالیت‌های کشاورزی در این مراکز شهری کوچک و میانی موجب می‌شود که هزینه‌ها کاهش یابند و دسترسی به خدمات مختلف برای خانواده‌های روستایی و فعالیت‌های شان آسان‌تر گردد

حمایت از فعالیت‌های غیرکشاورزی و نزدیکی این دو بخش و امکاناتی برای ترغیب توسعه منطقه‌ای.

– تضمین دسترسی به بازارهای داخلی و منابع سرمایه‌های خارجی.

– شکل‌گیری نهادها و سازمان‌های خصوصی (NGO) و تفویض حاکمیت محلی^(۷) به این مؤسسات، در جهت شناسایی محدودیت‌ها و فرصت‌های محلی و غیرمحلی و اتخاذ راهکارهای مناسب.

– حمایت از تجارت و تاجران به عنوان نقاط ارتباط حیاتی بین فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی و بازارهای محلی و ملی و فراملی، و نیز تضمین و تثبیت سرمایه‌های محلی.

د- مراکز شهری کوچک و متوسط و مهاجرت‌های شهری روستایی منطقه‌ای

یکی از نقش‌های بالقوه محوری مراکز شهری کوچک در نظام شهری کشورهای در حال توسعه، جذب مهاجران روستایی از نواحی پیرامونی به واسطه تقاضا برای نیروی کار غیرکشاورزی است. این امر فرصت‌های ساکنان محلی را برای دسترسی به تنوع درآمد افزایش خواهد داد و در عین حال از تمرکز جمعیتی و مشکلات محلی مراکز شهری بزرگ‌تر خواهد کاست. اما این نقش اغلب به وسیله سیاست‌های غیرواقع‌بینانه حکومت‌های مرکزی تضعیف

فعالیت‌های مکان‌یابی شده در مراکز شهری کوچک و متوسط در جهت ارائه کالاها و خدمات به مصرف‌کنندگان روستایی، عمیقاً با تنوع درآمد و فرصت‌های اشتغال در فعالیت‌های غیرکشاورزی ارتباط دارد

شده است. زمانی که مهاجران تصمیم به حرکت می‌گیرند، مراکزی را برمی‌گزینند که در آنها امکان زیادی برای یافتن شغل داشته باشند. جریانات مراکز شهری کوچک و میانی، تحت تأثیر سیاست‌های اقتصادی کلان ملی و الگوهای سرمایه‌گذاری عمومی قرار گرفته است. برای مثال، توسعه صنایع صادرات‌محور – که معمولاً در جوار بندرگاه‌های اصلی، شهرهای بزرگ و مراکز سیاسی مکان‌یابی شده‌اند – چونان قطب‌های عمده جذب مهاجران عمل می‌کنند. بدین ترتیب گرایش مهاجران به مراکز شهری کوچک میانی در گرو دسترسی آنها به شغل، به ویژه در بخش‌های غیرکشاورزی نظیر تجارت، خدمات و فعالیت‌های کارخانه‌ای است. در صورت تأمین اشتغال در این مراکز بسیاری از خانواده‌های روستایی بدون زمین، که چاره‌ای جز مهاجرت به مراکز شهری ندارند، در بیشتر موارد ترجیح می‌دهند در خانه‌های روستایی خود زندگی کنند و با تردد روزمره از فرصت‌های ارائه شده در مراکز شهری محلی بهره‌مند شوند. این امر نیازمند دسترسی به حمل‌ونقل سریع و ارزان است. این نوع سکونت در روستا و اشتغال در شهر کوچک نزدیک هزینه‌های کمتر و زندگی راحت‌تری را در مقایسه با زندگی در شهر فراهم می‌سازد و از کمبود نیروی کار در ایام کشاورزی نیز جلوگیری می‌کند.

در مطالعات و پژوهش‌ها، پس از ارزیابی انگیزه‌های مهاجران در شهرهای بزرگ، این نکته مطرح و پیشنهاد می‌شود که به هنگام برنامه‌ریزی بایستی توجه زیادی به دسترسی به خدمات و کار و نیازهای اساسی مردم صورت گیرد. برای جلوگیری از تلف شدن زمان، تهی شدن انرژی و حرکت‌های اضافی، توجه اساسی به نیازهای حمل‌ونقل گروه‌های فقیر نیز ضروری است. بنابراین، استراتژی‌های توسعه مراکز شهری کوچک، علاوه بر دیدگاه تنوع و یکپارچگی اقتصادی این شهرها، می‌بایست ایجاد تسهیلات عمومی و دسترسی آسان و کم‌هزینه تمامی گروه‌ها را در حوزه نفوذ عملکردی این شهرها مد نظر قرار دهند^(۸).

نقاط ضعف سیاست‌های پیشنهادی برای توسعه کانون‌های شهری کوچک

رشد و رکود مراکز شهری کوچک و ماهیت ارتباطات اقتصادی آنها با حوزه‌های نفوذ اغلب تحت تأثیر استراتژی‌های کلان اقتصادی، سیاست‌های قیمت‌گذاری و برنامه‌های بخشی قرار می‌گیرد. نادیده انگاشتن تأثیرات قوی چنین سیاست‌هایی از مهم‌ترین دلایل شکست سیاست‌های توسعه فضایی برای این مراکز به شمار می‌آید. علاوه بر این، وجود ساختار حکومتی مرکزی و تمرکز سرمایه‌گذاری ملی در شهرهای بزرگ و به حاشیه رانده شدن سایر مراکز به همراه ارائه فرصت‌های محدود درآمدی و سرمایه‌گذاری به حکومت‌های محلی، موجب ظرفیت پایین سرمایه‌گذاری و ناکارآمدی زیرساخت‌ها در این مراکز در رقابت با مراکز شهری بزرگ‌تر گردیده است. بعد از تغییر نگرش حکومت‌ها به سمت تقویت جایگاه شهرهای کوچک، سیاست‌های دولتی در پیش گرفته شده در این زمینه، اغلب اهداف چندگانه اقتصادی و اجتماعی و سیاسی را دنبال می‌کردند. این سیاست‌ها را می‌توان به چهار دسته عمده طبقه‌بندی کرد:

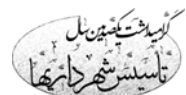
– سیاست‌ها برای مراکز شهری کوچک با حوزه نفوذ غالباً روستایی و عقب‌مانده، با هدف حمایت از توسعه روستایی و کشاورزی؛

– سیاست‌های توسعه مراکز شهری کوچک برای کاهش تمرکزهای جمعیت و سرمایه در شهرهای بزرگ‌تر این مناطق؛

– سیاست‌های توسعه مراکز شهری کوچک با هدف کاهش جریان‌های مهاجرت؛ و

– سیاست‌های تقویت دولت‌های محلی و ایجاد مراکز خدمات عمومی و اداری.

مهم‌ترین سیاست‌ها برای تقویت نقش مراکز شهری کوچک در فضای ملی و منطقه‌ای بیشتر کشورهای در حال توسعه، سیاست‌های قطب رشد بوده‌اند، که این سیاست‌های توسعه به دلایل متعددی به اهداف مورد نظر نرسیده‌اند. چنین سیاست‌هایی به دلیل شناخت ناکافی از شرایط محلی و درک ساده و سطحی از عوامل توسعه مناطق مختلف و مراکز شهری کوچک، و به ویژه عدم شناسایی تأثیرات فضایی سیاست‌های کلان – که خود منجر به فقدان پیوند سیاست‌های پیشنهاد شده با سیاست‌های کلان توسعه اولویت‌های بخشی گردید – ناموفق بوده‌اند. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، سیاست‌های مدیریت و برنامه‌ریزی منطقه‌ای اغلب دنباله‌رو سیاست‌های کلان اقتصادی و ساختارهای حکومتی

- 1-Hueta Norte, Costa Rica
 2-San José
 3-Source: Romein, A (1997) The role of central places in the development of regional production structures: the case of Hueta Norte, Costa Rica, in p Van Lindert and O Verkoren America, Thela Latin America Series, Amsterdam.
 4-Himo of Tanzania
 5-Lindy
 6-Source: GRAD (2001) Potentialités et conflicts dans zones péri-urbaines: le cas de Bamako au Mali, Rural - Urban Working Paper 6, IIED, London .
 7-Local Government.
 8-Cecilia Tacoli & David Satterth Waite, 2003: pp.(12-30) The urban part of rural development: the role of small and intermediate urban centres in rural and regional development and poverty reduction.

منابع

- ۱- کیلیت آن، کاکلر ژوزف؛ شهرها فقر و توسعه؛ ترجمه پرویز کریمی؛ انتشارات شهرداری تهران؛ ۱۳۷۵، ص. ۹۲-۹۳.
 ۲- شکاری، حسین؛ دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری؛ انتشارات سمت؛ تهران؛ ۱۳۷۵، ص. ۲۹۹.
 ۳- فنی، زهره؛ نقش شهرهای کوچک در توسعه منطقه‌ای؛ انتشارات سازمان کل شهرداری‌های کشور؛ تهران؛ ۱۳۸۲، ص. ۴۵-۴۹.
 ۴- پاپلی، یزدی و محمدحسین، ابراهیمی و محمد امیر؛ نظریه‌های توسعه روستایی؛ انتشارات سمت؛ تهران؛ ۱۳۸۱، ص. ۲۵-۲۶.
 ۵- عطیعی، ناصر؛ "شهر و انباشت سرمایه از دیدگاه مدیریت و برنامه‌ریزی منطقه‌ای"؛ فصلنامه مدیریت شهری؛ تابستان؛ ۱۳۸۰، ص. ۲۷-۲۸.
 ۶- صرافی، مظفر؛ مبانی برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای؛ انتشارات سازمان برنامه و بودجه؛ تهران؛ ۱۳۷۹، ص. ۲۴-۲۵.
 ۷- خراط زبردست، اسفندیار؛ "عملکردهای شهری در توسعه روستایی"؛ مجله مسکن و انقلاب؛ زمستان؛ ۱۳۷۷، شماره ۸۴.
 8-David Satterth wait & Cecilia Tacoli, 2003 : The Urban Part Of Rural Development: The role of small and intermediate urban centers in rural and regional development and poverty reduction, IIED.
 9-David Satterth wait & Cecilia Tacoli, 2002 : The role of small and intermediate urban centers in their regional and local economies, Montpellier.
 10-Georg Owusu, 2003: District capitals (Small towns) and Decentralised Development in Ghana (Nold PHD- course).
 11-Mya Maung, 2001: Priorities and Strategies in Rural Poverty Reduction: The case of CIRDAP.
 12-Paul Courtney (university of Gloucestershire) & Andrew Errington (University of Plymouth), 2003: Small Town as 'Sub- poles' in European rural development.

متمرکز بودند. در این میان عدم تعادل‌های منطقه‌ای اغلب با تمایلات شهر بزرگ (به عنوان مکان‌های مناسب ایجاد صنایع جایگزین واردات) پیوند خوردند. گسترش بازار و کنترل حکومت‌های مرکزی بر تولیدات کشاورزی و در عین حال پایین نگه داشتن قیمت‌های تولیدات کشاورزی به منظور حمایت از مصرف کنندگان شهری، موجب گردید که بیشتر تولید کنندگان سایر مناطق و به ویژه مناطق دارای اقتصاد کشاورزی، از هزینه‌های بالای تولید و فروش محصولات متحمل آسیب فراوان مالی شوند. یکی از اشکال سیاست‌های قطب‌های رشد در بخش کشاورزی ایجاد مزارع بزرگ کشاورزی در مناطق توسعه نیافته بود. مالکیت این مزارع نیز بیشتر در تسلط نخبگان ساکن در نخست شهر بود، که با کنترل زمین های کشاورزی، انحصار خدمات و انتقال مستقیم محصولات به بنادر برای صادرات و انتقال و تمرکز سرریز آنها در شهرهای بزرگ عملاً هیچ گونه تأثیری در توسعه این مناطق نداشتند؛ و در موارد متعددی هم به دلایل وجود تکنولوژی سرمایه بر این مزارع از نیروهای بومی منطقه استفاده نمی‌شد. در اکثر موارد کارخانه‌های محلی کوچک و متوسط مقیاس مستقر در شهرهای کوچک و میانی از سیاست‌های توسعه صنایع مستثنی بودند. سیاست‌های مرتبط با مراکز شهری کوچک و متوسط نسبت به مسائلی چون نابرابری‌های اجتماعی و فقر و توسعه همه جانبه توجه چندانی نکردند، و به جای آن بر رشد صرفاً اقتصادی متمرکز شدند. که انتظار می‌رفت با تراوش به پایین، دیگر سکونتگاه‌ها را منتفع کند. راهبردهای در نظر گرفته شده در کشورهای در حال توسعه برای مراکز شهری کوچک و میانی (به ویژه میانی) غالباً با محوریت کشاورزی بوده، که آن هم هدف افزایش تولیدات و در نهایت صادرات بوده است. در چارچوب این سیاست‌ها اصلاحات اراضی انجام گرفت، که در عمل با نابود کردن خرده مالکان و نیز سایر اقشار روستایی، باعث تشدید مهاجرت از روستا به شهر شد.

نتیجه‌گیری

پس از دهه ۱۹۵۰، الگوها و مدل‌های مختلف توسعه در کشورهای در حال توسعه به اجرا درآمد. همه این طیف‌ها، با وجود تفاوت‌هایی در شیوه اجرا، در اصول با همدیگر مشترک بودند. آنها بر افزایش تولید و در نتیجه رشد اقتصادی و صنعت محوری، آن هم با تأکید بر صنایع بزرگ مقیاس و سرمایه‌بر با استقرار در شهرهای بزرگ، شهر محوری با اهمیت به شهرهای بزرگ، و نیز معتقد به پخش آثار رشد از طریق توالی یعنی نخست رشد مادر شهر و انتشار آثار رشد در طی مدت زمانی به نواحی توسعه نیافته - شامل شهرهای میانی و کوچک و در نهایت روستاها - بود. چنین روندی، بخش عمده‌ای از سرزمین یعنی مراکز شهری میانی و کوچک و روستاها را که بیش از ۵۰ درصد جمعیت این کشورها در این مناطق ساکن بودند، نه تنها به فراموشی سپرد بلکه با اجرای جنبه تکنوکراتیک و تجهیز روستاها با ماشین‌های مکانیزه کشاورزی، موجب بیکاری قشر زیادی از جمعیت ساکن در روستاها گردید. در عین حال تأکید بر صنعتی شدن شهرهای بزرگ و نیز استقرار سایر کارکردهای سیاسی و اداری، و حتی ارتباط مستقیم این شهرها در ارائه کارکردهای مرتبط با کشاورزی در روستاهای دور، موجب تضعیف شدید فعالیت‌های سنتی همچون صنایع دستی و کارکردهای

جمع‌آوری مازاد تولیدات کشاورزی در شهرهای میانی و کوچک جایگاه پیشین این شهرها گردید. از آنجا که این الگوی انتقالی شهرگرا ویژگی رشد و تغییرات صنعتی قرون هجدهم و نوزدهم بریتانیا به شمار می‌آید و به هیچ وجه تناسبی با روند تاریخی و ساختارهای اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه نداشت، تنها عده کمی از افراد به طور جدی در قابل استفاده بودن این مدل برای کشورهای تازه استقلال یافته و نیز بقیه کشورهای در حال توسعه تشکیک ورزیدند. اگرچه این الگو تا حدودی موجب تغییرات و بهبود اوضاع اجتماعی - اقتصادی شد، اما تجربیات دهه‌های بعد از ۷۰ ماهیت ایده‌آلی بودن چنین تصویری از پیشرفت را مشخص ساخت.

اجرای برنامه‌های توسعه در کشورهای جهان سوم تنها نرخ‌های پایینی از توسعه اقتصادی را در دوره‌های بعد از جنگ نشان داد. حتی در مناطقی که رشد اقتصادی به وقوع پیوسته بود، شواهد نشان از آن داشتند که تولیدات ناشی از رشد اقتصادی از توزیع عادلانه به دور بوده است. چه در بعد قضایی و چه در بعد اجتماعی، شهرهای بزرگ و کوچک و نواحی مجاور آنها به طور بی‌تناسبی رشد کرده‌اند. چنین پیامدهایی در دهه‌های اخیر سیاستگذاران و برنامه‌ریزان شهری و منطقه‌ای را به سمت ضرورت تغییر نگرش‌های مفهوم توسعه و جهت‌گیری در ارتقای کیفی آن، یعنی باز توزیع عادلانه فعالیت‌های

تحولات سیاسی اقتصادی تأثیر گذار در فضای ملی این کشورها و شکل‌گیری نظام‌های سکونتگاهی جدید و نامتوازن، علاوه بر تضعیف کارکردهای سابق، سرمایه‌گذاری‌ها را متوجه مکان‌های بزرگ کرده است

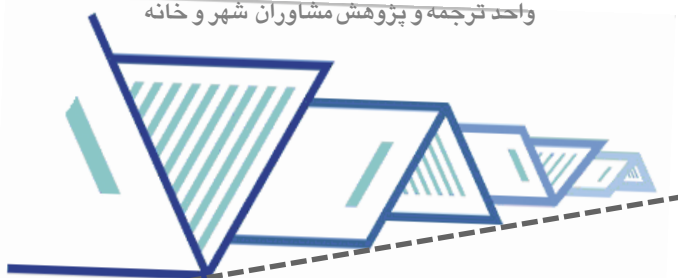
اقتصادی - اجتماعی در فضاها ملی و منطقه‌ای، رهنمون کرده است. برای نیل به این هدف برنامه‌ریزی‌های کلان این گونه کشورها به باز ساخت نقش‌های اقتصادی - اجتماعی شهرهای کوچک و میانی از طریق استقرار فعالیت‌های جدید و نیز احیای کارکردهای بالقوه و سنتی جهت‌گیری شده‌اند. در توجیه اهمیت توسعه این گونه شهرها، بعضی از جغرافیدانان همچون گیلبرت معتقدند که اگر سرمایه‌گذاری مشابهی در زیر ساخت‌ها و سرمایه‌های اجتماعی بالاسری در نقاط کوچک و با نواحی روستایی فراهم می‌گردید، این سرمایه‌گذاری‌ها امروزه بازده خوبی را نشان می‌دادند. نیازی که امروزه احساس می‌شود، ایجاد شکلی طبیعی از توسعه است که بر اساس مشارکت مؤلفه‌های برنامه‌ریزی و عملیات توسعه‌ای و استراتژی حیاتی توسعه از پایین به بالا از روستاها باشد. چنین موقعیتی توجه را به ایجاد و توسعه نواحی با شهرهای کوچک و میانی جلب می‌کند.

این مباحث را نباید به عنوان مباحثی ضد شهری (به ویژه در توسعه کلانشهرها) تفسیر کرد؛ لیکن باید به این نکته توجه داشت که توسعه کارآمد مکان‌های شهری کوچک و متوسط مقیاس در جهت تقلیل مشکلات کالبدی - فضایی شهرهای بزرگ به کارآمدی و پایداری این گونه شهرها و ایفای نقش مؤثرشان به ویژه در عصر جهانی شدن منتهی خواهد گشت.

چشم‌انداز توسعه مونیخ رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی در مونیخ^(۱)

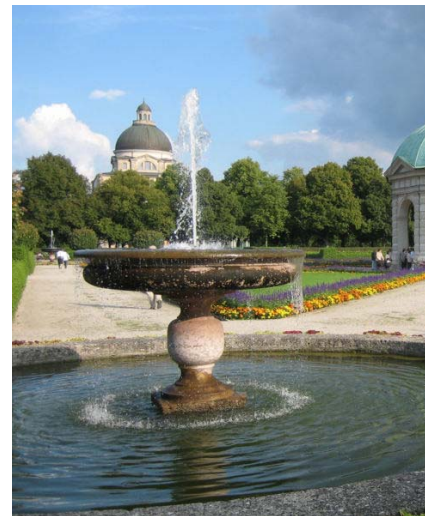
The Munich Perspective

واحد ترجمه و پژوهش مشاوران شهر و خانه

این گزیده شامل

بخش‌های اصلی مقاله‌ای است با عنوان "چشم‌انداز مونیخ، رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی شهری مونیخ" که برپایه طرح توسعه شهری ۱۹۹۸ مونیخ تهیه شده است. هدف از این گزیده تأکید بر اهمیت روش شناختی برنامه‌ریزی راهبردی در کلانشهری چون مونیخ، نحوه تدوین اهداف و راهبردها در فرایندی سریع و در عین حال دقیق، و مهم‌تر از همه، مشارکت همه کنشگران ذی‌نفع - اعم از نهادهای عمومی و دولتی، بخش خصوصی، اتحادیه‌های صنفی و کارگری، انجمن‌های اجتماعی و گروه‌های متنوع و متعدد کارشناس، ساکنان محله‌ها و حتی مهاجران خارجی - است. این مقاله اهمیتی دیگر نیز دارد و آن پیشبرد طرح ساختاری کلانشهر شیراز است، در قالب "طرح بازنگری طرح تفصیلی شیراز"، که از حدود دو سال پیش به وسیله این مهندسان مشاور بر پایه همین رویکرد جدید برنامه‌ریزی، به نتایج مستند و قابل اتکا برای یکی از کلانشهرهای ایران دست یافته است. این نتایج بدون شک حاصل اندیشه‌ها، مفاهیم و تلاش‌های بعضاً نادیده گرفته شده تمامی کارشناسان، صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی شهری در این دیار است، که در شرایطی چون کشور ما، پس از سال‌ها بحث مداوم و گاه پراکنده و از زاویه‌های مختلف و با تلاش فراوان و پردردسر، به تدریج به رویکرد جدید در عرصه برنامه‌ریزی شهری دست می‌یابد که از نظر روش‌شناسی و ابعاد اجتماعی و فرهنگ‌سازی در این زمینه نتایجی هم‌سنگ تجربه‌ای دیگر در یکی از پیشرفته‌ترین کلانشهرهای جهانی (مونیخ) به بار آورده است. از این رو می‌توان همچنان امید داشت که این تلاش هر چند کوچک،

در کنار سایر تلاش‌هایی که تاکنون در این زمینه صورت گرفته، انگیزه مناسبی برای عمق بخشیدن به رویکرد جدید در عرصه برنامه‌ریزی شهری کشور باشد. طرح توسعه راهبردی شهری ۱۹۹۸ چهارمین طرح توسعه شهری مصوب شورای شهر مونیخ است که لزوم تهیه آن، تحت تأثیر تحولات جدید اقتصادی - اجتماعی، در دستور قرار گرفته است. مهم‌ترین این تغییرات اینها هستند:

- وحدت آلمان، بازار داخلی مشترک اروپا و جهانی شدن بازارها و محل‌های تولید؛
- مسائلی را که بر کل منطقه تأثیر می‌گذارند نمی‌توان با تصمیمات برنامه‌ریزی در سطح حکومت محلی حل کرد؛
- بحران مالی ادامه‌دار، که مانعی جدی برای حکومت محلی شده است؛
- تغییرات در حیطه فناوری و اجتماعی که موجب ساختارهای ارتباطی با انعطاف بیشتر زمانی شده است؛ و
- تغییر ساختارهای خانواده، ناشی از دگرگونی ارزش‌های اجتماعی.

حال با چالش‌های رودررو، هر سیاستگذاری آینده محور توسعه باید چندان انعطاف‌پذیر باشد که بتواند به سرعت با نیازهای هر دم در حال تغییر اقتصاد - از جمله تغییر ساختار، پیامدهای فضایی ارتباطات راه دور جدید، چالش‌های زیست‌محیطی و مسائل اجتماعی ناشی از آن - واکنش مناسب نشان دهد.

در این زمینه باید فرصت‌های فضایی را شناخت، که خود زاینده

- 1 Frauenkirche E c
- 2 St. Michael's E c
- 3 Oud of the Theatines E c
- 4 St. Peter's E c
- 5 St. Sabator E c
- 6 Botanical Gh E c
- 7 St. Lewis E c
- 8 All Saints Chapel F c
- 9 St. Boniface D b
- 10 Maria Hilf Gh E c
- 11 Old Palace E c
- 12 Konigsbau E c
- 13 Frauenbrunnen E c
- 14 Wäldbach Plat. E b
- 15 Glyptothek E b
- 16 Pinakothek E b
- 17 New Pinakothek E b
- 18 Leuchtenberg Gate E b
- 19 Near Kunstamuseum E b
- 20 Cabinet of Medals E c
- 21 Royal Library F b
- 22 University F a
- 23 Isar Thor F d
- 24 Sieges Thor F a
- 25 Schwabens Platz E b
- 26 Max Joseph Platz E b
- 27 Wäldbach Platz E b
- 28 Domplatz E b
- 29 Carolinen Platz D b
- 30 Hall of the Marshalls F c
- 31 Hall of Fame E c
- 32 Sigisgrava Foundary E c
- 33 Painted Glass Man. E c
- 34 Theatre E c
- 35 Museum E c
- 36 Great Prison E c
- 37 Public Geometry E c
- 38 Post Office E c

برای شهرهای یرونتق آلمان همچون فرانکفورت، مونیخ و اشتوتگارت کاملاً عادی است. بر طبق پیش بینی ها، این جمعیت افزایش می یابد و پا به پای آن مسئله ادغام این جمعیت در منطقه چالش های جدیدی را به وجود می آورد.

از نظر سازمانی آلمان دارای ساختاری فدرالی است، مرکب از ایالت ها^(۱) که از نظر استقلال خارکاه نیرومندی دارند. ویژگی دیگر، آن است که شهرها در این ساختار موقعیت نسبتاً قوی دارند. اصلاً قانون اساسی آلمان حق حکومت را به شهرها می دهد که البته حد آن را قوانین و ضوابط محلی تعیین می کند؛ ولی اصل راهنما در تقسیم وظایف و کار، چه در سطح شهرداری و چه در سطح منطقه ای و چه فدرال، اصل "واگذاری مسئولیت بسته به توانایی"^(۲) است.

برنامه ریزی توسعه شهری، به عنوان فرایند

در پس این رویکرد نو نیست به برنامه ریزی شهری، تصویر جدیدی از برنامه ریزی شهری وجود دارد. اکنون مسئله برنامه ریزی، دیگر تولید سلسله رهنمودها نیست، بلکه فرایندی است از پذیرش نیازهای شرکت کنندگان دیگر و هماهنگ کردن آنها در چارچوب اهداف کلان و راهبردها. از این رو برنامه ریزان همواره باید خود را به عنوان "میانجی" در نظر بگیرند. چنین تغییری در شیوه برنامه ریز، البته مستلزم تغییراتی در محل کار است؛ و این یعنی تغییر در ساختارهای مدیریتی و اداری. به همین جهت اجرای موفق راهبردها در پاسخ به شرایط متغیر بستگی به اجرای اصلاحاتی در ساختار حکومتی دارد.

اکنون مونیخ گرچه از بعد نظری و روش (تکنیک)های برنامه ریزی پیشرو نیست ولی به فرهنگ جدیدی از برنامه ریزی رسیده است، بر این مبنا که قرار نیست پیشنهادها فقط بر پایه تصمیمات سیاسی پذیرفته شود بلکه می باید به فرایندی از توافق و مصالحه دست یافت. شرط این امر، آمادگی داخلی شهرها و همچنین خارج شهری هاست که به شیوه ای کارآمد با یکدیگر کار کنند. بنابراین، حرف این نیست که "طرح توسعه شهری" ثابتی با قالبی جامع از اقدامات وجود داشته باشد که همه فضا و منابع را در برگیرد. در واقع هدف این است که فرصت ها و خطرهای تحولات آینده نشانه گیری شوند و هدف ها و راهبردها به گونه ای تنظیم گردند که بتوان از پس چالش های منافع موجود و مورد انتظار برآمد. در این زمینه مفهوم توسعه شهری در چهار دسته خلاصه شده است: اقتصادی، اجتماعی، فضای، و توسعه منطقه مونیخ. با نظرخواهی از مردم و پس از طرح فرصت ها و توسعه آینده و تبیین اصول محوری و پایه ای توسعه پایدار و توسعه شهری که در

قانون اساسی آلمان حق حکومت را به شهرها می دهد که البته حد آن را قوانین و ضوابط محلی تعیین می کند؛ ولی اصل راهنما در تقسیم وظایف و کار، چه در سطح شهرداری و چه در سطح منطقه ای و چه فدرال، اصل "واگذاری مسئولیت بسته به توانایی" است

همین تغییر اوضاع است و جایی نیست از این دست اندازنی نظامی بدون مصرف، انتقال فرودگاه، ایجاد بازار مکاره در "رایم" بازسازی بازار مکاره دیگری در شهر بازسازی راه آهن فاسد و سایت های صنعتی که نیاز به بازسازی دارند. این پتانسیل ها شامل ۹۲۵ هکتار، ۳ هزار کارگاه و ۶ هزار نفر می شود که فرصت های کفیی و کیفی مناسبی را در ترون محدوده موجود شهر در اختیار می گذارد.

مونیخ به عنوان پایتخت پنهان^(۳) آلمان، با ساختار متنوع صنعتی، خدماتی، دفاتر شرکت های بزرگ، و مرکز خدمات مالی بیمه، همواره شهر دانشگاهی آلمان و زیربنایی است محکم از شرکت های کوچک و بزرگ و ذخیره کارمندان ماهر از نیروی انسانی که توانسته است به مرکزی از فناوری تبدیل گردد. این شهر در اروپا نیز جایگاه برجسته ای دارد. سهم صادرات صنعتی مونیخ در ۱۹۹۸ حدود ۲۶ درصد کل صنعت آلمان بوده است؛ ولی با این حال در برابر رقابت روزافزون و تغییر ساختاری اقتصاد جهان مصون نبوده است. در سال ۲۰۰۰ نرخ بیکاری در این شهر ۴۶ درصد بود، که نسبت به آلمان کم است؛ ولی با این حال بیکاری در آن رو به افزایش است و به مانند بسیاری از شهرهای آلمان و اروپا، این معضل به صورت مستلیمی حل نشده باقی مانده است. همچنین تحولات اقتصادی دهه های اخیر مسائل اجتماعی را به همراه آورده است: جامعه را به "زندها" و "بازنده ها" تقسیم کرده، نرخ فقر افزایش یافته (از هر هزار نفر ۶۸ فقره در سال ۱۹۸۶، در مقایسه با ۱۱۱ نفر در ۱۹۹۵)، و اختلاف درآمدها و به خصوص میزان اجاره و هزینه های زندگی نیز بیشتر از سایر شهرهای آلمان بوده است. مثلاً در مونیخ سهم اجاره در درآمد بیش از متوسط آلمان است و به حدود ۲۰ درصد تا ۵۵ درصد گروه درآمدی می رسد. مسئله دیگر فرودت گرای رو به

مونیخ به عنوان پایتخت پنهان آلمان، با ساختار متنوع صنعتی - خدماتی، دفاتر شرکت های بزرگ، و مرکز خدمات مالی - بیمه، دومین شهر دانشگاهی آلمان است

افزایشی است که کل زندگی را تحت تأثیر قرار داده و از جمله شکل گیری خانواده های یک نفره را بسیار تقویت کرده است. بدین ترتیب از یک طرف بعضی از اشکال سنتی وحدت اجتماعی از بین رفته و از طرف دیگر جهت گیری های اجتماعی و فرهنگی جدیدی به وجود آمده است و وحدت اجتماعی اندک اندک نموده های جدیدتری پیدا می کند. جمعیت این شهر ۱/۱۹ میلیون نفر است (سومین شهر آلمان پس از برلین و هامبورگ)، و ۱/۲۲ میلیون نفر هم در محدوده منطقه مونیخ زندگی می کنند. از اوایل دهه ۱۹۷۰ رشد جمعیت شهر کاهش یافته و حتی در آغاز دهه ۱۹۸۰ منفی شده است، در حالی که حومه شهر همچنان رو به رشد است. خلاصه، سهم جمعیتی در اوم لاند^(۴) در کل جمعیت منطقه طی دهه ۱۹۶۰ تاکنون از ۳۷ درصد به ۴۴ درصد رسیده است. مهاجرت به منطقه نیز به خصوص از کشورهای خارجی (عمدتاً یوگسلاوی، اتریش، ایتالیا، یونان و ترکیه) رو به افزایش است و سهم آن به ۲۰ درصد می رسد، که این

آن هم برنامه‌ریزی شهری و هم "دستور کار محلی ۲۱" سهیم‌اند، هفت خط راهنما، هدف و استراتژی برای موضوعات پیش‌گفته مطرح شده‌اند:

- ۱) تأمین اشتغال و رشد آن همراه با رونق اقتصادی؛
- ۲) همکاری منطقه‌ای و تأکید بر مزیت‌های رقابتی منطقه؛
- ۳) سیاست‌های مربوط به تأمین هماهنگی (یکپارچگی) اجتماعی؛

- کاربری کارآمدتر فضا با ایجاد زیربنای اجتماع محور بیشتر.
- ۴) توسعه محله‌ها با تأکید بر هویت‌های محلی**
- برنامه‌ریزی توسعه شهری در سطح منطقه‌ای - محله‌ای به عنوان رویکرد اساسی؛
- همکاری بین نهادهای عمومی و خصوصی؛
- تقویت هویت و کار اجتماع محور در نواحی شهری؛
- گسترش خودیاری و شبکه‌های جدید یاری اجتماعی؛ و

فضاهای باز موجود می‌بایست به منظور پایداری محیط و توسعه شهری، حفظ گردند و توسعه و بهبود یابند. در این میان حفظ زمین‌های کشاورزی در حومه مونیخ اهمیت پیدا می‌کند؛ به خصوص که می‌توانند برای تفریح و گذران فراغت منطقه مناسبی در نزدیک شهر باشند

- اشکال متنوع‌تری از شرکت مردم محلی در تصمیم‌گیری و روابط عمومی روزمره.
- ۵) ارتقای بافت کنونی شهری به منظور سکونت پایدار**
- توسعه راه‌حل‌های شهری با کیفیت بالا و تداوم سنت ایجاد حومه‌های جذاب ویژه مونیخ؛ و
- تقویت هویت محلی در فضاهای باز عمومی شهری.
- ۶) حفظ سیما و چهره مونیخ - تشویق معماری جدید**
- "بازافت" فضای موجود، به منظور صرفه‌جویی در مصرف بیشتر فضا؛
- تأمین و گسترش فضای باز شهری؛
- افزایش بارگذاری^(۲) در جاهایی که به شبکه حمل و نقل عمومی نزدیک‌اند؛
- گسترش ایده فضای باز جبرانی؛
- کاربری مختلط با تأکید بیشتر بر مسکن؛ و
- تقویت تسهیلات زیربنایی و تجاری چندمرکزی.
- ۷) تأکید بر کلیه شیوه‌های حمل و نقل - مهندسی ترافیک در خدمت کیفیت پایدار شهری**

- ۴) توسعه محله‌ها با تأکید بر هویت‌های محلی؛
- ۵) ارتقای بافت کنونی شهری به منظور سکونت پایدار؛
- ۶) حفظ سیما و چهره مونیخ - تشویق معماری جدید؛ و
- ۷) تأکید بر کلیه شیوه‌های حمل و نقل - مهندسی ترافیک در خدمت کیفیت پایدار شهری.

هدف و راهبردهای زیر از این چارچوب به دست آمدند:

۱) تأمین اشتغال و رشد آن همراه با رونق اقتصادی

- حفظ آنچه که به "Munich Mix" موسوم است؛ یعنی ترکیب صنعت و تجارت و شرکت‌های کوچک و بزرگ در این زمینه؛

- پیشبرد روش‌ها، فرایندها و بخش‌های نوآور؛

- توسعه زیربنای مناسب صنعت و تجارت؛

- تعیین و توسعه سایت‌های تجاری هماهنگ با نیازهای صنعت و تجارت؛

- تبلیغ مزیت‌های مونیخ و منطقه آن به عنوان جایگاه صنعت و تجارت؛ و

- اشتغال و آموزش.

۲) همکاری منطقه‌ای و تأکید بر مزیت‌های رقابتی منطقه

- تقویت همکاری؛

- گسترش مفاهیم مبتنی بر شراکت؛ و

- اتخاذ سیاست مشترک بر حسب اولویت‌های استراتژیک، با توجه به کاربری زمین و توسعه با کمک شوراهای ذی‌نفع محلی.

۳) سیاست‌های مربوط به تأمین هماهنگی (یکپارچگی) اجتماعی

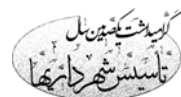
- تأمین مسکن کافی؛
- ساخت مسکن ارزان؛
- درآمیختن و یکپارچه شدن خارجی‌هایی که در مونیخ زندگی می‌کنند؛
- ایجاد فرصت برای گروه‌های مختلف فرهنگی و پیشبرد ارتباطات بین فرهنگی؛
- تقویت مؤسسات مختلف آموزشی؛
- گسترش ایده "فراگیری در طول زندگی"؛
- افزایش تسهیلات ویژه کودکان و جوانان؛ و

سهیم صادرات صنعتی مونیخ در ۱۹۹۸ حدود ۴۶ درصد کل صنعت آلمان بوده است؛ ولی با این حال در برابر رقابت روزافزون و تغییر ساختاری اقتصاد جهان مصون نبوده است. در سال ۲۰۰۰ نرخ بیکاری در این شهر ۴/۶ درصد بود، که نسبت به آلمان کم است

- اولویت شبکه حمل و نقل عمومی؛
- بهسازی و تأمین دسترسی برای سفرهای تجاری؛ و
- بر خورد با حمل و نقل شخصی به نحوی که برای شهر، مناسب باشد.

مشارکت

مشارکت در سطوح گوناگون با گروه‌های مختلف صورت

گرفته است. فوق العاده مهم است که در تحلیل مسائل و فرصت‌ها و تدوین اهداف مشترک، کلیه بخش‌های مسئول در طرح توسعه شهری در حوزه خاص خود مشارکت ورزند. این مشارکت‌ها از طریق کارگاه‌ها، همایش‌ها، میزگردها، گرفتن اطلاعات، بحث در سطوح مختلف اجتماعی - همچون انجمن‌های اجتماعی، مذهبی، گروه‌های ذی‌نفع مانند اتحادیه‌ها، محله‌ها، جوانان و نمایشگاه - صورت گرفته است.

استراتژی‌ها و پروژه‌های مرحله اجرا

دستورالعمل کلی یا خطوط راهنما از طریق ایده‌ها و پروژه‌هایی که کارآمدی استراتژی‌های زیر را به آزمون خواهد کشید، به اجرا در خواهند آمد:

- گسترش روابط عمومی، که مردم را در جریان اطلاعات و بحث‌های روز خواهد گذاشت تا جایی که اجماع عمومی بر سر تصمیمات مورد نظر به دست آید.

- گسترش اطلاع‌رسانی و ارتباطی در چارچوب "دستور کار محلی - ۲۱".

- همکاری با سیاستمداران نواحی مجاور در مورد صنعت و تجارت، همراه با انجمن‌ها و ابتکارات محلی.

- بازسازی دقیق فضاهای درون شهری، بر پایه سیاست

در شرایط متحول، لازم است که

چارچوب‌ها، اهداف و راهبردها مورد

تجدید نظر قرار گیرند. از این رو باید هر

دو سال یک بار نتیجه اقدامات و بررسی

دقیق شرایط و روش‌ها توسط شورای

شهر مونیخ ارزیابی گردد

"فشرده - شهری - سبز" (۷).

- اجرای ایده توسعه شهری در چهار پروژه مهم که اکنون در مونیخ در دست اجرا هستند:

۱- ایستگاه مرکزی لایم - پاسینگ

- بدل کردن حیاط خلوت شهر به محیط شهری با کیفیت.

۲- استفاده بهینه از بازار مکاره ترزینهوه (۸)

۳- استفاده بهینه از اراضی نظامی بدون مصرف، برای ساخت مسکن. پس از کوچک کردن ارتش آلمان در اوایل دهه ۱۹۹۰، بخشی از اراضی نظامی بدون مصرف باقی ماند. هدف این پروژه‌ها استفاده از همین اراضی در جهت منافع شهر است.

۴- کمربند سبز: فضاهای باز موجود می‌بایست به منظور پایداری محیط و توسعه شهری، حفظ گردند و توسعه و بهبود یابند. در این میان حفظ زمین‌های کشاورزی در حومه مونیخ اهمیت پیدا می‌کند؛ به خصوص که می‌توانند برای تفریح و گذران فراغت منطقه مناسبی در نزدیک شهر باشند. از این رو کمربند سبزی مرکب از چشم‌انداز سبز به تدریج اطراف مونیخ به وجود می‌آید. این پروژه در شعار اصلی "فشرده - شهری - سبز"

می‌گنجد، بدین معنی که بیشترین ساخت‌وساز در فضاهای موجود شهر صورت خواهد گرفت. بدین ترتیب از توسعه بی‌در و

پیکر شهری در اراضی کشاورزی حومه جلوگیری خواهد شد. هدف آن است که کشاورزی سازگار با محیط‌زیست در این کمربند به وجود آید، با چشم‌انداز مناسب. با این حال لازم است تعادل با طبیعت از طریق حفظ کاربری کشاورزی و کاربرد تولید کشاورزی سازگار با محیط و حفظ ارزش‌های بیولوژیکی شکل گیرد. ضمناً ارزش فراغتی منطقه را می‌توان با ایجاد چشم‌اندازهای زیبا و خوشایند مزارع و فضاهای سبز باز نزدیک به توسعه‌های مسکونی و شبکه جذابی از راه‌های پیاده و دوچرخه تأمین کرد. در مورد راه‌های جدید مشارکت شک نیست که در درجه اول جلب صاحبان مزارع خصوصی قرار دارد. از این رو در بهار ۱۹۹۸، دفتر برنامه‌ریزی شهری تیمی از مهندسان کشاورزی، بوم‌شناسان چشم‌انداز و کارشناسان تشکیل داد تا به کمک کشاورزان راه‌حلی را در جهت سیاست کشاورزی آینده‌محور و سودآور بیابند.

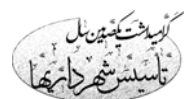

طرح‌های بخشی: طرح استراتژیک اقتصادی: برنامه‌ریزی اقتصادی استراتژیک اداره کار و اقتصاد مونیخ جزء مکمل برنامه‌ریزی استراتژیک مونیخ است و بنابراین بده - بستان تعیین‌کننده‌ای بین این دو بخش وجود دارد. این طرح ده ساله است، گرچه تجدیدنظر ۴ یا ۵ ساله در آن مفید به نظر می‌آید؛ که این خود به مرور مداوم اقتصاد مونیخ در سطح منطقه‌ای و ملی و بین‌المللی نیاز دارد. اساس آن را نیز تحلیل SWOT می‌سازد که متکی است بر بررسی‌های دقیق‌تر اقتصادی.

ارزیابی و روزآمد کردن طرح: در شرایط متحول، لازم است که چارچوب‌ها، اهداف و راهبردها مورد تجدید نظر قرار گیرند. از این رو باید هر دو سال یک بار نتیجه اقدامات و بررسی دقیق شرایط و روش‌ها توسط شورای شهر مونیخ ارزیابی گردد.

یادداشت:

- 1-The Munich perspective: The Strategic Urban Planning Approach in Munich
- 2-Secret Capital
- 3-Umland (حومه)
- 4-Lander
- 5-Subsidiary
- 6-Development density
- 7-Compact - Urban - Green
- 8-Thiersenhohe

طراحی شهری شهروندگرا

شهروند گرایی و جایگاه آن در طراحی شهری

سینا رزاقی اصل
دانشجوی کارشناسی ارشد
طراحی شهری دانشگاه علم
و صنعت ایران

- ۵- شهر شهروندگرا چگونه شهری است؟
- ۶- وظایف طراحان شهری چیست؟
- ۷- نمونه محیط‌های شهروندگرا کدام‌اند؟

در این مسیر، مشخص ساختن موضوع و هدف طراحی شهری و شناسایی هنجارهای کیفی فضا به عنوان ابزارهای طراحان شهری، و پس از آن تعیین جایگاه شهروندگرایی در میان این کیفیات، طی سؤال‌های یک تا چهار پاسخ داده می‌شود؛ و در ادامه، پرسش‌های پنج تا هفت نقش و وظایف طراحان شهری و مصادیقی از بروز این وظایف را در محیط‌های شهری بیان خواهند کرد. در بخش انتهایی نیز به جمع‌بندی و بازبینی اصول و کیفیات محیطی مرتبط با بروز "شهروندگرایی" پرداخته می‌شود.

چکیده:

حرفه - دانش طراحی شهری با دغدغه ارتقای کیفیت محیطی عرصه‌های همگانی و بیرونی، در پی تحقق کیفیتی همه‌شمول به نام "شهروندگرایی" در محیط شهری است. این کیفیت که از تعلق و گرایش به انسان و شهروندان ساکن در شهر و کانون زیستی حکایت می‌کند، مهم‌ترین دلمشغولی طراحان شهری و معماران در برخورد با طراحی عرصه‌های همگانی، در طی تاریخ شمرده می‌شود. هدف نوشتار حاضر، ارائه تصویری روشن از چگونگی تحقق شهر شهروندگرا و مشخص ساختن مهم‌ترین وظایف طراحان شهری برای خلق آن است.

یافته‌های این نوشتار بر این امر دلالت دارد که بروز کیفیت "شهروندگرایی" در محیط شهری از طریق تحقق مجموع کیفیاتی محیطی مانند امنیت، حس تعلق، نفوذپذیری، زیبایی، مشارکت مردمی، انعطاف‌پذیری، زمینه‌گرایی، نمایانی، معنی و حس مکان، امکان‌پذیر است. نگارنده در این زمینه و در جهت تعیین وظایف طراحان شهری، کلیه راهکارها و سیاست‌های طراحی را که برای وقوع کیفیات مذکور در محیط شهری مطرح‌اند، خاطر نشان

"امروزه همه از شهرنشینی به مثابه پدیده‌ای ناخوشایند یاد می‌کنند، اما تحلیل دقیق از ویژگی‌ها و ساختار زندگی شهری روشن می‌سازد که شهرنشینی به خودی خود ناخوشایند و نامطلوب نیست، بلکه آنچه بسیاری از شهرهای امروز را ناخوشایند کرده است، عدم توجه به ماهیت شهر و شهرنشینی است." (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۳).

آنچه امروزه در میان طرح‌های شهری به چشم می‌خورد، فقدان حضور مردم و توجه به نیازهای اساسی آنها در ایجاد محیط شهری دوست‌داشتنی و جذاب است. کیفیت "شهروندگرایی" در همین زمینه و با هدف پاسخدهی مناسب به این کمبودها، به عنوان کیفیتی همه‌شمول و فراگیر مطرح است. این نوشتار قصد تصویر کردن شهری آرمانی و شهروندگرا را ندارد، لیکن در پاسخگویی به هفت سؤال اصلی، به نحوی غیرمستقیم، در جهت ارائه تصویری روشن از چگونگی تحقق شهرهای شهروندگرا و وظایف عمده طراحان شهری، می‌کوشد.

روشی که برای نیل به این هدف در نوشتار حاضر اتخاذ گردیده، روش "تحلیل محتوای" متون و پژوهش‌های طراحی شهری در مورد تعیین جایگاه شهروندگرایی در طراحی شهری و کشف مهم‌ترین کیفیات محیطی مرتبط و روش "کندوکاو عینی" در محیط‌های شهری سراسر جهان است، تا بتوان اصول و دستاوردهای عینی و ملموس از نحوه و تأثیرات بروز "شهروندگرایی" را در محیط شهری استخراج کرد. ساختار نوشتار، همان‌طور که اشاره شد، حول این هفت پرسش اساسی است:

- ۱- طراحی شهری چیست؟
- ۲- کیفیت محیط شهری چیست؟
- ۳- هنجارهای کیفی محیط شهری کدام‌اند؟
- ۴- مفهوم شهروندگرایی چیست؟

می‌سازد و در عین حال بر مهم‌ترین راهبردها و توصیه‌های طراحی شهری به تفکیک لایه‌های شکل‌دهنده فرم شهری شامل اینها تأکید می‌ورزد:

کاربری زمین (Land Use)، حرکت و دسترسی (Movement)، فضای همگانی (Public Realms)، فرم کالبدی (Physical Form) و منظر شهری (Town Escape). در انتها نیز به ارائه مصادیق عینی از محیط‌های شهروندگرا به همراه ذکر مهم‌ترین خصوصیات آنها پرداخته شده است. نوشتار حاضر با کندوکاوی در تبیین مفاهیم و جایگاه اساسی شهروندگرایی در طراحی محیط‌های شهری، فقط به مثابه شروع بحث است و تمام شده تلقی نمی‌گردد.

طراحی شهری چیست؟

مرور نوشتگان موجود در مورد تعریف "طراحی شهری" موضوع و هدف اصلی آن را آشکار می‌سازد. در این قسمت به تعدادی از تعاریفی که متخصصان این حرفه ارائه کرده‌اند اشاره می‌شود، تا در نهایت هم نهاد (سنتز) از نقاط مشترک آرای مطرح شده در خصوص هدف و انگیزه اصلی پیدایش این حرفه، مشخص گردد. (۱) طراحی شهری به این دلیل متولد شده است و به این دلیل به کیفیت توجه می‌کند که حرفه - دانش‌های دیگر نظیر برنامه‌ریزی شهری و معماری در جریان سازندگی شهر، کیفیت محیط را از نظر پنهان داشته‌اند. در واقع این رشته حرفه - دانشی است که با دغدغه

بروز کیفیت "شهروندگرایی" در محیط شهری از طریق تحقق مجموع کیفیاتی محیطی مانند امنیت، حس تعلق، نفوذ پذیری، زیبایی، مشارکت مردمی، انعطاف پذیری، زمینه‌گرایی، نمایانی، معنی و حس مکان، امکان پذیر است

خاطر کیفیت ویژگی‌های محیطی (فضا - مکان) به ساماندهی شهر و عرصه‌های همگانی آن می‌پردازد (بهزادفر، ۱۳۸۴).

(۲) هدف اصلی طراحی شهری، ارتقای کیفیت محیط کالبدی انسان و از آن طریق ارتقای کیفیت زندگی است (Lynch, 2001:28).

(۳) طراحی شهری با کیفیت کالبدی و فضایی محیط سروکار دارد (توسلی - بنیادی، ۱۳۷۲: ۴).

(۴) طراحی شهری ابزاری است برای مداخله عمومی و قانونی در کیفیت محیط شهری (انصاری نیا، ۱۳۷۶: ۶).

(۵) طراحی شهری به عنوان هدف خود، در پی تحقق خصوصیتی تحت عنوان کیفیت محیط شهری است (انصاری نیا، ۱۳۷۶: ۶).

(۶) هدف طراحی شهری، خلق یا احیای کیفیت محیط شهری به کمک تأثیرپذیری بر اطلاعاتی است که ناظر بر اساس میزان و نحوه ادراک خود از یک فضا برداشت می‌کند (پاکزاد، ۱۳۷۶: ۶).

(۷) تأکید و توجه طراحی شهری بر روی سه جنبه زیر است:

۱- شکل فضایی محیط طبیعی؛

۲- الگوی فعالیت‌ها؛ و

۳- کیفیت محیط (بحرینی، ۱۳۷۷: ۱۰۲).

پس از سیر در دنیای تفکر معدودی اندیشمند و مطالعه و تأمل در مورد نظریات آنها، نقاط اشتراک همه آنها در موضوع و هدف این حرفه مشهود است. بدین ترتیب موضوع حرفه - دانش طراحی شهری، "فضا و مکان شهری" است و هدف آن "ارتقا و ساماندهی کیفی محیط شهری". مدنی پور در کتاب "طراحی فضای شهری" از قول "گودال" در تعریف فضا و مکان و ارتباط میان آن دو، چنین می‌نویسد:

"در حالی که فضا را گستره‌ای باز و انتزاعی می‌بینیم، مکان بخشی از فضا است که به وسیله شخص یا چیزی اشغال شده است و دارای بار معنایی و ارزشی است." (مدنی پور، ۱۳۷۹: ۳۲).

بدین ترتیب مکان به انضمام حوادث و فعالیت‌هایی که در آن رخ می‌نماید، مفهوم فضا را شکل می‌دهد. حرفه - دانش طراحی شهری به عنوان موضوع در پی کشف فضا و مکان و رویدادهای درون آن است تا به هدفش که ساماندهی و ارتقای کالبدی - فضایی است، برسد. سازه‌های مکان و ابزارهای طراحی شهری در این فرایند، "عملکردها"^(۱)، "مناظر عینی"^(۲)، "مناظر ذهنی"^(۳) و "زیست بوم طبیعی"^(۴) محسوب می‌شوند که اگر با سنجه‌های کیفی شناسایی و ساماندهی شوند، کل فضاهای جمعی ساماندهی شده و ارتقای کیفیت زندگی جمعی انسان را سبب می‌گردند. پس در اینجا پرداختن به مفهوم "کیفیت محیط شهری"^(۵) و شناسایی هنجارها یا سنجه‌های دستیابی به آنها ضروری می‌نماید.

کیفیت محیط شهری چیست؟

این مفهوم به لحاظ ریخت‌شناختی از دو واژه "کیفیت" و "محیط شهری" تشکیل یافته است. مطابق فرهنگ واژگان انگلیسی آکسفورد چهار معنا در واژه "کیفیت" مستتر است: ۱- درجه خوبی و ارزش چیزها؛ ۲- خوبی و کمال به مفهوم عام؛ ۳- صفات و خصوصیات؛ و ۴- جنبه ویژه و علائم ممیزه (گلکار، ۱۳۸۰: ۴۰).

همین فرهنگ واژه محیط را "مجموعه شرایط و بستر طبیعی

زیست‌آدمی" معرفی می‌کند. (Oxford, 1994:212).

مطالعه نوشتگان تخصصی در مورد مفهوم "کیفیت محیط شهری" فقدان تعریفی جامع و مانع در این مورد را - که عمدتاً ناشی از سطحی‌نگری است - روشن می‌سازد. شاید دلیل این امر را بتوان در ماهیت پیچیده کیفیت محیط شهری که حاصل ترکیب شکل عناصر کالبدی شهر، الگوی فعالیت‌ها و عناصر طبیعی است، یافت.

انصاری نیا مفهوم کیفیت محیط شهری را وابسته به عناصر و فعالیت‌هایی که به شهر شهریت می‌بخشند و ارزش‌هایی که عناصر شهریت را کیفیت می‌دهند، می‌داند. بحرینی عوامل تشکیل‌دهنده کیفیت محیط شهری را عوامل بصری، شنوایی و احساسی، برمی‌شمرد. مفهوم کیفیت محیط شهری در اولین کنفرانس موسوم به "هویتات" سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۶ بدین صورت آمده است:

"برآوردن نیازهای اساسی انسان و عدالت اجتماعی که این نیازها عبارت‌اند از: غذا، مسکن، شغل، بهداشت، آزادی، شرافت، امکان پیشرفت فردی و توزیع عادلانه درآمدهای توسعه".

بهزادفر، کیفیت محیط شهری را برآیندی از مؤلفه‌های منظر

ذهنی و عینی، عملکرد و زیست بوم طبیعی می‌داند.

با توجه به هم‌نهادی تعاریف پیش گفته و شناخت مفاهیم مرتبط با واژه کیفیت، این نوشتار در مورد مفهوم "کیفیت محیط شهری" چنین پیشنهاد می‌کند:

"کیفیت محیط شهری، درجه و ارزش خوبی و کمال محیط شهری است که از طریق پاسخدهی متناسب با نیازهای اساسی انسان به مؤلفه‌های عملکردی، منظر عینی و ذهنی و زیست بوم طبیعی تأمین می‌گردد."

پاسخدهی مناسب به مؤلفه‌های کیفی محیط از طریق هنجارها یا سنجه‌های کیفی طراحی شهری صورت می‌پذیرد که در بخش بعدی به توضیح آنها پرداخته می‌شود.

هنجارهای کیفی محیط شهری کدام‌اند؟

طراحی شهری هنجارها، سنجه‌ها یا اصل‌هایی را که کیفی‌اند به عنوان آرمان برمی‌گزیند. پیرابند شماره ۱، برخی از هنجارها یا سنجه‌های کیفیت محیطی را به دست می‌دهد.

پیرابند ۱: برخی از مهم‌ترین کیفیات هنجاری محیط شهری

پایداری، معنی، هویت، سرزندگی، خاطر‌انگیزی، عدالت و کارایی، خوانایی، دسترسی، ایمنی، امنیت، دفاع‌پذیری، نفوذپذیری، انعطاف‌پذیری، پیاده‌مداری، مشارکت مردمی، شهروندگرایی و ...

با توجه به اینکه هدف غایی طراح شهری و تمام حرف مرتبط مانند معماری و برنامه‌ریزی شهری، خلق محیط‌هایی با کیفیت برای مردم و شهروندان است، آن هم کیفیتی که همه شمول باشد و کیفیات دیگر را دربرگیرد، "شهروندگرایی"^(۶) است. به عبارتی، آن کیفیتی که ویژگی محوری داشته باشد و برابندی از بروز تمامی کیفیات هنجاری محیط شهری به شمار آید، "شهروندگرایی" نام دارد. این هنجار به عنوان مهم‌ترین دغدغه ذهنی طراح شهری و تیم همکارانش به حساب می‌آیند و تمامی مؤلفه‌های سازنده کیفیت محیط شهری شامل مناظر عینی و ذهنی، عملکردی و

زیست‌بوم به دنبال القای مناسب حس "شهروندگرایی" در محیط هستند. از این رو کندوکاوی در مفهوم این هنجار در ادامه مورد بحث قرار می‌گیرد.

مفهوم شهروندگرایی چیست؟

در بررسی مفهوم واژه "شهروندگرایی" نخست باید به ریشه‌شناسی آن پرداخت. نوع کلمه شهروندگرایی در ادبیات فارسی، صفت است و از دو کلمه "شهروند" و "گرایی" تشکیل شده است. کلمه نخست به معنای "نسبتی به یک شخص یا اشخاصی است که در یک شهر یا کشور زندگی می‌کنند." (انورنی، ۱۳۸۳: ۷۶۸). کلمه "گرایی" نیز از اسم مصدر "گرایش"، به معنای "دوست داشتن و تمایل به چیزی یا کسی است". بدین ترتیب واژه شهروندگرایی به معنای "دوستدار شهروند و یا دوستدار مردم شهر" است. در این قسمت لازم است به معنای واژه شهروندگرایی در انگلیسی اشاره شود، چرا که عمدتاً این مفهوم در ابعاد حرفه‌ای آن در وهله نخست از طریق متون تخصصی رشته طراحی شهری به زبان انگلیسی وارد گفتمان این رشته در ایران شده است. از منظر لغوی واژه "شهروندگرایی" معادل واژه "People Friendly" به کار می‌رود. واژه "People" به معنای "افرادی است که در جایی اسکان نموده‌اند" و واژه "Friendly" به معنای "دوستانه و خودی" است. در این زمینه "کوآن"^(۷) در کتاب "فرهنگ لغات شهرسازی"^(۸) واژه "people friendly" را "خوشایند و مطبوع برای استفاده مردم و به طور ویژه، پذیرفتنی و مطلوب برای آنها به صورت پیاده" تعریف می‌کند.

به نظر می‌رسد با توجه به مروری که بر معانی لغوی واژه صورت گرفت، می‌توان ویژگی یا کیفیت "شهروندگرایی" را به این صورت تعریف کرد:

"شهروندگرایی، کیفیتی است که تمامی توجهاتش به مردم ساکن در محیط شهری است تا موجب رضایت و خشنودی آنها در شهر شود."

شهر شهروندگرا چگونه شهری است؟

با توجه به تعریف "شهروندگرایی" در بخش پیشین، شهر شهروندگرا، شهری است که مردم از بودن در آن احساس رضایت‌مندی و خشنودی خاطر دارند.

تحلیل محتوای متون طراحی شهری در زمینه شهر شهروندگرا، به بازشناسی و استخراج نتایجی که ویژگی‌های چنین شهری را باز می‌نماید، منجر می‌شود. مرور تعاریف نوشتگان تخصصی طراحی شهری، مهم‌ترین خصوصیات و هنجارهای کیفی طراحی شهری را که با بروز کیفیت شهروندگرایی در شهر رخ می‌دهند آشکار می‌سازد.

"تیبالدز"^(۹) در صفحات نخستین کتاب "شهرسازی شهروندگرا"^(۱۰) به طور ضمنی و در قالب توصیفات هم‌چون "ما خواهان زندگی در ... و یا "نوآوری و پیشرفت روح آدمی"، به ذکر این خواص می‌پردازد. وی می‌نویسد:

"ما خواستار امنیت، اصالت و حس تعلق خاطر در محیط شهری هستیم و خواهان زندگی در محیط‌هایی که در عین راحت و انسانی بودن، دارای عناصر و اجزای زیبایی نیز باشند، به طوری که روح ما

را به سمت و سوی پیشرفت و نوآوری سوق دهند. (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۱۰). همچنین تیبالدز بروز سه کیفیت "تنوع"^(۱۱)، "کارایی"^(۱۲) و "زمینه‌گرایی"^(۱۳) را لازمه وقوع کیفیت شهروندگرایی می‌داند.

وی در جای دیگر از کیفیت "مشارکت مردمی"^(۱۴) به عنوان مهم‌ترین ویژگی شهر شهروندگرا نام می‌برد. اظهار نظر وی در این مورد چنین است:

"باید بتوان محیط‌های شهری را به صورت کلیتی واحد و نه مجموعه‌ای از اجزای جداگانه و غیر مرتبط و یا حتی متضاد، دید. در این میان، بیش از همه به تعهد و حس مسئولیت ساکنان و شهروندان شهرها و محیط‌های شهری نیاز است. نه تنها مردم باید برای ایجاد قدرت اقتصادی، جاذبه گردشگری، قابلیت اسکان، پایداری، سربسزی و دیگر آرمان‌هایی که در مورد محیط‌های شهری مطرح می‌شود بکوشند، بلکه باید فریاد بزنند که کیفیت بهتری از زندگی را در شهر به طور کلی می‌خواهند؛ و متعهد شوند که برای دستیابی به آن تلاش خواهند کرد." (همان: ۱۸)

در مورد همین ویژگی - یعنی مشارکت مردمی - "الکساندر"^(۱۵) چنین می‌گوید:

"آبادی واقعی مکانی است که آدمی در آن در عین تملک بر چهاردیواری اختیاری خود، احساس مشارکت با دیگران را نیز می‌آزماید." (یاراحمدی، ۱۳۷۸: ۱۹۸).

تیبالدز علاوه بر ذکر مهم‌ترین کیفیات محیطی مطرح در شهر

جدول شماره ۱ - مهم‌ترین توصیه‌های طراحی شهری در مورد بروز کیفیت شهروندگرایی در شهر

لایه‌های فرم شهر	مهم‌ترین توصیه‌های طراحی شهری
بخش کاربری زمین	تنوع و انعطاف پذیری و ادغام کاربری‌ها ^(۱۶) و ایجاد محیط‌های با کاربری چند منظوره
بخش حرکت و دسترسی	افزایش پیاده‌راه‌ها، کنترل ترافیک، استفاده از ون‌روفا* و تکنیک‌های آرامسازی ترافیک، الگوی صحیح خیابان‌ها و تقاطع‌های شهری
بخش فضاهای همگانی	ایجاد محصوریت فضایی، رعایت شرایط آسایش زیست محیطی، جانمایی و نصب تجهیزات و مبلمان مورد نیاز، توجه به طراحی کالبدی فضاهای عمومی، استفاده از عناصر سرزنده بیولوژیکی (آب و پوشش گیاهی)
بخش فرم کالبدی	توجه به قدمت ابنیه تاریخی و حفظ و احیای آنها، طراحی بلوک‌های کوچک ساختمانی
بخش منظر شهری	تقویت کریدورها و دیدهای محلی، متوالی، متمرکز و گسترده؛ ایجاد نشانه‌های با ارزش؛ طراحی جداره‌های شهروندگرا؛ و حضور قوی طبیعت در داخل شهر

وظایف طراحان شهری چیست؟

ایجاد شرایط و بستر مناسب برای بروز کیفیات محیطی مطرح شده در بخش پیشین، از جمله مهم‌ترین وظایف طراحان شهری است. بدین ترتیب طراح شهری، سنجه‌ها یا اصل‌هایی را که کیفی‌اند و در دسته اول جای می‌گیرند به عنوان آرمان خود در جهت ایجاد شهر شهروندگرا برمی‌گزیند و سعی می‌کند در هر سطح و مقیاسی که کار می‌کند با توجه به محتوای کار، محصول و عملیات اجرایی آن سطح، دستیابی به این هنجارها را در رویکردها، راهکارها و محتوای محصولات، ساری و جاری سازد. (بهبزادفر، ۱۳۸۵: ۱۱).

اما آنچه که در این میان لازم است، ابزارهای مناسب برای تحقق و ارتقای کیفیات سنجه‌ای در محیط است. طراح شهری به وسیله دسته دوم کیفیات پیش گفته که ابزارهای شناخت، تحلیل و کارایی حرفه‌ای طراحی شهری به حساب می‌آیند، به ارائه راهکارها

شهروندگرا، تصویری عینی از اجزای شهر و چگونگی اتصال آنها به هم ترسیم می‌کند. به عقیده وی، شهرهای شهروندگرا به طور کلی دارای نظم‌اند و بلوک‌ها و خیابان‌ها، چهارراه‌ها و میدان‌ها، همگی با یکدیگر الگویی منسجم و یکدست از ساختمان‌ها و مسیرهای ارتباطی را به نمایش می‌گذارند. این شهرها دارای اهمیت، تنوع مقیاس و سلسله مراتب در چیدمان کاربری‌های اصلی و شبکه ارتباطی هستند. با این حال، انعطاف لازم برای جابه‌جایی کاربری‌ها در داخل مجموعه نیز وجود دارد (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۳۹).

لینچ نیز بر وجود برخی از کیفیات محیطی همچون "نمایانی"، "معنی"، "ترضیه احساسی"، "انگیزه" و "گزینش" در شهرهای شهروندگرا تأکید می‌ورزد (یاراحمدی، ۱۳۷۸: ۲۹۹).

نوربرگ شولتز مهم‌ترین خصوصیت شهر شهروندگرا را وجود "حس مکان"^(۱۶) قوی بیان می‌کند.

پانوشت:

* woonerf: حریمی برای گذر خودروهای ویژه

1-Functions

2-Scape

3-Image

۴. محیط را می‌توان به سه دسته تقسیم‌بندی کرد: محیط طبیعی

(Natural Environment)، محیط کالبدی (Environment)

(Physical) و محیط اکولوژیکی (Ecological Environment)؛

که از این میان مفهوم زیست‌بوم منطبق بر مفهوم محیط اکولوژیکی

است.

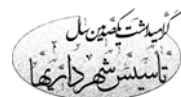
5-Urban Quality

6-People Friendly

7-Cowan

8-Dictionary of Urbanism

9-Tibbalds

۱۷. دسته بندی اشاره شده براساس طرح پژوهشی "دانشنامه واژگانی طراحی شهری" در دست تهیه به وسیله مهندسین مشاور آرمانشهر صورت پذیرفته است.

منابع

۱. مهندسین مشاور آرمانشهر؛ دانشنامه واژگانی طراحی شهری، تهران، ۱۳۸۵.
۲. بحرینی، سیدحسین؛ فرایند طراحی شهری، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۲.
۳. انصاری نیا، سیاوش؛ "مسئولیت‌های طراحی شهری و مأموریت‌های مسئولان"، مجله صفا، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۶.
۴. مدنی پور، علی؛ طراحی فضای شهری، ترجمه فرهاد مرتضایی، تهران، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۳۷۹.
۵. گلکار، کوروش؛ "مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری"، مجله صفا، تهران، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۰.
۶. انوری، حسن؛ فرهنگ روز سخن، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۸۳.
۷. تیلاند، فرانسیس؛ شهرسازی شهروندگرا، ترجمه محمد احمدی‌نژاد، اصفهان، نشر خاک، ۱۳۸۳.
۸. امیرآبادی، محمود؛ به سوی شهرسازی انسانگرا، تهران، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۳۷۸.
۹. مهندسین مشاور آرمانشهر؛ "طراحی شهری و بازسازی، سند تلفیقی طراحی شهری بم"، تهران، ۱۳۸۵.
۱۰. پاکزاد، جهانشاه؛ "طراحی شهری، عوامل مؤثر در شکل، منظر و سیمای شهر"، تهران، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، جزوه درسی، ۱۳۷۶.
۱۱. توسلی، محمود، و ناصر بنیادی؛ طراحی فضای شهری، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۷۲.
- 12-Cowan, R. "The Dictionary of Urbanism", London, Streetwise Press, 2005.
- 13-Lynch, K. "The City Sense and City Design" Cambridge, MIT Press, 2001.
- 14-Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, Oxford University Press, 1994.
- 15-http://www.pps.com, 2006, p9.

و سیاست‌های طراحی^(۱۸) در عرصه‌های همگانی می‌پردازد. در نظر گرفتن کلیه راهبردها و سیاست‌های طراحی شهری در زمینه کیفیات محیطی برای ایجاد محیط شهری شهروندگرا، لازم و ضروری است؛ هر چند که ذکر تمامی آنها در این نوشتار نمی‌گنجد. بدین ترتیب در جدول شماره ۱، به مهم‌ترین این سیاست‌ها در قالب لایه‌های مختلف تشکیل دهنده فرم شهری - شامل کاربری زمین، حرکت و دسترسی، فضاهای همگانی، فرم کالبدی و منظر شهری - که در متون طراحی شهری نیز به برخی از آنها اشاره شده است، پرداخته می‌شود. این توصیه‌ها حول محوریت حضور آسان و ایمن عابران پیاده در فضاهای شهری و ایجاد محیط‌های شهری اجتماع‌پذیر^(۱۹) و جاذب مردم‌اند که منجر به بروز شهروندگرایی در آنها می‌شوند.

نمونه‌های شهر شهروندگرا کدام‌اند؟

برای تصویر آنچه که به عنوان شهر شهروندگرا نامیده می‌شود، در ادامه به برخی از مصداق‌های عینی موجود در هر یک از لایه‌های پنج‌گانه فرم شهری پرداخته می‌شود. لازم به ذکر است که نمونه‌های بسیاری از این گونه مصادیق در سراسر جهان یافت می‌شوند که در این نوشته مجال معرفی آنها نیست. هر نمونه دارای ویژگی‌های با ارزشی است که در صورت توجه به آنها و کاربرد صحیح در طراحی شهرهای امروزی، دستیابی به شهرهای شهروندگرا - همچون اصفهان، بارسلونا، سی‌ینا، آمستردام، مونیخ، فلورانس، ونیز و برخی دیگر - محتمل خواهد بود.

الف) فضاهای همگانی

پیاتزای "دل کمپو"^(۲۱) در شهر "سی‌ینا"^(۲۲)ی ایتالیا نمونه‌ای ارزشمند از فضای همگانی شهروندگرا به شمار می‌رود. ابهت، تنوع مقیاس و سلسله مراتب در چیدمان کاربری‌های جداره فضا، طرح کفسازی که به مرکزیت فضا اشاره دارد، همه و همه بر تقویت کیفیات محیطی همچون تنوع، دل‌بازی، اجتماع‌پذیری، سرزندگی، خوانایی و نظایر اینها افزوده‌اند.

ب) حرکت و دسترسی

پیاده‌راه‌های "لاس رامبلاس"^(۲۳) در "بارسلونا"^(۲۴)ی اسپانیا، نمونه‌ای از تأکید بر فرهنگ پیاده‌مداری و حضور ایمن مردم در خیابان‌های شهری است. تقویت سرزندگی‌های عملکردی و بیولوژیکی، امنیت و ایمنی عبور و مرور، راحتی و دسترسی آسان به فضاهای پیرامونی از جمله مهم‌ترین کیفیاتی هستند که در این فضاها در نظر گرفته شده‌اند.

ج) منظر شهری

شهر "ونیز"^(۲۵) در ایتالیا دارای ویژگی‌های محیطی است که آن را متمایز نموده و بر شهروندگرایی آن افزوده است. پیاده‌راه‌های کنار رود ونیز، جداره‌های شهری انسان‌گرا و محله‌های انسانی جزء خصوصیات منحصر به فرد این شهر است. محله "بورانو"^(۲۶) یکی از محله‌های شاخص در این شهر است که کیفیاتی همچون رنگ تعلق، گوناگونی، تنوع در آن به منصفه ظهور رسیده است.

د) فرم کالبدی

شهر اصفهان با دارا بودن مجموعه‌ای از ابنیه تاریخی و با ارزش معماری دارای کیفیات ارزنده کالبدی است. یکی از این ابنیه سی‌وسه پل است که علاوه بر دارا بودن ویژگی‌های منحصر به فرد فرم کالبدی، تأثیرات شگرف کیفی بر فضا و عرصه همگانی مجاور خود دارد.

ه) کاربری اراضی

منطقه "کامدن"^(۲۷) در شهر لندن^(۲۸) نمونه‌ای از مناطق شهروندگرا محسوب می‌گردد. عمده‌ترین خصیصه‌ای که این بخش را به منطقه محبوب مردم بدل ساخته، وجود محورها و حوزه‌هایی با کاربری‌های متنوع و مختلط است که مورد استفاده تمامی اقشار جامعه قرار می‌گیرد. عملکردهای تفریحی، خرید، پوشاک و غذا به بهترین نحوی در کنار یکدیگر شکل گرفته‌اند.

نتیجه‌گیری

طراحی شهری بخش بسیار مهم و حساسی از هویت شهروندان هر شهر به شمار می‌رود؛ بدین معنا که چگونه می‌اندیشند، چه امکاناتی در دسترس داشتند و چه متخصصانی نبوغ خود را ارائه دادند تا شهری که در آن زندگی صورت می‌گیرد ساخته شده است. زمانی که این عوامل در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند تا ترکیبی از شهر را به دست دهند، سیمای شهر را که گویای فرهنگ و نگرش آن جامعه است، نمایان می‌سازند. به عبارتی، بروز کیفیتی همه‌شمول به نام "شهروندگرایی" در شهر هدف غایی طراحی شهری محسوب می‌گردد. این کیفیت با سایر کیفیات محیطی مرتبط است و تحقق آن وابسته به بروز کیفیات پیش گفته است. تصویری که نگارنده سعی در تصویر آن در این نوشتار داشته، ارائه مفهوم شهروندگرایی و تعیین جایگاه آن در دانش طراحی شهری از طریق ذکر برخی خصوصیات و کیفیات هنجاری طراحی شهری است که به وسیله آنها کیفیت پایهای "شهروندگرایی" در محیط تحقق می‌یابد. تحقق کیفیاتی همچون پایداری، معنی، هویت، خوانایی و نظایر اینها از طریق سیاست‌ها و راهبردهای طراحی شهری مرتبط در فضاهای شهری، موجبات حضور آسان و راحت مردم را در این فضاها فراهم می‌آورد و منجر به بروز نواحی و مناطق شهروندگرا خواهد شد. به عبارتی مجموعه اقدامات طراحی شهری در این زمینه، در جهاتی سوق داده می‌شود که عملکردها و عوامل شکل‌دهنده شهری بیشترین تأثیر را روی رفتار کلی افراد و مردمان شهر داشته باشد.

ارائه تصویری روشن از چگونگی این اقدامات در هر یک از لایه‌های تشکیل‌دهنده فرم شهری شامل نظام کاربری زمین، منظر شهری، فضاهای همگانی، فرم کالبدی و حرکت و دسترسی در بخش مصادیق و نمونه‌های شهر شهروندگرا و تحلیل روابط آنها، در ایجاد چشم‌اندازی از چگونگی طراحی شهرهای شهروندگرا، مؤثر خواهد بود. شهرهایی چون اصفهان، لندن، بارسلونا، ونیز و سی‌ینا، نمونه‌هایی از شهرهای شهروندگرا در جهان محسوب می‌شوند که مهم‌ترین توصیات و راهبردهای طراحی شهری در آنها به خوبی مشهود است. یکی از معیارها در این خصوص وجود میزان بالایی بازدید مردمان سراسر دنیا از این شهرهاست.

نقش و جایگاه مدیریت فرهنگی در مدیریت شهری

(بخش اول)

درباره محمدحسن قدیری ابیانه

گفت‌وگویی حاضر با محمدحسن قدیری ابیانه، متولد ۱۳۳۲، دارای مدرک دکترای معماری از دانشگاه فلورانس ایتالیا و نیز دکترای مدیریت استراتژیک از ایران است و مقالات متعددی در حوزه‌های معماری و شهرسازی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و بین‌الملل دارد. وی با درجه معمار پایه یک هم‌اکنون عضو نظام مهندسی کشور است. مصاحبه‌ای که در ادامه درج می‌گردد گفت‌وگویی با وی در خصوص مدیریت فرهنگی و جایگاه آن در مدیریت شهری است.

□ ضمن تشکر از اینکه در این گفت‌وگو شرکت کردید، لطفاً دیدگاه‌های تان را در خصوص مدیریت فرهنگی و نقش آن در مدیریت شهری، و نیز چگونگی تأثیرگذاری این دو مقوله بر یکدیگر، مطرح فرمایید.

■ در خصوص بحثی که مطرح کردید، باید عرض کنم که رسیدگی به امور فرهنگی افراد هر کشوری، به وسیله دستگاه‌های حکومتی و از جمله آنها شهرداری‌ها صورت می‌گیرد. اصولاً فرهنگ بخش مهمی از زندگی هر انسانی را تشکیل می‌دهد. به هر ترتیب شهروندان نیازهای فرهنگی نیز دارند و برای بهتر اداره کردن امور، رواج بری از فرهنگ‌ها ضروری است و به بهتر شدن امور کمک می‌کند. بدین جهت در همه کشورهای و از جمله ایران، سازمان‌های مختلفی به امر فرهنگ می‌پردازند. به عنوان مثال می‌توان به شهرداری‌ها، مساجد، بسیج، ادارات فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان ملی جوانان، سازمان تبلیغات و سازمان‌های دیگری چون آموزش و پرورش (یعنی مدارس) و آموزش عالی و نظایر اینها اشاره کرد. هر کدام از دستگاه‌های یاد شده نیز - همچون شهرداری‌ها

هماهنگی به منظور استفاده بهتر از امکانات، طبیعتاً می‌توان به نتیجه مطلوب‌تری رسید.

□ لطفاً به شکلی دقیق‌تر بفرمایید که منظور تان از امکانات چیست؟

■ امکانات را می‌توان به سه بعد تقسیم کرد. یکی از امکانات سخت‌افزاری است، همچون مکان‌هایی که در اختیار هر دستگاهی قرار دارد، مانند سالن‌های کنفرانس، سینما، ورزش و همچنین - از نگاهی دیگر - امکانات سخت‌افزارهای رایانه‌ای. بعد دیگر، هماهنگی بین دستگاه‌ها برای رسیدن به هدف مشترک و استفاده مطلوب از امکانات هر دستگاه است؛ و بعد سوم چگونگی محتوای پیام‌ها است. البته متأسفانه در هر سه بعد پیش‌گفته مشکلاتی به چشم می‌خورد. هم امکانات سخت‌افزاری به اندازه کافی نیست؛ و هماهنگی بین دستگاه‌ها ضعیف است، یا به تعبیری وجود ندارد؛ و هم اینکه همیشه محتواها لزوماً مثبت نیستند یا بهترین استفاده محتوایی از مطالب نمی‌شود.

□ راهکار پیشنهادی حضرت‌عالی در خصوص بهینه کردن مقوله‌هایی که مطرح ساختید، چیست؟

■ می‌بایست تلاش منسجمی در اصلاح هر سه بعد، صورت بگیرد. در مورد امکانات سخت‌افزاری و سالن‌ها، علاوه بر دستگاه‌هایی که مطرح شدند، ممکن است اداراتی هم

- متولی اموری در مقوله فرهنگی هستند و امکاناتی در اختیارشان قرار دارد. تعدد این سازمان‌ها به خاطر کارکرد موازی، با توجه به امکاناتی که در اختیارشان است، می‌تواند به عنوان یک نکته‌ای منفی تلقی شود؛ در حالی که اگر هماهنگی بین دستگاه‌ها برای رسیدن به هدف مشترک وجود داشته باشد و از امکانات موجود درست استفاده شود، خصوصاً در

باشند که امکاناتی را در اختیار دارند اما این امکانات در اکثر اوقات سال متأسفانه بدون استفاده می‌ماند. اگر بخواهم از شهرداری مثالی بزنم، می‌توانم از شهرداری منطقه ۲ تهران به عنوان یکی از نمونه‌ها یاد کنم. در ساختمان این شهرداری (در طبقه چهارم) سالن بسیار شکیلی ایجاد شده است. (در حالی که ساختمان یاد شده به طور کلی مساحت زیادی دارد) که از آن سالن معمولاً استفاده نمی‌شود؛ زیرا اولاً محیط ساختمان اداری است و در ساعات غیراداری تعطیل است و ورود به ساختمان اصولاً مجاز نیست. در صورتی که اگر این سالن در گوشه‌ای از حیاط این ساختمان برپا می‌شد، می‌توانست در اکثر ساعات روز و ماه و سال فعال باشد و مورد استفاده قرار گیرد.

هماهنگی بین دستگاه‌ها به سه بعد سخت‌افزاری، هماهنگی و توجه به محتوای پیام‌ها ارتباط می‌یابد

خیلی از کارخانجات، مؤسسات و دستگاه‌ها، امکاناتی را در اختیار دارند که در بسیاری از ایام سال بدون استفاده می‌مانند؛ در حالی که از سویی دیگر، به شدت در خصوص فضا برای اجرای برنامه‌ها، احساس کمبود می‌شود. اکنون همه جا سخن از کمبود فضا در میان است، در حالی که در دستگاه‌های مختلف فضاهایی وجود دارند که بی‌استفاده مانده‌اند. بنابراین یکی از کارهایی که شهرداری‌ها می‌توانند انجام بدهند، شناسایی این امکانات در دستگاه‌های مختلف است. از این دست‌اند سالن‌های غذاخوری، سینما سالن‌های ورزشی، سالن‌های جلسات و نظایر اینها. دوم اینکه در مجوزهای جدیدی که صادر می‌شود باید به این نکته توجه داشت که اگر به دستگاهی امکاناتی اختصاص می‌یابد این امکانات در فضای اداری نباشد و به گونه‌ای طراحی شود که بتوان در ساعات تعطیلی نیز از آنها مستقل از اداره استفاده کرد.

بنابراین هم شناسایی این فضاها و هم رعایت این موضوع در صدور مجوزهای جدید می‌تواند در حل معضل مطرح شده مؤثر باشد. علاوه بر این فضاها، امروزه امکاناتی وجود دارند که جزو فضاهای عمومی در نظر گرفته نمی‌شوند؛ مانند بسیاری از مدارس که در ایام تعطیل و پس از پایان ساعات درس از آنها استفاده نمی‌شود، در حالی که می‌توان از فضاهای آنها در مواقع تعطیل در زمینه‌های گوناگون استفاده کرد.

به عنوان مثال، پیش‌ترها - و چه بسا در زمان حاضر نیز - در نقاط توریستی همچون شمال کشورمان، در تعطیلات نوروز و تابستان کلاس‌ها به اتاق‌هایی برای اقامت مسافران تبدیل می‌شدند و فرهنگیان به همراه خانواده‌هایشان می‌توانستند از چنین امکاناتی استفاده کنند. درواقع استفاده از فضاهای موجود در ایام تعطیل نوروز و تابستان می‌تواند هزینه‌های گزاف هتل را برای فرهنگیان کاهش دهد.

حال این می‌تواند فقط محدود به همان ایام تعطیل نباشد و فضاهای مذکور در مصارف دیگری چون مراسم ازدواج یا حتی مراسم حجاج و نظایر اینها نیز مورد استفاده قرار گیرند؛ و

افزون بر اینها، این کار می‌تواند تا حدی برای آموزش و پرورش درآمدا نیز باشد.

ادارات زیادی وجود دارند که این گونه فضاها در اختیارشان هست و در اکثر ایام سال بدون استفاده می‌ماند. به هر حال شناسایی این گونه فضاها و امکانات، ضروری است. در حقیقت از این طریق می‌توان از امکانات سخت‌افزاری موجود استفاده بهینه کرد.

از منظر فرهنگی نیز می‌توان به تشکیل کلاس‌های قرآن یا کلاس‌های فراگیری زبان و نظایر آنها اشاره کرد، که حتی بخش خصوصی هم می‌تواند در آن فعال باشد و در ساعات تعطیلی مراکز آموزشی، از فضاهای موجود این بخش استفاده شود. همین امر موجب کاهش هزینه‌های کلاس‌های مذکور خواهد شد و در عین حال می‌تواند فضاهای جدیدی را برای استفاده تعداد بیشتری از افراد از اوقات فراغت‌شان ایجاد کند. از زاویه‌ای دیگر، بد نیست اشاره شود که معمولاً در شهرها، فضا برای بازی کم است. در این میان حیاط مدارس در ایام تعطیل می‌توانند فضای مناسبی برای انجام ورزش‌ها و تفریحات سالم تلقی شوند؛ لیکن متأسفانه در ایام تعطیل در مدارس بر روی مردم بسته می‌شود.

در مورد هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف باید گفت که در این خصوص نوعی عدم هماهنگی میان دستگاه‌های مذکور به چشم می‌خورد. وجود هماهنگی به هیچ وجه به معنای نفی استقلال ادارات و گرفتن قدرت مدیریت از آنها نیست بلکه هر دستگاهی در چارچوب کار خود، باید بتواند از فضایی که در اختیار دارد استفاده کند. در چنین وضعیتی، یکی از راه‌های هماهنگی بین این دستگاه‌ها، اطلاع‌رسانی در خصوص برنامه‌ها و دارایی‌های آنهاست؛ یعنی هم در مورد ساعات پر فضاهای‌شان و هم در مورد ساعات خالی.

□ جناب عالی نقش شهرداری‌ها را در این میان چگونه ارزیابی می‌کنید؟

■ شهرداری‌ها می‌توانند از جمله نقاطی باشند که به هماهنگی بین دستگاه‌ها کمک می‌کنند. البته هیچ دستگاه دولتی زیرمجموعه شهرداری‌ها نیست و نمی‌شود هم انتظار داشت که آنها به عنوان زیرمجموعه دستگاه دولتی عمل کنند. اما معمولاً مسئولان امور فرهنگی فرمانداری‌ها، بخش‌داری‌ها و استانداری‌ها می‌توانند نقطه هماهنگی بین این دستگاه‌ها باشند و شهرداری‌ها هم در این زمینه می‌توانند فعالیت‌های گسترده‌ای به عمل آورند.

□ حال بفرمایید نظرتان در خصوص محتوای پیام چیست؟

■ بحث سوم همین موضوع پیام و تبلیغ است. محتوا مقوله مهمی است که طبیعتاً می‌شود در این زمینه هم از مراکز مختلف کمک گرفت و می‌تواند ابعاد مختلفی را در برگیرد و شهرداری‌ها می‌توانند در این خصوص نقش مهمی را ایفا کنند.

خوشبختانه در برخی از شهرهای توریستی همچون

اصفهان، شهرداری حرکتی در جهت بسیج امکانات شهری - مثلاً برای اسکان مسافران به ویژه در ساعات و روزهای شلوغ سال - اندیشیده و هماهنگی‌هایی را صورت داده است که این هماهنگی‌ها می‌توانند در جنبه‌های مختلف گسترش پیدا کنند.

□ به نظر شما مدیریت شهری در چه قالب‌هایی می‌تواند محتوا را پیگیری و اجرا کند؟

■ در مقوله فرهنگی، ارتقای فرهنگ عمومی در تمامی زمینه‌ها ضروری است. به طور مثال فرض کنیم ترویج فرهنگ انضباطی اجتماعی، از نمونه‌های انضباط اجتماعی است و رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و از جمله مقوله‌های ایمنی، به آن مربوط می‌شود.

اگر در نظر بگیریم که سالانه در حدود ۲۸ هزار نفر بر اثر تصادفات جان‌شان را از دست می‌دهند و چند صد هزار نفر مجروح و معلول می‌شوند و خسارات آن را در خانواده‌ها و تبعات فرهنگی آن را (در جامعه) در نظر بگیریم، می‌بینیم که این موضوع چه معضل بزرگی است. بنابراین یکی از کارهای فرهنگی همانا برنامه‌ریزی برای ارتقای انضباط اجتماعی به منظور رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی است، که از همین دست‌اند بستن کمر بند ایمنی و استفاده از کلاه ایمنی برای موتورسواران. این از نیازهای جامعه است و طبیعتاً فرهنگ‌سازی در این زمینه، موضوعی عمده و پراهمیت برای نجات جان بسیاری از انسان‌هاست، که خود می‌تواند در ابعاد مختلف ظهور و بروز داشته باشد: از آموزش‌هایی که در این زمینه در منازل به کودکان داده می‌شود گرفته، تا آموزش‌هایی که در مدارس وجود دارد و نیز کارهای دیگری که می‌تواند صورت گیرد.

به طور مثال در جلساتی که مردم تجمع دارند، می‌توان از افرادی دعوت کرد که در اثر بی‌احتیاطی، زندگی‌شان از هم پاشیده است و آسیب دیده‌اند. آنان می‌توانند برای مردم توضیح دهند و از مردم بخواهند که مقررات را در همه زمینه‌ها رعایت کنند.

اگر هدف از این بُعد انضباط اجتماعی رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی است، چنین جلساتی می‌تواند اثر زیادی داشته باشد. مثلاً کسی که ناخواسته به دلیل عدم رعایت قوانین رانندگی قتلی را مرتکب شده است، به همراه خانواده‌ای که عضوی را از دست داده، چنین ترکیبی می‌تواند در اثرگذاری بر فرهنگ خانواده‌ها نقش عمده‌ای داشته باشد.

معتقدم که شهرداری‌ها، برای دادن مجوز به کیوسک‌های روزنامه‌فروشی باید با دید باز و با سهولت عمل کنند

از دیگر سو می‌توان به ترویج کتابخوانی یا روزنامه‌خوانی اشاره کرد. به اعتقاد من، شهرداری‌ها در دادن مجوز به کیوسک‌های روزنامه‌فروشی، باید با دید باز و با سهولت عمل

کنند. در همین تهران من نقاط مختلفی را می‌شناسم که اگر یک کیوسک روزنامه‌فروشی در آنجا وجود داشت مشتریان زیادی پیدا می‌کرد. بالا بردن تیراژ روزنامه‌ها از این طریق، هم برای ارتقای فرهنگ عمومی حکم نوعی ضرورت را دارد و هم کمکی است به رسانه‌های کشور، که با امکان افزایش تیراژ می‌توانند هزینه‌های‌شان را تأمین کنند.

در زمینه کتابخوانی و کتابخانه‌ها نیز می‌توان اقدامات متنوعی را انجام داد. به عنوان مثال، من وقتی به منزل خودم نگاه می‌کنم، می‌بینم هزاران جلد کتاب دارم که دیگر از آنها استفاده نمی‌کنم. اینها هم جای من را تنگ کرده‌اند و هم اینکه مایل نیستم دور بزم‌شان یا به کاغذ فروشی‌ها بفروشم. می‌توان مراکز را به وجود آورد که کتاب‌های اضافی مردم را دریافت و جمع‌آوری کنند و با گزینش کتاب‌های مناسب، آنها را بین کتابخانه‌ها و مراکز مختلف در شهر و روستا توزیع کنند. ترویج فرهنگ کتابخوانی یک امر بسیار مهمی است که به عنوان وظیفه‌ای همگانی مطرح است. اخیراً خبری را مطالعه کردم مبنی بر اینکه هر فرد فرانسوی در سن بالا، سالی ۴۷ کتاب مطالعه می‌کند؛ و این آمار برای کودکان ۲۲ کتاب و برای نوجوانان ۱۵ کتاب ذکر شده بود. در حالی که آمار کتابخوانی در ایران متأسفانه فقط چند دقیقه است. این برای کشوری اسلامی و متمسک به اسلام یعنی همان دینی که کتاب آسمانی آن، "قرآن" (به معنای خواندن) نام گرفته و در آیات این کتاب آسمانی به قلم سوگند یاد شده است، مناسب نمی‌نماید. به کوتاه سخن، ترویج فرهنگ کتابخوانی می‌تواند به هدف ملی تبدیل شود.

□ با توجه به موقعیت شهرها و مشکلاتی که به واسطه معضلات و تنگناهای اجتماعی وجود دارد، مدیریت شهری در چه قالب‌هایی می‌تواند حرکت کند تا به اهداف مدیریت فرهنگی دست یابد؟

■ از جمله معضلات کشور ما، معضل بزرگ فرهنگی است که من از آن به عنوان وابستگی ذهنی به نفت تعبیر می‌کنم. ایران کشوری نفت خیز است و از لحظه‌ای که ما متولد شده‌ایم این تصور را داشته‌ایم که درآمد ما از بابت نفت خیلی بالاست و این درآمد در اختیار دولت قرار دارد. نیز تصور می‌کنیم که دولت با اتکا به این درآمدها می‌تواند همه مشکلات ما را - از قبیل مسکن، اشتغال، ازدواج، تحصیل، رفاه، تأمین اجتماعی، بهداشت و درمان و آموزش - بر طرف کند. به همین خاطر توقعات بسیار بالاست، در حالی که اگر اوج درآمدهای نفتی که در سال گذشته ۴۰ میلیارد دلار بوده است، به فرض بتوان به صورت مساوی بین مردم تقسیم کرد، سهم هر ایرانی ماهیانه حدود ۴۲ هزار تومان می‌شود. حال اگر دو هزار تومان آن را هزینه استخراج فرض کنیم، سهم هر ایرانی از اوج درآمدهای نفتی ماهیانه ۴۰ هزار تومان است، یا به عبارتی سالی ۴۸۰ هزار تومان. بدین ترتیب این تصور که در ایران می‌توان با اتکا به نفت تمامی مشکلات را حل کرد تصوری غلط است که همین متأسفانه موجب شکل‌گیری توقع مردم از دستگاه‌های مختلف - اعم از دولت، شوراها، شهرداری‌ها و نظایر آنها شده

است.

می بینند. در واقع شفاف سازی از مقوله های بسیار مهم تلقی می گردد.

به فرض اینکه، سهم هر نفر از درآمدهای نفتی در بیست سال خرج هیچ کاری نشود، در تهران با این حدود ده میلیون تومان حتی نمی توان یک خانه ۵۰ متری رهن کرد. این در حالی است کشور با همین درآمد اداره می شود.

رعایت فرهنگ احترام به حقوق مردم، چیزی است که می بایست به طور گسترده بین کارکنان دستگاه های دولتی ترویج گردد

شوراهای شهر و روستا از جمله دلایل شکل گیری شان این بود که هزینه شهر و روستا را مثلاً با گرفتن مالیات و بدون تکیه به درآمدهای نفتی اداره کنند. حال زمان زیادی صرف این می شود که آنها بتوانند به بودجه عمومی دسترسی یابند؛ در حالی که در اصل فلسفه وجودی آنها این است که درآمدهایی را از مردم کسب کنند و متناسب با برنامه ها و نیازهای شان و در حد بودجه ای که به دست آورده اند، بهترین مدیریت را در هزینه ها اعمال کنند.

این نگاه غلط، یعنی توجه به بودجه عمومی، کارهای دیگر شوراهای شهر و روستا را تحت تأثیر قرار داده است و معمولاً هم نتیجه آن این است که مردم، مدیران و اعضای شورای شهر را هر چند قوی هم که باشند، ضعیف می پندارند چرا که توقعات آنها را برآورده نکرده اند. کافی است شهرداری یا شورای شهر در یک شهر برای اینکه بتواند کار عمرانی یا مفید انجام دهد از مردم عوارضی را طلب کند. همین امر به معنای از دست دادن محبوبیت و نیز نارضایتی مردم است این خود ریشه در فرهنگ غلط عمومی که در کشور به چشم می خورد، دارد. به همین دلیل است که اعضای شوراهای شهر و روستا، به جای اینکه کار توجیهی انجام بدهند و از مردم طلب کنند، تمام انرژی شان را برای کسب اعتبار از مقامات دولتی به مصرف می رسانند و خودشان به نوعی به منتقدان مرکز تبدیل می شوند و گاه نیز دستگاه های دولتی را تخطئه می کنند، چرا که به آنها مکرراً برای پرداخت بودجه، پاسخی داده نشده است. این نشان می دهد که رسالت شوراها، نه در افکار عمومی مردم نهادینه شده است و نه در بسیاری از اعضای شوراهای شهر و روستا.

بدین ترتیب ترویج فرهنگ مالیات، ترویج فرهنگ عدم اتکا به درآمدهای نفتی و ترویج فرهنگ اداره شهر با هزینه شهروندان بسیار ضروری است. در غیر این صورت بسیاری از انرژی ها تلف می شود و مجموعه دستگاه ها باید در این زمینه چاره اندیشی کنند و کارهای فرهنگی را چه در سطح ملی و چه در سطح شهر و روستا مشخص سازند. در این میان آنچه که بسیار اهمیت دارد، جلب افکار عمومی است. رابطه بین دریافت عوارض و هزینه ها، باید شفاف شود. یعنی اگر مردم بخواهند یک خیابان آسفالت شود، باید مشخص گردد که با دریافت چه میزان عوارض می توان این خیابان را مرمت و نوسازی کرد. بدین صورت مردم نتیجه پرداخت عوارض را به چشم خود

□ نقش کارکنان دستگاه ها در فرایندی که اشاره کردید، چیست؟

■ به اعتقاد من، علاوه بر اینکه شهرداری ها و سایر دستگاه ها باید برای اصلاح فرهنگ عمومی کار کنند، خود و مجموعه کارکنان شان هم نیازمند اصلاح فرهنگی اند. یعنی متأسفانه در بسیاری از موارد، به طور کلی کارکنان دولت - و در آن میان کارکنان شهرداری ها نیز - خودشان را حقوق بگیر و خادمان مردم نمی دانند بلکه حاکم بر مردم می دانند. مردم نیز همین تلقی را از مدیران دولتی و کارکنان دولتی و شهرداری ها دارند؛ در حالی که اگر کسی خودش را حقوق بگیر مردم بداند رفتارش متفاوت خواهد بود و بیشتر به حقوق شهروندان اهمیت می دهد.

یکی از مسائلی که شخصاً در مورد شهرداری ها مشاهده کرده ام، این است که گاه از ثبت هایی که از طرف ارباب رجوع به شهرداری ها ارجاع می شود خودداری می کنند، چه برسد به آنکه پاسخ کتبی هم به آن بدهند. این خود نمونه ای بارز از عدم اطلاع و عدم رعایت حقوق شهروندان است. یکی از راه های مبارزه با فساد، این است که دستگاه های دولتی موظف شوند پس از دریافت تقاضای ارباب رجوع، پاسخ کتبی به او بدهند، (چه پاسخی منفی باشد و چه مثبت) و در پاسخ خود به ضوابط به طور دقیق استناد کنند تا آن ضوابط در دسترس باشد. عدم اطلاع ارباب رجوع و عدم پاسخ مکتوب و عدم استناد به ضوابط، دست - برخی از - کارکنان دولتی را در اجحاف به مردم (رشوه و نظایر آن) باز می گذارد و من این شفاف سازی را ضد فساد می دانم.

رعایت فرهنگ احترام به حقوق مردم، چیزی است که می بایست به طور گسترده بین کارکنان دستگاه های دولتی ترویج گردد.

معتمد اطلاع رسانی به ارباب رجوع، در مواردی که آنها نیازمند اطلاع از آن هستند، حتی اطلاع رسانی غیر حضور می تواند به کاهش ترافیک، کاهش آلودگی و کاهش مصرف سوخت و جز اینها کمک کند. پیشنهاد من به شهرداری ها این است که حداقل به فکر تدابیری باشند تا دستگاه ها ترغیب شوند به طور غیر حضوری دست کم اطلاع رسانی کنند و حتی

بدین ترتیب ترویج فرهنگ مالیات، ترویج فرهنگ عدم اتکا به درآمدهای نفتی و ترویج فرهنگ اداره شهر با هزینه شهروندان بسیار ضروری است

المقدور کارهای اداری را به صورت غیر حضوری انجام بدهند. همین خود می تواند موجب آسایش ارباب رجوع و حتی راحتی دستگاه های دولتی شود.

بنابراین در خصوص مسائل کلان کشوری، به اصطلاح کلی

دیدگاه، شناسایی جایگاه شهرداری‌ها و کار فرهنگی در ابعاد مختلف نیاز است. یکی از معضلات فعلی جامعه ما بیکاری است، که عوارض بیشماری از جمله شیوع جرم و جنایت و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی دارد. طبیعتاً دستگاه‌های ذی‌ربط می‌بایست به دنبال راه چاره باشند؛ اما این که بنشینند تا دستگاه‌های دولتی برای آنان کار پیدا کنند، فکر درستی نیست. اکنون دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان ما افراد کارآفرینی بار نیامده‌اند و حداکثر کاری که می‌کنند، این است که بروند دنبال کاری بگردند، نه اینکه خودشان کاری ایجاد کنند.

در زمان حاضر انجام کار خیر در حد کمک مالی به مستمندان تعریف شده است، لیکن می‌توان تعریف کار خیر را گسترش داد. مثلاً در مساجد و مراکز مختلف همچون دانشگاه‌ها می‌توان اتاق‌های فکر برای کارآفرینی ایجاد کرد. طبیعتاً در این زمینه شهرداری‌ها می‌توانند پیش قدم شوند و با

یکی از دلایل ایجاد شوراهای شهر و روستا این بود که هزینه شهر و روستا بدون تکیه به درآمدهای نفتی و از طریق مردم ایجاد شود

مشارکت سایر دستگاه‌ها، چه دولتی و چه جاهایی چون مساجد و نظایر آنها، به ایجاد این گونه اتاق‌های فکری یاری برسانند و زمینه‌ها را شناسایی کنند و به افراد متقاضی کار پیشنهاد بدهند.

به عنوان مثال، می‌توان به یکی از ابتکارهای ایجاد شغل برای ده‌ها نفر در همین تهران اشاره کرد. صبح‌ها چرخ‌های دستی با وانت به شمال شهر منتقل می‌شوند و افرادی که مسئولیت این چرخ‌ها را بر عهده دارند، اقدام به جمع‌آوری مواد بازیافتی می‌کنند و با استفاده از شیب شمال به جنوب شهر تهران بدون وانت بازمی‌گردند.

این ابتکار برای ده‌ها نفر اشتغال ایجاد کرده است و به علاوه، کار مفیدی چون بازیافت نیز انجام می‌شود. ابتکارات محدود نیست، اما باید فرهنگ و ترویج کار در همه دستگاه‌های کشور شکل گیرد. بسیاری از فضاهای زیبا وجود دارد که می‌توان از آنها در این جهت استفاده کرد. مثلاً در یکی از استان‌ها (به نظر ایلام) مکانی به نام چشمه بلقیس وجود دارد که در آنجا از ارتفاعات چشمه آب زلالی بیرون می‌آید و در دامنه آن نیز استخری طبیعی به چشم می‌خورد. مجموعه این عوارض طبیعی که در باغی تحت نظار شهرداری قرار دارد، در تابستان تنها در دو هفته برای استفاده عمومی باز است. این در حالی است که جوانان به شدت نیازمند چنین فضاهای مناسبی هستند. چنین فضایی با این امکانات جای مناسبی برای کار فرهنگی است؛ اما متأسفانه شهرداری تنها به این بهانه که ممکن است به درختان محوطه آسیب برسد، تنها امکان دو روز استفاده را به عموم می‌دهد. نگاه به هر امکانی، به عنوان نوعی

فرصت برای فرهنگ‌سازی باید تلقی شود، و این بسیار اهمیت دارد.

نمونه دیگر اینکه اخیراً در مترو، موضوع کتابخوانی ترویج می‌شود و مسافران، وقتی بلیت اعتباری می‌گیرند، می‌توانند کتابی نیز دریافت کنند و آن را در ایستگاه مقصد تحویل دهند. این خود نوعی فرصت است، فرصتی که عده‌ای نیم ساعت یا سه ربع از وقت‌شان را بتوانند صرف کار مفیدی کنند. این وقت به اصطلاح تلف شده در حمل و نقل، خود می‌تواند فرصتی برای مطالعه باشد. با این نگاه، شهرها و روستاها پر از فرصت‌هایی هستند که می‌توان از آنها استفاده کرد.

□ جناب عالی مهندسی فرهنگی را - که از مقوله‌های

مهم مدیریت شهری است - چگونه ارزیابی می‌کنید؟

■ طبیعتاً مقدمه هر کار مهندسی، طراحی است. اگر قرار است ساختمانی بر پا گردد، باید نقشه‌ای داشته باشد و مسلماً یکی از مهم‌ترین کارها برای مهندسی، داشتن طرحی برای آن است که می‌تواند زمان‌بندی هم داشته باشد. در واقع هر شهرداری و هر دستگاهی باید برای خودش استراتژی مشخصی داشته باشد. در طراحی آن هم باید نیازها را شناخت و براساس نیازها به طراحی پرداخت. آخرین مرحله این کار اجراست که در طول اجرا، نظارت بر بازخورد و تأثیر آن و یا احیاناً اصلاح آن می‌بایست صورت گیرد. باید به مجموعه زوایا توجه کرد و شهرداری نباید فقط امکانات خودش را بسنجد.

□ به عنوان آخرین سؤال، بفرمایید استفاده از

الگوهای اسلامی در ارائه خدمات فرهنگی به شهروندان چگونه باید باشد و چگونه می‌توان کارهای فرهنگی هر

محل را به خود شهروندان آن محل واگذار کرد؟

■ مثلاً در همین زمینه جمع‌آوری زباله که حتی در شهری مثل تهران، تا حدودی مکانیزه است، این کار بستگی به همکاری مردم و همچنین توجه شهرداری دارد. اگر زباله‌های منازل تفکیک گردند و در ساعت مقرر بیرون گذاشته شوند، این در کاهش هزینه‌ها و بهبود بهداشت شهر بسیار مؤثر است. این کار در مقایسه با گذشته بهتر شده است اما هنوز تا وضعیت ایده‌آل فاصله زیادی وجود دارد. این مشکل تنها مخاطبان شهرداری‌ها نیست بلکه در خود شهرداری نیز این مشکل مشاهده می‌شود. به عنوان مثال، فراوان دیده می‌شود که رفتگران زباله‌ها را داخل جوی آب می‌ریزند، در حالی که این خود، معضلاتی را ایجاد می‌کند. در واقع در اینجا ظاهر تمیز کوچه و خیابان، موجب تخریبی جدی‌تر می‌شود. این خود معضلی فرهنگی است که در ابعاد مختلف مشاهده می‌گردد. به هر ترتیب این مشکلات وجود دارند، که بخشی از آنها فرهنگی‌اند و بخش دیگری را با تدابیر اداری و قانونی می‌توان برطرف کرد. در بسیاری از کشورها برای این گونه جرایم مجازات‌هایی در نظر گرفته شده است، و در کشور ما نیز می‌بایست مقابله با این تخلفات، شکلی قانونمند به خود بگیرد.

□ با سپاس مجدد از جناب عالی.

مشاور حقوقی

دفتر حقوقی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

این نوشتار سرآغازی است برای بخشی که نزدیک به دو سال، ماهنامه از آن بی بهره مانده بود. گفتگویی است با آقای یزدان زاده مدیر کل محترم دفتر حقوقی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

شماره

۱

□ با سپاس از وقتی که در اختیارمان گذاشتید، با توجه به اختلاف حقوقی میان سازمان‌های وابسته به شهرداری‌ها و سازمان‌های امور مالیاتی، لطفاً در مورد مطالبه مالیات از سازمان‌های وابسته به شهرداری توضیح و اظهار نظر فرمایید.

■ من نیز به سهم خود سیاست‌گذارم. همان طور که اغلب مدیران شهری اطلاع دارند، مطابق حکم تبصره ذیل ماده ۱۰۹ قانون شهرداری، مؤسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه‌شان متعلق به شهرداری بود، ولو اینکه به صورت بازرگانی اداره می‌شدند، نسبت به سهم شهرداری از پرداخت مالیات معاف بودند. این حکم قانونی همچنان اعمال می‌شد، تا اینکه در سال ۱۳۸۰ ماده ۲ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاح گردید. در بند ۳ ماده مذکور تنها شهرداری از مالیات معاف شد و ذکری از سازمان‌های وابسته به شهرداری به میان نیامد. این مسئله اختلافات و بحث‌های حقوقی زیادی را ایجاد کرد و رویه‌های متفاوتی را در استان‌های مختلف کشور در مطالبه مالیات از سازمان‌های وابسته به شهرداری‌ها، که در فرهنگ حقوقی از عام‌المنفعه‌ترین سازمان‌ها نیز محسوب می‌شوند، موجب گردید. همین امر اساس ایجاد مشکل و مسئله بوده است.

□ آیا شما از نظر حقوقی اعتقاد دارید که این سازمان‌ها مکلف به پرداخت مالیات هستند؟ استدلال طرفین را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

■ پاسخ به این پرسش را باید از جهات مختلف بررسی کرد. از نظر فلسفه حقوقی و مبانی جامعه شناختی مربوط به وضع قانون، باید گفت که به دلیل غلبه نفع عمومی و خصوصیت غیرانتفاعی سازمان‌های وابسته به شهرداری و حوزه خدماتی فعالیت آنها، این سازمان‌ها نباید مشمول پرداخت مالیات تلقی شوند. از طرف دیگر در اصول و مبانی علم حقوق قاعده‌ای به نام عام و خاص وجود دارد، و رابطه این دو عنوان در ارزیابی اعتبار متون قوانین براساس

تاریخ تصویب هر کدام، مطرح می‌گردد. از این منظر، چون قانون مالیات‌های مستقیم جزو قوانین عام مؤخر است، باید گفت که قانون خاص مقدم - یعنی تبصره ذیل ماده ۱۰۹ - قانون شهرداری را نسخ نکرده است و این قانون استثنایی بر قانون عام مؤخر تلقی می‌شود. از جهت سو؟؟؟ این تفسیر جای تأمل دارد که سهو قانونگذار در عدم ذکر سازمان‌های وابسته به شهرداری به معنای الزام آنها در پرداخت مالیات نیست. به هر حال این مسئله، تفاسیر گوناگون و تعابیر متفاوت حقوقدانان را طلب می‌کند.

□ دفتر حقوقی سازمان شهرداری‌ها، با توجه به رسالت‌های قانونی‌اش، چه اقدامی را برای حل این مشکل انجام داده است؟

■ واقعیت این است که دفتر حقوقی سازمان شهرداری‌ها در حد بضاعت و توان کارشناسی موجود، برخی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات حقوقی و قانونی شهرداری‌ها را اولویت بندی کرده و به بررسی و راهکارهای حل آنها پرداخته است. یکی از این مسائل، موضوع معافیت مالیاتی سازمان‌های وابسته به شهرداری‌هاست. دفتر حقوقی در این زمینه پس از دریافت دیدگاه‌های مدیران عامل سازمان‌های مذکور به صورت مکتوب و برگزاری جلسه مشترک با حضور برخی از مدیران عامل و نمایندگان وزارت اقتصاد و سازمان امور مالیاتی، موضوع را بررسی کرده است. در نهایت دو پیشنهاد اساسی مطرح گردید، که دفتر حقوقی مصمم به تحقق آنهاست:

پیشنهاد اول، حل مسئله از طریق مذاکره با سازمان امور مالیاتی و توجیه حقوقی موضوع و انعقاد موافقتنامه و ابلاغ آن به سراسر کشور است، که در حال پی‌گیری است.

پیشنهاد دوم، تهیه طرح استفساریه ماده ۲ قانون مالیات‌های مستقیم است که پیش‌نویس آن در دست تهیه است و باید از مجلس شورای اسلامی درخواست شود که در این مورد رفع ابهام کند.

پایان مطلب شماره اول

با توجه به پیگیری خوانندگان نشریه و اهمیت صفحات فوق مامنامه مجدداً به فعال نمودن این صفحات اقدام نموده ایم. قابل ذکر است که تمامی مطالب این بخش توسط دفتر حقوقی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تهیه و تنظیم می‌گردد.

رای هیئت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر ابطال بخشنامه شماره ۱۳۷۵/۹/۱۱/ف مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۱ فرماندار قزوین راجع به واریز عوارض ۱ درصد تولید به حساب شهرداری الوند.

تاریخ: ۱۳۸۲/۹/۱ شماره دادنامه: ۴۱۹ کلاسه پرونده: ۱۲۷/۷۸

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری.

شاکی: شرکت سراتکنیک.

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بخشنامه شماره ۱۳۷۵/۹/۱۱/ف مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۱ فرماندار قزوین.

مقدمه: شاکی به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته است، شهرداری الوند از تولیدات شرکت مستقر در شهر صنعتی البرز به استناد بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیل شوراهای اسلامی کشور ۱ درصد عوارض مطالبه کرده است که در این رابطه ابطال بخشنامه شماره ۱۳۷۵/۹/۱۱/ف مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۱ معاون استانداری تهران و فرماندار قزوین مورد تقاضاست. دلایل این درخواست به شرح زیر است: ۱- رأی شماره ۱/۷۰ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری بخشنامه شهرداری الوند را در زمینه وصول عوارض از کارخانجات و واحدهای تولیدی مستقر در شهر صنعتی البرز با این استدلال که اصولاً عوارض موضوع بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیل شوراهای اسلامی مربوط به شهرها بوده و تسری آن به شهرک‌ها نیاز به مجوز قانونی دارد، مخالف قانون تشخیص داده و ابطال کرده است. ۲- متعاقباً و با تصویب قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین شهرداری الوند به استناد بند الف ماده ۴۳ این قانون و مصوبه شماره ۶۱۶۴۰/۱۱ مورخ ۱۳۷۵/۴/۱ ریاست جمهوری مطالبه ۱ درصد عوارض نموده است. حال آنکه اولاً بند الف ماده ۴۳ مذکور ناظر به عوارض جدید و افزایش عوارض موجود است، نه لغو ضمنی قانون تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی. حتی در خود مصوبه ریاست جمهوری مقرر گردیده است که "چنانچه این واحدها در داخل شهرک‌های صنعتی باشند، باید نیم درصد به شهرداری و نیم درصد به شهرک‌ها پرداخت گردد و در این زمینه قبلاً نیز هیئت عمومی دیوان عدالت اداری طی دادنامه شماره ۱۳۱ (پرونده ۶۹/۷۶) بخشنامه اجرایی شماره ۱۱۲۲۸۴۶ مورخ ۱۳۷۵/۶/۳ استانداری مرکزی در این زمینه را به لحاظ خروج از حدود اختیارات استانداری‌ها خلاف قانون شناخته و ابطال کرده است. با عرض مراتب ابطال بخشنامه شماره ۱۳۷۵/۹/۱۱/ف مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۱ مورد تقاضاست. معاون امور عمرانی استانداری قزوین در پاسخ به شکایت مذکور، طی نامه شماره ۱۳۸۷۶/۴ مورخ ۱۳۷۹/۱۲/۴ اعلام داشته‌اند، مستندات قانونی وصول ۱ درصد عوارض از طرف شهرداری الوند، ۱- محدوده شهر الوند پس از طی مراحل قانونی در تاریخ ۱۳۶۲/۱۱/۲۰ به تصویب وزارتین کشور و مسکن و شهرسازی رسیده و طی آن کلیه واحدهای تولیدی و کارخانجات از جمله شرکت شاکی در محدوده استحقاقی شهر الوند واقع شده است.

۲- شهرداری الوند که هیچ‌گونه شهرک صنعتی مشمول قانون راجع به تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی مصوب سال ۱۳۶۲ در محدوده آن وجود ندارد، حق مطالبه ۱ درصد عوارض را از کلیه واحدهای تولیدی و کارخانجات مستقر در حریم استحقاقی شهر دارا می‌باشد. ب- مستندات شاکی و غیرقانونی بودن آن: ۱- رأی شماره ۴۲ مورخ ۱۳۷۰/۴/۲۵ هیئت عمومی هیچ‌گونه تناقضی با مستندات فعلی شهرداری الوند ندارد. در آرای وحدت رویه شماره ۲۸۴ مورخ ۱۳۷۸/۷/۱۸ و ۲۱۲ مورخ ۱۳۷۸/۴/۱ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری صراحتاً مقرر شده است، هر یک از قوانین (بند الف ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی و بند الف مواد ۴۳ و ۳۰ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت) با توجه به مختلف بودن مراجع تصویب و تنفیذ این دو نوع عوارض در حیطه و قلمرو خود قابل اجرا بوده و هیچ‌یک ناسخ و منسوخ یکدیگر نمی‌باشند و نمی‌توانند مستمسک شرکت شاکی جهت عدم پرداخت ۱ درصد عوارض مستنداً به بند الف ماده ۴۳ و ۳۰ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت باشد. ۲- مصوبه شماره ۶۱۶۴۰/۱۱ مورخ ۱۳۷۵/۴/۱ ریاست جمهوری و اختصاص نیم درصد به شهرک‌های صنعتی مشمول قانون راجع به تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی مصوب سال ۱۳۶۲ بوده و مشمول شرکت شهر صنعتی البرز که شهرک صنعتی نمی‌باشد قلمداد نمی‌شود. با عنایت به عرایض فوق‌الذکر و اینکه شهرداری الوند قانوناً به استناد بند الف مواد ۳۰ و ۴۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت که هیچ ارتباطی به بند الف ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی ندارد، اقدام به اخذ عوارض می‌نماید و هیچ‌گونه شهرک صنعتی در حوزه استحقاقی آن وجود ندارد، رد شکایت شاکی مورد تقاضاست.

هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت الاسلام والمسلمین رازینی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آرا به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می‌نماید:

رای هیئت عمومی

با عنایت به مصوبه شماره ۶۱۶۴۰/۱۱ مورخ ۱۳۷۵/۴/۱ ریاست جمهوری مبنی بر الزام واحدهای تولیدی واقع در داخل شهرک‌های صنعتی حوزه استحقاقی شهرها به پرداخت عوارض فروش به میزان نیم درصد به شهرک محل وقوع واحد تولیدی و نیم درصد به شهرداری مربوط (جمعاً به میزان ۱ درصد)، بخشنامه شماره ۱۳۷۵/۹/۱۱/ف مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۱ فرمانداری قزوین که با وضع قاعده‌آمره درباره کیفیت توزیع عوارض مذکور ترتیب دیگری معین کرده و پرداخت تمامی ۱ درصد عوارض دریافتی را به حساب شهرداری الوند الزامی اعلام داشته است، خارج از حدود اختیارات فرمانداری قزوین در وضع مقررات دولتی تشخیص داده می‌شود و به استناد قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - علی رازینی

رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، مبنی بر ابطال بخشنامه شماره ۱۸۶۳۹-۹۱۱ مورخ ۱۳۸۱/۳/۱۱ مدیر کل امور عمران شهری و روستایی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.

تاریخ: ۱۳۸۳/۷/۱۹ شماره دادنامه: ۳۳۸ کلاسه پرونده: ۹/۸۲ و ۸/۸۲

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری.

شاکی: ۱- آقای ناصر آباد ۲- آقای غلامعلی سامانی.

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بخشنامه شماره ۱۸۶۳۹-۹۱۱ مورخ ۱۳۸۱/۳/۱۱ مدیر کل امور عمران شهری و

روستایی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.

مقدمه: شکات به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته اند: مطابق ماده ۲ قانون جذب نیروی انسانی به نقاط محروم و دورافتاده و مناطق جنگی مصوب ۱۳۶۷، علاوه بر مرخصی استحقاقی، یک ماه مرخصی با حقوق و مزایا به کارکنان که خدمت آنان در مناطق محروم می باشد اعطا می گردد. ولی متأسفانه مدیر کل امور عمرانی، شهری و روستایی طی نامه شماره ۱۸۶۳۹-۹۱۱ مورخ ۸۱/۳/۱۱ اعلام نموده که کارکنان شهرداری ها مشمول نمی شوند و مرخصی نقاط محروم پرداخت نمی گردد. همان طور که مستحضرید، کارکنان رسمی و ثابت شهرداری ها براساس نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت حقوق و مزایا دریافت می نمایند و هر گونه افزایش در حقوق کارکنان دولت پدید آید مشمول کارکنان شهرداری می شود. بنا به مراتب تقاضای ابطال بخشنامه شماره ۱۸۶۳۹-۹۱۱ مورخ ۱۳۸۱/۳/۱۱ را دارد.

مدیر کل دفتر حقوقی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۱۶۰۲/۱۳۹۸۵ مورخ ۱۳۸۲/۲/۲۴ اعلام داشته اند که دولت صرفاً پرداخت فوق العاده جذب محروم را به مستخدمین شهرداری ها حسب ماده ۲۵ اصلاحی آیین نامه استخدامی شهرداری تهران به شماره ۱۷۵۷۰/۱۵۷ مورخ ۱۳۶۸/۳/۲ تجویز نموده است و در مورد تسری مرخصی موضوع ماده ۲ قانون جذب نیروی انسانی به نقاط محروم و دورافتاده و مناطق جنگی مصوب سال ۱۳۶۷ در مصوبه دولت حکمی پیش بینی نشده است. لذا اعطای مرخصی استحقاقی موضوع ماده ۲ قانون یاد شده به مستخدمین شهرداری ها مجوزی ندارد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت الاسلام و المسلمین رازینی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدیدنظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آرا به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می نماید:

رأی هیئت عمومی

به حکم صریح ماده واحده لایحه قانونی شمول قانون استخدام کشوری درباره کارکنان شهرداری های سراسر کشور (غیر از شهرداری پایتخت) از اول شهریور ماه ۱۳۵۸ شمسی کلیه مستخدمین شهرداری ها و مؤسسات تابعه و وابسته و اتحادیه شهرداری های کشور که مشمول آیین نامه استخدامی شهرداری ها مصوب ۱۳۵۴/۱۰/۲۹ بوده اند، مشمول قانون استخدامی کشوری قرار گرفته اند و مطابق مادتهای یک و ۱۲ قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب شهریور ۱۳۷۰ کلیه مستخدمین مشمول قانون استخدام کشوری از جمله کارمندان رسمی شهرداری های سراسر کشور از حیث کیفیت تعیین حقوق و فوق العاده ها و مزایا مشمول قانون اخیرالذکر شناخته شده اند. بنا به مراتب مذکور و اینکه کارمندان رسمی شهرداری های فوق الذکر طبق مصراحت قوانین مختلف مشمول مقررات قوانین فوق الاشعار و مقررات عمومی استخدام کشوری و ذی حق به استفاده از حقوق و مزایا و فوق العاده های مقرر در قوانین مذکور از جمله استفاده از مرخصی مذکور در ماده ۲ قانون جذب نیروی انسانی به نقاط محروم و دورافتاده و مناطق جنگی مصوب ۱۳۶۷ می باشند، بنابراین اطلاق مفاد بخشنامه شماره ۱۸۶۳۹-۹۱۱ مورخ ۱۳۸۱/۳/۱۱ مدیر کل امور عمران شهری و روستایی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور که متضمن نفی حق استفاده از مرخصی مزبور نسبت به مستخدمین شهرداری مشمول قانون استخدام کشوری است مخالف عموم و اطلاق حکم مقرر در مادتهای یک و ۲ قانون اخیرالذکر تشخیص داده می شود و بخشنامه فوق الذکر مستنداً به قسمت دوم ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می گردد.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - علی رازینی

رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، مبنی بر ابطال بخشنامه شماره ۱۳۷۱/۳/۹ مورخ ۱/۳/۳۴/۳۹۰۲ وزیر کشور.

تاریخ: ۱۳۸۳/۶/۸ شماره دادنامه: ۲۱۶ کلاسه پرونده: ۸۵/۸۰

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری.

شاکی: اتحادیه صنف فخاران شهرستان بوکان و حومه.

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بخشنامه شماره ۱۳۷۱/۳/۹ مورخ ۱/۳/۳۴/۳۹۰۲ وزیر کشور.

مقدمه: شاکی به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته است: بخشنامه و آیین نامه مفسر و مبین زوایای مبهم و تاریک و مجمل قانون بوده و امکان توسیع یا تضییق حدود و ثغور قانون را نداشته و نمی تواند ایجاد قاعده نماید چنان که مخالف با نظر مقنن و اهداف

عالیه قانونگذار باشد. ثانیاً وفق بند الف ماده ۴۳ قانون نحوه وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین، اخذ ۱ درصد عوارض از قیمت نهایی فروش محصولات و تولیدات کارخانجات و واحدهای صنعتی و معدنی و کارگاه‌های غیرمشمول قانون نظام صنفی تجویز شده است لیکن در خصوص واحدهای مشمول قانون نظام صنفی قاعده و مقرراتی از جانب مقنن وضع نشده است. ثالثاً، بخشنامه شماره ۱/۳/۳۴/۳۹۰۲ مورخ ۱۳۷۱/۳/۹ بدون وجود نص قانونی و مقرراتی در این خصوص، ایجاد تکلیف نموده و اعلام نموده که ۱۰ درصد بهای فروش فخاری‌ها به نفع شهرداری‌ها به عنوان عوارض اخذ می‌گردد. مغایرت این بخشنامه با قانون مذکور تا حدی است که در قانون اخیرالذکر نه تنها اشاره به اخذ عوارض از واحدهای غیرمشمول قانون نظام صنفی شده بلکه اشاره به اخذ عوارض تا حدود ۱ درصد قیمت نهایی فروش محصولات و تولیدات واحدهای موصوف شده است. اما در مانحن فیه نه تنها در بخشنامه مورد اعتراض اشاره به اخذ عوارض از واحدهای مشمول شده است بلکه اعلام گشته که سقف عوارض ۱۰ درصد از بهای فروش محصولات خواهد بود. لہذا محرز می‌گردد که بخشنامه مورد بحث در یک اقدام تقنینی که در صلاحیت خاص مجلس نمایندگان منتخب مردم است مبادرت به وضع قانون و گام نهادن در فراتر از حدود اختیار مقام واضح نموده است؛ در حالی که توجیه قانونی و حقوقی نخواهد داشت.

مدیر کل دفتر امور حقوقی وزارت کشور در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۲۴۰۴۴/۶۱ مورخ ۱۳۸۱/۳/۲۹ اعلام داشته‌اند: الف... با توجه به بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری، مادام که درآمدهای پیش‌بینی نشده کافی نباشد شورای شهر می‌تواند با تصویب وزارت کشور و تنفیذ ولی امر عوارضی متناسب با امکانات اقتصادی محل و خدمات ارائه شده تعیین نماید. براساس تبصره ماده ۵۳ قانون فوق‌الذکر نیز تا تشکیل شورای اسلامی در هر شهر، وزیر کشور یا سرپرست وزارت کشور جانشین شورای اسلامی آن شهر در امور شهرداری‌ها خواهد بود. براساس مقرر مذکور وزیر کشور وقت به قائم مقامی شورای اسلامی شهرهای استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۶۶ تعرفه عوارضی را طی نامه شماره ۱/۳/۳۴/۳۴۲۵ مورخ ۱۳۶۶/۳/۷ برای تنفیذ به محضر نماینده مأذون از قبیل ولی امر مسلمین تقدیم نموده است و حضرت آیت‌الله موسوی اردبیلی بنا به اذن صادره از ناحیه حضرت امام (ره) تعرفه مزبور را تنفیذ نمودند. از جمله عوارضی که طی این تعرفه به تنفیذ نماینده ولی امر رسیده ۱۰ درصد عوارض فخاری مذکور در ردیف شماره ۳۸۰ است. ب- براساس بند الف ماده ۴۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین تعرفه عوارضی را تنظیم و به تصویب رئیس جمهور وقت رساند که براساس آن کلیه کارخانجات و واحدهای صنعتی و معدنی و کارگاه‌های غیرمشمول نظام صنفی موظف به پرداخت ۱ درصد قیمت نهایی فروش محصولات خود به شهرداری‌ها به عنوان عوارض شدند. پس از تصویب این عوارض این شبهه پیش آمد که با توجه به وضع عوارض موصوف، آیا ۱۰ درصد عوارض فخاری‌ها به قوت خود باقی است یا خیر؟ برای رفع شبهه موضوع از مراجع تصویب ۱ درصد عوارض تولید کارخانجات - یعنی ریاست جمهوری - استعلام گردید، که ایشان فرمودند عوارض فخاری‌ها بر همان مبنای قبل یعنی ۱۰ درصد قابل وصول است. وزارت کشور برای رفع شبهه پیش آمده این پاسخ را طی بخشنامه شماره ۱/۳/۳۴۹۰۲ مورخ ۱۳۷۱/۳/۹ به شهرداری ابلاغ نمود: نظر به اینکه ۱۰ درصد عوارض فخاری‌ها با استفاده از سازوکار قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری که مستقل از سازوکار مقرر در قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین است، مراحل استصوابی خود را طی نموده و لازم‌الاجراست و با عنایت به این امر که به موجب پاسخ ریاست جمهوری وقت تعرفه ۱ درصد عوارض تولیدات کارخانجات مشمول عوارض فخاری‌ها نشده و عوارض فخاری‌ها کماکان بر مبنای ۱۰ درصد قبلی قابل وصول است و توجهاً به این امر که وزیر کشور در صدور این بخشنامه صرفاً در مقام ابلاغ دستور مرجع قانونی برای رفع ابهام بوده و مطلب جدیدی را تصویب و ابلاغ ننموده است، رد شکایت مورد تقاضاست. هیئت عمومی دیوان عدالت‌اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت‌الاسلام والمسلمین رازینی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می‌نماید.

رأی هیئت عمومی

به شرح نظریه شماره ۸۰/۲۱/۲۸۶۸ مورخ ۸۰/۱۰/۲ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲ فقهای محترم شورای نگهبان اخذ عوارض تولید از فخاری‌ها به میزان ۱۰ درصد، در صورت داشتن آثار تومی خلاف شرع شناخته شده و چون به تشخیص وزرای صنایع و بازرگانی عوارض مذکور واجد آثار تومی بوده و مقام ریاست جمهوری نیز به ضرورت تسریع در کاهش آن تأکید کرده‌اند، و هیئت عمومی دیوان به شرح دادنامه شماره ۳۷۶ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۲۸ به جهات فوق‌الذکر مستنداً به قسمت اول ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت‌اداری بند ۳۸۰ مصوبه شماره ۱۸۳۵/۱۳/۳۴/۱۳۶۶ مورخ ۱۳۶۶/۲/۹ وزارت کشور مبنی بر اخذ عوارض به میزان ۱۰ درصد از فخاری‌ها را ابطال کرده است، بنابراین بخشنامه شماره ۱/۳/۳۴/۳۹۰۲ مورخ ۱۳۷۱/۳/۹ وزارت کشور مشعر بر لزوم اخذ عوارض فخاری‌ها از کوره‌ها و کارخانجات فخاری به میزان ۱۰ درصد نیز مشمول مدلول دادنامه فوق‌الذکر و نتیجتاً باطل و فاقد اعتبار است.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت‌اداری - علی رازینی

رأی هیئت عمومی دیوان عدالت‌اداری، مبنی بر ابطال بند ۲ شناسنامه ساختمان، مصوب وزارت کشور.

تاریخ: ۱۳۸۴/۲/۱۸ شماره دادنامه: ۷۱ کلاسه پرونده: ۲۴۱/۷۷

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت‌اداری.

شاکلی: آقای محمد رستم‌زاده.

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بند ۲ شناسنامه ساختمان مصوبه وزارت کشور.

مقدمه: شاکی به شرح دادخواست و لایحه تکمیلی آن اعلام داشته است: با توجه به لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹/۳/۳ شورای انقلاب و ضوابط اجرایی مربوط به چگونگی اجرای ماده یک لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹/۳/۱۱ شورای انقلاب، مصوب ۱۳۷۳/۶/۲۹ وزارت کشور و ابلاغ به شهرداری‌ها به استحضار می‌رساند. چون در راستای مصوبه شورای اداری وزارت کشور در خصوص هماهنگ نمودن صدور پروانه ساختمان و گواهی عدم خلاف و گواهی پایان کار در سطح شهرداری‌های کشور در سی و چهارمین جلسه ۱۳۷۱/۸/۱۳ تصویب نمودند که به استناد بند الف بند ۲ مصوبه صدور شناسنامه ساختمان با دریافت مدارک لازم شامل درخواست پروانه و نقشه محل وقوع ملک و فتوکپی مدارک رسمی و شناسنامه ذی نفع با بازدید مهندسین فنی شهرداری از وضعیت موجود ملک جهت درج در پرونده با تعیین ضوابط شهرسازی حاکم بر ملک که شامل نوع کاربری و میزان تراکم مجاز و تعریض حدود راه براساس قانون توسعه راه مصوب ۱۳۲۰ با محاسبه درست به متقاضی اعلام شود و چون از تاریخ ۱۳۷۱/۱۱/۱۱ شناسنامه ساختمان سند رسمی تلقی شده نظارت بر حسن جریان امور کنترل‌های لازم در چارچوب مقررات به عهده شهرداری‌ها نهادینه شده است. بند ۲ شناسنامه ساختمان که از طرف وزارت کشور بر خلاف مقررات و آیین نامه نسبت به اخذ سند مالکیت مبنی بر صدور پروانه ساختمان اظهار نظر نگردیده و صدور هرگونه پروانه ساختمان با هر مدرک عادی و غیراصولی برای اشخاص را صرفاً به لحاظ شهرسازی نموده نه رعایت اصول موازین بند یک ماده ۹۹ و ۱۰۱ قانون شهرداری که تعیین حدود حریم و نقشه جامع شهرسازی را با توجه به توسعه احتمالی شهر که کاربری ملک پس از تفکیک اراضی باغات و کسب استعمال از مسکن و شهرسازی که املاکی تحت عنوان فضای سبز تعیین می‌شود توجیهی به عمل آورده نشده با توجه به اینکه شهرداری‌ها موظف‌اند به منظور حسن اجرای ماده ۷ قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶/۶/۲۲ با اخذ سند رسمی تعهدی از مالک نسبت به صدور پروانه ساختمانی از استعلامات مربوطه که از مسکن و شهرسازی به عمل آورده می‌شود برقرار نموده که چنانچه در آینده ملک موصوف در فضای سبز قرار گرفت ضمن عدم پرداخت خسارت نسبت به صدور پروانه ساختمان جدید خودداری گردد و لذا بند ۲ شناسنامه ساختمان تهیه شده از طرف وزارت کشور و ابلاغ به شهرداری‌ها با صدور پروانه غیرمستدل بدون احراز مالکیت مالک در ملک مزبور صرفاً جهت شهرسازی موجب تنش و تشنج در میان مردم و بر خلاف مقررات و اصول معماری و شهرسازی و تخطی در حفظ و گسترش فضای سبز و طرح جامع ساختار تفصیلی شهرسازی می‌باشد که به لحاظ رعایت استیفای حقوق دولت و ملت و جلوگیری از مناقشات ناشی از اعمال خلاف قانون و مقررات مصوبات مجلس نسبت به بند ۲ شناسنامه ابلاغی وزارت کشور به شهرداری‌ها به صدور پروانه ساختمان غیر مجاز بدون احراز مالکیت مالک در ملک مورد تقاضا برای اشخاص حقوقی و حقیقی در قلمرو حقوق فاقد وجهت شرعی و قانونی است. بدین وسیله تقاضای رسیدگی و صدور حکم به ابطال بند ۲ شناسنامه ساختمان صادره از طرف وزارت کشور را در هیئت عمومی دیوان عدالت اداری دارم.

مدیر کل دفتر امور حقوقی وزارت کشور در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۴۳۱۷/۶۱ مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۱۳ ضمن ارسال تصویر نامه شماره ۱۵۵۱۹/۳۳ مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۱۱ دفتر فنی وزارت متبوع اعلام داشته‌اند: با عنایت به اینکه براساس ماده ۷ و ذیل ماده ۵ قانون شورای عالی شهرسازی و معماری که مقرر می‌دارد شهرداری‌ها مکلف به اجرای مصوبات شورای عالی شهرسازی و نقشه‌های تفصیلی می‌باشند، تبعاً ضوابط مذکور توسط شهرداری‌ها اعمال می‌گردد؛ لذا قید عدم رعایت ضوابط مذکور در متن دادخواست بی‌وجه است. با عنایت به اینکه شهرداری مرجع احراز مالکیت یا صدور آرای قضایی که توسط ادارات ثبت و محاکم قضایی صورت می‌پذیرد نمی‌باشد و سندیت شناسنامه ساختمان صرفاً در چارچوب ضوابط اداری برای شهرداری‌ها مملک عمل می‌باشد، لذا رد شکایت شاکی مورد استدعاست.

دبیر محترم شورای نگهبان در خصوص ادعای خلاف شرع بودن بند ۲ شناسنامه ساختمان طی نامه شماره ۸۴/۳۰/۱۱۶۸۹ مورخ ۱۳۸۴/۲/۷ اعلام داشته‌اند: بند ۲ مصوبه شناسنامه ساختمان تهیه شده توسط وزارت کشور خلاف موازین شرع شناخته نشد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدیدنظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آرا به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می‌نماید.

رأی هیئت عمومی

الف - به شرح نظریه شماره ۸۴/۳۰/۱۱۶۸۹ مورخ ۱۳۸۴/۲/۷ فقهای محترم شورای نگهبان، مصوبه مورد اعتراض مغایرتی با احکام اسلامی ندارد؛ بنابراین موردی برای ابطال آن در قلمرو قسمت اول ماده ۲۵ قانون دیوان وجود ندارد. ب - عموم و اطلاق بند ۲ شناسنامه ساختمان که مورد اعتراض قرار گرفته مفهم اجازه صدور پروانه احداث ساختمان به اشخاص بدون ارائه اسناد و مدارک معتبر رسمی مشعر بر مالکیت آنان در زمین مورد نظر یا مأذون بودن آنان قبل از مالک به موجب اسناد رسمی معتبر و نتیجتاً خلاف هدف و حکم مقنن به شرح مقرر در مواد ۴۶ و ۴۷ و ۴۸ و ۲۲ قانون ثبت اسناد و املاک کشور است و بدین جهت متن مزبور مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود.

هیئت عمومی دیوان عدالت اداری

معاون قضایی دیوان عدالت اداری - رهبرپور

دارالخلافة ناصری، خاستگاه بلدیّه

گرفته، به استثنای راههایی که در اثر عبور ستور ایجاد شده دارای جاده‌های مواصلاتی نیست، هیچ بنای معظم ندارد... نمای خانه‌ها که همه از خاک خاکستری است با سقف‌های مسطح بی رنگ، جمعاً بدان حالت گروهی از تپه‌های خاکی نامنظم می‌دهد. فضای درون پایتخت قاجاری را یولیوس فون مینوتولی^(۲) چنین ترسیم کرده، که تصویری از فضای تهران در ۱۲۷۳ قمری است:

[قلب تهران را - مانند شهرهای دیگر مشرق زمین - بازار آن تشکیل می‌دهد، که دائماً عده زیادی از اهالی شهر در آن در تحرک و فعالیت هستند... از محله‌های بازار خیابان‌های شریان مانند به طرف کلیه مناطق حصارهای شهر کشیده شده است... تهران از نظر فضاهای باز و میدان‌های وسیع دچار کمبود است. بزرگ‌ترین و زیباترین این میداين سبزه میدان است که در فاصله کمی از دروازه ارگ واقع شده است. یادداشت‌های مادام دیولافوا^(۳) که همراه همسرش مارسل، مهندس و باستان‌شناس فرانسوی در ۱۲۹۹ ق. به تهران آمده بود نیز فضاهای شبانگهی دارالخلافة را بهتر ترسیم می‌کند:

[در ساعت ده بعد از ظهر از خندق عریض پایتخت عبور کردیم... ارباب در کوچه‌های تاریک پریچ و خم خالی از سکنه داخل شد، در تمام خانه‌ها بسته شده و به قدری کوچه‌ها پر گل و آب است که با زحمت از آنها عبور می‌کنیم... پس از عبور از بازار که تاریک‌تر از کوچه‌ها بود ناگهان دیدیم که دری نیمه باز و مختصر روشنایی در آن پیداست... به آنجا داخل شدم، دیدم یک عده سرباز سرگرم نوشیدن چای و کشیدن قلیان هستند. از آنها پرسیدم از کدام طرف باید به محله عیسویان رفت...]

یادداشت‌های سفر دوم دیولافوا فضای آمد و شد در بازار، قلب شهر و شریان اصلی ترابری را نشان می‌دهد. آنها این بار از دروازه عبدالعظیم وارد تهران می‌شوند؛ [... به خرابه‌های شهرری رسیدیم، و چون می‌دانستیم که دروازه‌های طهران شب‌ها بسته است، در ساعت هفت... فرمان حرکت دادم و به دروازه طهران رسیدیم که در بالای آن کاشی‌های نقاشی شده با رنگ‌های جلف و زنده، جنگ‌های رستم زال را با دیوان شاخ و دم‌دار نمایش می‌دادند. راستی چنین دروازه‌ای برای پایتختی مانند طهران که چند سالی است جمعیت آن رو به افزایش گذاشته و اهمیتی پیدا کرده است، شایسته نیست... داخل دروازه شدیم، از مقابل گمرکچیان عبور کردیم و راه محله اروپاییان را پیش گرفتیم... ناچاریم که از بازارهای طولانی عبور کنیم که عرض آنها بیش از چهارمتر نیست و در میان آنها هم، جابه‌جا چاله‌هایی است که به قنات‌های آب مشروب اتصال دارند... وقتی که درشکه‌های اعیان با نمایندگان دیپلوماسی از بازار تنگ می‌خواهند عبور کنند، راه برای سواران و پیادگان خطرناک می‌شود. درشکه‌چی به واسطه چاه و چاله نمی‌تواند به خط مستقیم برود...]

توسعه و گسترش تهران را در نیمه سده نوزدهم میلادی پیامد آرامش نسبی در مرزها، آسودگی دربار، دیوانیان و لشکریان قاجاری

اگر [اداره تنظیفیه و احتسابیه دارالخلافة] را در پایان سده سیزدهم هجری، نیای بلدیّه بدانیم، باید به شهری بازگردیم و به روزگاری که این اداره در آن گرته می‌بست و پدیدار می‌شد، و به دارالخلافة ناصری [= طهران / تهران] که در واقع روستا - شهری بزرگ بود که فضاهای بسته‌اش تأثیری محتوم بر رفتارهای گروهی و اجتماعی باشندگان [= ساکنان] آن داشته است. اگر پذیرفته باشیم که رخدادهای گذشته خشت به خشت ساختار کالبدی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی امروز شهرها را تشکیل می‌دهند، بلدیّه و قانون آن نیز برآیند چنین روندی خواهد بود. این همان روند رخدادهایی است که در روزگار شاهان قاجاری روی داده بودند؛ از آغامحمدخان (پاد: ۱۲۱۰-۱۲۱۱ ق.) که آن را به پایتختی برگزید، تا ناصرالدین شاه (پاد: ۱۲۶۴-۱۳۱۳ ق.) که به دگرگونی‌هایی در آن دست یازید. برای دور کاوی بیشتر، به رخدادهای روزگار صفویان و فرمانروایی شاه تهماسب (پاد: ۹۳۰-۹۸۴ ق.) نیز می‌توان پرداخت که نخستین بارو را به گرد دبه طهران کشید (۹۶۱ ق.). اگر این رخدادها و تأثیر آنها را نادیده بینگاریم، بر این باور خواهیم ماند که صدها سال در این سرزمین و در هر آبادی و شهری مردم خدمات شهری (بلدی) را در حدود گستره خانه خویش و بر پایه آگاهی و شناخت خود و همچنین باورهای آیینی و آداب و رسوم محلی انجام می‌داده‌اند. اما برای کار به‌دستان و بزرگان آبادی و شهر، توانایی داشتن خدم و حشم برای انجام چنین کارهایی نوعی برتری و امتیاز شمرده می‌شد. روشن است که این خدمات شهری تقریباً بدون مداخله حکومت و دولت انجام می‌گرفته‌اند، زیرا کارهایی چون آب و جارو و رفت و روب روزانه حريم خانه‌ها جنبه خصوصی داشته است. صحن و فضای همگانی در این شهرها به ویژه در تهران وجود نداشته است. اگر رخدادهایی که پیش‌تر به آن اشاره کردیم در شهرهای بزرگ و کهن دیگری چون تبریز، اصفهان، شیراز، مشهد یا رشت روی می‌داد، بی‌گمان پیامدهای آن به گونه‌ای دیگر بود؛ اما [روستا-شهر] ذوزنقه‌ای شکل و برج و بارو دار تهران پایتختی با ویژگی‌های منحصر به آن بود. بیشتر جهانگردان و کارگزاران سیاسی اروپایی که آن را دیده‌اند، شهری خشک، با گذرگاه‌های باریک، کژراهه‌ها و کوچه پس‌کوچه‌های بن‌بست را به نمایش گذاشته‌اند.

یاکوب ادوارد پولاک^(۱)، پزشک ناصرالدین شاه که نزدیک به ۳۰ سال (از ۱۲۶۷-۱۲۹۹ ق.) - بجز چندسالی - در تهران بود، تخته‌گاه ایران را از دیدگاه یک اتریشی سده نوزدهمی چنین ترسیم کرده است: [هنگامی که مسافری به پایتختی اروپایی نزدیک می‌شود، دیدن جاده‌هایی که از اطراف به هم نزدیک می‌شوند، یکدیگر را قطع می‌کنند، سروصدای شاد یا شلوغی ارباب‌ها و درشکه‌هایی که می‌آیند و می‌روند، روستاهایی آباد، لباس‌های شهری، نزاکت و لطفی که در مردم مشاهده می‌شود و... همه او را متوجه این نکته می‌سازند که دارد به مرکز مملکت می‌رسد. درباره تهران هیچ یک از آنها که گفتیم صادق نیست. این شهر، که در دشتی کم‌آب، نزدیک حاشیه کویر قرار

می‌دانند که در پی این آرامش و آسایش به ساخت عمارت، باغ، محله و بنیادهای همگانی چون حمام، کاروانسرا، مسجد و تکیه روی آوردند. اما آنچه که آرامش مرزها خوانده می‌شود، خود پیامد درگیری لایه‌های اجتماعی کشورهای اروپایی در این سال‌هاست. فرانسه، پروس، اتریش - و کمتر انگلستان و روسیه - سال‌های پرآشوبی را می‌گذراندند. سال تاجگذاری ناصرالدین شاه به همزمان است با انقلاب‌های سال ۱۸۴۸ کشورهای اروپایی [= ۱۲۶۴ ق.]. سال‌هایی که جنبش‌های فرودستان و میانه حالان جامعه را اجتماع گرایان و سرورستیزان رهبری می‌کردند و گره‌های کور و پوسیده نظام‌های فرتوت پادشاهان اروپایی را با سلاح شورش و جنگ‌های خیابانی می‌گشودند... نسیمی از این طوفان در نیمه دوم فرمانروایی ناصرالدین شاه به ایران وزیدن گرفت و به کشتن وی انجامید (۱۳۱۳ ق.). در این سال‌ها بسیاری از کشورهای اروپایی در ایران سفارتخانه داشتند. آمدوشد جوانان و کاربه‌دستان حکومتی به اروپا رواج یافته بود. دولت متوجه شده بود که - اگر ظاهراً هم شده - پایتخت باید پاکیزه و زیبا باشد تا زندگی نسبتاً مساعدی را برای خارجی‌ها فراهم آورد. اکنون خارجی‌ها و حتی گاه زنان آنان نیز به ایران آمد و شد می‌کردند. کوچه‌ها و محله‌هایی اروپایی‌نشین در پایتخت پدید آمده بود. مادام دیولافوا می‌نویسد:

[... پس از عبور از دروازه میدان توپخانه سرباز راهنما گفت: اینجا محله فرنگی‌هاست... ده دقیقه بعد به خانه‌ای رسیدیم که دیوارهای سفید و بر حسب ظاهر تمیز به نظر می‌آمدند. اینجا هتل فرانسه است؛ یعنی کافه کوچکی که یکی از هموطنان ما دایر کرده است.] روز به روز فرآورده‌های فرنگی بیشتر به پایتخت می‌رسید، وسایل ترابری جدیدی چون درشکه و کالسکه جای اسب و کجاوه و نظایر آن را می‌گرفت و فرنگی مآبی رواج می‌یافت. پیامد بنیان نهادن کارخانه‌ها و کارگاه‌های جدید، افزایش جمعیتی شد که در دهه سوم سلطنت ناصرالدین شاه (۱۲۸۴ ق.) تهران را به مرز انفجار رسانید. پایتخت دیگر در باروی شاه تهماسبی نمی‌گنجید و از چهار سو گسترش یافت، حصارهای نیمه‌ویران از میان برداشته شد و باروها و دروازه‌های تازه ساخته شد؛ اما شهر از گسترش باز نایستاد، چندان که شاه و دولتمردان او در اندیشه گسترش حصار شهر افتاده بودند. اعتمادالسلطنه در سال ۱۳۰۹ ق. گزارش می‌دهد: [صبح که به حضور همایونی رفتم، مخبرالدوله و نایب السلطنه و جمعی را در خدمت شاه دیدم. شهر طهران را می‌خواهند از طرف شمال بزرگ کنند، عشترا آباد را داخل شهر نمایند.]

اینک جمعیت تقریباً یکصد هزار نفری تهران ۱۲۷۳ (ق.) به فاصله ۳۶ سال، در ۱۳۰۹ (ق.) به بیش از دو برابر - یعنی ۲۵۰ هزار نفر - رسیده است.

آمدن کالسکه و درشکه برای درباریان و اعیان، هموارسازی و سنگفرش کوچه‌ها را در پی داشت، چندان که در ۱۲۶۷ (ق.) نخست کوچه‌های ارگ شاهی هموار گشتند و با سنگ تراش فرش شدند و با این کار نخستین خدمات بلدی از ارگ آغاز گردید. در ۱۲۶۸ (ق.) برای [تنظیم شهر دارالخلافه] قراروی تازه گذاشته شد و یک سال بعد از آن رسیدگی به امور اصناف و ارباب صنایع به میرزا موسی، وزیر دارالخلافه محول گردید. فضاهای همگانی پایتخت برای دورسازی زباله‌های خود ویرانه‌ها و خرابه‌ها را می‌شناخت و در گام بعدی به خندق پشت باروی شهر روی آورد. برای روشن تر شدن فضای شهر

دارالخلافه به این تصویر از پولاک نگاه می‌کنیم:

[برای تنظیف خیابان‌ها هیچ عملی انجام نمی‌گیرد. این را دیگر به میل و دلخواه سبزی کارها واگذار کرده‌اند که زباله شهر را برای کود ببرند. دل و روده حیواناتی که ذبح شده‌اند، و باقی مانده غذا و جانورانی که مرده‌اند به کوچه افکنده می‌شود و در آنجا می‌ماند. پس این خود بخت بلندی است که سگ‌های بسیار با تخم و ترکه فراوان شان شب‌ها از کمین‌گاه بیرون می‌پرند و کوچه‌ها را تمیز می‌کنند. شغال‌ها نیز اینجا و آنجا گاه و بیگاه به دستگیری سگان برمی‌خیزند. استخوان‌های به‌جا مانده را در خندق شهر می‌اندازند. با وجود این تپه‌های کوچکی نیز در شهر هست که کثافت قرن‌های بسیار را لایه به لایه در خود انباشته و از انظار پوشانده. بوی عفونت وحشتناکی که از این همه مواد گندیده منتشر می‌شود، سکونت در تهران را در فصل تابستان به خصوص برای اروپاییان طاقت‌فرسا می‌سازد. تب‌های کشنده‌ای ایجاد می‌کند و باعث می‌شود که هرگاه وبا وارد مملکت شد به طور وحشتناکی کشتار کند. بیش از هر وقت بوی عفونت چند روز بعد از عید قربان بیداد می‌کند، زیرا که در چنین روزی گوسفندان بسیاری قربانی می‌شود و دیگر پشتکار سگان و شغالان نیز یاری آن را ندارد که از پس لاشه‌ها برآید. بنابراین به اروپاییان سخت توصیه می‌شود که [کش] تابستان‌ها را در یک جای بیابانی به سر برند. تردیدی نیست که در

شهر در این فصل به بیماری اسهال خونی سختی دچار می‌شوند.] کار [تنظیف] تهران به عهده‌ای بود که به مناسبت کارشان، در زبان گفتار [احتساب] خوانده می‌شدند! (۴) نخستین کسی را که با این عنوان در نوشتگان دوره ناصری نام برده‌اند، محمودخان کاشانی، عموی فرخ‌خان امین‌الدوله است که او را در آغاز [احتساب آقاسی] می‌نامیدند که بعد لقب [احتساب‌الملک] یافت. این لقب نشان از اهمیت کار این تشکیلات دارد و از دیگر سو فشار آلودگی و تولید زباله را نشان می‌دهد.

در سال ۱۲۸۱ چراغ‌علی‌خان سراج‌الملک به ریاست احتساب تهران منصوب گردید و به مأمور شد که معابر و کوچه‌های تهران را تنظیف کند. کارهای تنظیف که حالا آذین شهر (زیباسازی) نیز بدان افزوده شده بود، در درجه اول به اطراف کاخ سلطنتی محدود می‌شد. در سال ۱۲۸۶ امین حضور، مأمور تنظیف و انتظامات شهر دارالخلافه و حوالی آن شد و یک سال بعد کشیدن نقشه دقیق تهران به دست جعفرقلی‌خان - رئیس دارالفنون - و میرزا عبدالغفار نجم‌الملک (۵) و بیست تن از مهندسان - که دانش آموختگان دارالفنون بودند - آغاز گردید.

در سال ۱۲۸۸ دولت قاجاری به ناچار یکی از بنیادهای خدمات بلدی را پی‌نهاد. تهران با موجی از مهاجران و بینوایان رویارو گردیده بود، زیرا در این سال خشکسالی بزرگی رخداد و قحطی سراسر ایران را فراگرفت، و فرودستان و بینوایان شهرستانی به تهران روی آوردند. کاربه‌دستان مملکتی به زحمت افتادند. به دستور حسین سپهسالار نخست وزیر (? - ۱۲۹۹ ق.) آنان را در قلعه نصرت‌آباد [پارک لاله کنونی] گرد آوردند. این را نخستین گام بلدی در بنیان [خریبه بلدی] باید دانست که از روی اجبار برداشته شد. بی‌چیزی توده پناه‌جویان به تهران چندان بود که بیم ناآرامی‌هایی نیز می‌رفت، چندان که خود شاه هر ماه چندین هزار تومان وجه‌الاعانه می‌پرداخت و شاهزادگان و امیران و وزیران نیز چنین می‌کردند.

ادامه دارد...

- پانوش: ۱. Jacob Edward Polak، پزشک اتریشی که از ۱۸۵۱ تا ۱۸۸۲ میلادی در ایران می‌زیست. ۲. Julius von Minotoli سیاستگر پروسی (شکوفایی ۱۸۵۷ م.) وی نماینده دولت پروس برای بستن قرارداد با ایران بود و در این سال [۱۲۷۲ ق.] در تهران می‌زیست. ۳. Dieulafoy دیولافوا، ژان راسل ماگر (۱۸۵۱-۱۹۱۶ م.) پیونده و ادیب فرانسوی که از ۱۸۸۱ تا ۱۸۸۶ در کاوش‌های شوش همراه شوهرش بود. وی جامه مردانه می‌پوشید. از کارهای اوست: ایران، کلد و شوش (۱۸۸۶) و روزنامه کاوش‌های شوش (۱۸۸۸). ۴. گویا واژه برای کننده‌کار و خود عمل یکی شده است. ۵. نجم‌الملک/ نجم‌الدوله عبدالغفار (۱۲۵۵-۱۳۲۴ ق.) ریاضیدان و مهندس ایرانی، اخترشناس دربار قاجار.

منابع:

- ۱) مصاحب، غلامحسین (به سرپرستی): دایرةالمعارف فارسی، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی (وابسته به مؤسسه انتشارات امیرکبیر)، چاپ دوم، تهران، ۱۳۸۱.
- ۲) کریمان، حسین: تهران در گذشته و حال، انتشارات دانشگاه ملی ایران، تهران، ۱۳۵۰ (۲۵۳۵).
- ۳) مجیبی اردکانی، حسین: تاریخ تمدنی جدید در ایران، انتشارات دانشگاه تهران، ج. ۲، چاپ دوم، ۱۳۷۶.
- ۴) معدمدی، محسن: جغرافیای تاریخی تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۱.

قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی

۸- بازرسی‌ها و معاینات محلی، جهت دستگیری متهمان فراری یا کشف آلات و ادوات جرم براساس مقررات قانونی و بدون مزاحمت و در کمال احتیاط انجام شود و از تعرض نسبت به اسناد و مدارک و اشیایی که ارتباطی به جرم نداشته و یا به متهم تعلق ندارد و افشای مضمون نامه‌ها و نوشته‌ها و عکس‌های فامیلی و فیلم‌های خانوادگی و ضبط بی مورد آنها خودداری گردد.

۹- هرگونه شکنجه متهم به منظور اخذ اقرار و یا اجبار او به امور دیگر ممنوع بوده و اقرارهای اخذ شده بدین وسیله حجیت شرعی و قانونی نخواهد داشت.

۱۰- تحقیقات و بازجویی‌ها، باید مبتنی بر اصول و شیوه‌های علمی قانونی و آموزش‌های قبلی و نظارت لازم صورت گیرد و با کسانی که ترتیبات و مقررات را نادیده گرفته و در اجرای وظایف خود به روش‌های خلاف آن متوسل شده‌اند، براساس قانون برخورد جدی صورت گیرد.

۱۱- پرسش‌ها باید، مفید و روشن و مرتبط با اتهام یا اتهامات انتسابی باشد و از کنجکاوی در اسرار شخصی و خانوادگی و سؤال از گناهان گذشته افراد و پرداختن به موضوعات غیرمؤثر در پرونده اجتناب گردد.

۱۲- پاسخ‌ها به همان کیفیت اظهار شده و بدون تغییر و تبدیل نوشته شود و برای اظهارکننده خوانده شود و افراد باسواد در صورت تمایل، خودشان مطالب خود را بنویسند تا شبیه تحریف یا القا ایجاد نگردد.

۱۳- محاکم و دادرها بر بازداشتگاه‌های نیروهای ضابط یا دستگاه‌هایی که به موجب قوانین خاص وظایف آنان را انجام می‌دهند و نحوه رفتار مأموران و متصدیان مربوط با متهمان، نظارت جدی کنند و مجریان صحیح مقررات را مورد تقدیر و تشویق قرار دهند و با متخلفان برخورد قانونی شود.

۱۴- از دخل و تصرف ناروا در اموال و اشیای ضبطی و توقیفی متهمان، اجتناب نموده و در اولین فرصت ممکن یا ضمن صدور حکم یا قرار در محاکم و دادرها نسبت به اموال و اشیای تعیین تکلیف گردد و مادام که نسبت به آنها اتخاذ تصمیم قضایی نگردیده است، در حفظ و مراقبت از آنها اهتمام لازم معمول گردیده و در هیچ موردی نباید از آنها استفاده شخصی و اداری به عمل آید.

۱۵- رئیس قوه قضائیه موظف است هیئتی را به منظور نظارت و حسن اجرای موارد فوق تعیین کند. کلیه دستگاه‌هایی که به نحوی در ارتباط با این موارد قرار دارند، موظف‌اند با این هیئت همکاری لازم را معمول دارند. آن هیئت وظیفه دارد در صورت مشاهده تخلف از قوانین، علاوه بر مساعی در اصلاح روش‌ها و انطباق آنها با مقررات، با متخلفان نیز از طریق مراجع صالح برخورد جدی نموده و نتیجه اقدامات خود را به رئیس قوه قضائیه گزارش نماید.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ پانزدهم اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب [گردیده] و در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۱۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

رئیس [وقت] مجلس شورای اسلامی - مهدی کروبی

حفظ و احترام به حقوق شهروندی به عنوان حقی تمامی شهروندان و ساکنان ایرانی، از جمله حقوق انکارناپذیر است که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز بر آن تأکید شده است. قوه قضائیه جمهوری اسلامی نیز به عنوان نهادی به منظور صیانت از این حقوق، تلاش‌های بسیاری را انجام داده است که از آن جمله می‌توان به تدوین و ابلاغ بخشنامه‌ای ۱۵ بندی ریاست قوه قضائیه در ۲۰ فروردین ماه سال ۱۳۸۳ اشاره کرد - که به بخشنامه ناظر به حقوق شهروندی موسوم شد. در این بخشنامه که خطاب به قضات، ضابطان، ناظران زندان‌ها و بازداشتگاه‌های سراسر کشور صادر شده، نکات مهمی در باب رعایت حقوق شهروندان ذکر گردیده است. پس از صدور این بخشنامه، نمایندگان مجلس شورای اسلامی نیز مفاد آن را به صورت طرحی دو فوریتی در صحن علنی مجلس مطرح کردند که در نهایت در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۱۵ با عنوان [قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی] به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

ماده واحده - از تاریخ تصویب این قانون، کلیه محاکم عمومی انقلاب و نظامی دادرها و ضابطان قوه قضائیه مکلف‌اند در انجام وظایف قانونی خویش موارد ذیل را به دقت رعایت و اجرا کنند. متخلفین به مجازات مندرج در قوانین موضوعه محکوم خواهند شد:

۱- کشف و تعقیب جرایم و اجرای تحقیقات و صدور قرارهای تأمین و بازداشت موقت می‌باید مبتنی بر رعایت قوانین و با حکم و دستور قضایی مشخص و شفاف صورت گیرد و از اعمال هرگونه سلیقه شخصی و سوء استفاده از قدرت و یا اعمال هرگونه خشونت و یا بازداشت‌های اضافی و بدون ضرورت اجتناب شود.

۲- محکومیت‌ها باید بر طبق ترتیبات قانونی و منحصر به مباشر، شریک و معاون جرم باشد و تا جرم در دادگاه صالح اثبات نشود و رأی مستدل و مستند به مواد قانونی و یا منابع فقهی معتبر (در صورت نبودن قانون) قطعی نگردیده، اصل بر برائت متهم بوده و هر کس حق دارد در پناه قانون از امنیت لازم برخوردار باشد.

۳- محاکم و دادرها مکلف‌اند حق دفاع متهمان و مشتکی عنهم را رعایت کرده و فرصت استفاده از وکیل و کارشناس را برای آنان فراهم آورند.

۴- با دادخواهان و اشخاص در مظان اتهام و مرتکبان جرایم و مطلعان از وقایع و کلا در اجرای وظایف محوله و برخورد با مردم، لازم است اخلاق و موازین اسلامی کاملاً مراعات گردد.

۵- اصل منع دستگیری و بازداشت افراد ایجاب می‌نماید که در موارد ضروری نیز به حکم و ترتیبی باشد که در قانون معین گردیده است و ظرف مهلت مقرره پرونده به مراجع صالح قضایی ارسال شود و خانواده دستگیرشدگان در جریان قرار گیرند.

۶- در جریان دستگیری و بازجویی یا استطلاع و تحقیق، از ایزدای افراد - نظیر بستن چشم و سایر اعضا، تحقیر و استخفاف به آنان - اجتناب گردد.

۷- بازجویان و مأموران تحقیق از پوشاندن صورت و یا نشستن پشت سر متهم یا بردن آنان به اماکن نامعلوم و کلاً اقدام‌های خلاف قانون خودداری ورزند.

کاشان در تلاش شهری فرهنگی

مصاحبه با حسین طباطبایی شهردار کاشان

تعریف شما از شهر فرهنگی چیست؟

البته شاید در دید اول، شهر فرهنگی به مدینه فاضله شباهت داشته باشد اما این درست به نوع دیدگاه به این مقوله بستگی دارد. از دید اکثر مدیران اجرایی که با واقعیات بیش از آرمان‌ها سروکار دارند و به تبع آن دیدگاهی واقع‌گرایانه را در تقابل با آرمانخواهی فلاسفه دنبال می‌کنند، شهر فرهنگی شهری است که ارزش‌های برگرفته از هنجارهای جمعی در مؤلفه‌های خاصی از رفتار اجتماعی ساکنان آن بروز کرده و نه تنها شهروندانی فرهنگی در خود جای داده بلکه المان‌هایی از شهر را نیز در خود درگیر کرده است. در این شهر فرهنگی حتی پیش از آنکه تقابلی با شهروندان وجود داشته باشد، با دیداری ساده از بافت شهر و اماکن خاص، به خوبی می‌توان از تأثیر هنجارهای فرهنگی بر زندگی شهری آگاهی یافت.

جایگاه شهرداری در شهر فرهنگی کجاست؟

به نظر من این سؤال در جوامع مختلف و نظام‌های سیاسی گوناگون جواب‌های گوناگون و گاه متضادی خواهد داشت. به طور قطع اشراف دارید که جایگاه شهرداری‌ها در شهرهای مختلف جهان - و به تبع، نظام‌های متنوع سیاسی - از همه‌کاره تا هیچ‌کاره تغییر دارد. پاسخ این سؤال شما در نظام‌های فدرال چنان گسترده است که شاید بتوان ساعت‌ها در باب آن قلم‌فرسایی کرد؛ اما در نظام کاملاً متمرکز سوسیالیستی تنها به یک جمله ختم می‌شود: اجرای سیاست‌های دولت! اما اگر منظور این باشد که جایگاه شهرداری در شهر فرهنگی ایرانی چیست، می‌توان به ابعاد مختلفی از وظایف شهرداری اشاره کرد. اکثر استادان مدیریت در تکوین نظریات و تئوری‌های این رشته به لزوم تعامل میان سازمان و محیط به عنوان شرط لازم تداوم بقای سازمانی اشاره کرده‌اند. این در حالی است که شهرداری‌ها در کشورمان در جایگاه اختیار کامل تا تمرکز مطلق دولت، جایگاهی در نیمه راه و البته تا حدودی متمایل به تمرکز دارند. لیکن در حیطه خود و به واسطه مدیریت شورای حاکم بر شهرداری و نقش مستقیم شهروندان بر آنها، شهرداری‌ها خواه ناخواه حیطه گسترده‌ای از وظایف‌شان را با نظر ساکنان شهر به اجرا درمی‌آورند و محدوده خدمات متنوع خود را با ارزش‌های فرهنگی حاکم ممزوج و درآمیخته می‌سازند. اگر چه با ورود شهرداری‌ها به حوزه‌های اجتماعی، چه در شهرهای کوچک که شهرداری‌ها مهم‌ترین نهاد خدمات‌رسانی منطقه هستند و چه در شهرهای بزرگ که نقش مکمل سازمان‌های دولتی را بازی می‌کنند، و تشکیل معاونت‌های اجتماعی و فرهنگی و یا تشکیل سازمان‌های

کاشان به عنوان یکی از قدیمی‌ترین شهرهای ایران در دل کویر، تاریخی پرفراز و نشیب دارد. شاید کاشان با حدود پنج‌هزار سال پیشینه، قدیمی‌ترین مهد تمدن در ایران زمین باشد. همزیستی انسان با کویر، مردمانی سخت‌کوش و صبور را پروراند است. این قدمت به عنوان یکی از مؤلفه‌های فرهنگی برای شهر سابقه فرهنگی پدید آورده است. فضاها و بناهای زیبای برجای مانده از اعصار مختلف بر این غنی فرهنگی می‌افزایند. تحرک و اداره شهرداری با مشارکت فعال شهروندان شهر را به ویژه در بُعد فرهنگی - اجتماعی، زنده و پویا ساخته است. شهرداری کاشان از پیشگامان حضور در عرصه‌های فرهنگی اجتماعی در میان شهرداری‌ها است. در گزارش‌ها و شرح فعالیت‌های شهرداری مباحث فرهنگی و اجتماعی بخش عمده‌ای را شامل می‌شود. نمونه‌های بارز این فعالیت‌ها در نشریات (سیمای شهر، پیام شورا، پوپک)، سایت شهرداری، جشنواره‌های شهروندی و نظایر اینها ماندگاری یافته است. جاذبه‌های فرهنگی و توریستی این شهر (و شهرهای اطراف) منطقه را به یکی از قطب‌های گردشگری به ویژه در بُعد فرهنگی - تاریخی تبدیل ساخته است.

ماهانامه با توجه به موضوع این شماره و همچنین اهمیت شهر کاشان در این حوزه، به گفت‌وگو با طباطبایی شهردار کاشان، با محوریت حوزه فرهنگی اجتماعی و ارتباط شهرداری با این مباحث پرداخته است. طباطبایی سه سال است که مسئولیت شهرداری کاشان را پذیرفته و در طول این مدت فعالیت‌های فرهنگی هنری در کاشان ارتقا یافته است.

فرهنگی و هنری و رفاهی و تفریحی، عملاً حیطه عملکرد شهرداری‌ها در مباحث فرهنگی به خط مقدم کشیده شده است.

شهروند شهر فرهنگی چیست؟ و انتظار شما از شهروندان این شهر چیست؟

بگذارید این مسئله را به عنوان اصلی در تحلیل این موضوع بپذیریم که فرهنگ، مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهایی است که در تعاملات اجتماعی جامعه مورد احترام است و رعایت می‌شود. از این رو شهر فرهنگی، زمانی دارای این ویژگی است که شهروندان آن فرهنگی باشند. پس اگر شهری فرهنگی است، حتماً شهروندان آن نیز فرهنگ‌مدار و ارزشی خواهند بود. بر این اساس شهروند شهر فرهنگی کسی است که رعایت ارزش‌ها و هنجارهای گروهی را بر خواسته‌های فردی ترجیح می‌دهد و پیروی از مدرنیته او را از تقید به هنجارهای جمعی باز نمی‌دارد.

برای ارتقای جایگاه فرهنگ در شهر و دستیابی به شهر فرهنگی چه نکاتی باید مد نظر قرار گیرد؟

گلوگاه اصلی این موضوع در پس پاسخ به این سؤال نهفته است. دعوای ارتباط میان [وسیله] و [هدف] درست مانند دعوای تقدم و تأخر خلقت [مرغ] یا [تخم مرغ] مسئله قدیمی میان فلاسفه است که گاه در نوشتار یا سخنان موافقان و مخالفان آن نمود پیدا می‌کند؛ اما نظر شخصی من این است که همواره وسیله بر هدف تأثیر داشته است. در بخش قبل و در تعریف شهروند فرهنگی، بخشی از تعریف را به عدم دلبندی او به مدرنیته منوط کردم. همه ما به خوبی درک کرده‌ایم که تفاوت میان نسل‌ها با تغییر تکنولوژی‌های مدرن زندگی روزمره، فاحش‌تر می‌شود و تفاوت این ارزش‌ها با افزایش دسترسی ما به این فناوری‌ها، کتمان ناشدنی است. آنچه که امروزه به عنوان خودباختگی در برابر فرهنگ‌های بیگانه و به عنوان یکی از مباحث آسیب‌شناسی فرهنگ مورد توجه جامعه‌شناسان است، درست به علت استفاده ما از نمادهای زندگی مدرن آنهاست. این جهت‌دهی تا جایی ادامه دارد که با نگاهی به تعاملات و ارزش‌های فرهنگی جوامع پیشرفته به خوبی می‌توان مقصد حرکت جامعه

مذهبی و سنتی چگونه در کنار هم قرار می‌گیرند؟ به عنوان نمونه، با توجه به برگزاری جشنواره‌های شهروندی در کاشان، تأثیرات آن را چگونه ارزیابی می‌کنید و برای ادامه آن چه برنامه‌ای دارید؟

جشنواره شهروندی در کاشان برگرفته از یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های شهرداری در ترویج ارزش‌های خاص فرهنگی در جامعه شهری بوده است. امکان مشارکت و اثربخشی بیشتر فعالیت‌های شهرداری در هر شهر به تعامل مطلوب میان شهروندان و شهرداری نیاز دارد. این جشنواره‌ها چونان تجربه‌ای در آغاز راه و نخستین گام در این مسیر شناخته می‌شوند که البته تأثیرات مثبت‌شان نیز فراوان است. جشنواره‌هایی از این دست مهم‌ترین تأثیر را در شناساندن وظایف و دغدغه‌ها و نیازهای مشارکتی شهرداری به شهروندان، در کنار شناخت دقیق نیازهای محلی و شهری شهروندان به وسیله شهرداری دارد. سیاستگذاری کلان با استفاده از تجارب ارزشمند شهرداری کاشان می‌تواند زمینه‌های تداوم آن را در سطح ملی، و البته به همراه حمایت‌های وزارت کشور و سازمان‌های شهرداری‌ها، فراهم آورد.

فعالیت شهرداری کاشان را در حوزه فرهنگی چگونه ارزیابی می‌کنید و چگونه برای آینده برنامه‌ریزی کرده‌اید؟

خوشبختانه در طول دوره دوم شورای اسلامی شهر، شهرداری کاشان توانسته است جایگاه ویژه‌ای در متن اصلی مسائل فرهنگی شهر پیدا کند. همان گونه که اشاره کردید، برپایی همایش‌ها، کنفرانس‌ها و جشنواره‌های فرهنگی، آموزشی و تفریحی، از اقدامات اساسی شهرداری در مباحث فرهنگی شهر بوده است. در واقع سازمان رفاهی تفریحی شهرداری کاشان با زیرمجموعه‌های آن از قبیل فرهنگسرای مهر و خانه فرهنگ معراج بسیاری از فعالیت‌های اثربخش فرهنگی را در زمینه فرهنگ دینی، فرهنگ شهروندی و فعالیت‌های هنری متعدد تئاتر، سرود، موسیقی و قرآنی برگزار کرده، که بسیار مثبت و اثربخش بوده است. همین عملکرد باعث شده است که چهره شهرداری در بین شهروندان، مثبت نمایانده شود.

اساس فعالیت‌های فرهنگی شهرداری در وهله اول شناخت دقیق تعاملات فرهنگی منطقه و ارزش‌های بومی و در وهله دوم بسط و گسترش اعتقاد به روابط متقابل اجتماعی یا به تعبیری روابط متقابل بین شهروندی و مدیریت شهری و احساس تعهد طرفین و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر، و به عبارت کلی تر همسو با اهداف و وظایف شهرداری در برقراری اصول و فرهنگ شهروندی است. خوشبختانه شهر کاشان به واسطه پیشینه تاریخی و فرهنگی و اسلامی خاصی که [دارالمؤمنین] لقب گرفته، دارای ریشه‌های قوی فرهنگی مذهبی است و این فعالیت‌ها با گرایش مذهبی در بین اقشار مختلف شهروندان کاشانی با استقبال فراوان همراه بوده است. شهرداری کاشان براساس نیازهای روز جامعه با توجه به پیشینه فرهنگی و کار پژوهشی و تحقیقاتی، برنامه مدونی را هر ساله همراه با بودجه در نظر می‌گیرد و سعی کرده است که مطابق با بودجه و نیازهای جامعه اقدامات مفیدی را در مسیر اهداف و برنامه‌های شهرداری در حیطه فعالیت‌های فرهنگی مذهبی به انجام برساند.

امروزمان را حدس زد و دانست که ما هم در نهایت به آنجا می‌رسیم که آنها امروز بدان رسیده‌اند. بگذارید مثالی بزنم: همسالان من به خوبی به یاد دارند که یکی از ارزش‌های مورد توجه که به طور روزمره مورد رعایت قرار می‌گرفت و از سوی والدین و آموزگاران به صورت شفاهی و عملی گوشزد می‌گردید، احترام به بزرگان و افراد مسن در همه حال و حتی در موقع ورود و خروج از مکان‌ها و گذرگاه‌ها بود. همه ما به یاد داریم که موقع خروج از هر مکان شاید چند ثانیه از وقتمان را به تعارف و دادن اولویت خروج می‌گذرانیم. اما در زندگی امروزه در یک ایستگاه مترو و در زمان اندک ورود و خروج به قطار، اگر شما به دیگر مسافران تعارف کنید مورد شمانت و شاید حتی تمسخر قرار بگیرید. این خود ناشی از الزامی است که فناوری جدید مبتنی بر اصول و قواعد جهان‌شمول تمدن صنعتی بر زندگی روزمره ما وارد آورده است و البته به علت کثرت تکرار، آن‌ها هنجار را زایل می‌سازد.

چه عناصر خاصی را برای رسیدن به شهر فرهنگی لازم و ضروری می‌دانید؟

البته همه اینها بستگی به حوزه هنجارها و سطح ارزش جامعه دارد. به طور مثال، قوانین جهان‌شمول اسلام تمامی ابعاد زندگی را در برمی‌گیرد. به همین خاطر تمامی عناصر زندگی اجتماعی خواه‌وناخواه درگیر حفظ هویت و پاسداری از ارزش‌های انسان‌ساز اسلام می‌گردد ولی به هر حال جاذبه‌های خاص محیطی نیز در خاص بودن این عناصر نقش عمده‌ای دارد. آنچه که در حیطه عملکرد شهرداری و در تیررس مستقیم نهاد قرار دارد، توجه به عناصری همچون معماری و شهرسازی، حمل‌ونقل و زیباسازی است. به عبارتی شهرداری شهر فرهنگی مکلف است که فناوری‌های روز ارائه خدمات را در این بخش‌ها، در امتزاج با ارزش‌های فرهنگی شهر ارائه دهد و هویت فرهنگی شهر را در عناصر مذکور حفظ کند.

آیا شهرداری صرفاً می‌بایست به شهر فرهنگی مادی (کالبد، فضا، و نظایر آن) بپردازد، یا وظیفه دیگری هم به عهده دارد؟ چرا؟

فکر می‌کنم پاسخ این سؤال در تبیین جایگاه شهرداری در شهر فرهنگی داده شده است. در این خصوص دو نظر وجود دارد: نظر قانون و سلسله‌مراتبی، و انتظار عوام. البته بر طبق قانون، شهرداری کمترین کارکرد فرهنگی را دارد و این امر به عهده نهادهایی چون آموزش و پرورش، آموزش عالی و فرهنگ و ارشاد اسلامی گذاشته شده است. بدین ترتیب شهرداری چاره‌ای جز عمل به وظیفه حفظ هویت‌ها در کالبد شهر ندارد؛ اما ورود شهرداری‌ها به عرصه‌های جدید اجتماعی در قالب معاونت‌های اجتماعی، روابط عمومی، سازمان‌های رفاهی تفریحی فرهنگی و هنری، خواه‌وناخواه آنها را وارد زمینه‌های جدیدی کرده است. بدین ترتیب و با ورود شهرداری‌ها به عرصه فرهنگی شهر، که البته به واسطه تعامل بیشتر با ارزش‌های بومی و محلی کارکرد مؤثرتری نیز دارد، جنبه‌های دیگری از فعالیت‌های فرهنگی شهرداری نمود می‌یابد.

روش‌های نو در فعالیت‌های فرهنگی با توجه به باورهای

شوراهای اسلامی تحقق آرمان جمهوریت در نظام اسلامی

سید محمد موسوی کربلایی
کارشناس ارشد مدیریت

مقدمه

که نظارت مردم بر امور سیاسی کشورشان حقیقتی است انکارناپذیر و شوراهای یکی از ابزارهای کارآمد این نظارت است. روند مشارکت مردمی در ابعاد سیاسی اجتماعی و ... را بعد از پیروزی انقلاب اسلامی می توان به دو دوره تقسیم کرد. دوره اول: از پیروزی انقلاب اسلامی تا پایان جنگ تحمیلی. دوره دوم: از پایان جنگ تاکنون.

دوره اول:

در این دوره مردم در عالی ترین نوع مشارکت در تعیین سرنوشت کشور چه در انتخابات و ... و به ویژه در صحنه ها برای مقابله با دشمن خارجی حضور داشتند و همبستگی مردم و دولت در سطح بسیار بالایی بود حاکمیت ضمن پذیرش اصل تفکیک قوا مبتنی بر حضور گسترده اقشار مردمی بود. مسئولین به انجام دادن وظایف انقلابی خود مشغول بودند که دستاورد این دوره حفظ کیان میهن اسلامی از شر دشمن خارجی بود.

دوره دوم:

این دوره که با پایان یافتن جنگ تحمیلی شروع می شود با ضرورت توجه به توسعه اقتصادی، فرهنگی، سیاسی... ادامه می یابد که علم گرایی، پدید شدن فضای باز مطبوعات و ... و همچنین برگزاری اولین انتخابات شوراهای محلی شاخص آن می باشد. اکنون سه دوره انتخابات شورا با مشارکت مردمی شکل گرفته است.

آثار مثبت شوراها

۱- شوراهای به عنوان نهاد مردمی بر روی افراد جامعه هم از نظر ارزشی، هم نگرشی و هم واکنشی تأثیرات بسیار مثبت و خوبی بر جای می گذارد و عضویت فرد در این نهاد باعث می شود او از دنیای فردی نگرش ها و ارزش های خود فراتر رفته و از افق های جدید و بازتری به مسائل نگاه کند. آگاهی از حقوق سیاسی و وظایف مدنی از آثار مثبت فعالیت شوراهاست. ۲- فعالیت شوراهای باعث اجتماعی شدن افراد از طریق توجه به ارزش ها و رفتارها می شود از آثار اجتماعی شوراهای می توان به هماهنگی در نگرش ها اشاره کرد و این امر کمک فزاینده ای به ثبات اجتماعی می کند. از جهت کارکردی نیز شوراهای دولت می توانند کارایی دو جانبه یکدیگر را رونق بخشند. ۳- کاهش هزینه های دولتی، ایفای نقش نظارتی مشورتی، بهبود و نقد برنامه های ملی و شناسایی موانع، مشکلات و ناهنجاری ها از جمله پیامدهای مثبت همکاری دولت با نهاد مردمی شوراهاست.

پیدایش پدیده های اجتماعی در گرو فراهم آمدن دو دسته از شرایط ذهنی و عینی است در این میان مباحث نظری که از آنها به بعد ذهنی تعبیر می شود، به حکم عقل از تقدم برخوردارند. این تقدم زاینده محاسبه گری است، توسعه سیاسی به عنوان یک پدیده اجتماعی از این حکم کلی مستثنی نیست و تحقق آن برای کشورهای اسلامی در ابعاد مختلف به ویژه بعد سیاسی با تأکید بر دو رکن نظام یعنی اسلامیت و جمهوریت هم در بعد عینی در قالب ارائه الگوی تازه و متناسب با شرایط فرهنگی و اجتماعی و سیاسی کشور اقدامات بی نظیری در سطح جهان و برای جهانیان ارائه نموده است. انتخابات که یکی از شاخص ها و پارامترهای توسعه یافتگی سیاسی و دموکراسی در فرهنگ سیاسی جهان محسوب می شود از اولین دید ایده های ذهنی و اقدامات عینی رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری بوده که بعد از گذشت چند ماه از پیروزی انقلاب با برگزاری همه پرسی برای انتخاب نوع حکومت و نظام و حضور ملت ایران و رأی مثبت ۹۸/۲ درصد کلیه کسانی که حق رأی داشتند به جمهوری اسلامی عقیده و عمل ملت ایران در صحنه سیاسی - اجتماعی تجلی یافت. تأکید اصل ۶۲ قانون اساسی بر تشکیل مجلس شورای اسلامی اصول هفتم و یکصدم تا یکصد و ششم آن بر شوراهای به عنوان ارکان مشارکت مردم در جامعه اسلامی بروز واقعی آرمان انقلاب اسلامی در بعد سیاسی اجتماعی است.

مختصات انتخابات ۲۴ آذر

- ۱- چندقطبی بودن انتخابات
- ۲- هم پوشانی لیست های کاندیداها
- ۳- نقد درون گفتمانی
- ۴- تقویت رویکرد مذهبی در جریان انتخابات و کاندیداها
- ۵- جوان گرایی کاندیداها
- ۶- فرصت مجدد گروه ها و احزاب سیاسی
- ۷- گامی به سوی انتخابات آینده (مجلس هشتم و ریاست جمهوری دهم)

بحث شوراهای در ایران از حیث تاریخی به قبل از انقلاب اسلامی برمی گردد در اصول ۹۰ تا ۹۳ قانون اساسی مشروطیت، موضوع شوراهای محلی و انجمن های ایالتی و ولایتی مطرح است که در تاریخ ما نتیجه ای نمی دهد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در قانون اساسی شورا به شکل گسترده ای مطرح می شود و امروز ما شاهد تجربه ۳ دوره اجرایی شدن آن هستیم. در مجموع باید اذعان کرد

سیاسی از شوراهای بوده ایم.

۳- مشکلات قانونی

قوانین موجود با نارسایی های غیرقابل انکار در خصوص شوراهای مواجه است (البته مجلس هفتم در حال بررسی و رفع این مشکلات است) مفاهیم سیاست گذاری، نظارت، مدیریت، دخالت و... چندان مشخص نیست. در قوانین می بایستی موارد فعالیت به خوبی تعریف شود و تعامل شوراهای با شهرداری ها دچار ابهام نشده و کاملاً تعریف شود.

۴- عدم نگرش تخصصی و علمی

علاوه بر آسیب های ذکر شده متخصص نبودن برخی از اعضای شوراهای منجر به ناکارآمدی این نهاد در بعضی از امور شده است. با این وجود آسیب ها و ناکارآمدی نیاستی به نفعی اصل شوراهای بینجامد.

شوراهای یعنی:

- ۱- تشکیل شوراهای محلی حقی از حقوق مردم است.
- ۲- شوراهای ابزاری برای زمینه های مشارکت مردم در امور اجتماعی است.
- ۳- شوراهای به قصد برآمدن نیازمندی های عمومی محلی تشکیل گردیده و به وسیله مردم سازمان می یابند.
- ۴- شوراهای محلی آشناترین نهادها به موقعیت و مقتضیات - توانمندی ها - نیازهای محلی است.
- ۵- این شوراهای در جهت بررسی و شناخت کمبودها و نارسایی ها و نیازمندی های گوناگون محلی از اشراف لازم برخوردارند.
- ۶- شوراهای یکی از شاخص های مهم و قابل توجه در توسعه سیاسی و اجتماعی کشور است.
- ۷- شکل گیری شوراهای تمرین دموکراسی برای عام مردم است.
- ۸- مشارکت در انتخاب شوراهای محلی بر احساس شخصیت و مسئولیت مردم افزوده و فضای گفتگو و تفاهم میان دولت و مردم را بیشتر فراهم می کند.
- ۹- شوراهای محلی مشارکت دادن مردم در اداره امور محله خود.
- ۱۰- شوراهای جایی است که مشارکت عام مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش به حکم قانون اساسی به رسمیت شناخته شده است (اصل سوم بند ۸).
- ۱۱- شوراهای محقق بند ۳/۷ از فصل سوم برنامه ریزی ریاست جمهور است. (تنوع سازی و ظرفیت سازی اجتماعی با طراحی و بکارگیری نهادها و سازوکارهای اجتماعی برای حضور هر چه فراگیرتر و رسمی مردم و آزادسازی ظرفیت های حبس شده مردمی در عرصه هایی نظیر حفظ محیط زیست و مبارزه با مفاسد اجتماعی، امور خیریه و اوقاف).
- ۱۲- شوراهای محلی وظیفه دارند تا امور محلی را سامان دهند.
- ۱۳- شوراهای به راهکاری مناسب برای حل مسائل اجرایی محلی می پردازند.

۴- شوراهای با ارائه اطلاعات و داده های خود از جامعه که به دلیل در نظر گرفتن ملاحظات سیاسی در فرآیند جمع آوری، طبقه بندی و تحلیل اطلاعات و نیز ارتباط مستقیم با مسائل و مشکلات واقعی تر می نمایند، می تواند دولت و مراکز دولتی را در تدوین سیاست ها با هزینه کمتریاری نماید و تبادل تجارب و اطلاعات تخصصی شوراهای امکان سیاست گذاری را فراهم می کند.

۵- فعالیت شوراهای بر خلاف سازمان ها و مراکز سیاسی و قانونی که مقررات و فضای سازمانی بر آنها حاکم است بر نوعی هنجارهای عاطفی مشترک استوار است و می توان گفت حالت اشتراکی - ارتباطی دارند.

۶- تعامل و همکاری میان دولت و شوراهای به افزایش ثبات اجتماعی، گسترش امنیت می انجامد.

۷- تمرین اقدام جمعی برای افراد و آمادگی آنها برای وارد شدن به عرصه فعالیت های سیاسی از دیگر آثار مثبت شوراهای است.

اهداف تشکیل شوراهای

- ۱- تمرکززدایی در نظام اداری کشور
- ۲- مشارکت مردمی
- ۳- سپردن کار مردم به مردم
- ۴- تسریع در انجام امور
- ۵- کنترل و نظارت اجتماعی
- ۶- رفع تبعیضات
- ۷- تکمیل کار دستگاه های دولتی
- ۸- افزایش توان دولت و هدایت در برنامه های محلی
- ۹- آگاه سازی مردم در مسائل مختلف
- ۱۰- مشاوره به دولت و زیر مجموعه های دولت.

آسیب های شوراهای اسلامی

۱- فقدان فرهنگ کار جمعی و گروهی

فرهنگ عمومی جامعه ما با آن که از استعدادها و قابلیت های ویژه ای برخوردار است ولی از نقایص و کمبودهایی رنج می برد. از جمله کاستی های آن عدم وجود فرهنگ کار گروهی و جمعی است. عادات فردگرایانه و تک روی و خودمحوری بر بسیاری از کارهای گروهی سایه افکنده و آن را با مخاطره جدی مواجه ساخته است، غبار تک سواری هنوز بر بسیاری از رفتارها و فعالیت های ما سیطره دارد جامعه ما به خوبی مکانیسم همکاری و وفاق را نیاموخته و شیوه رسیدن از کثرت به وحدت را یاد نگرفته است. بروز اختلافات مناقشه آمیز در شوراهای گواه صادقی بر این مدعاست.

۲- سیاسی شدن شوراهای

شوراهای نهادهای مردمی فعال در حوزه ی غیرسیاسی جامعه اند و کارکرد آشکار آن امور اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی است (اصل یک صدم قانون اساسی). شوراهای حزب نیستند و نباید کارکرد پنهان سیاسی داشته باشند بلکه باید به توزیع قدرت پرداخته و از تمرکز قدرت در دست حاکمیت و دولت جلوگیری کنند، نفس تشکیل شوراهای چنین کاری است. ولی آنچه از اعضا و ترکیب شوراهای انتظار می رود امور غیرسیاسی است که در قانون اساسی هم بر آن تصریح شده است با این وجود در دو دوره گذشته شاهد حرکت های

شهر فرهنگی نیازها، سازه‌ها و چشم اندازها

محمود برآبادی

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای

اکنون در رویکرد جدید که موضوعات مسائل شهر، این دسته از راه‌حل‌ها را تنها بخشی از پاسخ به مسائل می‌دانند و به فکر یافتن راه‌حل‌های اجتماعی و فرهنگی برای این مشکلات اند. برای مثال، روشن است که مشکل قانون‌گریزی و افزایش جرایم شهری تنها از طریق نظارت و کنترل فیزیکی حل شدنی نیست و نیاز به راه‌حل‌های فرهنگی و اجتماعی دارد.

همپای ساخت فضاها و کالبد شهر، نیاز به برقراری روابط معقول بین محیط طبیعی و فیزیکی با وضعیت اجتماعی، فرهنگی نیز ضرورت می‌یابد. این اصل امروزه پذیرفته شده است که شهر همچون ارگانیسم زنده‌ای است که اجزای آن دارای روابط گسترده با هم‌اند و نارسایی و کاستی در هر عضو یا بخش آن، بر دیگر بخش‌ها یا اجزا اثر می‌گذارد.

معمولاً در کلانشهرها و شهرهای بزرگ، ریشه بسیاری از بحران‌های بزرگ و زنجیره‌ای را باید در محور یا تضعیف فرهنگ بومی و محله‌ای جست‌وجو کرد. غلبه ماشین، فروشگاه‌های بزرگ، مراکز فروش دور از منزل و فقدان فضاها و عرصه‌های عمومی در محدوده محله‌ها و نواحی، منجر به از بین رفتن روابط محله‌ای (همیت محله‌ای) شده است. از سوی دیگر ناهنجاری‌های زندگی خصوصی افراد نیز متأثر از عوامل پیش‌گفته است و بر تشدید آنها اثر می‌گذارد.

عواملی نظیر خصوصی شدن اوقات فراغت، گذران زمان زیاد در منزل، کاهش ارتباطات همسایگی، نبود فرصت کافی برای تخلیه فشارهای ناشی از زندگی روزانه و مانند اینها، در تشدید بحران‌های شهری نقش دارند.

از سوی دیگر حکومت‌های محلی (شهرداری‌ها) نیز با کم‌اهمیت تلقی کردن مسائل فرهنگی و اجتماعی و عدم شناخت درست و همچنین نداشتن آگاهی کافی در برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی، زمینه را برای افزایش نابسامانی‌ها و تشدید فشارهای زندگی تا حد زیادی هموار ساخته‌اند.

این عوامل نشان از اهمیت و ضرورت پرداختن به برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و گسترش عرصه‌های عمومی زندگی در شهر دارند.

شهرها و سازه‌های فرهنگی

شهرداری‌ها علاوه بر وظایف شناخته شده، وظایف دیگری نیز برعهده دارند، که از آن دست‌اند تقویت و حمایت از نهادها و فعالیت‌های هنری، سرگرم‌کننده، تفریحات جمعی، ورزشی و نظایر اینها. این فعالیت‌ها زیرپوشش برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی بروز و ظهور پیدا می‌کند و به یقین با تقویت این گونه فعالیت‌هاست که فرهنگ شهروندان و شیوه زندگی و رفتار اجتماعی آنان رشد می‌یابد.

با رشد شهرنشینی و صنعتی شدن جوامع شهری، فرهنگ جامعه به سرعت از اعتقادات و آداب سنتی دور شد و تمایل به زندگی امروزی و بهره‌مندی از رفاه و ارزش‌های مادی جای آن را گرفت.

در جوامع سنتی، روابط اجتماعی، به هم پیوسته و در هم تنیده و با باورهای مشترک و مشخصی همراه بود؛ افراد همدیگر را می‌شناختند و روابط اجتماعی براساس آشنایی‌های درازمدت، دوستی‌ها و مناسبات خانوادگی و خویشاوندی استوار بود.

امروزه در جوامع بزرگ شهری این شرایط دستخوش تغییر شده است. انسان شهرنشین امروز فرصتی برای شناختن افراد دیگر ندارد. البته در محیط کار و زندگی با بسیاری از افراد روابط متقابل برقرار می‌سازد، اما این روابط بیشتر با توجه به نقش و موقعیت اجتماعی افراد - چون همکار، شریک، معلم و شاگرد و فروشنده و خریدار - شکل می‌گیرد و نه براساس خویشاوندی. به سخن ساده‌تر، در جامعه شهری امروز موقعیت اجتماعی هر فرد است که روابط او را تعیین می‌کند و در هر صورت، شکلی ظاهری، رسمی، تعریف شده و بدون علائق و احساسات است و ماهیتی سرد دارد. در شهر تحرک اجتماعی و تغییر پایگاه طبقاتی امکان‌پذیر می‌گردد، و نامتجانس بودن فرهنگ شهری، همواره سازمان‌شکنی اجتماعی را به دنبال دارد. تراکم شدید جمعیت و ایجاد منطقه‌های حاشیه‌نشین، بخشی از گروه‌های اجتماعی را آسیب‌پذیر می‌سازد. شهرها بیگانگی را در انسان‌ها تقویت می‌کنند و احساس تنهایی، جدایی‌گزینی و تمایل به فردیت را در طبقات مختلف جامعه رشد می‌دهند.

وجود معضلات بزرگ شهری مانند بیکاری، کمبود مسکن، جرم و جنایت و آلودگی‌های زیست‌محیطی این احساس را در شهرنشینان ایجاد می‌کند که افراد و مسئولان قادر نیستند شهر را اداره کنند و همین تفکر میل به قانون‌گریزی و جامعه‌ستیزی را دامن می‌زند. چنین دورنمایی است که صاحب‌نظران مسائل اجتماعی و مدیران شهری را بر آن می‌دارد که به جنبه‌های فرهنگی زندگی شهری توجه بیشتری نشان دهند و خلأیی را که بر اثر فروپاشی روابط سنتی بر شهر حاکم می‌شود، با برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و ایجاد بستر فعالیت‌های سالم و سازگار از میان بردارند.

شهرها و نیازهای فرهنگی

تا چندی پیش برنامه‌ریزان شهری و مدیران اجرایی شهر، بر اثر فشارهای ناشی از افزایش جمعیت، کمبود مسکن، ترافیک و آلودگی‌های زیست‌محیطی، بیشتر در فکر چاره‌جویی برای حل این مشکلات - که عموماً با کالبد و ساختار فیزیکی شهر ارتباط می‌یابند - بوده‌اند. به رغم توجه ویژه به این مشکلات، تاکنون پاسخ منطقی و مناسب برای آنها پیدا نشده است.

کمبود و گرانی زمین در شهرها، دست شهرداری‌ها را در تأمین فضاهای فرهنگی می‌بندد، هر چند که مراکز فرهنگی در اعتلای روحیه شهرنشینی نقش مهم و اساسی دارند و از آنجا که به عنوان مراکزی برای گذران اوقات فراغت شهروندان مطرح‌اند، رسالت مهم آموزش غیررسمی و همگانی مردم را نیز عهده‌دار هستند.

سازه‌های فرهنگی بخشی از عناصر فرهنگ مادی جامعه محسوب می‌شوند که مردم به مرور زمان از آن بهره می‌برند و به آن تعلق خاطر پیدا می‌کنند. رشد کمی این سازه‌ها بر گستره کاربری آنها نیز اثر می‌گذارد، چندان که علاوه بر حفظ عناصر فرهنگی و میراث گذشتگان، پی‌ریز شناخت و آموزش عناصر اجتماعی و علمی به همگان نیز هست.

متأسفانه بیشتر فضاهای فرهنگی در شهرهای بزرگ استقرار یافته‌اند و شهرهای کوچک حتی از حداقل این فضاها - طبق استانداردهای تعریف شده جهانی - بی‌بهره‌اند و این خود یکی از عوامل مهاجرت از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ است.

فضاهای فرهنگی و هنری مکان‌هایی هستند که با معماری خاص خود کاربردی متفاوت دارند و بنابراین وسایل و تجهیزات خاصی نیز برای آنها در نظر گرفته می‌شود. سالن سینما، تالار اجرای موسیقی و نمایش، موزه، کتابخانه، فرهنگسرا، پژوهشکده‌ها و مراکز آموزش هنرجویان از جمله این فضاها هستند که هر یک به تجهیزات و امکانات خاصی نیاز دارند؛ اما قبل از اینکه فضایی برای کاربری فرهنگی آماده شود، باید مکانی که فضای فرهنگی در آن واقع شده است، کاملاً برای کار مناسب شود.

از عواملی که در این زمینه تعیین‌کننده است، توجه به ویژگی‌های بومی هر منطقه و تفاوت‌های فرهنگی آنهاست. در طراحی فضاهای هنری باید به تفاوت‌های فرهنگی توجه داشت تا مکان مورد نظر کارایی لازم را داشته باشد.

بی‌توجهی به خرده فرهنگ‌های موجود در شهر و عدم تلاش برای بالا بردن کیفیت شاخص‌های فرهنگی، از عوامل به نتیجه نرسیدن برنامه‌های فرهنگی است. البته به هر حال رشد جمعیت و کمبود فضاهایی که بتوان در آن به راحتی این اهداف را پیاده کرد، از جمله عللی است که باعث می‌شود کوشش‌ها و تلاش‌هایی که در این عرصه انجام می‌گیرد، کمتر دیده شود.

با وجود رشد بی‌رویه جمعیت، نمی‌توان در شهرها به دنبال فضاهایی بود تا کلیه شرایط جغرافیایی و قومی و نیز تعاریف و استانداردهای موجود را دارا باشند، بلکه باید مکان‌هایی را که به این تعاریف نزدیک هستند شناسایی و با تغییر کاربری برای بهره‌برداری مناسب آماده کرد.

چنانچه حداقل‌های مورد نیاز فضاهای فرهنگی در مکانی نباشد، نمی‌توان انتظار داشت که از آن بهره لازم برده شود. مثلاً چنانچه در ساخت سالن‌های سینما بی‌توجهی به این استانداردها و بی‌تفاوتی نسبت به مکان‌یابی صحیح صورت گیرد، این امر در درازمدت موجب تعطیلی و یا از رونق افتادن آن خواهد شد.

قرار گرفتن سالن‌های سینما در نقاط نامناسب شهر به همراه عوامل دیگر باعث کاهش استقبال مخاطبان می‌شود و این موضوع در ساخت کتابخانه‌ها، فرهنگسراها، موزه‌ها و سایر فضاهای فرهنگی نیز مصداق دارد.

گسترش طولی و عرضی شهرها و تغییر الگوی معیشت و اقتصاد مردم سبب شده است که فضاهای فرهنگی و هنری، که در گذشته نه چندان

دور در محل مناسبی قرار داشتند، پس از گذشت مدت زمانی کوتاه وضعیت نامناسبی از لحاظ جذب مخاطب پیدا کنند. مثلاً در شهر تهران در سال‌های گذشته بیشتر فضاهای فرهنگی مانند سینماها و تئاترها در محدوده لاله‌زار واقع بود، اما با گذشت زمان کاربری این محدوده تغییر کرد، به گونه‌ای که اکنون محدوده مذکور به بورس لوازم برقی تبدیل شده است.

مشکل بعدی تعدد دستگاه‌های تصمیم‌گیرنده و ناهماهنگی آنها در حوزه تصمیم‌گیری و سیاستگذاری است. شهرداری‌ها، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت مسکن و شهرسازی، صدا و سیما، سازمان میراث فرهنگی و برخی دیگر هر کدام برنامه‌های جداگانه‌ای دارند که در آنها از همفکری و همراهی سایر دستگاه‌ها خبری نیست و عدم تبادل تجربه‌هایی که در این زمینه کسب شده است، باعث می‌شود که هر کدام از این متولیان امور فرهنگی نگاه جداگانه‌ای به برنامه‌های فرهنگی، فضاهای فرهنگی و چگونگی مکان‌یابی آنها داشته باشند؛ به ویژه آنکه در ایران سهم بالایی از فعالیت‌های فرهنگی به دست بخش دولتی انجام می‌گیرد. اما آنچه شایان توجه می‌نماید، این است که در نگاهی کلی، این فعالیت‌ها حرکتی یکسویه از بالا دارند و به صورت دستور و ابلاغیه‌اند و سهم مشارکت مردم تنها به بهره‌برداری از این تسهیلات محدود می‌شود.

به سوی شهر فرهنگی

در جهان کنونی، برنامه‌ریزی شهرها با توجه به اصول و دیدگاه‌های فرهنگی است و حل مسائل شهری بدون اصلاح رفتار شهروندان و استقرار فرهنگ مناسب شهرنشینی امکان‌پذیر نیست. منظور از مقوله فرهنگ، گستره‌ای است شامل موضوعات اجتماعی، محیط‌زیست، ورزش همگانی، مقوله‌های هنری، مقولات مرتبط با نشر، و همچنین توزیع و دستیابی آسان به محصولات فرهنگی مانند فیلم، کتاب، آثار صوتی و تصویری و خدمات آموزشی.

در چارچوب این حرکت، ایجاد تعادل، تناسب و هماهنگی در کلان برنامه‌ها و همه اجزا، تنها با در نظر گرفتن نقش فرهنگ در مناسبات اجتماعی، کاربری‌های شهری، تأسیسات و تجهیزات شهری، نظام حمل و نقل و کالبد شهر میسر می‌شود.

تبیین مبانی فرهنگ شهرنشینی برای عموم مردم، برقراری زمینه مناسب برای رشد و اعتلای این فرهنگ، ارتقا و اصلاح فرهنگ همگانی با تکیه بر [محل‌های شهر] به عنوان پایگاه و محور فعالیت‌های فرهنگی و توجه جدی به امر آموزش، گام‌های مؤثری برای دستیابی به این هدف به شمار می‌آیند. افزون بر این، لازم است ایجاد و توسعه فضاهای فرهنگی نظیر سینما، تئاتر، انواع مجموعه‌های فرهنگی همچون فرهنگسراها، خانه‌های فرهنگ، کتابخانه‌های عمومی و تخصصی، نگارخانه‌ها، موزه‌ها و بناهای فرهنگی، به فراخور جمعیت محله‌ها و منطقه‌های شهری در برنامه‌های شهرداری قرار گیرد.

منابع:

۱. شکویی، حسین؛ دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، جلد اول، انتشارات سمت، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۳.

۲. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، تهران ۸۰ (ویژنامه)، شماره ۵.

آشنایی با شهرداران موفق

آیکابیل استروم^(۱): شهردار استکهلم

مونا کریمی

دانشجوی شهرسازی دانشگاه هنر

در بین رقبای سیاسی و چه در حزب خودش به فردی بحث برانگیز مبدل ساخته است. کمتر روزی را می توان یافت که شایعاتی در مورد بحث و مشاجره وی با سوسیال دموکرات ها گزارش نشود. همه روزه در ستون خوانندگان روزنامه، وی دست و پا چلفتی و پرخاشگر نامیده می شود. بیل استروم در برابر انتقادات سعی نمی کند حالت دفاعی داشته باشد، و کارنامه کاری اش را گواهی بر عملکرد خود می داند.

این سوسیال دموکرات ۴۹ ساله، وضعیت خود را هنگامی که به عنوان شهردار استکهلم انتخاب شد چنین بیان می کند: "در ابتدا من مقاومت ها و مخالفت های زیادی را در مقابل خود دیدم. خیلی ها در مورد توان من برای انجام دادن وظایفم تردید داشتند. آنان می خواستند بدانند که آیا من اعتماد به نفس و اراده کافی برای پیشبرد اهداف خود دارم یا نه". به گفته شهردار استکهلم در جمع شهرداران جهان، "امروز استکهلم از موقعیت قدرتمند جهانی اش به خاطر

آیکابیل استروم در سال ۱۹۵۶ در یکی از شهرهای شمالی سوئد به دنیا آمد. در ۱۹ سالگی به استکهلم رفت با به عنوان دستیار خزانه داری در ستاد مرکزی حزب سوسیال دموکرات به کار پردازد. استکهلم در آن زمان یکی از شهرهایی بود که مهاجران زیادی را از دیگر شهرهای سوئد جذب می کرد. او در میان شش فرزند خانواده از همه کوچک تر بود و هنگامی که فقط سه ماهه بود پدر و مادرش از هم جدا شدند و تربیت او را مادرش بر عهده گرفت. تجربه دوران کودکی به او آموخت که زندگی می تواند گاهی اوقات بسیار دشوار شود. وی اظهار می دارد: "این تجربه اراده و میلی قوی برای کمک به دیگران به من بخشید. برای من بسیار طبیعی است که ما به عنوان جامعه باید از افرادی که دارای لحظات سخت و دشوار در زندگی هستند، حمایت کنیم. همچنین باید بهترین موقعیت ممکن را برای شروع یک زندگی خوب برای همه افراد، فارغ از زمینه و سابقه آنان، فراهم سازیم."

جمعیت استکهلم با رشد ۱۱ درصدی از دهه ۱۹۹۰ تاکنون روبه رو بوده و جمعیت آن از ۶۷۴/۰۰۰ نفر به ۷۵۵/۰۰۰ نفر رسیده است. به این ترتیب در واقع نزدیک به صد هزار نفر منتظر خانه های تازه ساخت هستند تا در آنها سکونت کنند

داشتن جایگاه ویژه ای در دریای بالتیک و به عنوان پلی بین اروپای غربی و شرقی، لذت می برد. آیکابیل استروم در مقام شهردار استکهلم، سیاست رشد و توسعه پایتخت سوئد را دنبال می کند. او معتقد است که استکهلم دارای موقعیت و فرصت خوبی برای جذب فرصت های اشتغال جدید از داخل و خارج کشور است، به طوری که قابلیت تبدیل شدن به یکی از محبوب ترین مکان های توریستی دنیا را داراست. اما شهردار اظهار می کند که برای دستیابی به توسعه نیاز به چارچوب و ساختاری عدالت محور است. او در جمع شهرداران جهان بیان کرد که در طول مسئولیت اجرایی خود میلیاردها کرون صرف آموزش و مراقبت از اهالی از کار افتاده و

آیکابیل استروم در اکتبر سال ۲۰۰۲ به عنوان شهردار استکهلم انتخاب شد. وی که هدایت ائتلاف سوسیال دموکرات و حزب سبزها را نیز بر عهده دارد، بعد از انتخابش اظهار داشت که خواهان تقویت موقعیت استکهلم در سوئد و اروپا از طریق پیگیری سیاست توسعه، عدالت و پایداری اکولوژیکی است.

استروم مدعی است که شعور سیاسی اش اغلب در دهه ۱۹۷۰ شکل گرفته است؛ و از کودتای ۱۹۷۳ شیلی به عنوان نقطه عطفی در افزایش شعور سیاسی خود یاد می کند. مشرب فکری پیچیده بیل استروم و اینکه وی با اراده قوی خود در جایگاهی است که به طور سنتی در اختیار مردان است، او را چه

می نامد. به اعتقاد او: "اگر بخواهیم خوشبینانه نگاه کنیم، الان در میانه راه هستیم. ما هرگز از گذشته درس نگرفته ایم و هرگز کارهایی را که می توانیم انجام دهیم بیان نکردیم."

اهداف و برنامه های بیل استروم

بیل استروم برنامه های خود را برای تبدیل استکهلم به شهری جهانی، این گونه بیان می کند: "ایجاد میدانی بزرگ، کتابخانه عمومی جدید، موزه دائمی نوبل، مرکز نمایش مد و طرح ها و محصولات جدید سوئدی." او اضافه می کند که این ساختمان ها باید در حد شاهکار ساخته شوند. اکثر این پروژه ها حمایت همگانی را به همراه دارند و انتظار می رود که شورای محلی در سال آینده آنها را به تصویب برساند.

دومین - و اصلی ترین - قسمت برنامه بیل استروم تبدیل استکهلم به موتور رشد و توسعه است. شهردار می گوید که پایتخت سوئد بیشتر به مرکز حامی تجاری شبیه است تا مأمّن سوسیالیست های سنتی. استکهلم نیازمند ایجاد شرکت های جدید، و رونق امور تجاری و دولتی و دانشگاهی است. او قول داده است که تا سال ۲۰۰۶، بیست هزار واحد مسکونی جدید برای اجاره یا مالکیت با قیمت مناسب ایجاد کند که دانشجویان و اقشار کم درآمد توانایی پرداخت هزینه های آن را داشته باشند.

اما همه موافق بیل استروم نیستند. کلز ترایگر، که از طرفداران سرشناس محیط زیست است، بیل استروم را در اجرای وعده های انتخاباتی خود ناموفق می داند. بر طبق دیدگاه های ترایگر، برنامه شهردار برای ساختمان سازی در کنار پارک ملی مخالف قوانین حفظ محیط زیست است. ترایگر معتقد است که ساختمان سازی باید در زمین های آزاد و در مرکز استکهلم ساخته شود.

شورای شهر استکهلم دارای ۱۰۱ عضو است که به دست شهروندان واجد شرایط استکهلمی انتخاب می شوند

یکی از وعده های انتخاباتی بیل استروم توقف روند خصوصی سازی بود. اما قدرت در استکهلم از سال ۱۹۷۳ به طور مشخص در اختیار هیچ حزبی نبوده است. نظرسنجی ها نشان می دهد که بیل استروم و سوسیال دموکرات ها بخت زیادی برای موفقیت در انتخابات بعدی ندارند. به گفته راجر اندرسون، از اعضای مؤسسه تحقیقات شهری و مسکن، "اگرچه ما در سیستم تأمین رفاه اجتماعی پیشرفت کرده ایم اما هنوز با مشکل جدی در زمینه جایگزینی قومی روبه رو هستیم." مهاجران، به سختی توانسته اند محل های خوبی را در مرکز شهر، که امروزه بسیار گران و محدود است، برای زندگی پیدا کنند. میزان تورم در قیمت مسکن مرکز شهر از سال گذشته ۲۰ درصد افزایش یافته است. از نظر شهردار اگرچه این مسئله مشکل جدی است و بسیار زمان بر (شاید ۱۵ الی ۲۰ سال) است، اما با بهبود آموزش و ساخت واحدهای مسکونی بیشتر و در حد استطاعت، حل شدنی است.

بازنشسته خواهد کرد. همچنین اعلام کرد که در حال ساخت یک مجتمع عظیم ساختمانی با ۲۰۰۰ واحد مسکونی است. استکهلم هم اکنون دارای سیستم حمل و نقل عمومی بسیار خوبی است که در آینده نیز گسترش خواهد یافت. وی علاقه مند به تغییر استکهلم به کلانشهری با اکولوژی پایدار است. وی به همراه دیگر شهرهای سوئد، علاقه مند به توسعه حکومت های محلی در این کشور است. او مانند ولترونی^(۱) شهردار رم، معتقد به در دسترس بودن است و هر پنجشنبه، از محل کار خود خارج می شود و به دیدار مردم استکهلم

شورای شهر بالاترین و مهم ترین نهاد در تصمیم گیری های مربوط به شهر است

در مدارس و محل های کار می رود. او دارای وبلاگی به نشانی www.annikasblogg.se است. به گفته او: "تنها مطالعه گزارش های اداری برای من کافی نیست. من باید خودم تجربه کنم." در دسترس بودن واحدهای مسکونی مناسب، از بزرگ ترین دلمشغولی های بیل استروم است. استکهلم مانند بسیاری از شهرهای اروپا با تقاضاهای بسیاری از طرف زوج های جوان برای داشتن خانه مواجه است. این شرایط باعث شده است که قیمت واحدهای مسکونی گران شود و دسترسی همگان به مسکن دشوار گردد. جمعیت استکهلم با رشد ۱۱ درصدی از دهه ۱۹۹۰ تاکنون روبه رو بوده و جمعیت آن از ۶۷۴/۰۰۰ نفر به ۷۵۵/۰۰۰ نفر رسیده است. به این ترتیب در واقع نزدیک به صد هزار نفر منتظر خانه های تازه ساخت هستند تا در آنها سکونت کنند.

استکهلم، زیبای روی آب

استکهلم با داشتن ۷۵۵/۰۰۰ نفر جمعیت، بزرگ ترین شهر سوئد است. شهر استکهلم شامل ۱۴ جزیره است که بین دریای بالتیک در شرق و دریاچه مالارن (سومین دریاچه بزرگ سوئد) در غرب قرار گرفته است و یک سوم آن را مناطق ساختمانی، یک سوم را آب و یک سوم دیگر را پارک و فضای سبز تشکیل می دهند. شهر استکهلم را می توان به ۷ ناحیه مختلف تقسیم کرد: شهر نورمال، گالماشتان، کانگشولمان، سودرمال، و اساستن، ژورگاردن و استرمال.

مؤلفان راهنمای شهر استکهلم این شهر را "زیبای چشم نواز"، "مکانی خوش آب و هوا" و حتی "پاتوقی برای شکم پرستان" می نامند، و به طور خلاصه محلی دل انگیز برای بازدید و زندگی کردن. اما استکهلم با رقابت بزرگی نیز مواجه است. چگونه این شهر کوچک در شمال اروپا می تواند نقش مهم تری از نقشی که هم اکنون ایفا می کند، بر عهده گیرد؟ یا در این رقابت شرکت خواهد کرد، یا در گوشه ای بی حرکت خواهد ماند. با وجود اینکه استکهلم به عنوان کلانشهر محبوب ترین منطقه در اسکاندیناوی است، اما فقط حدود ۷۵۰/۰۰۰ نفر جمعیت دارد. بیل استروم می خواهد مسافران، بازدیدکنندگان و اقامت کنندگان بیشتری را جذب شهر کند. چشم انداز او برای باززنده سازی شهر شامل خلق مکان هایی است که او آنها را "بناهای یادمانی"

اکثر فعالیت های شهری در استکهلم به صورت شرکتی یا دولتی انجام می شود. شورای شهر استکهلم دارای ۱۰۱ عضو است که به دست شهروندان واجد شرایط استکهلمی انتخاب می شوند. این انتخاب هر چهار سال یک بار، همزمان با انتخابات شورای شهرستان و مجلس ملی، برگزار می شود. در آخرین انتخابات که در سپتامبر ۲۰۰۲ برگزار شد حضور مردم بیشتر از ۷۸ درصد بود. از مجموع ۱۰۱ کرسی شورا، ۳۵ نفر از حزب سوسیال دموکرات، ۱۷ نفر از حزب لیبرال، ۱۱ نفر از حزب چپ، ۶ نفر از حزب سبزها و ۵ نفر از حزب دموکرات مسیحی بوده است. مهم ترین وظایف شورای شهر استکهلم، اینها هستند:

- ۱) خدمات شهری به صورت استاندارد و برابر برای همه شهروندان در نقاط مختلف شهر ارائه شود.
 - ۲) قوانین و مقررات شهری به درستی به اجرا درآیند.
 - ۳) درآمد حاصل از مالیات به بهترین نحو مصرف شود.
- شورای شهر میزان مالیات ها و عوارض دریافتی از مردم و همچنین بودجه سالانه شهرداری را تعیین می کند. طبق قانون، شورای شهر هر ماه دو بار تشکیل جلسه می دهد و تمام جلسات آنها به صورت علنی برگزار می شود. هیئت اجرایی شورای شهر از ۳۰ عضو تشکیل شده است که هر کدام نماینده احزاب موجود در

انتظار می رود که موضوع افزایش عوارض ترافیک، انتخابات آینده را تحت تأثیر قرار دهد. این طرح آزمایشی که به نام "عوارض محیط زیست" اجرا می شود، از دوم ژانویه شروع می شود و تا ژوئیه ادامه می یابد. ساکنان استکهلم در مورد این موضوع در روز انتخابات رأی خواهند داد. اکثر صاحب نظران معتقدند که موضوع مذکور انتخابات شهری را نیز تحت تأثیر قرار می دهد. جدا از عدم مقبولیت این امر که حدود ۷۰ درصد مردم استکهلم با آن مخالف اند، براساس نظرسنجی های مردمی، بیل استروم در آخرین مبارزات انتخاباتی خود قول داده بود که چنین عوارضی گرفته نشود.

احزابی که دارای بیشترین کرسی در شورای شهر هستند اعضای شورای شهرداران را منصوب می کنند. هر کدام از اعضای شورای شهرداران ریاست بخشی از شهر را بر عهده دارند که هر چهار سال یک بار به وسیله شورای شهر انتخاب می شود

شورای شهر هستند. تعداد نماینده هر حزب در هیئت اجرایی با توجه به میزان کرسی های به دست آمده از حزب سیاسی مشخص می شود. هیئت اجرایی دیدگاه های خود را به صورت پیش نویس یا نهایی، در مورد همه موضوع ها قبل از تصمیم گیری در مورد آنها در شورای شهر بیان می کند. هیئت اجرایی مسئول اجرای تصمیمات نیز به شمار می آید. احزابی که دارای بیشترین کرسی در شورای شهر هستند اعضای شورای شهرداران را منصوب می کنند. هر کدام از اعضای شورای شهرداران ریاست بخشی از شهر را بر عهده دارند که هر چهار سال یک بار به وسیله شورای شهر انتخاب می شود. هر بخش دارای حوزه اختیارات خاص خود است. شرکت های شهری (شهرداری) نیز زیرمجموعه بخش ها قرار می گیرند. در زمان حاضر استکهلم دارای یک شهردار و هفت معاون شهردار است.

او زیر فشارهای رهبران حزب ملی - یعنی کسانی که با حزب سبز برای حمایت از دولت جدیدشان ائتلاف کردند - مجبور به پذیرش آن شد.

این موضوع باعث شد که بعضی از مردم به شهردار برچسب ضعیفی و عدم اعتماد بزنند. اولف که پرستار ۷۹ ساله بازنشسته ای است و در نزدیکی خانه بیل استروم زندگی می کند، می گوید: [من فکر می کنم کاری که شهردار در مورد عوارض انجام داد اشتباه بود. من همیشه به حزب سوسیال دموکرات رأی می دهم. او بسیار خوب حرف می زند و چهره موجهی است اما این تنها کافی نیست. به نظر می آید که بیل استروم از انتقادات خسته شده است. اگر حزب او در سال آینده در انتخابات برنده نشود، دیگر مطمئن نیست که آیا می خواهد به مبارزه ادامه دهد یا خیر. او می گوید: [خیلی ها از اینکه من در طول این چهار سال با توجه به اتفاقاتی که افتاد ناپود نشدم شوکه شده اند. اگر ما برنده نشویم من عقیده ام را در مورد اهداف خود تغییر نخواهم داد. اما به هر صورت برای من فقط یک هدف وجود دارد و آن برنده شدن در انتخابات سال ۲۰۰۶ است.]

سازمان مدیریت شهری در استکهلم

شورای شهر بالاترین و مهم ترین نهاد در تصمیم گیری های مربوط به شهر است. شهرداری خدمات عمومی متنوعی را برای ساکنان استکهلم فراهم می سازد.

پانویس:

1-Billstro, Annika

2-Veltroni

منابع

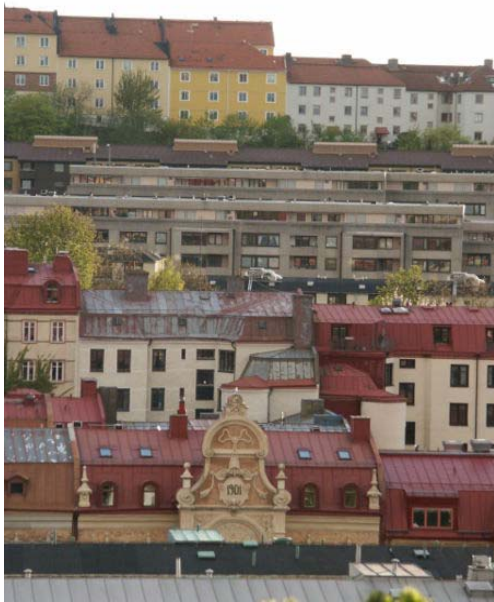
۱. پایگاه اطلاع رسانی شهرداری و معماری (www.uan.ir)

2-City Mayors (2005), "Annika Billstrom, Mayor of Stockholm", http://www.citymayors.com/mayors/london_mayor.html

3-<http://www.worldmayor.com/>

برنامه‌ریزی بهداشت در گوتبرگ^(۱)

نویسنده: آلنبرات کرسستین^(۱) (معاون شهردار گوتبرگ)
ترجمه: علی عربانی دانا

گوتبرگ دومین شهر سوئد از لحاظ وسعت است و در زمان حاضر جمعیتی حدود ۴۵۰ هزار نفر را در خود جای داده است. گوتبرگ از آغاز شکل‌گیری‌اش در سال ۱۶۲۳ همواره به عنوان شهری بین‌المللی مطرح بوده است. شاه گوستاو ادولف دوم^(۲) برای طراحی این شهر از معماران هلندی دعوت کرد و آنها نیز هنر خود را در آن به نمایش گذاشتند. این شهر و تجارت، صنعت و فرهنگش در طول قرن‌ها تحت نفوذ اروپایی‌های قدرتمند بوده است. در زمان حاضر، ۱۰۵ هزار نفر از ساکنان گوتبرگ (۲۳ درصد) یا در خارج از سوئد به دنیا آمده‌اند و یا اینکه در داخل سوئد از والدین خارجی متولد شده‌اند.

این شهر به علت قرار گرفتن در ساحل غربی همیشه بندرگاه و مرکز کشتیرانی مهمی بوده است. امروزه اهمیت کشتیرانی تنزل یافته ولی این بندرگاه هنوز یکی از ۳ بندر بزرگ اروپاست. شاید شهرت گوتبرگ به خاطر تولید خودروهای Volvo و یا بولبرینگ‌های SKF باشد ولی بخش عمده شهرت آن به ریشه در فرهنگ و به خصوص موسیقی آن دارد.

گوتبرگ با دارا بودن دانشگاه فناوری چالمرز جزو مراکز آموزشی نیز هست و افرادی که کارشان به بهداشت و سلامت مربوط می‌شود حتماً با دانشکده مشهور بهداشت عمومی نوردیک آشنایی دارند. این شهر در طول قرن‌ها در امتداد کرانه‌های رودخانه گوتا گسترش پیدا کرده و این امر موجب پیدایش شرایط و مشکلات خاص گردیده است. رفت‌وآمدهای مکرر به سوی بندرگاه باید از میان شهر صورت گیرد و رفت‌وآمدهای روزانه مردم از خانه به سوی مرکز شهر نیز خود موجب پیدایش نیازهای خاص شده است.

اینها صرفاً برخی از عوامل زمینه‌ای‌اند که آگاهی از آنها برای مشارکت در فرایند برنامه‌ریزی بهداشت در سطح محلی ضروری است. عوامل دیگر عبارت‌اند از: ساختار جمعیت، انواع مختلف سکونتگاه‌ها، سطوح آموزشی، بیکاری، شرایط زندگی، شیوه‌های زندگی، عادات مردم، بیماری‌ها و شیوع آنها در بین مردم.

شیوه کار

بهداشت در مفهوم گسترده آن در حیطه مسئولیت یک

شخص قرار نمی‌گیرد بلکه مسئولیتی همگانی است. گوتبرگ برخلاف بسیاری از شهرهای سوئد، مسئولیت اقداماتی همچون بهداشت و مراقبت‌های پزشکی، رفاه اجتماعی، کودکان، خانواده‌ها و سالمندان، فرهنگ و آموزش اجباری، برنامه‌ریزی شهری، نظافت عمومی، ترافیک و تصفیه آب، اتخاذ رویکردی محلی در زمینه مسائل بهداشت عمومی، انجام این اقدامات را تسهیل کرده است.

در اواسط دهه ۱۹۷۰ تحقیقی انجام شد و مشخص گردید که مردم گوتبرگ بیمارتر از مردم شهرهای دیگر سوئد هستند. این خود نوعی چالش سیاسی بود. از این رو نهادی سیاسی به نام شورای بهداشت عمومی تأسیس شد و مأموریت یافت که با طرح‌ها و تصمیم‌گیری‌های لازم در این زمینه، به انجام فعالیت‌هایی در حیطه بهبود بهداشت این مردم دست زند. این شورا متشکل از رئیس و نایب رئیس هیئت بهداشت و رفاه، خدمات اجتماعی، گروه آموزش، نمایندگی حافظت از بهداشت و محیط‌زیست و کمیته رفاهی بود. بدین طریق، بخش‌های مختلف شهرداری در فرایند تصمیم‌گیری شرکت کردند. نمایندگی‌های حکومتی و سازمان‌های داوطلبان نیز در این برنامه‌های عملیاتی که بعداً در دهه ۱۹۸۰ به اجرا درآمد شرکت جستند.

با بازگشت به عقب می‌توان مشاهده کرد که دو نهاد بسیار

مهم در انجام این کار به فراموشی سپرده شدند؛ یعنی برنامه‌ریزی شهری و شرکت‌های مسکن.

شهر گوتبرگ در سال ۱۹۸۸ به عضویت پروژه شهر سالم درآمد و این اقدام سبب شد که مشروعیت برنامه بهداشت عمومی افزایش یابد، علاوه بر اینها، این پروژه ویژه گروه‌هایی بود که بیشتر از همه آسیب‌پذیر بودند. از این رو لازم بود که شهروندان در این برنامه‌ها شرکت کنند و از فواید حاصل از بهداشت و سلامت بهره ببرند. در سال ۱۹۹۰، بزرگ‌ترین سازمان‌بندی فعالیت‌های شهرداری که تا آن زمان در سوئد بی‌نظیر بود صورت گرفت، و به موجب آن ۲۱ شورای ناحیه‌ای تشکیل گردیدند که وظیفه‌شان رفاه اجتماعی کودکان، خانواده و سالمندان و همچنین آموزش اجباری و ایجاد رفاه در سطح محلی بود. تقسیم شهرداری گوتبرگ به ۲۱ بخش سبب شد که سیاستگذاران بتوانند تصمیمات بهتری بگیرند، زیرا با نواحی خاص خود آشنا بودند و از نتایج تصمیماتی که می‌گرفتند نیز آگاهی داشتند. اما یک مشکل وجود داشت و آن اینکه وقتی ۲۱ شورای ناحیه‌ای تشکیل شد، مقامات کشور سوئد و شهر گوتبرگ با مشکلات اقتصادی عمده‌ای مواجه گردیدند و

همین امر طبعاً بر شرایط زندگی مردم گوتبرگ تأثیر گذاشت. از این رو برای متمرکز کردن فعالیت‌ها و تعریف دقیق برنامه‌های بهداشت عمومی و انجام آنها در سال‌های آینده به عنوان اقدامی اساسی، تصمیم گرفته شد که یک هیئت سیاستگذار جدید برای مسائل بهداشت عمومی در سال ۱۹۹۴ ایجاد شود. این هیئت مورد حمایت ۳۰ نفر قرار گرفت. نواحی شهری با رهبری این هیئت شروع به استقرار شوراهای بهداشت عمومی در سطح محلی کردند و برنامه‌های بهداشت عمومی را در سطح محلی به عنوان بخشی از عملکرد روزانه و یا به صورت پروژه‌های مجزا به اجرا درآوردند. در اواخر سال ۱۹۹۷ و آغاز سال ۱۹۹۸ این امکان فراهم شد که کلیه مسئولیت مسائل بهداشت عمومی به شوراهای نواحی تفویض شود و متعاقب آن، گروهی از مستخدمان شهری که قبلاً در منطقه مرکزی کار می‌کردند، به نواحی مختلف فرستاده شدند. اکنون این نتیجه به دست آمده است که برنامه‌های بهداشت باید تا حد ممکن با همکاری نزدیک مردم انجام گیرند و در مرحله برنامه‌ریزی باید مردم را وارد این فرایند کرد.

مسائل و موضوعات بهداشت به همکاری نیاز دارند

مسائل بهداشت به اندازه‌ای گسترده‌اند که همکاری بخش‌های مختلف و مشارکت‌های فعالیت‌های بخش خصوصی و دولتی را می‌طلبند. این خود فرایندی وقت‌گیر و دشوار است که به شکلیایی و تواضع نیاز دارد. وقتی که بخش‌های مختلف و متعاقب آن افراد و فرهنگ‌های گوناگونی که دارای زمینه‌های آموزشی متفاوت‌اند مجبور به همکاری می‌شوند، این عمل طبعاً اتفاق می‌افتد.

شهر گوتبرگ برای مشارکت دادن همه بخش‌ها در این برنامه بهداشت از یک خط‌مشی بهداشت عمومی استفاده کرده است. این فرایند بیش از ۲۵۰ سرمایه‌گذار مشترک را که در نمایندگی‌های حکومتی و شهرداری، شرکت‌های خصوصی و سازمان‌های داوطلبان فعالیت می‌کنند به خود جذب کرده است. این خط‌مشی از جمله فعالیت‌های نمایشی گسترده است و این فرایند را دقیقاً توصیف می‌کند. اجرای این خط‌مشی اکنون آغاز گردیده است و گزارشی که نمونه‌های خوبی از فعالیت‌ها را در برمی‌گیرد در حال اجراست. این نمونه‌های خوب در روزهای الهام‌بخش پاییز منتشر خواهند شد؛ یعنی زمانی که هدف انتقال تجربه و ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین بخش‌های مختلف است.

مسائل بهداشت، و مشارکت و تعهد

برنامه‌های موفق بهداشت باید با تأیید شهروندان حقیقی و اولویت‌های آنها تثبیت شوند. این نوع روش‌کاری نیازمند سیاستگذاری‌های لازم است، که جرئت برگشت به عقب و واگذاری بعضی از فعالیت‌های تصمیم‌گیری به شهروندان حقیقی را می‌طلبند. این بدان معناست که شهروندان می‌توانند مسئولیت بیشتری را در این کار - و در نتیجه برای سلامت خود - بپذیرند. اما اگر تصمیمات سیاستگذاری به طرح‌ها و دورنماهای کلی محدود گردد این کار نباید تنگنایی در سیاستگذاری تلقی شود؛ به خصوص اگر این اهداف در نتیجه مشارکت اجتماعی گسترده شکل گرفته باشند. اگر این هدف محقق شود، باید به دنبال تدوین روش‌هایی برای ارائه هدف‌های قطعی و در نتیجه پیگیری انجام کارها بود.

برنامه‌های بهداشت باید علمی و مبتنی بر تجارب افراد باشند و همه برنامه‌ریزی‌ها باید براساس موقعیت واقعی اجتماع محلی و همچنین کل شهر صورت گیرد. این مورد در برنامه‌ریزی بهداشت اهمیت ویژه‌ای دارد.

اما اگر قرار است که برنامه‌های بهداشت تأثیر لازم را داشته باشند، نباید فقط مبتنی بر موقعیت واقعی باشند، بلکه رویکردها و روش‌های به کار رفته نیز باید مبتنی بر زمینه‌های علمی و تجارب به اثبات رسیده باشند.

ارزیابی، پیگیری و مستندسازی کارهای انجام شده باید بخش انفکاک‌ناپذیر فرایند برنامه‌ریزی تلقی گردد. در این بخش، همکاری بین‌المللی در سطوح علمی و عملیاتی کاملاً ضروری است. این ویژگی مشخصاً در حوزه‌هایی اعمال می‌شوند که با امور مهاجران و وضعیت آنها سروکار می‌یابند.

موقعیت جدید

در اول ژانویه سال ۱۹۹۹، شرایط کاری کاملاً دگرگون شد. در آن زمان، مسئولیت بهداشت و مراقبت‌های پزشکی از شهر گوتبرگ گرفته شد و به یک شورای استانی بزرگ تازه تأسیس واگذار گردید. از این رو لازم بود که اعضای سازمان‌ها اعتقاد خود را نسبت به گسترده بودن ذاتی مسائل بهداشت حفظ کنند و همکاری‌ها نیز می‌بایست در مرزهای سازمانی جدید تداوم می‌یافت.

برنامه‌های بهداشت محلی از تغییرات ملی و بین‌المللی تأثیر می‌پذیرند. از این رو سیاستگذاران شهری باید تضمین کنند که برنامه‌ریزی استراتژیک در گوتبرگ کاملاً یکپارچه است، به طوری که جنبه‌های بهداشتی و جنبه‌های زیست محیطی کاملاً با موضوعاتی همچون توسعه پایدار، توسعه

بیچاره اندیشید. موقعیتی که این افراد در آن قرار گرفته‌اند باید در همه سطوح - چه فردی و چه اجتماعی - بررسی شود. این وضعیتی است که سیاستگذاران محلی باید به فکر آن باشند اما برای این گونه وضعیت‌ها نمی‌توان برنامه‌ریزی کرد. وضعیت دیگری که سیاستگذاران شهری نمی‌توانند تأثیر چندانی بر آن بگذارند، تغییر جمعیتی است که باعث کاهش جمعیت در بعضی از بخش‌های کشور و در نتیجه موجب افزایش جمعیت در بخش‌های دیگر به خصوص در مناطق کلانشهری می‌گردد. این خود افزایش تعداد مهاجران و همچنین افزایش نرخ بیکاری را دامن می‌زند. اینها مسائلی هستند که در سطح ملی باید مسئولیت آن را پذیرفت. نخست برای ایجاد فرصت‌های شغلی و مسکن مجزا در مناطق آسیب‌پذیر باید یکپارچگی بین گروه‌های مختلف شهروندان را

تجارت و صنعت و برنامه‌ریزی فیزیکی شهری در هم تنیده شده‌اند.

حوزه بهداشت عمومی همانند حوزه‌های دیگر شدیداً به پیشرفت‌هایی متکی است که در سطوح ملی و بین‌المللی رخ داده‌اند. در بعضی از موارد، این پیشرفت‌ها را تصمیماتی که در سطوح ملی و بین‌المللی گرفته می‌شوند هدایت می‌کنند و تأثیر مستقیم و غیرمستقیم این تصمیمات بر پیشرفت‌های به دست آمده متفاوت است. در بعضی از موارد هم پیشرفت‌ها را عواملی کنترل می‌کنند که هیچ‌گونه نفوذی نمی‌توان بر آنها داشت.

می‌بایست به جریان زندگی پناهندگانی که در جنگ یوگسلاوی سابق ایجاد شده است و به تجربه‌های تلخ این مردم

تسهیل کرد. سپس باید به توزیع مناسب منابع پرداخت، با این آگاهی که مدارس بیشتر از همه به منابع مذکور نیاز دارند؛ و افزون بر اینها، فعالیت‌های تفریحی و فرهنگی نیز باید در سطح محلی توسعه یابد.

سیاستگذاران محلی، فرصت و مسئولیت زیادی برای کار دارند تا بتوانند روندهای مثبت بهداشت را برای بسیاری از گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه فراهم سازند. اگر قرار است که خط‌مشی‌های بهداشت محلی در درازمدت با موفقیت مواجه شوند، باید برنامه‌های محلی ادامه یابند و در عین حال در زمینه مسائلی که به تصمیمات دیگران نیاز است، باید به دنبال راه‌های همکاری در سطح ملی و بین‌المللی بود.

یادداشت:

- 1-Goteburg
- 2-Ainebratt kerstin
- 3-Gustav II Adolf

مشارکت شهروندی

تجربه شهرداری سانتا روزا دو کوپین^(۱) در هندوراس

نویسنده: خوان کارلوس الویر^(۲)، شهردار

ترجمه: کیومرث جهانگردی

بعد، به دلیل تصمیمی که بدون توجه به توانایی مالی شهرداری و به منظور افزایش بودجه نشست‌ها به وسیله منطقه گرفته شد، برگزاری این نشست‌ها لغو گردید. به این ترتیب تعهدات پذیرفته شده به انجام نرسید.

در ماه مارس ۱۹۹۸، پس از بررسی وضعیت موجود، این نتیجه به دست آمد که اصلی‌ترین مشکل شهرداری عبارت است از: «اعتبار اندک آن در میان شهروندان، به دلیل توجه ناچیز و نادرست به مالیات‌دهندگان و پاسخ ضعیف شهرداری به نیازها و مطالبات اجتماعی». با تحلیل مشکلات شناسایی شده، طرحی کوچک از سوی دولت آماده شد که تلاش‌ها را با تغییر ساختار سازمانی و موضوعات دیگری چون آب، مدیریت منابع، خدمات عمومی، بهبود مدیریتی و راهبردی برای تحریک و تسریع فرایند مدیریت عمومی در کنار مشارکت شهروندی و اجتماعی هماهنگ ساخت.

این فرایند مشخصاً با نشست علنی شهر، که در ۲۰ مارس ۱۹۹۸ با مشارکت رؤسای سازمان‌های جامعه مدنی و مؤسسات عمومی و خصوصی برگزار شد، آغاز گشت. در آن نشست انجمن شهر مفهوم و چارچوب راهبردی فرایند مدیریت مشارکتی جدید را تشریح کرد.

۲- چارچوب راهبرد

۲-۱) بافت جمعیتی و جغرافیایی

سانتا روزا دو کوپین اصلی‌ترین شهر در منطقه غرب هندوراس است و جمعیتی حدود ۴۰۰۰۰ نفر دارد که حدود ۷۵ درصد آن جمعیت شهری است. اقتصاد آن مبتنی بر بخش‌های خدماتی تجارت، آموزش و پرورش، بهداشت، حقوق، جهانگردی و صنایع کشاورزی قهوه و تنباکو در مقیاس کوچک است، و از نظر ناحیه‌ای وابستگی اقتصادی بارزی به کشت قهوه دارد. اما قیمت‌های پایین بر تقاضا برای کالا و خدمات اثرگذار بوده؛ و به علاوه نیازهای ۴۳ درصد از جمعیت برآورده نشده است.

۲-۲) وضعیتی که شهر با آن مواجه است

چکیده

موضوع حکومت مردمی که در این دوران مطرح است، تلویحاً بیانگر مشروعیت قدرت عمومی حکومت و امور انتخاباتی دولت است که توان پاسخگویی به نیازها و مطالبات ایجاد شده را دارد - خواه به نفع جامعه باشد و خواه نباشد. عوامل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مختلفی همزمان در این حکومت مردمی دخیل‌اند؛ اما به طور نمونه دو عامل اساسی موجود عبارت‌اند از: شفافیت در مدیریت، و تمایل به تقسیم قدرت با جامعه‌ای مشارکتی. این تمام آن چیزی است که در این تجربه آمده است.

در طی چهار سال گذشته، اعتلای فرایند مشارکت اجتماعی، شهروندی و مؤسسانی در سانتا روزا دو کوپین، منجر به نتایج مثبتی در زمینه مدیریت عمومی محلی شده است. این مقاله به پیشینه این فرایند، چارچوب کلی راهبرد مشارکتی، نتایج فرایند مذکور، تحلیل اجمالی نتایج و چشم‌اندازها و چالش‌های آینده می‌پردازد.

۱- پیشینه فرایند

در اوایل سال ۱۹۹۴، شهرداری سانتا روزا دو کوپین برگزاری نشست‌های علنی شهر را آغاز کرد. این نشست‌ها در ابتدا براساس قانون برگزار می‌شدند؛ اما از سال ۱۹۹۷ به

به طور کلی مسائل و معضلات شهر را می‌توان چنین برشمرد:

- فقدان برنامه‌ریزی توسعه‌ای و نهادی؛
- مشارکت ضعیف شهروندان و جامعه مدنی در مدیریت عمومی؛
- توانایی و ظرفیت پایین مدیریت نهادی و اعتبار اندک؛ و
- سایر مشکلات توسعه، همچون شمول اندک دسترسی به آب و بهداشت، ساختار اجتماعی ناکافی، بهره‌برداری ناقص از ظرفیت جهانگردی، شهرداری دارای پایین‌ترین شاخص کیفیت محیطی و توجه ناچیز به آسیب‌پذیرترین گروه‌ها.

۲-۳) مفاهیم و مبانی

حکومت محلی مانند همه شهرداری‌ها توانایی پاسخگویی به مطالبات اجتماعی را ندارد. این نتیجه‌ای است که از طریق تحلیل طرح سرمایه‌گذاری اجتماعی حاصل گردید. این طرح در سال ۱۹۹۸ به طور مشترک آماده شد. اگر تنها یک طرح در هر جامعه مورد بررسی قرار گیرد، در این طرح مجموع بودجه مالی مورد نیازی که ارائه شده بود، ۴۰ میلیون لمپیرا^(۳) بود و ظرفیت سرمایه‌گذاری در آن دوره از حکومت تنها ۲۴ میلیون لمپیرا بود.

در این شرایط یکی از راهبردهای ضروری و پایدار، توانمندسازی جامعه برای پذیرفتن مسئولیت شناسایی مشکلات، اولویت‌بندی راه‌حل‌های جایگزین و طرح ایده‌هایی برای راه‌اندازی طرح‌ها و پس از آن به توافق رسیدن در مورد اجرا، هیئت‌های مدیریتی و از همه مهم‌تر چگونگی تأمین اعتبار مالی این طرح‌ها بود. بر این اساس، در چارچوب طرح راهبردی سانتا روزا، مشارکت به عنوان تمرین قدرت مشترک (تصمیم‌گیری) و اتحاد برای مسئولیت مشترک در اجرای فرایندها و طرح‌ها شناخته شد.

۲-۴) اهداف راهبرد

اهداف عمومی:

اعتلای طرح توسعه شهری به روش گروهی، مردمی و مشارکتی، با مسئولیت حکومت محلی، جامعه مدنی و نهادهای خصوصی و عمومی.

اهداف خاص:

- رسیدگی به مشکلات عمومی توسعه؛
- تقویت نقش شهرداری در روابط آن با شهروندان؛
- استفاده بهتر و بهینه از منابع موجود؛
- دستیابی به منابع مالی وسیع‌تر؛
- اعتلا و ارتقای هویت مشارکتی و اولویت‌بندی نیازها و طرح‌ها؛ و
- انجام طرح‌های مشارکتی آزمایشی.

همایش‌ها:

- ۱۴۷ نهاد و سازمان از جامعه مدنی مشارکت‌کننده؛
- ۱۳ هیئت بخشی شهروندی؛ و
- شورای توسعه شهری شهروندان.

سازوکارها:

- نشست‌ها: به صورت دوره‌ای بین سازمان‌ها و دفتر شهرداری، به تناسب خواست و میل آنان؛
- نشست‌های عمومی جامعه: به منظور اطلاع‌رسانی و توافق در مورد موضوعات؛
- نشست‌های علنی بحث و گفت‌وگوی عمومی، مشورتی و اطلاع‌رسانی: در سطح عمومی در زمینه مدیریت شهرداری با مشارکت هیئت‌های شهری و مدیران سرشناس؛
- نشست‌های علنی شورا به منظور بحث و گفت‌وگو با جامعه (در بخش‌ها، محله‌ها و همسایگی)؛ و
- همه‌پرسی‌ها.

۲-۵) چارچوب عملیاتی همایش‌ها و نشست‌ها

این امر نیازمند آن است که جامعه مدنی، نهادها و حکومت محلی در مسئولیت تصمیم‌گیری و عملیاتی کردن این تصمیمات مشارکت کنند؛ یعنی بعد از بحث و توافق، مراحل برنامه‌ریزی، تدوین، اجرا، نظارت، پیگیری و ارزیابی به صورت مشترک انجام گیرد.

۲-۶) عوامل مشارکت‌کننده

عوامل مشارکت‌کننده عبارت‌اند از: شهروندان به مثابه کلتی واحد (با ایجاد انگیزه و علاقه)؛ مدیران سازمان‌های اجتماعی، مشاوره‌ای، صنفی، تخصصی، تعاونی، روستایی؛ سازمان‌های اجتماعی شامل: انجمن‌ها، نهادهای عمومی و خصوصی (حمایت فنی و تکنیکی)؛ انجمن شهر، شامل: هماهنگ‌کنندگان، و دستیاران هماهنگ‌کنندگان هیئت‌ها؛ هیئت‌های شهری (تلفیق شده با سازمان‌ها و مدیران جامعه و نهادها)؛ و انجمن شهر و شهردار.

۳- نتایج فرایند

۳-۱) نتایج مربوط به مشارکت و مدیریت راهبردی

چشم‌انداز آینده شهرداری و نیز ۱۲ طرح تدوین گردید و

توافق سیاسی محلی نیز برای توسعه سانتا روزا به وسیله هیئت‌های شهروندی حاصل شد و نامزدان پست‌های دفتر شهردار برای سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۰۲ مشخص گردیدند.

۲-۳) نتایج مربوط به مشکلات و اهداف

- رضایت مندی از اهداف راهبردی؛ و
- اجرای برنامه حکومت (عملکرد مدیریتی، برنامه ریزی، خدمات و مشارکت عمومی).

۳-۳) نتایج مربوط به مشارکت و تمرکززدایی

- بهره برداری از فضاهایی که از طریق قانون فراهم شده اند؛ و
- رواج فرایندهای تمرکززدایی از بالا به پایین.

۴-۳) نتایج مربوط به مشارکت و اداره

- افزایش سریع مشارکت شهروندان در سازمان ها (۵/۹ درصد)؛
- کاهش احساس فساد (۷/۹ درصد)؛
- افزایش اعتبار (۸۶ درصد انجمن شهر، ۹۱/۴ درصد شهردار)؛ و
- مشارکت ۴۵/۳ درصد از جمعیت در برخی از فعالیت ها یا طرح های جامعه.

۵-۳) سایر نتایج پیش بینی نشده به دست آمده

- افزایش مطالبات شهروندان؛
- نیاز به توسعه مدیریت منابع؛
- نیاز به افزایش دستگاه های خودکار؛ و
- منابع انسانی با شایستگی بیشتر.

۴- تحلیل نتایج**۱-۴) تحلیل انتقادی تجربه****در سطح سازمانی:**

- انجمن های اجتماعی: در منطقه نوعی سنت سازمانی وجود دارد؛ و به هر حال منافع این سازمان ها بر ساختارهای زیربنایی اجتماعی متمرکز است. به این ترتیب هنگامی که کاری به اتمام می رسد، وقفه و تعطیلی بوجود می آید. بنابراین حضور یافتن و مشارکت با این سازمان ها ضروری می نماید.
- هیئت های شهروندی: این هیئت ها از طریق انگیزه های بیرونی به عنوان بخشی از این راهبرد ایجاد شده اند؛ و بنابراین اکثرشان دارای ساختارهای وابسته ای هستند. به هر حال، این هیئت ها راه هایی برای بیان مقولات کلان اجتماعی و توجه به مشکلات منطقه به شمار می آیند و حمایت لازم را برای حل این مشکلات فراهم می سازند. مؤسسه توسعه راهبردی محلی^(۱) از توانایی بالقوه این هیئت ها برای پایداری حمایت می کند.
- شورای توسعه شهری شهروندان: انتخابات این شورا بر سایر شوراهایی که از راه قانونی تأسیس شده بودند، پیشی گرفت؛ اما قدرت و توان این شورا در پذیرش آن به وسیله جامعه ای که در آن وجود دارد نهفته است، زیرا این شورا به محلی برای گفتگو و توافق اولیه در مورد موضوعاتی که اهمیت زیادی برای شهر دارند، بدل شده است.
- مؤسسه توسعه راهبردی محلی: این مؤسسه که مراحل

تأسیس را پشت سر می گذارد، جایی است که نمایندگان بخش های مختلف اجتماعی و حکومت محلی را تحت پوشش قرار می دهد.

در سطح سازوکارها:

- نشست ها: نشست ها رایج ترین سازوکار ارتباط بین گردهمایی ها و حکومت محلی به شمار می آیند. در این نشست ها توافق در مورد سخنرانی یک فرد برای آن فرد افتخار محسوب می شود. یکی از مشکلات این سازوکار ارجحیت دادن منطقی به سطوح مختلف مردم در حضور شهردار است.

- نشست های عمومی: این نشست ها سازوکارهایی هستند که به وسیله انجمن ها و سازمان های مختلف و نیز در گفتگو و گویی وسیع بین سطوح مختلف مردمی و مقامات مورد استفاده قرار می گیرند و در واقع سازوکار مناسبی برای بحث و توافق در مورد مسائل کم اهمیت تر محسوب می شوند. البته این نشست های عمومی، قبل از برگزاری نشست های علنی شهر، سازوکار مناسبی برای توافق در مورد مسائل مهم تر به شمار می آیند.

- نشست های علنی بحث و گفتگو عمومی، مشورتی و اطلاع رسانی: نمایندگانی از سطوح مختلف مردمی و نیز مدیران سازمان های پراهمیت در این نشست ها شرکت می کنند. این نشست ها سازوکار مناسبی هستند برای پاسخگویی و توافق در مورد سیاست ها، طرح ها، برنامه ها و پروژه های دارای منافع عمومی برای شهرداری.

- برنامه های همه پرسی: تجربه های مربوط به این نوع سازوکارها تنها به تأیید یا رد اجازه فروش مشروبات الکلی محدود می شود.

۲-۴) عوامل مؤثر بر این فرایند**عوامل توانمندسازی:**

- حفظ هماهنگی و همسویی بین منافع شهروندان و انجمن شهر؛
- مسئولیت واگذار شده در مورد این فرایند به کارمندان؛
- حمایت شخصیت هایی که با این فرایند همکاری می کنند، به عنوان یکی از عوامل مهم؛ و
- پاسخ مثبت شهروندان بدون توجه به احزاب سیاسی.

عوامل بازدارنده و محدود کننده

- در سطح جامعه: یکی از عوامل بازدارنده ای که وجود آن هنوز مشهود است، عدم آگاهی واقعی شهروندان و وجود نگرش های پدرسالارانه است که خود تلویحاً نشان از آن دارد که لازم است فرهنگی تعدیل کننده در زمینه وجود این فرایند ایجاد گردد.

- در سطح حکومت محلی: باوجود افزایش درآمد فعلی شهرداری در طول این دوره، منابع مالی ناکافی و نیز عدم افزایش سطح آگاهی اکثر کارمندان نسبت به اهمیت این فرایند از عوامل بازدارنده به شمار می آیند.

امکانات تفریحی در انگریج^(۱)

مکان‌های دیدنی

پیاده‌روی شیوه مناسبی برای تماشای نقاط دیدنی موجود در مرکز شهر انگریج به شمار می‌آید. در آنجا مسیری دایره‌ای وجود دارد که از تالار قدیمی شهر یعنی محل قبلی حکومت شهرداری شروع می‌شود و به مدرسه پیونیر^(۲) که اولین مدرسه انگریج است، ختم می‌گردد. پیاده‌روی آرام و با طمأنینه در این مسیر می‌تواند تاریخچه شهر را در خاطر آورد. یکی از جذابیت‌های ویژه‌ای که در امتداد این مسیر وجود دارد، صحنه‌ای از کشتی کریک^(۳) به همراه نمایی از محل اکواریم تابستانی ماهی‌های تانایناست^(۴) در نزدیکی این محل خانه دیوید لئوید^(۵) که در سال ۱۹۱۷ برای اولین شهردار این شهر ساخته شد و همچنین بنای یادبود دادگاه بونی^(۶) قرار دارد که جایگاه نمونه‌های بی‌نظیری از طرح‌های هنری قرن نوزدهم است و نمایشگر بومیان و جانوران آلاسکا است. موزه کشوری اسکاراندرسن^(۷) واقع در پارک الدربری^(۸) تنها موزه تاریخی کشوری در انگریج است و بازدید از آن می‌تواند بازگوکننده تاریخچه انگریج و زندگی خانواده‌هایی باشد که زمانی در آن می‌زیستند.

پارک رزلوشن^(۹) که مجسمه کاپیتان کوک^(۱۰) را به نمایش می‌گذارد، یادبود دو بیستمین سالگرد کشف این منطقه به دست کوک است. در نزدیکی این پارک، اماکن تاریخی انگریج از جمله اولین سکونتگاه چوبی این شهر قرار دارد. در حاشیه جنوبی مرکز شهر، پارک دلانی^(۱۱) واقع است که به پارک باریکه‌ها شهرت دارد و زمانی فضای آتش‌شکن این شهر بود، که بعدها به اولین فرودگاه نظامی آن تبدیل شد.

در باغ وحش آلاسکا صدها جانوران متنوعی را می‌توان مشاهده کرد. نقاط دیدنی این باغ وحش عبارتند از: سکونتگاه طبیعی خرس‌های قهوه‌ای و همچنین اکواریم برای فک‌ها و سمورهای آبی. یکی از نقاط دیدنی شمال الگریج، کلیسای روسی سنت نیکلاس^(۱۲) است. این کلیسا که قدیمی‌ترین بنا در حوزه شهرداری انگریج به شمار می‌آید در اکلوتتا^(۱۳) یعنی محل قرار گرفتن اولین سکونتگاه قوم تاناینا قرار گرفته است. خانه‌های ارواح قبرستان درواقع بازماندگانی از آمیزش سنت بومی با مبلغان مذهبی‌اند. در جنوب انگریج، خانه گروه پاتر^(۱۴) و معدن کروکریک^(۱۵) که اولین سکونتگاه غیربومیان بود، جای دارد. کروکریک که نمونه‌ای از معادن قرن نوزدهمی است هنوز فعال است و افرادی که به دنبال بقایای طلا هستند می‌توانند از تجهیزات موجود در آنجا استفاده کنند. کارخانجات محلی تولید خز برنامه‌های منظمی را برای علاقه‌مندان برای بازدید از امکانات موجود فراهم کرده‌اند.

فرهنگ و هنر

روزهای فعال و پر جنب و جوش گذشته این شهر، یعنی زمانی که برنامه اپرا به طور منظم در این شهر برگزار می‌شد و مردم شهر به رغم فقدان خیابان‌های آسفالت به برپایی کنسرت می‌پرداختند، نشان از آن دارند که هنرهای نمایشی بخشی جدانشدنی از زندگی

مردم این شهر بوده‌اند. جامعه هنری این شهر با دارا بودن بیش از ۷۵ سازمان که به ارائه تجارب فرهنگی می‌پردازند از موسیقی محلی گرفته تا رقص محلی - تضاد عجیبی با طبیعت خشن پیرامون خود دارند. گروه کنسرت انگریج که در سال ۱۹۵۰ به منظور معرفی هنرمندان بین‌المللی به جامعه محلی تأسیس شد، هنوز فعال است و هر ساله هزینه در حدود ۲۲ برنامه تولید موسیقی، تئاتر و رقص را تقبل می‌کند.

بسیاری از این نمایش‌ها در مرکز ویژه هنرهای نمایشی آلاسکا - که در سال ۲۰۰۳ افتتاح گردید - برگزار می‌شوند. این مرکز مجموعه‌ای جدید است که چهار تماشخانه از جمله سالن جدید الوراوت^(۱۶) را در خود دارد، و در زمینی به وسعت ۱۸۰۰ فوت مربع بنا شده است و برای کارهای نمایشی و تمرین به کار می‌رود. این مرکز با ارائه برنامه گردش سالانه‌ای که مشتمل بر بیش از ۶۰۰ رویداد فرهنگی است، کمک شایانی به جامعه هنری انگریج کرده است و درواقع جایگاه عرضه‌ای برای هنرمندان محلی به شمار می‌آید. شرکت‌هایی که در این مرکز مستقرند عبارت‌اند از: تئاتر رقص آلاسکا، تئاتر بدوی آلاسکا، گروه کنسرت انگریج، گروه کُر انگریج، ارکستر سمفونی انگریج، اپرای انگریج و شرکت تولیدی ویسلینگ سوان^(۱۷).

ارکستر سمفونی انگریج که در سال ۱۹۴۶ تشکیل شد، در زمان حاضر دارای ۸۰ نوازنده است و از ماه سپتامبر تا ماه میزبان برنامه‌های نمایشی کلاسیک و کنسرت جوانان است. اپرای انگریج هر فصل ۳ اپرای کامل برگزار می‌کند. خوانندگان محفل آلاسکا نیز در سالن‌های مختلف شهر برنامه اجرا می‌کنند.

علاقه و مشارکت در هنرهای دیواری در انگریج مورد تشویق قرار گرفته است، به طوری که قانونی در سال ۱۹۷۸ به تصویب رسید و به موجب آن مقرر گردید که حداقل یک درصد از هزینه‌های ساخت کلیه ساختمان‌های عمومی به خرید کارهای هنری اختصاص یابد. از زمان اجرای این قانون تاکنون ۵/۸ میلیون دلار برای ۲۶۷ کار هنری هزینه شده است.

انگریج دارای موزه‌ها و گالری‌های تخصصی در حوزه علوم،

- یا نوشت:
- 1-Anchorage
 - 2-Pioneer
 - 3-Creek
 - 4-Tanaina
 - 5-David Leopold
 - 6-Boney
 - 7-Oscar Anderson
 - 8-Elderberry
 - 9-Resolution
 - 10-Cook
 - 11-Delaney
 - 12-St.Nicholas
 - 13-Eklutna
 - 14-Potter
 - 15-Crowcreek
 - 16-Elvera voth
 - 17-Wistling Swan
 - 18-Wells Fargo

تاریخ، هنر و صنایع دستی است. موزه هوانوردی آلاسکا نمایشگر تاریخچه هوانوردی و هوانوردان مشهور کشور است. موزه تاریخ و هنر انگریج شامل مجموعه‌ای ماندگار از ۱۷۵۰۰ شیء ارزنده و ۲۰۰۰ اثر از صنایع دستی است. این موزه مسئولیت مجموعه‌ای را به ارزش ۵/۸ میلیون دلار بر عهده دارد. مجموعه مذکور مشتمل بر ۲۶۷ کار هنری است که در بناهای عمومی شهر به نمایش گذاشته شده‌اند. گالری آلاسکا که در این موزه واقع است، نمایشگر مجموعه‌ای متشکل از ۱۰۰۰ شیء ارزنده در زمینه هنر بومی مدرن است. بازدیدکنندگان در مرکز میراث بومی آلاسکا می‌توانند فرهنگ بومی و متمایز آلاسکا را از طریق نمایش‌های روایتی، فیلم‌ها و برنامه‌های روزانه داستان‌گوین سنتی کشف کنند.

جشن‌ها و تعطیلات

جشن فولکلور انگریج هر ساله در این شهر برگزار می‌گردد و در آن بیش از ۱۲۰ برنامه موسیقی به وسیله هنرمندان محلی و مهمان به اجرا در می‌آید. در ماه فوریه جشن پوست خز که قدمت آن به سال ۱۹۳۶ برمی‌گردد، برگزار می‌شود. این جشن یکی از بزرگ‌ترین جشن‌های پرترفدار است که هر ساله به مدت ۱۰ روز برگزار می‌شود و در آن، مزایده پوست خز و همچنین گردهمایی عمومی صیادان و معدنچیان صورت می‌گیرد. در ماه مارس، مسابقه ملی اسکی با طول‌های متفاوت برپاست. در تمام عصرهای چهارشنبه و جمعه ماه‌های تابستان می‌توان اجرای زنده موسیقی را در پارک‌ها شاهد بود.

از میان نمایش‌های تابستانی دیگر می‌توان به جشن آرواره خرس، جشن هنرهای کوهستانی و جشن نمایش‌های هوایی اشاره کرد.

ورزش مخصوص تماشاگران

مجموعه ورزشی ولزفارگو^(۱۸) واقع در دانشگاه آلاسکا انگریج، میزبان مسابقات هاکی، بسکتبال و والیبال است. تورنمنت بسکتبال کارز از رویدادهای بزرگ ورزشی است که طرفداران زیادی را از نقاط مختلف به خود جذب کرده است.

مسابقه سگ‌های سورتمه از ورزش‌های رسمی است که به میزبانی انگریج برپا می‌شود و خاستگاه آن نیز خود انگریج است. طول مسیر برگزاری این مسابقه ۱۰۰ مایل است و مدت زمان برگزاری آن از ۱۰ روز تا یک ماه طول می‌کشد. این ورزش

مسابقه‌دهندگان گوناگونی را از سرتاسر جهان به خود جذب کرده است.

ورزش مخصوص شرکت‌کنندگان

شهروندان انگریج با در اختیار داشتن بیش از ۱۶۲ پارک، قدرت انتخاب گسترده‌ای برای انجام فعالیت‌های ورزشی فصلی دارند. امکانات موجود در پارک‌ها اینهاست: پناهگاه، استخر، اردوگاه، ۴۰ زمین فوتبال، ۵۹ زمین تنیس، اسکیت روی یخ، ابزارهای کوهنوردی، پیست اسب‌سواری، مسیر مخصوص پیاده‌روی و تجهیزات ماهیگیری.

در تابستان، آفتاب نیمه شب می‌تواند زمانی اضافی برای تفریح فراهم کند. بعضی از فعالیت‌های تابستانی پرترفدار عبارت‌اند از: قایق سواری، کایاک سواری و کتک سواری که بر آب‌های جاری واقع در قلمرو شهرداری صورت می‌گیرد. امکانات عمومی دیگر اینها هستند: مسیرهای دوچرخه سواری، ۴ زمین گلف، ۵ استخر سرپوشیده، چندین دریاچه و ۹۴ زمین تنیس. دوچرخه‌سواران و دوندگان از تعدد مسیرهای دوچرخه در انگریج بهره می‌برند، به طوری که دوندگان زیادی به اینجا می‌آیند تا در مسابقه ماراتون آفتاب نیمه شب که شهرداری برگزار می‌کند شرکت جویند.

طرفداران ورزش‌های زمستانی نیز حیطه انتخاب گسترده‌ای دارند، که از این دست‌اند سورتمه‌کشی سگ‌ها، اسکیت روی یخ، اسکی، سورتمه‌سواری، برف‌روبی و اسکیت روی پیست. بیش از ۲۰۰ مایل از مسیرهای انگریج به شهرداری تعلق دارد.

مراکز خرید و رستوران‌ها

بیش از ۱۰ مرکز خرید - از جمله ۵ پیاده‌راه تجاری - در انگریج وجود دارد. پیاده‌راه تجاری مرکز شهر دارای زنجیره‌های بزرگی از فروشگاه‌های ملی است که مواد غذایی گوناگون در آنها عرضه می‌شود، اما در این میان محصولات بومی آلاسکا طرفداران خاص خود را دارند.

بیش از ۳۵۰ رستوران در انگریج وجود دارد که غذاهای دست پخت محلی می‌فروشند. ویژگی بومی این رستوران‌ها ارائه غذاهای دریایی تازه است که در فضایی رویایی با صحنه‌هایی از کوهستان و کشتی‌های در رفت و آمد انجام می‌شود.

ترجمه: نعمت‌الله رحیمی
منبع: www.city - data.com

بدون حق رأی در این جلسه شرکت داشته است، با خوشحالی گفت: "همه مردم این کشور نگران آینده پکن هستند و برنامه‌ریزی جدید شهر پنجره‌ای را به سوی مردم گشوده است که به واسطه آن می‌توانند از سیمای آینده پکن مطلع شوند."

یک موفقیت بزرگ در این طرح جدید آن است که آرایش مجدد و جامعی در استقرار فضاها صورت گرفته است که متناسب با اصول توسعه هماهنگ مناطق شهری و روستایی است و این خود موجب تغییر الگوی "مرکز یکپارچه" گردیده و ساختار فضایی "دو محور، دو کمربند و چند مرکز" را جایگزین آن کرده است.

از این رو، این دو محور باید بهبود یابند؛ یعنی محور قبلی می‌بایست توسعه یابد و ساخت خیابان چانگان و تقاطع‌های آن

خیابان چانگان^(۱) در پکن به گونه‌ای در خواهد آمد که نشانگر نشاط و سرزندگی در این شهر باشد و مسیر پیشرفت را هموار سازد. محور قدیمی شمال - جنوب که از قصر سلطنتی می‌گذرد، نشانگر رمز و راز شاعرانه فرهنگ و تاریخی پرسابقه در شهر باستانی پکن است. قرار است که در غرب پکن یک کمربند اکولوژیک سبز، و در شرق آن نیز منطقه‌ای در حال توسعه با مجموعه‌ای از مراکز صنعتی ایجاد شود.

در جلسه عادی شورای ایالت که در ۱۲ ژانویه برگزار شد، طرح "برنامه‌ریزی عمومی شهری برای شهرداری پکن (۲۰۲۰-۲۰۴۰)" به تصویب رسید.

تان خوخیانگ^(۲) که معاون برنامه‌ریزی است و به عنوان نماینده

برنامه‌ریزان
شهر پکن
از طرحی جدید
استفاده می‌کنند

- پانوشت:
- 1-Changan
 - 2-Tan Xuxiang
 - 3-Tongzhou
 - 4-Shunyi
 - 5-Yizhuang
 - 6-Daxing
 - 7-Changping
 - 8-Yanqing
 - 9-Zhongguancun

متحول شود، به طوری که نقش پایتختی و فرهنگی شهر نمایان گردد. بدین منظور باید منطقه در حال توسعه‌ای را که در امتداد "تونگزهو"^(۳)، "شونی"^(۴) و "بیژهوانگ"^(۵) در بخش شرقی شهر واقع شده است تقویت کرد تا آرایش جدیدی در توسعه اقتصاد و صنعت پکن ایجاد شود و آرایش کمربند اکولوژیک در غرب را که در امتداد "داکسینگ"^(۶)، "چانگ‌پینگ"^(۷) و "یانکینگ"^(۸) واقع شده است همسان کند تا محوری اکولوژیک به وجود آورد و محیط مناسبی را برای زندگی مردم شهر فراهم سازد.

برای تحقق اهداف شهری لازم است که ساخت منطقه مرکزی "زونگ‌گونسون"^(۹)، منطقه مرکزی المپیک و منطقه CBD همزمان انجام شود. بر این اساس، طرح اجرایی باید نوعی ساختار "شهر- شهرک" ایجاد کند.

تاکنون، ۱۱ شهر جدید (به عنوان مثال، "تونگزهو" و "شونی") وارد این طرح شده‌اند، که این امر باعث پراکندگی جمعیت از منطقه مرکزی شهر گشته و در عین حال باعث نوعی توسعه منطقه‌ای گردیده است. این طرح جدید با مبنا قرار دادن مردم، به حفظ یکپارچه فرهنگ و تاریخ توجه می‌کند و الگوی "تخریب کامل ساخت‌وسازهای گسترده" را که برای احیای ساختار شهر در نظر گرفته شده است، تغییر می‌دهد. به عبارت دیگر، طرح مذکور برای

حفظ سیمای یکپارچه شهر نه تنها به حفظ پدیده‌های ضروری و اندازه‌های قدیمی شهر می‌پردازد بلکه فعالانه به دنبال الگوی مناسبی برای بهبود زیرساخت‌های قدیمی شهر است تا جمعیت انبوه را از مرکز شهر دور کند و شرایط زندگی مردم را در این منطقه قدیمی شهر بهبود بخشد.

این طرح جدید به جنبه‌هایی همچون قابلیت ماندگار بوم‌شناختی (اکولوژیک)، وضعیت منابع، فرصت‌های اشتغال و موارد دیگر می‌پردازد تا توان گرایش و مقیاس جمعیت را در پکن نشان دهد. در سال ۲۰۰۳، تعداد ساکنان ثابت پکن به ۱۴/۵۶ میلیون نفر رسید و پیش بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۰ کل جمعیت این شهر به ۱۸ میلیون نفر برسد.

مقامات پکن، توصیه‌ها و راهنمایی‌هایی در زمینه آرایش منطقی جمعیت ارائه کرده‌اند و این انگیزه‌ها را به مردم داده‌اند که در شهرهای جدید و کوچک زندگی کنند. در این صورت، جمعیت منطقه مرکزی شهر از ۶/۵ میلیون نفر فعلی به ۵/۴ میلیون نفر کاهش خواهد یافت و جمعیت منطقه قدیمی شهر به ۱/۱ میلیون نفر خواهد رسید.

ترجمه: احسان ابدی‌خواه
منبع: <http://english.people.com>

برنامه اصلاح حکومت محلی در صربستان ارتباطی بین مقامات و شهروندان ایجاد می‌کند

گرچه بررسی عمومی بودجه در جوامع کوچک صربستان دو سال پیش آغاز گردید ولی اجرای این مکانیسم در بین شهروندان ۱۲ شهرداری بلگراد، به زمان و برنامه‌ریزی استراتژیک گسترده نیاز داشت. برنامه اصلاح حکومت محلی در صربستان که به دست مجریان بین‌المللی توسعه اجرا شده است، به کنگره در اجرای اولین برنامه یکپارچه خود کمک می‌کند تا بتواند فرایند بررسی عمومی بودجه را به صورت جامع و شفاف به انجام برساند.

تیم مشارکتی شهروندان که در این برنامه حضور داشت، مساعدت‌هایی فنی را برای مقامات شهرداری فراهم آورد و آنها را در انجام سه مرحله عملیات بررسی عمومی بودجه که مرحله اول آن در بهار سال ۲۰۰۵ انجام شده است یاری رساند. این تیم در مرحله اول با نمایندگان بئوکوم^(۱) (یکی از ادارات شهرداری که هدفش دسترسی و ارتباط با شهروندان است)، رسانه‌های محلی، دبیرخانه اطلاع‌رسانی شهر، دفتر شهردار بلگراد و شهرداری‌های ذی‌ربط ملاقات کرد تا گروهی مقتدر برای بررسی بودجه شکل گیرد. هدف اصلی گروه این بود که یک پرسشنامه بودجه‌ای برای شهروندان و یک برنامه رسانه‌ای تدوین کند.

برنامه رسانه‌ای شامل دو بخش بود: بخش اول، سمینار اطلاع‌رسانی که در زمینه بررسی بودجه برای روزنامه‌نگاران بلگراد و کارکنان روابط عمومی شهرداری طراحی شده بود؛ و بخش دوم، فیلمی تبلیغی بود که به معرفی شهردار کل و ۱۲ شهردار بلگراد می‌پرداخت. پرسشنامه بودجه‌ای برای شهروندان نشان از تخصیص بودجه داشت و اولویت شهروندان را در زمینه بودجه سال ۲۰۰۶ خواسته بود. این پرسشنامه‌ها در ماه مه از طریق پست تقریباً به ۴۵۰ هزار خانوار ارسال شد. شهرداری بلگراد هزینه پستی ارسال جواب

پرسشنامه را نیز تقبل کرد تا شهروندان بتوانند آنها را رایگان پست کنند. در مجموع ۱۸۹۰۱ نفر از شهروندان به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند و بیشترشان نیز اسم خود را قید نکردند.

یکی از شهروندان نظر خود را این گونه نوشته بود: "راه خوبی را در پیش گرفته‌اید، آن را ادامه دهید. من ۸۰ سال دارم و این اولین بار است می‌بینم که هزینه‌ها و درآمدهای بلگراد به طور معقول بررسی می‌شود."

در مرحله دوم این پروژه قرار است که شهروندان ۱۲ شهرداری بلگراد در تالار شهر جمع شوند تا به بحث درباره اولویت‌های بودجه‌ای بپردازند. تربیون آزاد که عصرها در محل برگزاری این تربیون‌ها واقع در شهرداری‌ها برگزار می‌گردد، بدین منظور طراحی شده است که مشارکت حداکثر شهروندان را در پی داشته باشد. در مرحله سوم این پروژه، بودجه‌ای که با همکاری شهروندان آماده شده است به وسیله مجمع شهرداری‌ها دریافت خواهد شد. سپس طرح نهایی بودجه سال از طریق نامه‌ای رسمی به تک تک شهروندان ارسال خواهد شد و مشخص خواهد گشت که پیشنهادهای شهروندان در این زمینه به طور دقیق در تخصیص‌های بودجه در نظر گرفته شده است. شهرداری‌ها این فرایند تدوین عمومی بودجه را اصلاح می‌کنند و در سال بعد دوباره مورد استفاده قرار می‌دهند. بهره‌گیری از دیدگاه‌های شهروندان در حکومت محلی تداوم خواهد یافت و بدین طریق مسیری شفاف برای صربستان در جهت شکل‌گیری جامعه‌ای مدنی که برای یکپارچگی کامل اروپا و اقیانوس اطلس مورد نیاز است، فراهم خواهد شد.

ترجمه: اسماعیل انصاری‌فر
پانوشت:
I-Beokonon
منبع: www.usaid.gov

شهرسازی و حقوق شهروندی

تهیه و تنظیم: حسین نصر
کارشناس ارشد شهرسازی

شهرسازی که در واقع آن را می‌توان تلفیقی از علم و هنر دانست، به دو قسمت تقسیم می‌شود. قسمت اول برنامه‌ریزی شهری است و بخش دوم طراحی شهری؛ بدین صورت که هر دو بخش لازم و ملزوم یکدیگرند و تقدم و تاخر آنها باید رعایت شود. انجام و ارائه هرگونه طرح فیزیکی یا طرح شهری باید پس از مرحله برنامه‌ریزی شهری انجام شود و در واقع بدون برنامه‌ریزی درخصوص شهر امکان طراحی وجود ندارد. از آنجا که شهرسازی به طور مستقل وجود ندارد، با پیوند و ارتباط دادن با علوم پیرامونی امکان فعالیت می‌یابد. شهرسازی در رده علوم میان رشته‌ای تعریف شده است.

با مثال ساده‌ای می‌توان این مطلب را روشن ساخت. رفع مشکل و نارسایی چهارراه‌های شهری صرفاً نمی‌تواند با در نظر گرفتن مشکل کالبدی و فیزیکی چهارراه حل شود. عواملی که مشکل تردد را در چهارراه به وجود می‌آورند، می‌توان به صورت زیر برشمرد:

الف: عدم رعایت قوانین و ضوابط راهنمایی و رانندگی. این امر ممکن است به دو دلیل به وقوع بپیوندد. از سویی قوانین راهنمایی و رانندگی دچار اشکال اند و نارسایی‌های مقرراتی وجود دارد؛ و از سوی دیگر مردم به هر علتی حاضر به رعایت قانون نیستند.

ب: چراغ‌های راهنمایی خوب عمل نمی‌کنند و بعضاً با سیستم وسایط نقلیه هماهنگ نیستند.

ج: مشکلات کالبدی و فیزیکی - از جمله کاربری‌های نامناسب و عرض نامناسب شبکه - در چهارراه‌ها وجود دارد. در مسائل شهری، همان‌طور که اشاره شد، مجموعه‌ای از عوامل فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و جز اینها وجود دارد که تردد مناسب در چهارراه را دچار مشکل می‌سازد. نتیجه اینکه مسائل و مشکلات شهری و از جمله برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی نگرش صرف و واحد نسبت به کالبد و فیزیک شهر ندارد بلکه در امر برنامه‌ریزی نگرش نسبت به پارامترهای اقتصادی، طبیعی و جغرافیایی، تاریخ، محیط‌زیست، فنی و سیویل، کالبدی و فیزیکی، جامعه‌شناسی است. به همین خاطر

متن حاضر جزوه آموزشی امور شوراهای دفتر امور اجتماعی استانداری اصفهان می‌باشد که با توجه به مفهوم آن و جایگاه حقوق شهروندی در بخش آموزش نشریه گنج‌انده شده است.

بدون شک برگزاری دوره‌های آموزشی در ارتقاء سطح کارشناسان شوراها و شهرداری‌ها نقشی غیرقابل انکار دارد و متن حاضر علاوه بر آموزش غیرمستقیم می‌تواند الگویی جهت ارائه موارد مشابه از سوی دیگر نهادها و مراکز ذی‌ربط قرار گیرد.

شهرسازی

شهرسازی در کتب لاتین به مفاهیم مختلفی تعریف شده است، که از آن جمله‌اند فن و مهارت ساخت شهر، تهیه نقشه شهر، تدبیر کردن در امور شهر و ساخت محیط شهر. همچنین شهرسازی در واقع چونان طرح آگاهانه کالبدی است.

کبیل شهرسازی را دانش سامان دادن کاربری زمین، تأمین محل ساختمان‌ها و مسیر جاده‌های ارتباطی با حداکثر عملی بودن و راحتی و دسترسی تعریف کرده است. لینچ شهرسازی را توزیع نظام کلی فضایی فعالیت‌ها و عناصر در یک منطقه یا زمین دانسته است. چپین انجام تلاش منظم و نظام‌مند (سیستماتیک) را در جهت پیش‌بینی گرایش‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه و هماهنگ کردن محیط فیزیکی با آن، شهرسازی به حساب آورده است. همچنین وی در تعریفی دیگر شهرسازی را چیزی جز انجام کاربری زمین ندانسته است. برخی دیگر از صاحب‌نظران، شهرسازی را نوعی برنامه‌ریزی فیزیکی دانسته‌اند که به منظور ارائه طرح و برنامه‌ریزی فیزیکی آینده، نگرش به حال و گذشته نیز لازم است و در تمام زمینه‌ها فرایند حال و گذشته باید نگریده شود. هر برنامه‌ریزی چون آینده مورد نظری را در پیش دارد پس باید هدف مشخصی را دنبال کند و راه‌ها و گام‌های رسیدن به اهداف آینده نیز باید مدنظر قرار گیرد.

به طور کلی دانش شهرسازی و به قولی دیگر هنر

است که شهرسازی جزء علوم کاربردی و نیز علم میان رشته‌ای تعریف شده است.

گدس و صاحب‌نظران دیگری از جمله مکلوین و چادویک حل مسائل شهرسازی را صرفاً به صورت سیستماتیک میسر دانستند. در مسیر و نگرش موضوعات، بارزترین روش تحقیق و مطالعه فرایند است. در فرایند به طور کلی سه مرحله شناخت، تجزیه و تحلیل و برنامه‌ریزی با ارائه طرح فیزیکی جای دارد و فرایند اگر به صورت مفصل مورد توجه باشد، در واقع مراحل هفت‌گانه زیر را می‌توان در آن جست‌وجو کرد.

شناخت، مسئله‌یابی، حصول، تدوین اهداف به منظور حل مسائل مرحله قبل، تدوین و ارائه راه‌حل‌های عملیاتی و ممکن برای نیل به اهداف کلی، ارزیابی اهداف عملیاتی یا راه‌حل‌های مرحله قبل با توجه به معیارهای هماهنگ با موضوع، انتخاب راه‌حل بهینه، و اجرای آن راه‌حل.

تعاریف مختلف شهر

● شهر مجموعه‌ای از عوامل طبیعی، اجتماعی و محیط‌های ساخته شده به دست انسان است که در آن جمعیت عمدتاً متمرکز شده است.

● شهر به معنای کامل، نوعی سیستم باز است.

در خصوص شهر باید گفت پدیده‌هایی که در شهر وجود دارند غیر از آن چیزهایی هستند که در روستاها وجود دارند. از آن جمله‌اند جمعیت نسبتاً متراکم، وجود خیابان‌ها و مراکز کار و تجارت، ساختمان‌های مرتفع که نسبت به روستاها متفاوت است، امکانات رفاهی و آموزشی و وجود گسترده وسایط نقلیه. تمدن‌های قدیمی - و از جمله رومیان - واژه urbs را در مقابل روستا استفاده می‌کردند.

تعریف عددی

ساده‌ترین تعریف همانا تعریف عددی است، به لحاظ اینکه در آن وجه تمایز شهر و روستا، تعداد جمعیت‌شان است. در برخی از ممالک حد جمعیت شهر ۲۵۰۰ نفر و در کشور فرانسه مقیاس ۲۰۰۰ نفر به معنای شهر است. در آلمان و ترکیه نیز ۲۰۰۰ نفر، در ایالات متحد و مکزیک ۲۵۰۰ نفر، در هلند و یونان ۵۰۰۰ نفر، و در ایرلند ۱۵۰۰ نفر ملاک شهر است.

تعریف تاریخی

برخی از صاحب‌نظران مراکزی را که از قدیم نام شهر داشته‌اند، شهر برمی‌شمارند.

تعریف حقوقی

وجود مفاهیم حقوقی و اداری همواره موجب ایجاد تمایز بین شهر و روستا بوده است. در دوره‌های گذشته شهرها دارای امتیازاتی بودند که در روستاها وجود نداشت؛ به مانند بسیاری از شهرهای قرون وسطا که حق داشتند برای خود بازار داشته باشند یا به خدمات نظامی بپردازند، در حالی که روستاها چنین امتیازاتی نداشتند.

تعاریف دیگر در مورد شهر

● شهر جایی است که شغل ساکنان آن غیر از کشاورزی باشد.

● سیمای شهر و مناطق و مسکن‌های آن، وجه تمایز شهر با روستاست.

● شهر جایی است که در آن علاوه بر نوع مسکن، رفتار و درآمد و نیز سیما و پوشاک مردم آن با روستا متفاوت باشد.

● جغرافیدانان، شهر را منظره‌ای مصنوعی از خیابان‌ها، ساختمان‌ها، دستگاه‌ها و بناهایی می‌دانند که زندگی شهری را امکان‌پذیر می‌سازد.

در سال ۱۳۶۲، قانون تقسیمات کشوری، به تصویب مجلس رسید و به دولت ابلاغ شد. براساس ماده ۴ این قانون، [شهر] محلی است با حدود قانونی که در محدوده جغرافیایی بخش واقع شده است و از نظر بافت ساختمانی، اشتغال و سایر عوامل، دارای سیمایی با وجوه خاص خود است، به طوری که اکثریت ساکنان آن، در مشاغل کسب، تجارت، صنعت، کشاورزی، خدمات و فعالیت‌های اداری اشتغال داشته باشند و در زمینه خدمات شهری نیز خودکفایی نسبی دارد؛ و افزون بر اینها کانون مبادلات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی حوزه جذب و نفوذ پیرامون خود است و حداقل ۱۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد.

لایحه تعاریف محدود و حریم شهر

ماده ۱- محدوده شهر عبارت است از حد کالبدی موجود شهر و توسعه آتی در طرح جامع یا هادی شهری که ضوابط و مقررات شهرسازی در آن لازم‌الاجراست. شهرداری‌ها علاوه بر اجرای طرح‌های عمرانی از جمله احداث و توسعه معابر و تعیین خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی در چارچوب وظایف قانونی خود کنترل و نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تأسیسات و سایر اقدامات مربوط به توسعه و عمران در داخل محدوده شهر را نیز به عهده دارند.

ماده ۲- حریم شهر عبارت است از قسمتی از اراضی بلافصل پیرامون محدوده شهر که نظارت و کنترل شهرداری در آن ضرورت دارد. به منظور حفظ اراضی لازم و مناسب برای توسعه موزون شهرها با رعایت اولویت حفظ اراضی کشاورزی، باغ‌ها و جنگل‌ها، هرگونه استفاده برای احداث ساختمان و تأسیسات در داخل حریم شهر تنها در چارچوب ضوابط و مقررات مصوب طرح‌های جامع و هادی امکان‌پذیر است.

نگرش سیستمی در شهرسازی

تعریف سیستم: مجموعه‌ای از اعضای که هم پیوسته که آن اعضا در جهت نیل به هدف‌های معین با یکدیگر هماهنگی و همبستگی دارند (چرچمن) و یا سیستم‌ها مجموعه‌های به هم پیوسته‌ای هستند دارای ارتباط بنیادی. در تعریف دیگری سیستم چنین ذکر شده است: [هر سیستم مجموعه‌ای است از اجزای تشکیل‌دهنده آن که روابط و آثار متقابل این اجزا با یکدیگر مرتبط‌اند].

عوامل ساختاری سیستم را در شهر می‌توان به صورت زیر دانست:

- ۱- حد نهایی شهر که در واقع آن را حد محدوده قانونی و خدماتی شهرداری می‌توان به حساب آورد، که در واقع تشکیل‌دهنده حدود سیستم یا حدود شهر به حساب می‌آید.
- ۲- عوامل سازنده سیستم شهر شامل افراد و ساکنان شهر و نیز اماکن، ساختمان‌ها و جز اینهاست.
- ۳- ذخایر شهر در ابعاد مختلف شامل ذخایر مالی و اعتباری مانند بانک‌ها و مراکز داد و ستد است. ذخایر و نظام اجرایی شهرها شامل قوانین و مقرراتی است که حکم ذخایر گرداننده شهر را در نظام اجرایی دارند.
- ۴- شبکه ارتباطی شهر شامل ارتباطات بی‌سیم، باسیم، ارتباطات مکانبندی، جاده‌ها، مسیرها و نظایر اینهاست. با توجه به ویژگی‌های پیش گفته، شهر نیز به عنوان نوعی سیستم تلقی می‌شود.

سیستم‌ها و انواع آنها

سیستم‌ها بسته به ماهیت و چگونگی عملکردشان به دو گروه سیستم‌های باز و بسته تقسیم می‌شوند. سیستم‌های بسته، همان گونه که از نامشان پیداست، آنهایی هستند که با محیط اطرافشان هیچ گونه رابطه و پیوندی ندارند و به عبارت دیگر نه از بیرون چیزی می‌گیرند و نه به بیرون چیزی می‌دهند. همه فعالیت‌های این نوع سیستم به روابطی که اجزای آن متقابلاً به یکدیگر دارند محدود می‌شود. بسیاری از سیستم‌های فیزیکی و شیمیایی را که در جهان هستند می‌توان در این دسته سیستم‌ها قرار داد و اصولاً قوانین ترمودینامیک بر آنها حاکم است. سیستم‌های بسته مطلق در جهان وجود ندارد و عمدتاً تمامی سیستم‌ها در حد ضعیف با اجزا و عناصر پیرامونی‌شان ارتباط دارند. سیستم‌های باز، آنهایی هستند که اجزا و عناصر داخل سیستم با نقاط و اجزا و عناصر پیرامونی ارتباط دارند و اگر آخرین حد سیستم محدوده آن تلقی شود، سیستم باز علاوه بر ارتباط و پیوندی که بین عناصر و اجزای داخلی خود دارد، با اجزا و عناصر پیرامونی نیز مرتبط است. شکل سیستم‌های باز و بسته را می‌توان چنین نمایش داد.

نتیجه‌گیری

همان گونه که از تعریف سیستم دریافت می‌شود، سیستم مجموعه‌ای متشکل از اجزا و عناصر مختلف است که با همدیگر ارتباط دارند و آثار متقابل ناشی از روابط بر یکدیگر اجزا تأثیر می‌گذارند، و به طور کلی سیستم با مفهومی که مجموعه نامیده می‌شود تفاوت اساسی دارد. بنابراین شهر و حتی منطقه عملکردی نوعی سیستم است که روابطی - اعم از تجاری، آموزشی، سیاسی، اداری و جز اینها - بین یکدیگر اجزا و عناصر آن وجود دارد. دخالت در هر کدام از عناصر و اجزای

شهر در کل سیستم شهر نقش اساسی دارد.

سیستم‌های شهر

۱- نظم عملکردی: اولین سیستم موجود در شهر، نظم عملکردی است که در واقع آن را می‌توان سلسله مراتب عملکردی نیز نامید. نظم عملکردی یا سلسله مراتب عملکردی درخصوص چگونگی توزیع استفاده‌های زمین در شهر است. هرگونه استفاده از زمین در شهرها دارای سلسله مراتبی از کاربری و نوع استفاده‌ای است که از آن زمین به عمل می‌آید. هرگونه عملکرد در شهر تابع سلسله مراتبی است که هر کدام با توجه به درجه خدمات‌رسانی در موقعیت خاصی از شهر قرار می‌گیرد. به عنوان نمونه، عملکرد آموزش در شهر دارای سلسله مراتبی شامل دبستان، راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه است. هر سطح از مراکز آموزشی اشاره شده در جایگاه و مکان خاصی از شهر قرار می‌گیرد و در واقع تابع سلسله مراتب عملکردی است.

دانشگاه — دبیرستان — راهنمایی — دبستان
منطقه یا شهر — ناحیه — برزن — محله

۲- دومین نظم عملکردی یا سلسله مراتب موجود در شهر همان نظم ارتباطی است. نظم ارتباطی در شهرها نیز دارای سلسله مراتب خاصی است و هر شهری دارای نوعی نظم و سیستم ارتباطی است و هر قسمت یا بخش از شهر با توجه به نقش و فعالیت و ویژگی‌های خود سلسله مراتب خاصی از شبکه ارتباطی را در خود جای می‌دهد.

شکل ذیل سلسله مراتب ارتباطی حاکم در شهرها را نشان می‌دهد.

- ۱- بزرگراه
- ۲- شریانی
- ۳- جمع و پخش کننده
- ۴- محلی
- ۵- بن بست

به طور کلی شبکه‌های شهری شامل سلسله مراتب زیر است:

۱- آزادراه‌ها: شامل شبکه‌های سریع بین شهری و حومه‌ای، بزرگراه‌های بین شهری و حومه‌ای که عملکرد اصلی آنها به حداکثر رساندن حرکت و حذف دسترسی پیرامونی است، تا ارتباط سریع میان شهر مادر با حومه آن با شهرهای مختلف برقرار گردد.

۲- تندرگاه‌ها: بزرگراه‌های درون شهری که وظیفه اصلی‌شان به حداکثر رساندن حرکت درون شهری و حذف دسترسی پیرامونی است، تا ارتباط سریع میان ناحیه‌های اصلی مادر شهر تأمین شود.

۳- شریان‌ها: وظیفه اصلی آنها تأمین همزمان حداکثر حرکت و دسترسی است و میان کاربری‌های عمده جاذب سفر

و نقل و انتقال شهری با شبکه‌های تغذیه (جمع‌کننده از سویی و تندرگاه‌ها و جمع‌کننده‌ها و تغذیه‌کننده‌ها از سوی دیگر) ارتباط برقرار می‌سازد.

۴- جمع‌کننده‌ها یا تغذیه‌کننده‌ها: نقش اصلی آنها برقراری حرکت و دسترسی نسبی میان شریان‌ها و کاربری‌های فرعی جاذب سفر از سویی، و شریان‌ها و شبکه‌های محلی از سوی دیگر است.

۵- محلی‌ها: نقش اصلی آنها حداکثر کاهش حرکت و حداکثر افزایش دسترسی است و بین کاربری‌های جزئی جاذب سفر و نواحی تولیدکننده سفر (یا مناطق مسکونی) از طرفی و جمع‌کننده‌ها و تغذیه‌کننده‌ها و مراکز مسکونی از طرف دیگر است.

۶- شبکه‌های پیاده: نقش اصلی آنها حذف حرکت سواره و تأمین حداکثر دسترسی پیاده است و عمدتاً ارتباط بین واحدهای مسکونی، مجموعه‌های همجوار، بلوک‌های ساختمانی، مجموعه‌ها و محوطه‌ها و بالاخره مراکز اصلی تجاری شهرها را از طریق شبکه‌های پیاده برقرار می‌سازند. تعیین سلسله مراتب ارتباطی که نقش بسیار اساسی در مطالعات ارتباطی دارد.

مطالعات کالبدی شهر

مطالعات کالبدی اراضی شهر و نحوه استفاده از اراضی شهر و محاسبه سطوح، درصد سطوح و سرانه‌های شهری؛ و (وسعت شهر = سرانه ناخالص) (وسعت محدود مسکونی = سرانه خالص)

جمعیت

در زمینه ارزیابی سرانه‌های موجود در شهرها در واقع استاندارد یا فرم پذیرفتنی و مطلوبی را نمی‌توان برای تمام شهرها دیکته کرد، به خصوص در زمینه کاربری مسکونی؛ ولی قبول هنجارها و استانداردها در زمینه برخی از فضاهای خدماتی و رفاهی می‌تواند پذیرفتنی باشد. معمولاً در شهرهای میانه که در واقع حد وسط کلان شهرها و شهرهای کوچک‌اند، درصد فضاهای موجود شهر شامل فضاهای مسکونی ۵۰ درصد، فضاهای ارتباطی ۲۵ درصد و فضاهای خدماتی ۲۵ درصد است.

تعیین و مطالعه کاربری‌ها تابع تقسیم‌بندی ذیل است:

۳-۱- انواع کاربری‌ها در سطح شهرها و روستاها

مسکونی: تراکم کم، تراکم متوسط، تراکم زیاد، تراکم ویژه تجاری: مراکز تجاری شهر (بازار، دفاتر خدمات عمده فروشی، بانک‌ها و جز اینها)

مراکز تجاری محله‌ای و خرده‌فروشی (بازارهای غیردائمی، بازار روز، هفتگی و نظایر آنها)

آموزشی: مهد کودک، کودکستان، دبستان، راهنمایی و دبیرستان

آموزش حرفه‌ای: مراکز آموزش حرفه‌ای، هنرستان‌ها،

دانشگاه‌ها و مراکز آموزش پس از دبیرستان و عالی فرهنگی: اماکن تاریخی و فرهنگی (موزه، کتابخانه، سالن اجتماعات و مانند آنها)

مذهبی: مسجد، حسینیه، تکیه، امامزاده و اماکن مذهبی اقلیت‌ها

خدمات جهانگردی: هتل، مهمانسرا، مسافرخانه، اردوگاه‌های جهانگردی و رستوران، قهوه‌خانه و سالن‌های پذیرایی

درمانی: بیمارستان، درمانگاه، خانه بهداشت، مراکز پزشکی و جز اینها.

بهداشتی: حمام عمومی، آبریزگاه، رختشویخانه و نظایر اینها.

ورزشی: تأسیسات ورزشی (استادیوم، سالن سرپوشیده و جز آن) و فضاهای ورزشی روباز

اداری: مراکز اداری دولتی، نهادهای عمومی و مراکز اداری خصوصی

فضای سبز: فضاهای سبز عمومی (پارک‌ها)، فضاهای تفریحی و بازی بچه‌ها، فضاهای سبز حفاظت شده (استحفاظی)، پارک‌های جنگلی، باغ‌ها و فضاهای سبز خصوصی و مزارع و اراضی کشاورزی

مناطق نظامی: مراکز نظامی و انتظامی، بسیج و نیروهای مردمی

صنعتی: مراکز صنایع سنگین، صنایع مزاحم (آلوده‌زا)، صنایع سبک و کارگاه‌های غیرمزاحم (غیرآلوده‌زا)

تأسیسات و تجهیزات شهری: مراکز تأسیسات شهری (آب، برق، تلفن و فاضلاب) و تجهیزات شهری و آتش‌نشانی، مراکز جمع‌آوری و دفع زباله، کشتارگاه، غسل‌خانه، گورستان و مانند اینها)

حمل و نقل و انبارها: پایانه‌ها، فرودگاه، تأسیسات بندری، گمرک، ایستگاه راه‌آهن، سردخانه، انبار، سیلو، پارکینگ‌های عمومی و نظایر اینها.

پارامترهای مطالعات جمعیتی و اقتصادی؛

$$۱۰۰ \times \frac{\text{تعداد مرگ‌ها} \times \text{تعداد تولدها}}{\text{جمعیت و وسطسال}} = \text{میزان رشد طبیعی}$$

$$۱۰۰ \times \frac{\text{جمعیت مردان}}{\text{جمعیت زنان}} = \text{نسبت جنسی}$$

پیوند شمال - جنوب شهر بیرجند

آتش نشانی، معصومیه، خرید ماشین آلات مختلف، آسفالت و لکه گیری معابر، بهسازی میدین، زیرسازی و جدول گذاری معابر و ... می باشد به طوری که ۹۱ درصد بودجه شهرداری در هفت ماهه ابتدای سال ۸۵ محقق شده است.

اما یکی از پروژه های مهم عمرانی (راه سازی) بیرجند پروژه بازگشایی امتداد بولوار آیت اله غفاری است که اجرای کامل این پروژه سهم مهمی در رفع مشکلات حمل و نقل و سهولت دسترسی مردم شهر خواهد داشت.

هماهنگی دستگاه های ذیربط و مسوول و مدیریت واحد بر اجرای پروژه از دستاوردهای مهم این فعالیت می باشد که تسریع در اجرا و رضایتمندی تمامی دستگاه های ذینفع در مسئله را به دنبال داشته است.

اصلاح حمل و نقل عمومی چون ترافیک، عبور و مرور شهری، توسعه ناوگان حمل و نقل عمومی از اولویت های دولت در برنامه چهارم توسعه است. پروژه بازگشایی امتداد خیابان آیت اله غفاری تا فلکه فرودگاه در شهر بیرجند در راستای تسهیل ترافیک همزمان با هفته شهر و شهروند در اردیبهشت ماه ۱۳۸۵ آغاز شد.

اجرای این پروژه زمانی ضرورت یافت که انتقال پادگان آموزشی ۰۴ به خارج از شهر در سفر استانی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۸ مورد موافقت وی قرار گرفت و اینک به استناد

سیاست محرومیت زدایی و توسعه متوازن دولت در بعد عمران و مدیریت شهری به شکل پروژه ها و فعالیت های عظیم ساخت و ساز تجلی و بروز می یابد.

سفرهای استانی هیأت دولت و شخص رئیس جمهور در فعال سازی و تسریع این فعالیت ها بسیار مؤثر بوده است. به طوری که بسیاری از این فعالیت ها با انجام این سفرها به مراحل پایانی خود نزدیک می شود.

به عنوان اولین گزارش به استان خراسان جنوبی مقصد اولین سفر استانی هیأت دولت و شهر بیرجند مرکز این استان پرداخته ایم.

شهرداری بیرجند در طول سال ۸۴ و هفت ماهه ابتدای سال ۸۵ مجموعاً ۱۷۵ پروژه را به بهره برداری رسانده و یا در دست اجرا دارد. این پروژه ها در حوزه های مختلف شهرداری اعم از عمرانی، خدمات شهری، فنی و معماری و در عرصه های بهسازی و نوسازی، راه سازی، حمل و نقل و ترافیک، ایمنی و آتش نشانی، پارک و فضای سبز، مبلمان شهری، تملک اراضی، آمار و اطلاعات، فرهنگی و رفاهی به مرحله اجرا رسیده است. از پروژه های عمده و مختلف دیگر می توان به اینها اشاره داشت:

تملک، بازگشایی و احداث امتداد خیابان انقلاب، بهسازی خیابان مدرس، احداث بوستان نیلوفر، تجهیز ایستگاه

برآنیم در هر شماره از ماهنامه شهرداری ها پروژه ای خاص که حاصل یکی از سفرهای استانی هیئت دولت می باشد طرح شده و به صورت فنی شرح داده شود. همکاری شهرداری ها (بویژه در مراکز استان) ما را در هر چه پر بارتر نمودن این صفحات یاری خواهد نمود و همچون همیشه در این خصوص نیز یاری شما را نیازمندیم.

کل قوا طی ۶ قسط به وزارت دفاع مشروط بر آزادسازی متناسب اراضی پرداخت و یا اینکه معادل آن، نسبت به آماده‌سازی و تأمین تأسیسات و احداث بنای مورد نیاز ارتش اقدام نماید. در صورت تیکه در انتهای ۳ سال بخشی از ارزش فوق توسط وزارت مسکن و شهرسازی تأمین نشود قیمت‌ها بار دیگر ارزیابی و مورد موافقت طرفین قرار خواهد گرفت. علاوه بر اینها در صورت تیکه طی چهار سال از تاریخ تصویب فرماندهی کل قوا، وزارت دفاع نسبت به آزادسازی اراضی مذکور اقدام کند قیمت‌های ثابت و مورد تأیید طرفین خواهد بود.

همچنین آن بخش از اراضی و تأسیسات موجود در محدوده خدماتی شهر که مورد نیاز نیروهای مسلح و وزارت دفاع باشد، در اختیار آنها باقی خواهد ماند، در این صورت قیمت آن بخش از اراضی که با کاربری غیرنظامی و مرتبط مورد استفاده آن‌ها قرار می‌گیرد، معادل دو برابر قیمت اولیه (توافقی بند یک فوق) از کل مبلغ کسر خواهد شد و اسناد تمام این اراضی از سوی وزارت مسکن و شهرسازی به نام وزارت دفاع صادر و تحویل داده می‌شود.

در این بین بازگشایی امتداد خیابان آیت‌اله غفاری تا فلکه فرودگاه که از اراضی پادگان عبور می‌کند، موضوع دیگری بود که توسط وزارت مسکن و شهرسازی و دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

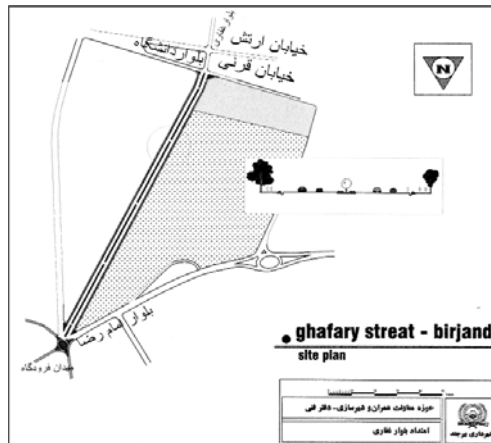
طبق توافقات به عمل آمده مقرر شد شهرداری بیرجند قبل از بازگشایی خیابان نسبت به احداث زیرگذر و حصارکشی با سیم خاردار در دو طرف خیابان اقدام کند.

گفتنی است استانداردی خراسان جنوبی با مشارکت اداره کل مسکن و شهرسازی پس از واريز مبلغ معادل ۲۰ میلیارد ریال به حساب نیروی زمینی ارتش مراحل قانونی تملک اراضی پادگان را انجام دادند و همزمان با سفر استانی ریاست جمهور عملیات خاکری امتداد بولوار آیت‌اله غفاری آغاز شد.

پس از آن عملیات اجرایی بازگشایی خیابان آیت‌اله غفاری به طول ۲ هزار و ۹۵۰ متر در اردیبهشت ماه کلید خورد و تاکنون عملیات خاکبرداری آن با حجم ۴۷۶ هزار مترمربع، اجرای چهار دهانه پل و ۱۱ هزار و ۴۸۰ متر جدول‌گذاری به اتمام رسیده است. طبق پیش‌بینی کارشناسان برآورد ریالی اجرای پروژه ۴۷ میلیارد ریال می‌باشد که ۲ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال آن از محل استانداردی خراسان جنوبی و ۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون ریال نیز از کمک هزینه‌های استانی تأمین خواهد شد.

همچنین شهرداری بیرجند به منظور تسریع در ادامه عملیات خاکبرداری، تسطیح و جدول‌گذاری ادامه خیابان غفاری از سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تقاضای اخذ وام به مبلغ ۵ میلیارد ریال را کرده است.

گفته می‌شود با اتمام عملیات بازگشایی امتداد خیابان غفاری علاوه بر تحقق اهداف مورد نظر، قیمت زمین و مسکن در اراضی ۴۰۰ هکتاری تحت اختیار ارتش کاهش یافته و بورس زمین در سایر نقاط حاشیه‌ای شهر کمرنگ شده و در آینده نزدیک شهروندان بیرجندی شاهد اجرای ساختمان‌هایی مرتفع و مقاوم، بهبود بدنه شهری و کاهش بار ترافیکی شهر خواهند بود.

ماده ۱۲۸ قانون برنامه چهارم توسعه مبنی بر خروج پادگان‌ها از داخل شهرها، اجرای بازگشایی امتداد خیابان آیت‌اله غفاری به عنوان اولین گام در این راستا و با هدف ارتباط شمال و جنوب شهر و حل و فصل بخشی از معضلات ترافیکی و کاهش برخی گره‌های ترافیکی در نقاط مرکزی شهر مطرح شد.

بیرجند شهر محصور شده‌ای است که از شمال و جنوب از طریق ارتفاعات، از غرب به دلیل مجاورت با روستاهای حاشیه‌ای و از شرق به واسطه گستره اراضی کشاورزی با محدودیت توسعه مواجه بوده و امکان توسعه بلندمدت شهر با موانع روبه‌رو شده است.

به همین منظور با انتقال پادگان آموزشی ۰۴ که در بهترین نقطه از اراضی تحت اختیار ارتش بود و با بازگشایی خیابانی در این محدوده مسیر ارتباطی شمال و جنوب شهر فراهم شده و راه برای توسعه آتی و بلندمدت شهر هموار می‌شد.

اصلاح حمل و نقل عمومی چون ترافیک، عبور و مرور شهری، توسعه ناوگان حمل و نقل عمومی از اولویت‌های دولت در برنامه چهارم توسعه است

از این رو همزمان با اولین سفر استانی ریاست جمهوری و هیات دولت به شهر بیرجند در جلسه‌ای با حضور وزراء مسکن و شهرسازی و دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح موضوع انتقال پادگان مزبور به خارج از شهر مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. در این جلسه مقرر شد کل اراضی پادگان به مساحت ۱۰۳۰ هکتار واقع در شمال خیابان ارتش (از میدان ابوذر تا میدان الغدير) و جنوب بلوار شهید هاشمی نژاد که حدود ۸۰ هکتار آن داخل محدوده خدماتی و حدود ۹۵۰ هکتار آن داخل محدوده استحفاظی شهر قرار دارد از قرار هر مترمربع اراضی ناخالص داخل محدوده خدماتی ۶۰۰ هزار ریال و داخل محدوده استحفاظی ۵۵ هزار ریال جمعاً و کلاً در سقف یکصد میلیارد تومان در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرار گیرد. از این رو وزارت مسکن و شهرسازی متعهد می‌شود مبلغ حاصله از این محاسبات را حداکثر طی مدت ۳ سال و از تاریخ تصویب فرمانده

اهمیت کشتارگاه‌های صنعتی در تهیه گوشت بهداشتی

هاشم نوروزی فرد
کارشناس مهندسی کشاورزی

کشتارگاه‌ها مربوط می‌شود و مدیریت اکثر کشتارگاه‌ها - که جزو تأسیسات شهری‌اند - بر عهده شهرداری‌ها (حدود ۷۵ درصد) است، موضوع کشتارگاه‌ها و معضلات و مشکلات آنها در حیط مدیریت شهری - که شهرداری‌ها از اساسی‌ترین متولیان آن به شمار می‌آیند- قرار گرفته است.

تاریخچه کشتارگاه‌ها در ایران

احداث کشتارگاه‌ها و بهره‌برداری از آنها دارای اهمیت خاصی از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و زیست محیطی است. سابقه احداث کشتارگاه دام در ایران به هشتاد سال قبل بازمی‌گردد. قبل از آن مسئولان دولتی یا شهرداری در کار کشتار دام دخالتی نداشتند و یا اینکه دخالت آنها فقط در حد تذکرات بهداشتی بود. در واقع هر قصابی دام خود را بدون رعایت موازین بهداشتی ذبح می‌کرد و گوشت آن را به فروش می‌رساند. این شیوه کشتار، هم سلامت مردم را به خطر می‌انداخت و هم موجب نابسامانی فضای شهری می‌شد. به همین دلیل بعدها شهرداری‌ها برای حفظ بهداشت شهر، متولی کشتار دام شدند و این کار را به محله‌های کناری و حاشیه شهرها هدایت کردند. این اقدام در زمان خود مثبت بود و می‌توانست از کشتار دام به صورت پراکنده در سطح شهرها جلوگیری کند و کشتار دام را در محله‌های معینی متمرکز سازد و از این طریق مزاحمت‌های ناشی از کشتار پراکنده را به حداقل رساند.

کشتارگاه‌های اولیه ساماندهی شده به وسیله شهرداری

اهمیت گوشت و دیگر فراورده‌های حاصل از کشتار دام در برنامه غذایی جامعه و تأمین دیگر نیازهای کشور دارای چنان جایگاه بارز می‌باشد که هیچ نیازی به بحث و گفت‌وگو ندارد. به موازات این اهمیت و حتی بالاتر از آن، اهمیت بهداشت و سالم بودن گوشت مصرفی جایگاه بالاتری دارد، چرا که جامعه می‌تواند گوشت مصرف نکند ولی نمی‌تواند گوشت ناسالم و غیربهداشتی مصرف کند. پیامدها و زیان‌های مصرف گوشت غیربهداشتی به طور قطع از عدم مصرف آن خیلی بیشتر است. با عنایت به این امر، جایگاه والای بهداشت گوشت و رعایت تمامی اصول بهداشتی در مراحل تولید، تهیه، فراوری، نگهداری، عرضه، توزیع و مصرف کاملاً روشن است. از آنجا که بخش عمده‌ای از مسائل بهداشتی مربوط به تهیه گوشت به

مختلف میکروارگانسیم‌ها هستند. به همین دلیل هرگونه کم‌توجهی به زمان کشتار که منجر به تماس لاشه سالم با محتویات درون معده و روده، پشم و اندام‌های خارجی، ترشحات بدن، کف کشتارگاه و دست و چاقوی آلوده شود، موجب آلودگی ثانویه لاشه و در نتیجه فساد زودرس گوشت خواهد شد. در ضمن بیماری‌های مهمی می‌توانند از طریق گوشت و

فراورده‌های آن به انسان منتقل گردند. در کشتارگاه‌هایی که اصول بهداشتی رعایت نشود و محلی برای تبدیل ضایعات وجود نداشته باشد، امعا و احشای حیوانات کشتار شده در دسترس سگ‌های ولگردی که در اطراف این گونه کشتارگاه‌ها فراوانند قرار می‌گیرد و بدین ترتیب به انجام مراحل بلوغ انگل در میزبان نهایی آن کمک می‌شود و در نتیجه احتمال وقوع بیماری در انسان نیز بیشتر می‌گردد.

عوامل ذکر شده هم به صورت اولیه و هم به شکل ثانویه موجب آلودگی دام می‌شوند، و بعد از کشتار در صورتی که شرایط کشتار بهداشتی نباشد، می‌توانند لاشه سالم را آلوده کنند. به طور کلی آلودگی‌های ثانویه در فساد گوشت، نقش مؤثری دارند. مهم‌ترین عللی که موجب بروز آلودگی ثانویه در لاشه می‌شوند به طور کلی ناشی از عدم رعایت اصول بهداشتی در مراحل مختلف کشتارند، از قبیل: ذبح، پوست‌کنی، تخلیه احشا و جدا کردن سر و سم‌ها. به علاوه، عدم رعایت بهداشت در مراحل قطعه کردن لاشه و استخوان‌گیری نیز موجب آلودگی ثانویه در گوشت می‌شود.

بسیار ساده بودند و از چند تیرچوبی و متعلقات دیگری تشکیل می‌شدند و محوطه‌ای محصور اما روباز را به وجود می‌آوردند و قصابان و سلاخان موظف به ذبح دام در این مکان‌ها می‌شدند، به مرور زمان کشتارگاه‌ها ضابطه‌مند و مجهزتر شدند و به اتاق‌ها و سالن‌هایی مسقف و دارای تجهیزات اولیه و کنترل‌های بهداشتی بدل گردیدند و در نتیجه ایجاد و اداره آنها به صورت یکی از وظایف اصلی شهرداری‌ها درآمد. علاوه بر این، شهرداری‌ها با تربیت بازرسان گوشت در دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران و استخدام دامپزشک، کنترل

امروزه با پیشرفت علم و فناوری، نکات بسیار مهم و حساسی در باره انتقال بیماری از طریق مصرف گوشت غیر بهداشتی مشخص شده است

بهداشت گوشت را بر عهده گرفتند. این وضع تا سال ۱۳۵۰ ادامه داشت و سپس با تبدیل اداره کل دامپزشکی به سازمان دامپزشکی کشور، وظیفه بازرسی بهداشتی گوشت از شهرداری‌ها منفک گشت و به سازمان دامپزشکی کشور سپرده شد؛ اما مالکیت اکثر کشتارگاه‌ها همچنان در اختیار شهرداری‌ها باقی ماند.

عوامل آلوده کننده گوشت

به طور کلی عوامل مختلف باکتریایی، ویروسی، انگلی و خارجی می‌توانند در بافت‌های عضلانی به سر برند و تأثیرات مختلف بر روی آن بگذارند. این میکروارگانسیم‌ها را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

الف) آنهایی که عفونت یا فساد در گوشت ایجاد نمی‌کنند.
ب) آنهایی که موجب فساد گوشت و فراورده‌های آن می‌شوند.

ج) آنهایی که مفیدند و از آنها برای فراوری و یا بهبود کیفیت فراورده‌های گوشتی استفاده می‌شود.

از نظر بهداشتی، دو گروه اول اهمیت دارند و روش‌های مختلفی در تمام مراحل تهیه و بسته‌بندی گوشت باید به اجرا گذاشته شود تا از بروز چنین آلودگی‌هایی جلوگیری گردد.

وجود مجتمع‌های کشتار گاهی بهداشتی در ارتقای سطح دامپروری منطقه و تنظیم بازار گوشت بسیار مفید هستند و در عین حال با تولید محصولات جانبی می‌توانند مانع ضایعات کشتار گاهی شوند و علاوه بر جلوگیری از آلودگی محیط زیست، منبع درآمدی را نیز به وجود آوردند

منشأ آلودگی گوشت

بررسی آمار بیماری‌های قابل انتقال از طریق گوشت، و هزینه‌های درمانی بیماری‌هایی که از دام به انسان منتقل می‌گردند هر ساله، تعداد زیادی از افراد در سطح کشور به بیماری‌های

دام زنده، خود از منابع آلودگی گوشت به شمار می‌آید. تمام بافت‌های دام زنده، از پوست و پشم گرفته تا مجاری طبیعی بدن و ترشحات آنها و همچنین دستگاه گوارش، در بردارنده انواع

در کشورهای پیشرفته جهان امروز نیز کشارگاه‌ها به عنوان تأسیساتی اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرند و کلیه ملاحظات بهداشتی و زیست‌محیطی در آنها لحاظ می‌گردد

ناشی از دام مبتلا می‌شوند و از این راه، خسارت‌های فراوانی وارد می‌آید. سالانه میلیاردها ریال هزینه به طور مستقیم صرف درمان مبتلایان به بیماری‌های مشترک بین انسان و دام می‌شود. هزینه‌های غیرمستقیم نیز در این میان شامل اینهاست: خسارت ناشی از عواملی چون از کارافتادگی نیروی کار در مدت زمان درمان، اشغال تخت‌های بیمارستانی، ایجاد ناراحتی‌های روحی برای بیمار و اطرافیان و نظایر اینها.

کشارگاه‌های صنعتی و وضعیت‌شان در کشورهای پیشرفته

همان گونه که پیش‌تر نیز اشاره شد، امروزه با پیشرفت علم و فناوری، نکات بسیار مهم و حساسی درباره انتقال بیماری از طریق مصرف گوشت غیربهداشتی مشخص شده است. از این رو احداث کشارگاه صنعتی امری ضروری به نظر می‌رسد. کشارگاه‌های صنعتی دو هدف عمده را دنبال می‌کنند: ۱- ارائه گوشت بهداشتی، و ۲- اقتصادی بودن تولید. این دو هدف آن گاه تحقق می‌یابند که به تمام جوانب کار، از جمله حمل دام زنده به کشارگاه، نحوه نگهداری و تغذیه در مدت زمان انتظار، سیستم ذبح، کنترل‌های بهداشتی فرایندهای انجماد و به کارگیری سریع مواد مازاد، اعم از خوراکی و غیرخوراکی، نحوه ارائه گوشت (منجمد، تازه و یا بسته‌بندی شده و بدون بسته‌بندی) به مصرف‌کننده توجه کافی شود.

در کشورهای پیشرفته جهان امروز نیز کشارگاه‌ها به عنوان تأسیساتی اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرند و کلیه ملاحظات بهداشتی و زیست‌محیطی در آنها لحاظ می‌گردد. اصولاً کشارگاه‌ها را در این گونه جوامع می‌توان به پالایشگاه‌هایی تشبیه کرد که در آنها علاوه بر استحصال گوشت بهداشتی و مناسب، از کلیه متفرعات دامی استفاده می‌شود و بیش از ۴۰ نوع تولیدات مختلف که بخشی از این تولیدات خوراکی، بخش دیگر آرایشی و برخی دارای کاربردهای دیگرند، حاصل می‌آید. اصولاً ارزش افزوده واقعی بخش کشاورزی و دامپروری در کشارگاه‌ها ایجاد می‌گردد. تولید گوشت به عنوان یکی از فرآورده‌های دامی، و همچنین پوست، روده، پودر خون، پودر گوشت و استخوان، استفاده از شاخ و سم و دیگر قسمت‌های دام، و تولید ده‌ها فرآورده مصرفی و بهداشتی دیگر، در کشارگاه‌ها انجام می‌گیرد. بدین ترتیب تقریباً هیچ قسمتی از دام دورریز نمی‌شود و یا بی‌استفاده نمی‌ماند. در این کشارگاه‌های صنعتی بزرگ، گاه گوشت حدود ۵۰ درصد ارزش افزوده دام را تشکیل می‌دهد و ۵۰ درصد دیگر مربوط به پوست و روده و سایر متفرعاتی است که مطرح گردید.

ماشین‌آلات، تجهیزات و صنایع وابسته و مرتبط با

کشارگاه‌ها در این گونه کشورها به نحوی اند که امکان استفاده صحیح از کلیه اندام‌های دام را فراهم می‌سازند و ضایعات مربوط به پوست و روده و مانند اینها اصولاً یا وجود ندارد و یا در حداقل ممکن است؛ لذا کیفیت آن حفظ می‌شود و با قیمت‌های مناسب عرضه می‌گردد. نظارت‌های بهداشتی و کنترل‌های لازم از نظر کشف و بررسی بیماری‌های مشترک انسان و دام و انگل‌های دامی، به دست دامپزشکان و با دقت و وسواس کافی انجام می‌شود. نحوه ذبح دام، پوست‌کنی، شقه کردن و دیگر فعالیت‌ها کلاً به صورت مکانیزه و با نظارت دقیق فنی و بهداشتی انجام می‌گیرد و حضور هیچ فردی به جز کارکنان کشارگاه و دامپزشکان در این گونه کشارگاه‌ها مشاهده نمی‌شود.

سیستم‌های تصفیه فاضلاب و ملاحظات زیست محیطی کشارگاه‌ها نیز در این کشورها در چارچوب مقررات وضع شده کاملاً رعایت می‌گردد و گریزی از آن نیست. در این گونه کشارگاه‌ها براساس همین نوع کنترل‌ها، امکان جلوگیری از سرایت بیماری مشترک انسان دام و ریشه‌کنی این نوع بیماری‌ها فراهم می‌آید و منافع اقتصادی فراوانی نیز ایجاد می‌گردد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در جمع‌بندی کلی می‌توان گفت که متأسفانه در جوامع شهری کشور ما متناسب با قابلیت‌های بخش کشاورزی و زیربخش دام از یک سو، و متناسب با رشد جمعیت، توسعه

بیش از ۴۰ نوع تولیدات مختلف که بخشی از این تولیدات خوراکی، بخش دیگر آرایشی و برخی دارای کاربردهای دیگر، حاصل می‌آید

شهرها، پیشرفت تکنولوژی و سایر عوامل تأثیرگذار از سوی دیگر، سرمایه‌گذاری‌های کافی برای بهره‌برداری صحیح کسب ارزش افزوده واقعی زیربخش دام و احداث صنایع کشارگاهی مناسب به گونه‌ای که امکان استفاده از کلیه متفرعات دامی و همچنین لاشه دام به عنوان گوشت قرمز در فرایندهای صنعتی و بهداشتی و اقتصادی فراهم گردد و از ضایعات و هدر رفتن منابع عظیم و ارزشمند غذایی یا صنعتی حاصل از این فرایند جلوگیری شود، به عمل نیامده است.

در صورت احداث و گسترش کشارگاه‌های صنعتی و تولید گوشت بهداشتی، می‌توان به مقدار زیادی از شیوع بیماری‌های مطرح شده جلوگیری کرد و به ارتقای سطح بهداشت جامعه، بس یاری رساند. علاوه بر این، وجود مجتمع‌های کشارگاهی بهداشتی در ارتقای سطح دامپروری منطقه و تنظیم بازار گوشت بسیار مفید هستند و درعین حال با تولید محصولات جانبی می‌توانند مانع ضایعات کشارگاهی شوند و علاوه بر جلوگیری از آلودگی محیط زیست، منبع درآمدی را نیز به وجود آوردند.

منابع:

- ۱- اسلامی، محمد؛ [برنامه‌ریزی و مدیریت تجهیزات شهری، نمونه موردی کشارگاه]، ماهنامه شهرداریها، شماره ۲۹.
- ۲- آزاد، بهزاد؛ [اهمیت کشارگاه‌های صنعتی در تهیه گوشت بهداشتی]، مجله دامدار، شماره ۱۰۷.
- ۳- دفتر مجری طرح مجتمع‌های کشارگاه‌های صنعتی؛ [کشارگاه‌های صنعتی و نقش آن]، در جهت تأمین بهداشت عمومی، مجله دامدار، شماره ۱۰۷.

راهنمای طراحی شهری مقاوم در برابر زلزله برای شهر بم

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته طراحی شهری دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵

دانشجو: سولماز حسینیون

استادان راهنما: دکتر کورش گلکار- دکتر علیرضا فلاحی

استاد مشاور: آقای مهندس شعبی

چکیده

موقعیت ویژه جغرافیایی و سیاسی سرزمین ما ایران موجب شده است تا همواره در معرض بلایای طبیعی (زلزله، سیل) و بلایای غیرطبیعی (جنگ و حمله به مناطق مختلف) قرار گیرد و خسارات مالی، انسانی و اجتماعی زیادی را متحمل شود. برای نمونه، ایران جزء شش کشور اول جهان در سال‌های ۱۹۰۰ تا ۲۰۰۰ از نظر بیشترین تلفات انسانی ناشی از وقوع زمین لرزه‌ها بوده است.

ابعاد وسیع خسارات ناشی از بلایای طبیعی و حوادث انسانی در شهرهای جهان سبب شده است که پژوهش‌های کاربردی گسترده‌ای در زمینه بهینه‌سازی مدیریت بحران و ایمن‌سازی شهرها انجام شود. از سوی دیگر، اسناد بین‌المللی مانند [دستور کار ۲۱] برای تحقق توسعه پایدار در جهان و [اهداف هزاره] تهیه شده در سازمان ملل، کاهش خطرهای ناشی از بلایای طبیعی و ایمن‌سازی را یکی از راهکارهای عمده پایداری در جهان می‌دانند.

حفاظت از جان و مال مردم، گنجینه‌های میراث فرهنگی و دانش بشری و مهارت‌های موجود در شهرها، ابزارهای تولیدی و صنعتی، تأسیسات و خدمات شهری در مقابل تأثیرات بلایای طبیعی باید بخش جدایی ناپذیری از نظام‌های هدایت و مدیریت شهرها و طرح‌های توسعه شهری باشد. به ویژه شهرهای بزرگ با توجه به جمعیت و ساختار خود آسیب‌پذیری بسیار بالایی در برابر بلایای طبیعی دارند. به عبارت دیگر، توسعه شهرنشینی میزان آسیب‌پذیری را به شدت بالا می‌برد. طی سالیان گذشته تلاش‌های بسیاری در کشور ما برای کاهش خطرهای ناشی از بلایای طبیعی از طریق تشکیل کمیته‌های تخصصی و طرح مسئله مدیریت بحران صورت گرفته است. چنان که شهر تهران امروزه دارای سومین طرح

جامع مدیریت بحران در آسیا است. اما نکته در خور توجه این است که جای دانش طراحی شهری به عنوان متولی کیفیت محیط شهری در زمینه مدیریت بحران کشور خالی است. این دانش به عنوان تخصص مداخله‌گر در محیط مصنوع، تأثیر بسزایی در هدایت توسعه شهر با در نظر گرفتن مراحل مختلف چرخه مدیریت بحران یعنی پشتیبانی و امدادسانی، ساماندهی، اسکان موقت، اسکان دائم و بازسازی و آمادگی خواهد داشت.

به ویژه در بخش برنامه‌ریزی برای آمادگی، بازسازی و ساماندهی و ساخت محیط‌های با کیفیت و مقاوم در برابر زلزله، مباحث دانش طراحی شهری در کنار دانش مهندسی و سایر نظام‌ها می‌بایست مطرح شود، چرا که در بحث‌های مربوط به محیط کالبدی در کشور ما، صرفاً به موضوعات مهندسی سازه و معماری تک بناها (به عنوان مثال: آیین‌نامه ۲۸۰۰) بسنده شده و ساختار فضایی شهرها، دانه‌بندی و چگونگی ترکیب دانه‌ها، دیدو منظر و سایر عناصر تشکیل دهنده کیفیت محیط مورد بررسی قرار نگرفته است. بنابراین نیاز به تهیه راهنمای طراحی شهری برای ایجاد بافت‌های مقاوم در برابر زلزله (که مهم‌ترین و شایع‌ترین بلیه طبیعی در کشور ماست) ضرورتی مهم و انکارناپذیر به شمار می‌آید.

رساله حاضر، تدوین سند راهنمای طراحی شهری برای کاهش خطر زلزله را در نظر دارد. این رساله با بررسی پژوهش‌های مدیریت بحران به ویژه زلزله و نحوه تدوین اسناد راهنمای طراحی شهری با موضوعیت طراحی شهری مقاوم در برابر زلزله می‌پردازد. در پایان، شهر بم که در دی‌ماه ۱۳۸۱ خورشیدی با زلزله ۶/۷ ریشتری تخریب شد، به عنوان نمونه موردی برای به کارگیری این سند راهنما معرفی خواهد شد. در نهایت محصول نهایی، سند راهنمای طراحی شهری مقاوم

در برابر زلزله برای شهر بم خواهد بود.
پرسش اصلی این پایان نامه عبارت است از:
راهکارهای طراحی شهری به منظور مقاوم سازی در برابر
زلزله کدام است؟

ابعاد وسیع خسارات ناشی از بلایای طبیعی و حوادث انسانی در شهرهای جهان سبب شده است که پژوهش های کاربردی گسترده ای در زمینه بهینه سازی مدیریت بحران و ایمن سازی شهرها انجام شود

برای پاسخ به این سؤال اصلی، از دو روش مطالعه پژوهش های مرتبط با موضوع رساله، و مطالعات موردی استفاده شده است. و روند جمع آوری اطلاعات با الهام از نگرش سیستمی، از جزء به کل و کل به جزء انجام گرفته است. این پایان نامه در شش بخش و پانزده فصل تهیه شده است. بخش اول: فصل اول پایان نامه به مقدمه و ساختار پایان نامه می پردازد.

بخش دوم به چارچوب مفهومی پرداخته است و در سه فصل ۲، ۳ و ۴، به تشریح مفاهیم پایه مرتبط با موضوع پایان نامه می پردازد. این مفاهیم پایه عبارتند از: طراحی شهری و اهداف آن، سند راهنمای طراحی شهری، و روش شناسی تدوین آن و مدیریت بحران و زلزله.

در سه فصل بعدی که در مجموعه بخش سوم با عنوان چارچوب تصمیم سازی آمده اند، زمینه های موضوع زلزله در ایران و جهان و نمونه هایی از اسناد مرتبط با شهرسازی و زلزله معرفی شده اند. در همین زمینه اسناد شهرسازی چهار شهر توکیو، استامبول، سیاتل و جینا که در زمینه مقاوم سازی شهر در برابر بحران زلزله تهیه شده، معرفی شده اند. این نمونه ها در چهار مقیاس مختلف (از کلانشهر تا شهر کوچک) انتخاب شده اند و بررسی آنها مسائل مبتلابه مقاوم سازی در برابر زلزله را در کشورهای مختلف از توسعه یافته تا در حال توسعه در نقاط مختلف (از امریکای شمالی تا کشورهای آسیایی و همسایه) معرفی می کند.

بخش چهارم یا چارچوب ارزیابی، در دو فصل ۸ و ۹ به رابطه میان فرم شهر، و ارتباط آن با مقاوم سازی در برابر زلزله و اهداف طراحی شهری مقاوم در برابر زلزله می پردازد.

مهم ترین اهداف طراحی شهری که با مقاوم سازی در برابر زلزله مرتبط است، دستیابی به توسعه پایدار (تحت عنوان مؤلفه زیست محیطی)^(۱)، ایمنی و امنیت شهروندان (مؤلفه عملکردی و ادراکی) از دیدگاه ایمنی فیزیکی، محیط کالبدی و ادراکی است.

بخش پنجم به معرفی محصول نهایی پایان نامه می پردازد. در سه فصل ۱۰، ۱۱، ۱۲ راهنمای طراحی شهری مقاوم در برابر زلزله (راهنمای موضوعی) و راهکارهای طراحی شهری مقاوم سازی در برابر زلزله برای شهر بم - به عنوان نمونه

موردی - به نتیجه گیری از این پژوهش می پردازند.
شهر زلزله زده بم در زمان انتخاب موضوع پایان نامه آخرین شهر سانحه دیده ایران در ابعاد وسیع محسوب می شد. که به عنوان نمونه مورد بررسی و معرفی قرار گرفته است. در فصل یازده انواع راهکارهای مداخله در محیط زندگی با در نظر گرفتن اهداف طراحی شهری از یک سو و مقاوم سازی در برابر زلزله از سوی دیگر ما را به مجموعه ای از راهکارهای مداخله در منظر عینی و ذهنی شهر هدایت می کند. مورد اول مکان یابی کاربری ها، فضاهای باز، کالبدی های ویژه، محصوریت و تناسبات و ویژگی های جدارهای معابر و دسترسی و نیز ویژگی های دانه بندی و بافت شهری از جمله تراکم، ارتفاع و نحوه چیدمان فضایی را مورد توجه قرار داده و مورد دوم به افزایش خوانایی و برجسته سازی عناصر شاخص محیطی می پردازد.

در انتها نیز در فصل دوازده کاربرد این راهکارها در طراحی شهری شهر بم معرفی شده و پس از معرفی و شناخت شهر، تحلیل ویژگی های آن از دیدگاه سوانح و مدیریت بحران، اهداف کلان و عملیاتی و سیاست های طراحی شهری برای شهر بم تدوین شده و سپس توصیه های طراحی شهری بم در زمینه های مختلف با دیدگاه مقاوم سازی و کاهش و پیشگیری از مخاطرات آمده است.

بخش ۶ یا فصول ضمیمه در انتها شامل سه فصل ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ با عنوان فهرست منابع و مراجع، واژه نامه طراحی شهری

این رساله با بررسی پژوهش های مدیریت بحران به ویژه زلزله و نحوه تدوین اسناد راهنمای طراحی شهری با موضوعیت طراحی شهری مقاوم در برابر زلزله می پردازد

و مدیریت بحران و پیوست هاست. یکی از این پیوست ها، خلاصه ترجمه کتاب

[Disasters by design] و دیگری اسامی و مشخصات مهم ترین سازمان های ایرانی دست اندرکار در امر زلزله و پیشگیری و مقاوم سازی است.

این پایان نامه تنها فتح بابی بوده است برای آشتی میان دو موضوع کاملاً مهندسی و فنی با دانش که به امور کیفی می پردازد، تا آغازی باشد برای تأمین مقاومت شهرها در برابر زلزله به عنوان شایع ترین و مخرب ترین سانحه طبیعی که می تواند با رعایت اصول فنی و پیش گیرانه، از بلایای طبیعی به واقعه ای طبیعی با حداقل خطر جانی و مالی تبدیل شود - بدون فدا کردن امور کیفی در شهرها. چرا که در زمان حاضر عمدتاً این دو مقوله در کشور ما در تقابل با یکدیگر دیده می شوند و تدوین سندی که با رعایت مسائل مورد توجه هر دو مقوله تهیه شود، آغازی است برای آشتی میان این دو مقوله مهم در شهرهای کشور ما و جهان.

پانویشت:

۱. ن. ک. مدل مکان پایدار، کورش گلکار: ۱۳۸۰.

توسعه ناوگان شهری

تا پایان سال ۶ هزار و ۵۰۰ دستگاه اتوبوس، ۱۵ هزار دستگاه ون، ۱۲ هزار دستگاه مینی بوس و ۳۰ هزار دستگاه تاکسی به ناوگان حمل و نقل عمومی شهری کشور افزوده می شود

رئیس شورای عالی ترافیک شهرهای کشور با اعلام این خبر گفت: "مطابق تبصره ۱۳ عملیات اجرایی خطوط مترو در شهرهایی که دارای طرح مصوب هستند آغاز می شود و عملیات تکمیل خطوط نیمه تمام هم پیگیری خواهد شد." رئیس سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور در ادامه در خصوص توزیع اتوبوس های مربوط به تبصره ۱۳ بین شهرداری های کشور گفت: "در هشت ماه گذشته یک هزار و ۵۹۷ دستگاه اتوبوس تحویل شهرداری ها شده و یک هزار و ۲۰۰ دستگاه ه اتوبوس دیگر نیز در اختیار شهرداری ها گذاشته می شود."

وی همچنین ضمن اشاره به تولید گسترده اتوبوس از سوی کارخانه های داخلی اظهار داشت: "به منظور اینکه بتوانیم تا پایان سال به تعهداتمان در زمینه تبصره ۱۳، از جمله توزیع ۶ هزار و ۵۰۰ دستگاه اتوبوس عمل نماییم، مجوز خرید وسایل نقلیه عمومی از جمله اتوبوس از کشورهای خارجی را اخذ نموده ایم و با توجه به سهمیه بندی احتمالی سوخت از هر امکانی برای بستر سازی و توسعه حمل و نقل عمومی استفاده می نماییم."

هاشمی در ادامه در زمینه جایگزینی خودروهای فرسوده گفت: "طبق برنامه تا پایان سال می بایستی ۲۵۰ هزار خودروی فرسوده از رده خارج و خودروهای جدید جایگزین آنها شود."

وی در ادامه در خصوص نوسازی ناوگان تاکسیرانی گفت: "تاکنون ۲۲ هزار نفر برای تعویض تاکسی های فرسوده ثبت نام نموده اند که از این تعداد ۱۹ هزار نفر به بانک معرفی، ۱۵۰۰ دستگاه تاکسی جدید تحویل متقاضیان شده و ۲۷۰۰ دستگاه تاکسی هم آماده تحویل است."

رئیس شورای عالی ترافیک شهری کشور در ادامه در زمینه دوگانه سوز نمودن خودروها که از دیگر اقدامات مربوط به تبصره ۱۳ است، گفت: "تا پایان سال می بایستی ۴۰۰ هزار

خودرو در کشور دوگانه سوز شود که ۲۸۰ هزار دستگاه آن از تولیدات جدیدی است که از سوی کارخانه های داخلی تولید می شود و از ابتدا دوگانه سوز هستند."

هاشمی افزود: "تاکنون ۳۸ هزار و ۵۳۶ دستگاه خودرو توسط کارخانه های داخلی تولید خودرو و به صورت دوگانه سوز تولید شده و ۴۶ هزار و ۸۰۹ دستگاه خودرو هم توسط کارگاه های مربوطه دوگانه سوز شده اند."

وی همچنین در زمینه احداث جایگاه های سوخت گاز در کشور اظهار داشت: "تاکنون ۴۰۱ جایگاه در کشور راه اندازی شده و ۳۶۰ جایگاه هم در حال ساخت است."

معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور در ادامه و در پاسخ به پرسشی در زمینه تأمین فاینانس طرح های عمرانی گفت: "هیچ مشکلی برای اخذ فاینانس طرح های عمرانی کشور از سوی کشورهایی که آماده سرمایه گذاری در این زمینه هستند، وجود ندارد."

رئیس سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور همچنین در خصوص تأمین فاینانس مربوط به طرح های حمل و نقل ریلی تهران گفت: "فاینانس مربوط به متروی تهران در دوره مدیریت قبلی شهرداری تهران درخواست شد و به تصویب رسید ولی

شهرداری تهران داده شد و از آنان خواسته شد که پیشنهادهای خود را در این زمینه ارائه کنند اما تا به امروز در این رابطه پیشنهادی از سوی شهرداری تهران دریافت نشده است.

وی همچنین با اشاره به اینکه براساس مصوبه مجلس مسئولیت ترافیک تهران بر عهده شهردار تهران است و سایر مراجع همچون نیروی انتظامی موظف به هماهنگی با شهرداری تهران هستند، اظهار داشت: "آمادگی داریم تا با توجه به نیازهای مدیریت شهری در صورت لزوم اختیارات بیشتری به آنان واگذار کنیم ضمن آن که شهردار تهران رئیس شورای ترافیک شهر تهران است و اگر ابهام قانونی در خصوص وظایف دستگاهها وجود دارد بهتر است پیشنهاد خود را برای اصلاح آنها ارائه کند اما به نظر می رسد که شهرداری تهران از پیشنهاد قبلی شهرداری انصراف داده است."

هاشمی همچنین در بخش دیگری از نشست خبری خود و در پاسخ به پرسشی در زمینه بودجه عمرانی کشور گفت: "در مجموع ۲۸ درصد از بودجه عمومی کشور، مربوط به فعالیت های عمرانی است که این اعتبار در ۶۲ هزار و ۱۹۰ پروژه استانی و ۲۰ هزار پروژه ملی استانی هزینه می شود."

وی افزود: "از ۱۵ هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان اعتبارات عمرانی، ۷۷ درصد اعتبارات عمرانی ملی و ۲۳ درصد اعتبارات استانی است که اعتبارات استانی را استانداردها مدیریت و اجرا می نمایند و اعتبارات ملی از سوی وزارتخانه هایی که مدیریت طرحها را در اختیار دارند، به صورت مستقیم هزینه می شود."

وی با اشاره به اینکه ۷۸ درصد اعتبارات سال جاری تخصیص یافته و جذب شده است، گفت: "البته جذب اعتبارات بیش از این ارقام بوده، اما به دلیل این که در بسیاری از طرحها، هنوز صورت وضعیتها رسیدگی نشده، تاکنون ۵۶ درصد اسناد دریافت شده، اما قطعاً بیش از ۷۸ درصد در این زمینه هزینه شده است."

معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور همچنین با اشاره به اینکه ۲۱ هزار و ۶۱۱ پروژه استانی جدید و مربوط به سال ۸۵ است، تصریح کرد: "براساس یکی از مصوبات همایش اخیر استانداران و معاونان عمرانی استانداریها مقرر شد تمامی طرح های عمرانی نیمه تمام کشور حداکثر تا پایان سال ۸۶ به اتمام برسد."

درخصوص عدم توفیق اخذ فاینانس باید مسئولان شهرداری پاسخگو باشند، زیرا به نظر می رسد که تاکنون اقدامی جدی در زمینه اخذ آن صورت نگرفته است."

هاشمی افزود: "با وجود مسایل و مشکلات مطرح در این مورد، وزارت کشور موضوع را پیگیری نمود و اعلام آمادگی نمود که چنانچه امکان جذب این فاینانس برای شهرداری تهران وجود ندارد فاینانسورهایی را به آنها معرفی نماید."

وی در ادامه با اعلام این مطلب که در سال جاری بیش از ۱۰ میلیارد دلار فاینانس برای اجرای طرح های عمرانی با کشورهای خارجی بسته شده، اظهار داشت: "مصوبه استفاده خطوط ۳ و ۴ مترو تهران از اعتبارات فاینانس از شورای اقتصاد اخذ و به شهرداری تهران هم ابلاغ شده است."

رئیس شورای عالی ترافیک شهرهای کشور در ادامه نشست خبری خود در پاسخ به پرسشی در زمینه راه اندازی منوریل در تهران با تأکید بر اینکه گسترش حمل و نقل ریلی از اولویت های وزارت کشور است، گفت: "سعی می کنیم تا به صورت موازی از سایر امکانات حمل و نقل همگانی از جمله تاکسی، اتوبوس و منوریل برای تقویت مترو استفاده نماییم."

وی تصریح کرد: "منوریل با توجه به سرعت بالایی که دارد از هزینه کمتری نسبت به مترو برخوردار است."

هاشمی همچنین با اشاره به پیش بینی اضافه شدن ۴ خط قطار هوایی به سیستم حمل و نقل ریلی تهران گفت: "هدف این است که مترو و منوریل همدیگر را تکمیل نمایند."

وی همچنین درخصوص تأمین واگن های مترو تهران، تأکید کرد: "علاوه بر پیش بینی هایی که در دوره های پیشین شهرداری انجام شده، آماده ارائه هرگونه اقدامی هستیم."

معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور همچنین در پاسخ به سؤالی درخصوص دلایل عدم تحقق مدیریت واحد ترافیک در شهر تهران گفت: "مدیریت قبلی شهرداری به مسئولان وزارت کشور اعلام کرده بود که حاضر است مسئولیت مدیریت ترافیک شهر را بر عهده بگیرد اما این پیشنهاد به دلیل تغییر دولت و مدیریتها مسکوت ماند. بعد از روی کار آمدن دولت این پیشنهاد از سوی وزارت کشور به

برگزاری نخستین همایش حمل و نقل عمومی

فاطمه شهبازی

حمل و نقل را بنماید.

در این همایش پیش از سخنان رئیس جمهور، سید مهدی هاشمی، معاون امور عمرانی وزیر کشور ضمن خیر مقدم به حضار و تبریک ۲۶ آذرماه روز حمل و نقل، به افزایش شهرنشینی و رشد جمعیت شهری کشور و به تبع آن افزایش حمل و نقل در شهرها اشاره کرد و برطرف نمودن مشکلات حمل و نقل در شهرها را از اولویت‌های کاری عمده دولت برشمرد.

دبیر نخستین همایش حمل و نقل عمومی در ادامه ابراز امیدواری کرد که برگزاری این همایش آغازگر فعالیت‌های علمی، پژوهشی برای حل موانع و مشکلات فراروی عرصه حمل و نقل در کشور باشد.

دکتر محمود احمدی‌نژاد نخستین سخنران اولین همایش حمل و نقل عمومی بودند. رئیس جمهور با اشاره به اینکه گسترش شبکه‌های گوناگون حمل و نقل نیازمند توسعه حمل و نقل است خاطر نشان کرد: "در تهران سرانه جابه‌جایی روزانه از ۱۲ سال قبل بیش از ۵۰ درصد رشد داشته است. علی‌رغم آنکه انواع وسایل و شبکه‌های ارتباطی وجود دارد اما افزایش جمعیت به افزایش سرانه جابه‌جایی منجر شده است."

احمدی‌نژاد جابه‌جایی در یک فضای کاملاً شخصی و آسوده‌را بهترین حالت برای افراد دانست و تصریح کرد: "چنین جابه‌جایی با موانعی چون ازدحام، راه‌بندان، آلودگی محیطی و اتلاف منابع ملی روبه‌روست، و باید به دنبال روش‌های دیگری بود."

رئیس جمهور حمل و نقل عمومی را بهترین پاسخ به نیازهای جابه‌جایی بیان کرد و گفت: "صرف انرژی از طریق جابه‌جایی یا حمل و نقل عمومی به ازای یک سفر یک دهم لیتر است، که این میزان از طریق جابه‌جایی با خودروی سواری یک لیتر می‌باشد یعنی ۱۰ برابر مصرف انرژی."

احمدی‌نژاد با اشاره به افزایش سالیانه بیش از ۱۲ هزار میلیارد تومان یارانه حمل و نقل خصوصی اظهار داشت: "روزانه ۷۲ میلیون لیتر بنزین در کشور مصرف می‌شود که بیش از ۶۰ درصد آن در ۱۶ شهر بزرگ کشور استفاده می‌گردد در حالی که می‌توان ظرف ۴ الی ۵ سال، یارانه ۱۲ هزار میلیارد تومانی را صرفه‌جویی کرد و

اولین همایش حمل و نقل عمومی به منظور ساماندهی عبور و مرور، ترویج استفاده از وسائل حمل و نقل عمومی، کاهش انواع سفرهای شخصی و جاده‌ای و اتخاذ سازوکارهای مختلف کوتاه‌مدت و میان‌مدت با مشارکت دو وزارتخانه کشور و راه و ترابری و سازمان‌های پشتیبان حمل و نقل شهری و جاده‌ای یعنی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، و راه‌داری و حمل و نقل جاده‌ای در ۲۶ آذرماه برگزار شد.

در اولین همایش حمل و نقل عمومی که رئیس جمهور، تنی چند از وزراء، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و معاونین امور عمرانی استانداری‌ها، شهرداران شهرهای بالای یکصد هزار نفر جمعیت، و مدیران کل ادارت کل راه و ترابری و جمعی از کارشناسان و متخصصان حضور داشتند موضوعات روز حمل و نقل و راه‌های ارتقا ایمنی تردد با سیستم‌های مختلف حمل و نقلی، جایگاه سیستم‌های ریلی حمل و نقل کالا و مسافر در کشور به ویژه منوریل و محاسن و معایب آن مطرح شد تا مدیریت حمل و نقل عمومی بتواند اقدام به شناسایی راه‌های برون‌رفت از وضعیت فعلی در

زیرساخت‌های توسعه حمل و نقل کشور روند مطلوبی را نشان می‌دهد.

وزیر راه و ترابری در بیان توسعه ناوگان حمل و نقل کشور یادآور شد: با گذشت ۲۷ سال از انقلاب، و با تلاش متخصصان و مهندسان داخلی، طول آزادراه‌های کشور از ۸۰۰ هزار کیلومتر به ۱۰۰۰ کیلومتر، بزرگراه‌ها از ۵۰۰ کیلومتر به ۵ هزار کیلومتر، و طول راه‌های اصلی و فرعی ۲ برابر شده است به طوری که راه‌های اصلی از ۱۲ هزار کیلومتر به ۲۵ هزار کیلومتر و راه‌های فرعی از ۲۰ هزار کیلومتر به ۴۰ هزار کیلومتر رسیده است.

رحمتی در بیان دستاوردهای وزارتخانه راه و ترابری در چند سال اخیر ادامه داد: "راه‌های روستایی تا قبل از انقلاب به طول ۱۲ هزار کیلومتر آسفالت‌ریزی شده بود که این میزان به ۶۵ هزار کیلومتر پس از انقلاب افزایش یافته است، و لیکن طول راه آهن پس از انقلاب افزایشی نداشته است." وزیر راه و ترابری در خصوص پیشرفت توسعه حمل و نقل هوایی و دریایی نیز چنین گفت: "تعداد فرودگاه‌های کشور در ۲۷ سال اخیر، ۲ برابر شده و تعداد بارگیری از بندر کشور نیز با ۷ برابر توسعه، روزانه ۷۰ میلیون تن بار را جابه‌جا می‌کند."

وی افزایش جمعیت، افزایش خودروهای شخصی و سفرهای سیاحتی، تجارتی را بیانگر رشد و توسعه زیرساخت‌های جاده‌ای و ریلی کشور بیان کرد و گفت: "حمل و نقل و جابه‌جایی مسافر پس از انقلاب به بیش از ۱۰ برابر رسیده است."

رحمتی در ادامه به توان و تخصص مهندسان داخلی کشور اشاره کرد و گفت: "امروزه با بهره‌گیری و استفاده از توان متخصصان و پیمانکاران داخلی و بهره‌گیری از مواد اولیه و مصالح ایرانی توانسته‌ایم ضمن جلوگیری از خروج ارز از کشور به توسعه اشتغال‌زایی کمک کرده و امروز شاهد اثرات سیاسی و امنیتی آن باشیم."

وزیر راه آزادسازی بزرگراه‌ها و شریان‌های اصلی را چالش عمده صنعت حمل و نقل کشور دانسته و برای رفع مشکلات موجود پیشنهاد کرد: "با اتمام به حل مشکل بیمه و تأمین بیمه

وزیر کشور: مدیریت شهری باید با بخش‌های مختلف اجرایی تبصره ۱۳ هماهنگ باشد و باید مدیران جدیدی که پس از انتخابات به شبکه مدیریت شهری اضافه می‌شوند را نیز به خوبی توجیه کنیم

رانندگان، حذف نقاط پرحادثه کشور، آسفالت راه‌های روستایی پرجمعیت در ۳ سال آخر برنامه چهارم توسعه، نوسازی ناوگان باری و جذب سرمایه‌های غیردولتی در توسعه حمل و نقل کشور مسائل اساسی است که به طور زودگذر به مشکلات موجود سیستم حمل و نقل کشور پاسخ خواهد داد.

همچنین مصطفی پورمحمدی وزیر کشور تبصره ۱۳ را از نقاط برجسته بودجه ۸۵ عنوان کرد و افزود: "این طرح به حق، گام بلند، هوشمندانه و دقیق در هدف بود که دولت انجام داد و مجلس

هزینه‌فایده آن را در آینده و در بهبود وضعیت زندگی مردم دید." رئیس‌جمهور در این خصوص به تبصره ۱۳ قانون بودجه اشاره کرد و آن را تصمیمی بزرگ از سوی دولت و مجلس شورای اسلامی عنوان کرد و تصریح کرد: "تبصره ۱۳ قانون بودجه برنامه‌ای یک‌ساله است اما امروزه باید آن را به شکل لایحه ۵ ساله تدوین و به مجلس شورای اسلامی ارائه دهیم تا با توسعه حمل و نقل عمومی بتوانیم مصرف بنزین را به کمتر از ۲۵ درصد فعلی کاهش دهیم." احمدی‌نژاد استفاده از حمل و نقل عمومی را به صورت شبکه‌ای مکمل ضروری و نیازمند مطالعه عالمانه از سوی مدیریت شهری و وزارت کشور مطرح کرد و یادآور شد که توسعه سیستم حمل و نقل عمومی در کشور نیازمند هماهنگی و یکپارچگی در تصمیم، اجرا و عمل است.

رئیس‌جمهور با اشاره به اینکه گسترش شبکه ریلی در تهران نیاز اساسی این شهر به شمار می‌رود اجرای آن را مستلزم افزایش منابع مالی، تخریب بافت مسکونی و زمان دانست. به گفته وی رشد شهر و رشد تقاضای سفرهای درون شهری، عقب‌تر از حرکت ساخت و ساز خطوط شبکه ریلی است و لذا امکان سنجی قطار هوایی در تهران یک امکان بزرگ و اصلی به شمار می‌رود. احمدی‌نژاد یکی از سیاست‌های توسعه حمل و نقل عمومی را کاهش هزینه‌های جابه‌جایی از طریق وسایل عمومی دانست و گفت: "با ارزان کردن هزینه‌های جابه‌جایی حمل و نقل عمومی ۸ دهم لیتر سوخت صرفه‌جویی شده و فرصتی برای توسعه حمل و نقل خصوصی نخواهد ماند، اما اگر هزینه‌های حمل و نقل عمومی را گران کنیم، سودی نخواهیم برد. از این رو از وزارت کشور می‌خواهیم با ارائه طرحی، قیمت جابه‌جایی حمل و نقل عمومی را کاهش دهد چرا که این کاهش به نفع مصالح عمومی و کشور است."

محمد رحمتی وزیر راه و ترابری با اشاره به اینکه همایش توسعه حمل و نقل عمومی فرصت مناسبی است تا دستاوردهای این صنعت بازگو شود و برنامه‌های مورد نیاز برای توسعه حمل و نقل تبیین شود خاطر نشان کرد: "خوشبختانه پس از انقلاب

شورای اسلامی نیز با کمترین تغییر در لایحه، با ما همکاری کرد." پورمحمدی، گام دوم در جهت اجرای تبصره ۱۳ را تشکیل هیات ویژه منتخبین رئیس جمهوری اعلام کرد و گفت: "این هیات تشکیل شد تا تبصره را به صورت متمرکز و در مقام اجرایی به صورت هماهنگ و متمرکز پیش ببرد.

وزیر کشور گفت: "از خردادماه سال گذشته که هیأت ویژه منتخبین رئیس جمهور تشکیل شده است، جلسات منظم برگزار

وزیر راه و ترابری: امروزه با بهره‌گیری و استفاده از توان متخصصان و پیمانکاران داخلی و بهره‌گیری از مواد اولیه و مصالح ایرانی توانسته‌ایم ضمن جلوگیری از خروج ارز از کشور به توسعه اشتغال زایی کمک کرده و امروز شاهد اثرات سیاسی و امنیتی آن باشیم

شده و طی این مدت، سه ماه وقت صرف ساماندهی قوانین و آیین‌نامه‌ها شده است. وی خاطر نشان کرد: "علی‌رغم کسری بودجه در مورد تبصره ۱۳، چشم‌انداز این مسیر برای ما روشن است و نقشه تعریف شده‌ای را برای مسیر خود داریم. همچنین کمیته‌ها و اعضای آن تعیین و نسبت به ابعاد مختلف کارشان مطلع هستند و پیگیری‌های امور اجرایی به طور جدی صورت می‌گیرد، هر چند که در مقام اجرا با سازمان‌های مختلف مشکلات زیادی داریم."

پورمحمدی خاطر نشان کرد: "مدیریت شهری باید با بخش‌های مختلف اجرایی تبصره ۱۳ هماهنگ باشد و باید مدیران جدیدی که پس از انتخابات به شبکه مدیریت شهری اضافه می‌شوند را نیز به خوبی توجیه کنیم."

وزیر کشور از پیشنهاد تبدیل تبصره ۱۳ به لایحه‌ای قانونی خبر داد و افزود: "امروز و همزمان با روز حمل و نقل عمومی، پیشنهاد تبدیل تبصره ۱۳ به یک برنامه پنج ساله به دولت ارایه می‌شود."

پورمحمدی همچنین در خصوص ساماندهی خودروهای حمل بار و مسافر غیررسمی گفت: "ساماندهی این بخش از حمل و نقل عمومی که قابل حذف نیست در دستور کار قرار گرفته و نرم‌افزار ساماندهی آنها تهیه شده و ظرف چند روز آینده شرایط معرفی این دسته از رانندگان اعلام خواهد شد."

در ادامه اولین همایش حمل و نقل عمومی سردار احمدی مقدم فرمانده نیروی انتظامی این همایش را گامی در حل مشکلات ترافیکی کشور عنوان کرد و با ارائه گزارشی از آمار تصادفات جاده‌ای و درون شهری گفت: "هرساله علی‌رغم تخصیص منابع مالی و انسانی، تصادفات جاده‌ای و درون شهری همچنان رو به افزایش است. آمارها نشان می‌دهد طی سال گذشته ۲۷ هزار و ۷۰۰ کشته در جاده‌ها و ۶۵۰ هزار تصادف درون شهری داشته‌ایم. این در حالی است که تلفات ناشی از حمل و نقل عمومی که ۴۰ درصد از سهم جابه‌جایی‌ها را دارد، تنها ۱۰ درصد کشته‌شدگان را شامل شده است."

فرمانده نیروی انتظامی، راهکارهای مورد نظر نیروی انتظامی را جهت بهبود سیستم و حمل عمومی و ترافیکی این گونه تشریح

کرد: "با شفاف‌سازی هزینه‌های سوخت خودروی شخصی می‌توان مانع از افزایش تردد خودروهای شخصی در سطح شهرها شد بالطبع تا زمانی که هزینه سوخت چنین سفرهایی ارزان‌تر از حمل و نقل عمومی باشد، مردم هزینه به صرفه‌تر را به حمل و نقل عمومی ترجیح خواهند داد."

احمدی مقدم، تشویق و تسهیل در سفرهای درون شهری، کاهش تقاضای سفر از طریق توزیع مراکز تفریحی، خدماتی در سطح شهر و کاهش مرکز پیرامونی شهرها را از دیگر راهکارهای پیشنهادی عنوان کرد و ادامه داد: "برای توسعه استفاده از حمل و نقل عمومی باید به زمان جابه‌جایی‌های آن سرعت بخشید، از طرفی با اعمال محدودیت تردد خودروهای تک‌سرنشین، علاوه بر کاهش حجم ترافیک شهری به توسعه حمل و نقل عمومی کمک خواهیم کرد."

فرمانده نیروی انتظامی با اشاره به اینکه بحث تحقیقات کاربردی حلقه مفقوده‌ای در فرایند نظارت بر جاده‌ها و راه‌های کشور است خاطر نشان کرد: "باید سیستم کنترل و نظارتی پیش‌بینی شود که پلیس بلافاصله از زمان، مکان و منطقه تصادف مطلع شود، از این رو در اصلاح ساختار طرح تحول در نیروی انتظامی، شرایطی را پیش‌بینی کرده‌ایم که هیچ راه و بزرگراهی از نظارت پلیس خارج نباشد، همچنین در همه پاسگاه‌های کشور یک شعبه راهنمایی و رانندگی و با حضور یک مأمور لحاظ شده است تا این چنین نظارت پلیس در هر زمان اعمال شود."

احمدی مقدم، ابقاء و مشارکت عمومی را مهم‌ترین راه حل مشکلات ترافیکی کشور دانست و در به کارگیری پلیس افتخاری گفت: "پلیس افتخاری ظرفیتی است که در قانون نیروی انتظامی آمده و از سوی ستاد کل نیروهای مسلح ابلاغ شده است بنابراین استفاده از توان و پتانسیل‌های مردمی و دانش‌آزموزان راهکاری دیگر در حل معضلات ترافیکی می‌باشد به ویژه آموزش مقررات ترافیکی به مردم و روستاییانی که هیچ‌گونه آشنایی با علائم راهنمایی و رانندگی ندارند، الزامی است."

در ادامه وزیر نفت درخصوص تکالیفی که به استناد تبصره ۱۳ قانون بودجه به این وزارتخانه محول شده است، اظهار داشت: "تبصره ۱۳ قانون بودجه وزارت نفت را موظف کرده تا برای بهبود سیستم حمل و نقل عمومی اقدام به تعیین جایگاه سوخت، صدور کارت هوشمند، تبدیل خودروهای بنزین‌سوز به خودروی دوگانه‌سوز و پرداخت مابه‌التفاوت خودروهای دوگانه‌سوز به

کارخانه‌ها جهت ترغیب آنها به تولید کند.

کاظم وزیری همامانه ضمن ارائه گزارش از اقدامات این وزارتخانه، صدور کارت هوشمند را فرایندی پیچیده و نیازمند زمان دانست و افزود: "صدور کارت هوشمند برای ۷/۵ میلیون خودرو و ۷ میلیون موتورسیکلت کار پر حجم و سنگینی است با این وجود یک میلیون و ۶۰۰ هزار کارت برای خودروهای شخصی صادر و یک میلیون و ۳۰۰ هزار کارت نیز از طریق پست وارد کشور خواهد شد همچنین از ۷ میلیون کارت هوشمند موتورسیکلت‌ها ۱/۵ میلیون کارت تهیه شده است."

وزیر نفت، گسترش ناوگان حمل و نقل عمومی، گازسوز و دوگانه‌سوز کردن خودروها، تبیین معیار و استانداردهای مصرف سوخت، اولویت‌دهی به حمل و نقل عمومی و ترخیص مراکز معاینه خودرو و اسقاط خودروهای فرسوده را از جمله سیاست‌های کلی بهبود حمل و نقل عمومی کشور دانست.

قانون بودجه به قانون تبدیل شود، به همین منظور دولت با تدوین برنامه بلندمدت و ۵ ساله، تبصره فوق را به صورت لایحه‌ای تقدیم مجلس شورای اسلامی خواهد کرد."

نصراللهی چشم‌انداز توسعه سیستم حمل و نقل عمومی را تا پایان سال ۱۳۹۰ چنین تشریح کرد: "در پایان سال ۱۳۹۰ سهم حمل و نقل عمومی از ۴۰ درصد به ۷۵ درصد خواهد رسید، همچنین بهینه‌سازی و کاهش مصرف سوخت، افزایش مؤثر درآمد کشور به علت حذف پارانه بنزین، نوسازی ناوگان حمل و نقل و ناوگان فرسوده، ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، تولید قطعات گازسوز در کشور و کاهش آلودگی محیط‌زیست در کلان‌شهرها نتایج برنامه ۵ ساله دولت خواهد بود."

از دیگر برنامه‌هایی که وی در چشم‌انداز ۵ ساله دولت اشاره کرد اینها هستند:

تولید خودروهای سبک به صورت دوگانه‌سوز از تیرماه سال ۱۳۸۶، تولید خودرو سنگین گازسوز با سهم ۳۰ درصد تولید سالانه، ساخت عرصه گاز طبیعی و CNG با اولویت مشارکت بخش خصوصی، کاهش مصرف انرژی در بخش ساختمان و

زمانی می‌توان انتظار صرفه‌جویی مصرف سوخت را داشت که تبصره ۱۳ قانون بودجه به قانون تبدیل شود، به همین منظور دولت با تدوین برنامه بلندمدت و ۵ ساله، تبصره فوق را به صورت لایحه‌ای تقدیم مجلس شورای اسلامی خواهد کرد

مسکن، ایجاد طرح محدودیت تردد وسایل شخصی در کلانشهرها، اصلاح ساختار تشکیلاتی و مدیریتی حمل و نقل ترافیکی شهرها و تسهیل عبور و مرور برای افراد کم‌توان و دوچرخه‌سوار در سطح شهر می‌باشد."

به گفته دبیر شورای عالی ترافیک شهرها در برنامه ۵ ساله دولت پیش‌بینی شده مصرف بنزین از سال ۱۳۸۶ سهمیه‌بندی شود و بهای آن تا سال ۱۳۹۰ ثابت و پس از آن بنزین از سبد حمایتی دولت خارج شود.

وی نتایج حاصل از اجرای برنامه ۵ ساله تبصره ۱۳ قانون بودجه را ایجاد انگیزه جهت تولید و تبدیل خودرو گازسوز، استفاده مردم از حمل و نقل عمومی و درآمد سرشار برای کشور و امکان سرمایه‌گذاری آن در بخش عمرانی دانست.

همچنین در اولین همایش حمل و نقل عمومی دو سخنرانی علمی با رویکرد مونوریل و مدیریت حمل و نقل عمومی در پایانه‌های مسافربری توسط صادق محمدی رئیس جهاد دانشگاهی دانشگاه علم و صنعت و شهرام آدم‌نژاد مدیر کل دفتر حمل و نقل کالا و مسافر سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای ایراد شد.

اختتامیه اولین همایش حمل و نقل عمومی با تقدیر و اهداء جوایزی به دست‌اندرکاران حمل و نقل عمومی درون شهری و برون‌شهری به کار خود خاتمه داد.

همچنین حاج نصراللهی مدیر کل دفتر حمل و نقل وزارت کشور به تشریح برنامه‌ها و سیاست‌های دولت پرداخت و گفت: "در بحث سیاست‌گذاری و برنامه‌های راهبردی تبصره ۱۳ قانون بودجه، هیأتی متشکل از نمایندگان دولت برای پیگیری و تسریع امور تشکیل شده است. اهم وظایف نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور، هماهنگ‌سازی دستگاه‌های مرتبط، بررسی تصمیم‌گیری در خصوص دستورالعمل‌های تبصره ۱۳ قانون بودجه، تعیین سهم اعتباری هر یک از دستگاه‌های مجری، نظارت بر عملکرد دستگاه‌های اجرایی و حسن اجرای تبصره، تعیین مجری طرح و تصمیم‌گیری در خصوص وظایف و اختیارات کلیه دستگاه‌های موضوع تبصره و تعیین و تخصیص اعتبارات می‌باشد."

به گفته وی در خصوص مسائل راهبردی تبصره ۱۳ قانون بودجه چهار کمیته تخصصی بهینه‌سازی مصرف سوخت، حمل و نقل ریلی و غیرریلی و نوسازی ناوگان فرسوده تشکیل شده است که هر یک به‌طور جداگانه وظایف سیاست‌گذاری و اجرایی را بر عهده دارند.

دبیر شورای عالی ترافیک شهرهای کشور افزود: "زمانی می‌توان انتظار صرفه‌جویی مصرف سوخت را داشت که تبصره ۱۳

در روز جهانی شهرسازی انجام شد انتخاب شهر ساز نمونه

ماندانا کنت

وی پروفیسور آرژانتینی به نام کارلوس ماریا دلا پائولرا " استاد دانشگاه بوینوس آیرس " را به عنوان پایه گذار این روز در سال ۱۹۴۹ معرفی کرد، که با افتتاح مؤسسه عالی شهرسازی در دانشگاه بوینوس آیرس در این سال، روز ۸ نوامبر را به عنوان روز جهانی شهرسازی به ثبت رساند. چنانچه هم اکنون حدود ۳۰ تا ۴۰ کشور در جهان این روز را جشن می گیرند.

دبیر همایش درخصوص اهداف مورد نظر کارلوس ماریا دلا پائولرا از ثبت این روز گفت: "کارلوس ماریا دلا پائولرا به منظور رشد علایق عمومی و حرفه ای نسبت به شهر و شهرسازی، چه در سطح ملی و چه در سطح بالاتر، و به وجود آوردن یک روز ویژه به منظور ترویج نقش حساس و ویژه شهرسازی برای ایجاد جوامع قابل زیست این روز را در تاریخ ثبت کرد."

شهبانیان افزود: " امروزه کشورهای مختلف به صورت جداگانه و معمولاً در پایتخت و یا یکی از شهرها، این روز را

دومین همایش بزرگداشت روز جهانی شهرسازی در ایران به منظور همفکری و مشاوره هر چه بیشتر دست اندرکاران و حرفه مندان عرصه معماری و با حضور گروه شهرسازی سازمان نظام مهندسی استان تهران و انجمن صنفی مهندسان مشاور معمار و شهرساز در سالن اجتماعات جامعه مهندسان مشاور ایران در آبان ماه سال جاری برگزار شد.

در ابتدای این همایش آیت اللهی "رئیس شورای مدیریت جامعه مهندسان مشاور ایران" این روز را فراتر از اسمی در تقویم برشمرد و از بخش شهرسازی جامعه که از فعال ترین بخش های جامعه مهندسان مشاور است، نام برد و همکاری تشکل ها را از نکات مثبت این همایش عنوان کرد.

در ادامه پویان شهبانیان، دبیر همایش، ضمن تشکر از حضور کلیه مدعوین، توضیح کلی از برنامه همایش، تاریخچه و اهداف این روز را بیان کرد.

جشن می گیرند. اما در امریکا، به دلیل گستردگی، این روز در ایالت‌های مختلف جشن گرفته می‌شود و حمایت از آن را دو سازمان APA و AICP بر عهده دارند."

به گفته وی: سه هدف اصلی این روز که پیرو اهداف گذشته شکل گرفته، چنین است: ۱- آموزش (Education)؛ ۲- بزرگداشت (Celebration)؛ و ۳- شناساندن (Recognition) شهلبیان سپس به ذکر نمونه‌هایی از همایش روز جهانی شهرسازی در کشورهای دیگر، از جمله کنفرانسی که در شهر سیتگس اسپانیا در سال گذشته با موضوع [توریسم پویا و اقتصاد نو] بر پا شده بود، پرداخت. دبیر همایش ضمن تأکید بر نقش توریسم در اقتصاد پایدار، اهداف اصلی همایش سیتگس را دستیابی به استراتژی مشخص در شهرهای دارای پتانسیل توریسم به منظور انتقال اقتصاد سنتی به اقتصاد جدید پایدار ذکر کرد.

در ادامه، حبیب‌اللهیان، معاون شهرسازی شهرداری تهران، ضمن بیان اهمیت چنین روزی، اکتفا به تنها یک روز برای توجه به شهرسازی را کافی ندانست و لزوم پیگیری چنین جلساتی را گوشزد کرد. به عقیده معاون شهرسازی شهرداری تهران کلمه "شهرسازی" در ایران مورد ظلم واقع شده است. وی جایگزینی اسم وزارت "آبادانی و مسکن" با "مسکن و شهرسازی" را نایجا دانسته و تداعی شهرسازی به عنوان تولید انبوه مسکن را - که جا افتاده است - تعبیری نادرست عنوان کرد. حبیب‌اللهیان با ذکر اینکه طرح‌های شهری هیچ وقت تمام شده نیستند و همواره باید بازنگری شوند، همکاری و همفکری سازمان‌های مختلف را در این امر، مفید برشمرد.

معاون شهرسازی شهرداری تهران از شهرسازی تهران به عنوان الگویی برای دیگر شهرها نام برد و تصویب قانونی برای برخورد با تخلفات را از عوامل نظم‌بخشی به شهر تهران دانست.

در ادامه سوداگر دبیر گروه شهرسازی جامعه مهندسان مشاور ایران با بیان اینکه دانش شهرسازی وسیله‌ای برای جایگزینی و مکان‌گزینی جمعیت و فعالیت در سطح سرزمین است، آن را اقدامی یکپارچه در برنامه‌ریزی و طراحی و اجرا، و نظامی پدید آورنده عامل یا مانع توسعه پایدار دانست و افزود: [این در واقع نوعی اقدام فضایی برنامه‌ریزی است که زمینه

توسعه اقتصادی پایدار را فراهم می‌کند. برنامه‌ریزی زمینه حکمروایی شایسته را مهیا می‌سازد و طراحان شهری در این حکمروایی رابط مناسبی بین مردم و حکومت را در آماده‌سازی فضا و تعامل اقتصادی ملی و توسعه پایدار فراهم می‌کنند. وی ادامه داد: "کلانشهرها مکان اتصال اقتصاد ملی به اقتصاد جهانی هستند و باید زمینه اقتصادی آنها مهیا گردد. در چند دهه اخیر تمرکز به افزایش مسکن بدون برنامه‌ریزی توسعه و فراهم آوردن امکانات لازم بوده است. هم اکنون مجریان، طراحان و بهره‌برداران به طور همزمان در فرایند برنامه‌ریزی همکاری دارند. از جمله در برنامه چهارم توسعه، دولت موظف به چهار اقدام هویت‌بخشی به شهر و روستا، استحکام بخشی، دستیابی به توسعه پایدار و دستیابی به محیط زندگی شده است. همچنین آمایش سرزمین که فصل ششم برنامه چهارم توسعه است، دولت را موظف به توزیع مناسب جمعیت و فعالیت در سرزمین می‌کند که در سه سطح کلان، بخشی و استانی است." در این همایش پیرزاده، دبیر گروه شهرسازی انجمن صنفی مشاوران معمار و شهرسازی، سخنانی در مورد مدیریت شهری ایران کرد. وی خواستار اصلاح نظام مدیریت توسعه شهری با پیگیری سازمان‌های شهرسازی حاضر در جلسه شد و راهکارهایی را برای پیگیری موضوع ارائه کرد.

در ادامه احمد سعیدنیا، رئیس جامعه مهندسان شهرساز، اساس تجلیل و تقدیر از شهرسازان را پیشرو و پیشکسوت بودن دانست و خاطر نشان کرد: "پیشرو کسی است که با مشکلات، عقب‌ماندگی‌ها و غیره مبارزه می‌کند و نقش راهنما را دارد. اصل پیشکسوتی، اصلی ایرانی است که به اولین کسانی که با دست خالی شهرسازی را شروع کردند، اطلاق می‌شود." سعیدنیا افزود: "امسال شهرساز نمونه از نخستین دکترهای شهرسازی در ایران است و از سال ۱۳۵۰ به کار تدریس مشغول است و همزمان به کار حرفه‌ای نیز اشتغال دارد: دکتر گیتی اعتماد".

دکتر اعتماد ضمن تشکر از دوستان و همکاران گفت: "مطمئناً اشخاص دیگری، چه در این جمع و چه در خارج جمع، لایق دریافت چنین تقدیری هستند." اعتماد افزود: بی‌توجهی به شهرسازی در میان خود شهرسازان نیز وجود دارد و شهرسازی کاری دشوار است و هر شهرساز باید عاشق کارش باشد تا بتواند از پس آن برآید. وی استفاده از جوانان برای به کارگیری و آموختن دریای علم جدید شهرسازی و در نتیجه سرمشق شدن کشور ما برای کشورهای همسایه را از اهداف مورد نظر دانست. در پایان، شهلبیان به این موضوع اشاره کرد که یکی از وعده‌هایی که در پایان مراسم بزرگداشت روز جهانی شهرسازی سال گذشته داده شده بود، این بود که سعی شود این مراسم و به ویژه انتخاب فرد برگزیده برای تقدیر، با مشارکت نهادهای مختلف شهرسازی کشور انجام شود، که خوشبختانه تا حد زیادی در مراسم امسال چنین شده است. وی افزود: "نام گیتی اعتماد که در مراسم امسال به عنوان فرد برگزیده مورد تقدیر قرار گرفت، در رأس تمامی لیست‌های دریافتی از نهادهای به مشارکت دعوت شده وجود داشت، و این موضوع مشروعیت این انتخاب را دو چندان کرده است.

دفتر تشکیلات و نیروی انسانی در یک نگاه

این مطلب توسط اداره کل تشکیلات و نیروی انسانی تهیه شده است.

سال ۱۳۸۱ بود که نگاه مسؤولان بار دیگر متوجه ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها شد. در ماده یاد شده، پیش‌بینی بر آن بود تا سازمانی به منظور ایجاد هماهنگی در امور شهرداری‌ها و آموزش کارکنان آن تأسیس شود.

مهم‌تر از آن، این سازمان به عنوان حلقه اتصال شهرداری‌ها با پیکره دولت و مجلس بتواند خواسته‌ها و دیدگاه‌های شهرداری‌ها را ضمن انتقال به مراجع تصمیم‌گیر، نقش شهرداری‌ها را نیز در عرصه تصمیم‌گیری و مدیریت شهری پررنگ‌تر سازد.

از این رو بود که سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور با پشت سر گذاشتن اما و اگرهای بی‌شمار در سال ۱۳۸۱ تشکیل شد و با تدوین ساختار تشکیلاتی متشکل از چهار معاونت، ۱۳ دفتر و دو اداره کل رسالت خود را آغاز کرد.

اما آنچه در پیش گفته شد مقدمه‌ای بود برای مروری دوباره بر اهداف، وظایف و برنامه‌های این سازمان. چرا که ساختار تشکیلاتی

سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در سال ۱۳۸۴ مورد بازنگری قرار گرفت و با ادغام معاونت‌ها و دفاتر، شاهد ساختاری نو در این سازمان هستیم.

به همین منظور و برای آشنایی علاقمندان، به ویژه شهروندان با تغییر و تحولات ساختار تشکیلاتی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و لزوم بیان وظایف، اهداف و عملکرد دفاتر سازمان، در هر شماره از ماهنامه شهرداری‌ها به معرفی دفاتر و عملکرد آنها خواهیم پرداخت.

بنابراین در این شماره دفتر تشکیلات و نیروی انسانی سازمان مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

تاقبل از تشکیل دفتر تشکیلات و نیروی انسانی، دو دفتر خدمات نیروی انسانی در حوزه معاونت پشتیبانی و دفتر تشکیلات و بهبود روش‌ها در حوزه معاونت برنامه‌ریزی و توسعه در چارت تشکیلاتی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور دیده می‌شد.

گزارش عملکرد گروه تشکیلات سال ۱۳۸۵ - وضعیت تشکیلات شهرداری‌های تازه تأسیس

نام استان	تعداد شهرهای تازه تأسیس	تعداد شهرهای ابلاغی	درصد ابلاغی
آذربایجان شرقی	۹	۵	۵۵٪
آذربایجان غربی	۱۳	۱۱	۸۴٪
اردبیل	۴	۳	۷۵٪
اصفهان	۱۶	۵	۳۱٪
ایلام	۴	۴	۱۰۰٪
بوشهر	۱۴	۱۰	۷۱٪
تهران	۱۲	۵	۴۱٪
چهارمحال و بختیاری		۵	۷۱٪
خراسان جنوبی	۷	۷	۱۰۰٪
خراسان رضوی	۲۰	۵	۲۵٪
خراسان شمالی	۹	۹	۱۰۰٪
خوزستان	۱۵	-	۰٪
زنجان	۲	-	۰٪
سمنان	ندارد	-	-
سیستان و بلوچستان	۱۷	۴	۲۵٪
فارس	۹	۳	۳۳٪
قزوین	۲	۱	۵۰٪
قم	۲	۱	۵۰٪
کردستان	ندارد	-	۰٪
کرمان	۷	۷	۱۰۰٪
کرمانشاه	۲	۲	۱۰۰٪
کهگیلویه و بویراحمد	۱	۱	۱۰۰٪
گلستان	۱	۱	۱۰۰٪
گیلان	۱۴	۱۴	۱۰۰٪
لرستان	۱	-	۰٪
مازندران	۷	۷	۱۰۰٪
مرکزی	۴	۴	۱۰۰٪
هرمزگان	۴	۴	۱۰۰٪
همدان	۴	۴	۱۰۰٪
یزد	۳	۳	۱۰۰٪

وضعیت ساختار تشکیلاتی کلان شهرها

ردیف	نام شهرداری	تاریخ اقدام	در سازمان شهرداری ها بررسی گردیده است	در سازمان مدیریت در حال بررسی می باشد	نهایی گردیده است	ابلاغ گردیده است
۱	شیراز	۱۳۸۴	x	x	x	x
۲	کرج	۱۳۸۵	x	x	x	x
۳	قم	۱۳۸۵	x	x	-	-
۴	مشهد	۱۳۸۵	x	x	-	-
۵	تبریز	۱۳۸۴	x	-	-	-
۶	اهواز	۱۳۸۵	x	-	-	-

وضعیت ساختار تشکیلاتی شهرداری های بالای دویست هزار نفر جمعیت

ردیف	نام شهرداری	تاریخ اقدام	در سازمان شهرداری ها بررسی گردیده است	در سازمان مدیریت در حال بررسی می باشد	نهایی گردیده است	ابلاغ گردیده است
۱	رشت	۱۳۸۵	x	-	-	-
۲	گرگان	۱۳۸۵	x	-	-	-
۳	سنندج	۱۳۸۵	x	-	-	-

دفتر تشکیلات و نیروی انسانی در سال ۱۳۸۴ بواسطه ادغام دو دفتر خدمات نیروی انسانی و دفتر تشکیلات و بهبود روش ها تشکیل شد. این دفتر وظیفه تهیه و تدوین تشکیلات سازمانی، اساسنامه، شرح وظایف پست های سازمانی، مسائل استخدامی مربوط به کارکنان شهرداری های کشور، تهیه و تدوین آیین نامه ها، دستورالعمل ها، بخشنامه های استخدامی، حقوقی و مزایای کارکنان شهرداری ها را بر عهده دارد.

همچنین رسیدگی به احکام حقوقی شهرداران کشور و اصلاح آیین نامه حقوق و مزایای آنان و رفع مشکلات استخدامی شهرداران، وظیفه دیگر این دفتر به شمار می رود. علاوه بر آن در ارتباط با برنامه ریزی و شناخت روش های بهبود وضعیت شهرداری ها و تهیه شاخص های ارزشیابی در دستور کار دفتر تشکیلات و نیروی انسانی قرار دارد.

این دفتر از لحاظ ساختار اداری ۱۱ پست سازمانی و شامل دو گروه "تشکیلات و بهبود روش ها" و "نیروی انسانی" می باشد که در حال حاضر ۷ کارشناس در دو گروه یاد شده در حال انجام وظیفه هستند.

وظایف این دو گروه را می توان چنین برشمرد:
گروه تشکیلات:
در این گروه که یک مسئول و سه کارشناس رسیدگی حضور دارند وظیفه تهیه و تدوین سازمان تفصیلی شهرداری ها و سازمان های وابسته به آنها، شرح وظایف پست های سازمانی، بررسی و اصلاح اساسنامه های سازمان های وابسته به شهرداری ها و همچنین بهبود روش ها را انجام می دهند.

در نگاه به گزارش عملکرد گروه تشکیلات مشاهده می شود که این گروه در سال ۱۳۸۴ اقدام به تهیه و تدوین سازمان تفصیلی شهرداری یک کلانشهر، ۳۰ شهرداری تازه تأسیس و ۲۴ سازمان وابسته به شهرداری کرده و اساسنامه یک سازمان وابسته به شهرداری را نیز تهیه و تدوین کرده است. همچنین تهیه و تدوین سازمان تفصیلی شهرداری های ۴ کلانشهر و ۱۲۶ شهرداری تازه تأسیس، تهیه و تدوین ۲۳ سازمان و ۳ اساسنامه سازمان های وابسته به شهرداری ها و اخذ مجوز استخدام نیرو در شهرداری های تازه تأسیس در کارنامه عملکرد سال ۸۵ گروه تشکیلات دیده می شود.

ناگفته نماند که وضعیت ساختار تشکیلاتی کلان شهرهای شیراز، کرج، قم، مشهد، تبریز، اهواز و شهرداری های بالای ۲۰۰ هزار نفر جمعیت از جمله گرگان، رشت و سنندج طی سال های ۸۴ و ۸۵ در سازمان شهرداری بررسی شده است ولیکن وضعیت ساختار

وضعیت ساختار تشکیلاتی کلان شهرها
شهرهای بالای یک میلیون نفر را کلانشهر می نامند و در حال حاضر طی آخرین سرشماری شهرهای تهران، کرج، شیراز، اصفهان، تبریز و مشهد کلانشهر بوده و قم نیز مشمول این تعریف می باشد.

۱- تاکنون سازمان تفصیلی پیشنهادی از شهرداری اصفهان به سازمان ارسال نگردیده است.
۲- در خصوص شهرداری تهران با توجه به نامه شماره ۵۱۰۵۱ مورخ ۷۱/۸/۳ تغییرات سازمانی و اصلاح تشکیلات آن (تبصره ذیل ماده ۱۱۲ قانون استخدام کشوری) تا سطح اداره کل به شهرداری تهران تفویض اختیار گردیده است.

وضعیت ساختار تشکیلاتی شهرهای جدیدالتأسیس:
- درخواست سازمان تفصیلی شهرهای جدیدالتأسیس از تاریخ ۱۳۸۳ صورت گرفته است.
- در سال ۸۴ تعداد ۲۴ سازمان تفصیلی شهرداری های جدیدالتأسیس تأیید و ابلاغ گردیده است.
- در سال ۸۵ تعداد ۱۲۶ سازمان تفصیلی شهرداری های جدیدالتأسیس تأیید و ابلاغ گردیده است.

شهرداری سیلوانه و تحول در چهره شهر

شهرداری سیلوانه که در سال ۱۳۸۰ در استان آذربایجان غربی تأسیس شده در سال جدید

فعالیت‌های مؤثری را در جهت تحقق اهداف و برنامه‌های توسعه شهری و تغییر چهره شهر به انجام رسانیده است.

شهر سیلوانه در ۱۸ کیلومتری مرز ایران و ترکیه واقع شده است. شهرداری این شهر با تهیه برنامه مدون چهارساله شهرداری، سعی در تغییر بافت روستایی آن

دارد. در این زمینه، شهرداری طرح‌های شهر را تهیه و حریم قانونی آن را تعیین کرده و به تصویب رسانیده، و اولین ایستگاه آتش‌نشانی آن را نیز با مساحت ۴۰۰ متر مربع مورد بهره‌برداری قرار داده است.

علاوه بر اینها، شهرداری سیلوانه در زمینه توسعه عمران و آبادانی شهر اقدام به آسفالت، مرمت، زیرسازی، لایروبی جوی‌های آب و جدول‌گذاری معابر شهری کرده و برای بهبود عبور و مرور شهری اقدام به نصب پل‌های فلزی، خط‌کشی محل عابر پیاده، نصب سرعت‌گیر و علائم هشداردهنده کرده است.

افزون بر اینها، شهرداری قصد دارد با توجه به لزوم آموزش شهروندی، با برگزاری دوره‌های آموزشی و آموزش چهره به چهره، شهروندان را با نحوه استفاده صحیح از خدمات شهرداری و نحوه جمع‌آوری و دفع بهداشتی مواد زائد آشنا سازد.

گفتنی است احداث بوستان، شهربازی، غسل‌خانه و احداث خیابان‌های جدید از دیگر برنامه‌های شهرداری سیلوانه است. به علاوه، انتقال گورستان به خارج از شهر، مسیر گشایی و بازسازی بافت‌های قدیمی و تجهیز شهرداری به ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی از دیگر اقداماتی هستند که این شهرداری قصد انجام‌شان را دارد.

درصد از شهروندان موافق جداسازی زباله در منازل هستند. در خصوص تعیین زمان مناسب برای جمع‌آوری زباله در شهر نیز، ۶۴/۵ درصد شهروندان اواخر شب، ۲۶/۵ درصد اوایل صبح و ۱۰ درصد نیز ظهر را پیشنهاد کردند.

به علاوه این بررسی نشان داد که ۶۲ درصد از شهروندان مخالف جداسازی زباله‌ها به دست‌افراد دوره گرد هستند، و ۶۰/۵ درصد نیز تأثیر بازیافت زباله را در اقتصاد کشور، حیاتی و مؤثر برشمردند.

از دیگر نتایج حاصل از پژوهش مورد بحث، آن بود که ۸۲/۷۵ درصد پاسخ‌دهندگان با جریمه کردن متخلفان در امر جمع‌آوری و دفع غیربهداشتی زباله و بازیافت ناصحیح، موافق‌اند.

نکته در خور توجه در این پژوهش، سؤالی در مورد "ارزیابی وضعیت ارائه خدمات به وسیله شهرداری" بود. ۴۵ درصد شهروندان پاسخ‌دهنده، بر این عقیده بودند

شهرداری ارومیه و جلب مشارکت شهروندی

شهرداری ارومیه برای آگاهی از میزان آمادگی شهروندان به امر مشارکت در مدیریت پسماندها، پژوهش گسترده‌ای را در سطح مناطق چهارگانه شهری انجام داده است.

شهرداری ارومیه با هدف بررسی میزان علاقه‌مندی و آشنایی شهروندان با مدیریت پسماندها و نحوه مشارکت آنها، پرسشنامه‌ای را که در بردارنده ۱۱ پرسش بود، به صورت تصادفی بین چهار هزار خانوار در مناطق چهارگانه شهری توزیع کرد.

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که ۷۷/۵

که وضعیت ارائه خدمات به وسیله شهرداری در خصوص مدیریت زباله در حد مطلوب نیست.

از این رو شهرداری ارومیه برای رفع معایب موجود و بهبود ارائه خدمات شهری در نظر دارد که ضمن فرهنگ‌سازی و جلب مشارکت همگانی، روش‌های مدرن جمع‌آوری پسماندها را شناسایی و راهکارهای اجرایی آن را تدوین کند. برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت،

میان مدت و بلندمدت برای نیل به اهداف مدیریتی،

تدبیر دیگر شهرداری ارومیه برای جلب رضایتمندی

شهروندان است.

تدوین برنامه راهبردی احیا و بازسازی بافت تاریخی کاشان

شهرداری کاشان به منظور احیا و مرمت بافت قدیمی و تاریخی شهر، برنامه راهبردی حفظ و احیا و بازسازی بافت‌های با ارزش فرهنگی و تاریخی را تدوین کرد.

برنامه راهبردی احیا و بازسازی بافت تاریخی کاشان با هدف شناخت و تقویت جایگاه فضایی بافت تاریخی در تقابل با شهر، فراهم ساختن زمینه توسعه و عمران کالبدی بافت، شناسایی و بسترسازی زمینه‌های سرمایه‌گذاری در بافت تاریخی و افزایش ضریب ماندگاری جمعیت در بافت تاریخی و عواید حاصل از جذب توریست و گردشگر تهیه شده است.

سعید طالعی، معاون عمرانی شهرداری کاشان، با بیان اینکه برنامه راهبردی با همکاری مهندسان مشاور تهیه شده است، گفت: "شناسایی ارزش‌های کالبدی،

تاریخی و فرهنگی بافت و ارزیابی فرصت‌های مداخله و توانمندی‌های انسانی، مشارکتی، مدیریتی و قانونی از مهم‌ترین اقدامات برنامه راهبردی به شمار می‌آید." معاونت عمرانی شهرداری کاشان در خصوص نتایج حاصل از مطالعات برنامه راهبردی خاطر نشان کرد: "مطالعات ۴ پروژه حفظ و احیای مرکزی محله سوريجان، مرمت و استحکام بخشی محدوده بازار، و احیا و ساماندهی مرکز محله پشت مشهد و محتشم ارائه و تشریح شده است، که به زودی به بهره‌برداری خواهد رسید."

آموزش ترافیک به کودکان در قزوین

معاونت حمل و نقل و ترافیک شهرداری قزوین به منظور آموزش فرهنگ ترافیک شهری در گروه سنی کودکان و نوجوانان، از شخصیت‌هایی کارتونی به نام "آیدا" و "آیدین" استفاده خواهد کرد.

معاونت حمل و نقل و ترافیک شهرداری قزوین به خاطر تأثیر گذار بودن آموزش فرهنگ ترافیک شهری

در گروه سنی کودکان و نوجوانان، از طراحان شهر خواست تا با طراحی شخصیت‌های کارتونی به روند آموزش فرهنگ ترافیکی کمک کنند.

این معاونت پس از بررسی نام و شکل شخصیت‌های طراحی شده و با در نظر گرفتن دیدگاه‌های متخصصان و نیز استادان دانشگاه‌ها، "آیدا و آیدین" را به عنوان دو شخصیت آموزش ترافیکی برای کودکان شهر قزوین انتخاب کرد.

شیمای زآبادی، مدیر بخش مطالعات و برنامه‌ریزی حوزه معاونت حمل و نقل و ترافیک شهرداری قزوین، در این باره گفت: "آیدا دختری است که شخصیت مثبتی

دارد. او سعی می‌کند که موارد ترافیک شهری را به شکل صحیح به آیدین، که پسر بچه‌های بازیگوش و کم توجه به موضوعات ترافیکی است، آموزش دهد."

وی با بیان اینکه "آیدا و آیدین" به عنوان شخصیت‌های ترافیکی، در اداره کل ارشاد اسلامی استان نیز تأیید شده‌اند، افزود: "به زودی شهرداری محصولات آموزش ترافیکی را که شامل کتاب، نوشت افزار، فیلم، بازی و سرگرمی‌های جدید با حضور "آیدا و آیدین" است در اختیار کودکان و نوجوانان قزوینی قرار خواهد داد."

"شهر سبز" تلاش شهرداری شاهین دژ

نشریه داخلی شهرداری و شورای اسلامی شاهین دژ با عنوان "شهرسبز" از ابتدای سال جاری در شمارگان یک هزار نسخه چاپ می‌شود. هدف شهرداری شاهین دژ از انتشار خبرنامه "شهرسبز" اطلاع‌رسانی و آگاهی شهروندان از عملکرد شهرداری بوده است. خبرنامه "شهرسبز" که در ۶ صفحه منتشر می‌شود، در برگزیده اخبار حوزه‌های مختلف خدمات شهری، بهداشت شهری، زیباسازی و مبلمان شهری است. گفتنی است تاکنون ۴ شماره از این خبرنامه به چاپ

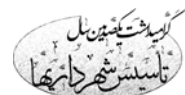
رسیده و به صورت رایگان در اختیار شهروندان قرار گرفته است. علاوه بر آن شهرداری شاهین دژ خبرنامه شهرسبز را در سطح شهر، مراکز تجاری، مدارس، بانک‌ها و شهرستان‌های همجوار نیز توزیع می‌کند. به گفته امیر فرزین‌نژاد، مدیر روابط عمومی

شهرداری شاهین دژ، بریده جراید، اخبار ساخت و ساز، پیام‌های آموزش شهروندی مطالب و عناوینی اند که در شماره‌های بعدی "شهرسبز" به چاپ خواهند رسید.

شهرداران کوچک اهواز انتخاب شدند

شهرداری اهواز با همکاری اداره کل آموزش و پرورش استان، هفتمین دوره انتخابات شهردار مدرسه را در بین مدارس راهنمایی برگزار کرد. نیاز مشارکت مردمی در تمامی عرصه‌های مربوط به

توسعه کشور هر روز وضوح بیشتری می‌یابد. شهرداری اهواز با درک این ضرورت و با توجه به تجربه اجرای موفق طرح شهردار مدرسه در تهران، این طرح را از سال تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ به اجرا درمی‌آورد.

هدف شهرداری اهواز از اجرای طرح شهردار مدرسه، شخصیت بخشیدن به نوجوانان برای ایجاد تعادل رفتاری و عاطفی، تقویت روحیه مشارکت جویی داوطلبانه نوجوانان در سطح شهر و مدرسه و خانواده، و شناخت بهتر شهر و مدرسه و شیوه‌های اداره آنها به منظور ایجاد رابطه عاطفی و مسئولانه نسبت به محیط زندگی است.

هفتمین دوره انتخابات شهردار مدرسه که در

مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه چهار ناحیه آموزش و پرورش و هشت منطقه شهرداری اهواز در آبان ماه برگزار شد، بیانگر شور و هیجان و استقبال دانش آموزان بود.

براساس این طرح دانش آموزان مقطع راهنمایی ابتدا کاندیداتوری خود را برای پذیرش مسئولیت‌های شورای شهر، شهرداری و معاونت‌های آن اعلام می‌کنند و در فرصت تبلیغاتی به معرفی توانایی‌ها و مطرح کردن

برنامه‌های‌شان برای دانش‌آموزان می‌پردازند. طبق این طرح، شهردار و اعضای شورای شهر و همچنین ۶ نفر از معاونان شهردار با رأی دانش‌آموزان انتخاب می‌شوند و شهردار مدرسه موظف است در شش عرصه حفظ محیط‌زیست، بهداشت، ورزش، فرهنگی - اجتماعی، ترافیک و حمل‌ونقل و مسائل ایمنی فعالیت کند و افزون بر اینها از هدایت و تقویت شورای شهر مدرسه نیز کوتاهی نرزد.

همایش مدیریت بهینه پسماندهای شهری در نقده

سومین همایش شهرداران استان آذربایجان غربی با موضوع مدیریت بهینه پسماندهای شهری، با حضور شهرداران استان در شهر نقده برگزار شد.

در این نشست قربانی، استاندار استان آذربایجان غربی، با اشاره به وظایف شهرداران در ارائه خدمات مطلوب به شهروندان گفت: "شهرداران می‌توانند با استفاده بهینه از بودجه‌های تخصیصی در جهت عمران و آبادانی و تجهیز ناوگان حمل‌ونقل با دریافت بموقع خسارات ناشی از شرکت‌های حفار، وصول بموقع مطالبات از شرکت‌ها و نیز اعمال مدیریت بهینه رفع معضل پسماندها خدمات مطلوب و شایسته‌تری به شهروندان ارائه کنند."

همچنین داریانی، معاون عمرانی این استانداری، با اشاره به بحث مدیریت بهینه پسماندهای شهری خواستار توجه جدی شهرداران به بازیافت زباله‌های بیمارستانی و جمع‌آوری پسماندها به روش اصولی به منظور جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست شد.

معاون عمرانی استانداری افزود: "رعایت بهداشت و اصول زیست محیطی از سوی مراکز صنعتی و

بیمارستانی نخستین حرکت در حفظ سلامت محیط‌زیست است. در گام بعدی باید بخش کمپوست و بازیافت در شهرها فعال گردد و با دفع بهداشتی و صحیح زباله‌ها به حفظ محیط‌زیست کمک شود."

در این همایش کارشناسان و شهرداران به بیان دیدگاه‌های خود در مورد مدیریت بهینه و جمع‌آوری پسماندها و بازیافت پرداختند.

در پایان همایش بیانیه‌ای در ۱۱ بند صادر شد که مهم‌ترین محورهای آن اینها هستند: اجرای طرح جامع پسماندها، مکانیزه کردن خدمات شهری، تفکیک زباله از مبدأ، خصوصی‌سازی و مشارکت شهرداری‌ها.

همچنین مقرر شد که شهرداران تا پایان سال ۱۳۸۶ نسبت به اجرای مصوبات همایش اقدامات لازم را انجام دهند.

آماده دریافت و انعکاس

سرویس خبری و گزارش ماهنامه،
آماده دریافت و انعکاس
آخرین اخبار شهر داریهاست

**سرویس خبری و گزارش ماهنامه،
آماده دریافت و انعکاس
آخرین اخبار شهر داریهاست**

کارهای ارزشمندی است که در وقوع حوادث غیرمترقبه باید از سوی دولت دنبال شود تا حمایت آسیب‌دیدگان پس از وقوع این گونه حوادث به طور کامل انجام گیرد. گفتنی است در این همایش، مراسم تودیع جزایری مدیر کل پیشین ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور و معارفه باقری مدیر کل جدید سوانح و حوادث غیرمترقبه وزارت کشور برگزار شد و قاسمی نیز به سمت سرپرست دفتر برنامه‌ریزی عمرانی وزارت کشور منصوب گردید.

استفاده‌ها و خلف وعده‌ها و عمل به تعهدات در مهلت مقرر در زمینه پیش فروش منازل آپارتمانی، مأمور تهیه این لایحه شده است.

پورمحمدی در خصوص این لایحه گفت: "از آنجا که در پیش فروش آپارتمان‌ها بنگاه‌های معاملات ملکی و شهرداری‌ها نیز نقش دارند، این لایحه برای معاونان عمرانی استانداری‌های سراسر کشور فرستاده می‌شود تا دیدگاه‌های‌شان را در این زمینه اعلام کنند."

همچنین در این همایش، معاونت هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور، اعمال سیاست‌های تشویقی و فرهنگ‌سازی برای مقاوم‌سازی واحدهای مسکونی و تجاری را از برنامه‌های پیگیری شده عنوان کرد و افزود: "ایمن‌سازی محیط‌های شهری و روستایی، آمایش سرزمین و جانمایی آن در طرح‌های جامع شهری و روستایی کشور به صورت جدی دنبال می‌شود."

هاشمی تصریح کرد: "احیای بافت‌های فرسوده در جهت مقاوم‌سازی اماکن مسکونی به عنوان مهم‌ترین عامل کاهنده در میزان آسیب‌های جانی ناشی از حوادث، از جمله مواردی است که در دستور کار وزارت کشور قرار دارد."

به گفته این معاونت، بهینه‌سازی صنعت بیمه یکی از

همایش معاونان عمرانی استانداری‌های کشور برگزار شد

همایش معاونان عمرانی استانداری‌ها با هدف بررسی مشکلات، تجربیات، فعالیت‌ها و ارائه راهبردهای لازم در روزهای هفتم و هشتم آذرماه ۱۳۸۵ در وزارت کشور برگزار شد.

در این همایش پورمحمدی، وزیر کشور، مسائل عمرانی را از اولویت‌های مهم کشور برشمرد و تأکید کرد: "عمران بعد از تأمین موارد اولیه و ضروری مثل مسکن، جاده و سد باید بستر توسعه اقتصادی باشد و توجه به مسائل رفاهی همچون جذابیت و تنوع محیط‌زیست گام بعدی در توسعه عمرانی است."

وزیر کشور از تدوین لایحه پیش فروش منازل آپارتمانی برای حل مشکلات حوزه ساخت‌وساز آپارتمان‌ها از سوی هیئت دولت خبر داد و افزود: "کارگروهی متشکل از وزرای کشور، دادگستری، مسکن و بازرگانی با هدف ایجاد تسهیلات برای پیش فروش منازل آپارتمانی و جلوگیری از سوء

شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، اعتبارات استانی و خود شهرداری‌ها راه‌اندازی خواهد شد. وزیر کشور تصریح کرد: "طی یک سال گذشته بیش از یک هزار و ۴۰۰ دستگاه آتش‌نشانی، شامل دستگاه‌های زنده‌یاب، بین شهرداری‌های کشور توزیع شده است."

بیش از ۳۰۰ ایستگاه استاندارد آتش‌نشانی با اختصاص هزینه‌ای حدود ۵۰۰ میلیارد ریال تا پایان سال جاری راه‌اندازی می‌شود. پورمحمدی وزیر کشور با اعلام این خبر گفت: "برای تقویت سیستم امداد رسانی، بیش از ۳۰۰ ایستگاه آتش‌نشانی از طریق اعتبارات سازمان

در سال جاری انجام می‌شود:
احداث ۳۰۰ ایستگاه آتش‌نشانی

پورمحمدی همچنین از شناسایی ۸ هزار منظومه روستایی برای امدادسانی به روستاییان خبر داد و گفت: "تاکنون ۱۱۵ پایگاه در این منظومه‌ها فعال شده‌اند و تلاش برای توسعه پایگاه‌ها ادامه دارد." وزیر کشور با اشاره به حادثه خیز بودن ایران در مقابل

بلایای طبیعی افزود: "موظفیم سازمان‌های امدادگران را در حوادث پیش‌بینی نشده طبیعی و غیرطبیعی آماده‌تر کنیم و در این میان سازمان آتش‌نشانی از جمله مجموعه‌های مؤثر در امدادسانی به مردم است." پورمحمدی با بیان اینکه در زمان حاضر بیش از ۱۴

هزار نفر در کشور به عنوان آتش‌نشان و امدادگر در بیش از یک هزار ایستگاه آتش‌نشانی در حال انجام وظیفه‌اند، گفت: "پیشنهاد سازمان‌های آتش‌نشانی کشور به سازمان تربیت بدنی مبنی بر شناخته شدن این رشته به عنوان فدراسیون ورزشی در حال پیگیری است."

نظام برنامه‌ریزی شهرداری‌ها تدوین می‌شود

معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعلام کرد لایحه مسکوت مانده ایجاد اصلاح نظام مدیریت مالی و درآمدی شهرداری‌های کشور در کمیسیون زیربنایی، در سال جاری فعال می‌شود.

عزیز دولتخواه، معاون برنامه‌ریزی و توسعه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور که در جمع خبرنگاران سخن می‌گفت، توجه به منابع درآمدی پایدار شهری را از اولویت‌های کاری عمده سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور برشمرد و افزود: "تصویب لایحه اصلاح نظام مدیریت مالی و درآمدی شهرداری‌های کشور سالیانه ۲ هزار میلیارد تومان اعتبار برای شهرداری‌ها در بر خواهد داشت که این میزان می‌تواند مشکلات شهرداری‌ها را تا حدودی

مرتفع کند."

دولتخواه با اشاره به درآمدهای به‌دست‌آمده از محل مالیات بر ارزش افزوده به شهرداری‌ها اظهار داشت: "با

رایزنی‌های صورت گرفته یک سوم از منابع این قانون به مدیریت شهری باز خواهد گشت"

وی با بیان اینکه اعتبارات شهرداری‌ها در سال جاری نسبت به سال گذشته ۲۵ تا ۳۰ درصد افزایش یافته است، گفت: "بودجه‌ای که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها اختصاص یافته حدود ۸۰۰ میلیارد تومان است که ۶۸۸ میلیارد تومان از این اعتبارات مربوط به قانون تجمیع عوارض، ۳۸۸ میلیارد تومان آن مربوط به عوارض گمرکی و ۳۰۰ میلیارد تومان آن نیز مربوط به عوارض سوخت، سیگار و شماره گذاری خودروست."

دولتخواه افزود: "مبلغ ۴۵۰۰ میلیارد ریال به منظور اصلاح ساختار سامانه‌های حمل و نقل عمومی و ساماندهی حمل و نقل درون شهری از محل تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۸۵ کل کشور در اختیار سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور قرار خواهد گرفت." وی از تدوین نظام برنامه‌ریزی شهرداری‌ها خبر داد و افزود: "با ارائه این نظام برنامه‌ریزی به صورت نرم‌افزاری امکان نظارت، هدایت و تخصیص صحیح بودجه‌ها فراهم خواهد شد."

با انعقاد تفاهم‌نامه‌ای بین وزارت کشور و مسکن و شهرسازی:

شهرداری‌ها طرح‌های توسعه شهری را تهیه می‌کنند

وزارت کشور و وزارت مسکن و شهرسازی به منظور توسعه نقش مدیریت شهری در فرایند تهیه طرح‌های توسعه شهری و لزوم تهیه طرح‌های تفصیلی به وسیله شهرداری‌ها، تفاهم‌نامه‌ای را منعقد کردند.

این تفاهم‌نامه به منظور زمینه‌سازی برای اجرای بند "ب" ماده ۱۳۷ قانون برنامه چهارم توسعه، مبنی بر استفاده از توانایی‌ها و تقویت ظرفیت شهرداری‌ها برای انجام امور مربوط به مدیریت یکپارچه شهری بین دو وزارتخانه مذکور مبادله شد.

توجه به مصوبه مورخ ۱۳۸۴/۶/۲۸ شورای عالی شهرسازی و معماری که بر لزوم تهیه طرح‌های تفصیلی به وسیله شهرداری‌ها با حمایت مالی وزارت کشور

تأکید داشته، دلیل دیگری برای انعقاد تفاهم‌نامه بین وزارت کشور و وزارت مسکن و شهرسازی بوده است.

این تفاهم‌نامه که در ۴ ماده تنظیم شده به حدود اختیارات و تعهدات وزارت مسکن و شهرسازی و وزارت کشور پرداخته است.

ماده ۱ تفاهم‌نامه به نحوه توزیع اعتبارات اشاره کرده است. بر این اساس وزارت مسکن و شهرسازی و وزارت کشور از طریق شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان، اعتبارات مربوط به تهیه طرح‌های توسعه شهری را افزایش خواهند داد. قرار است یک سوم اعتبارات مورد نیاز برای تهیه طرح‌های تفصیلی شهرهای مشمول استان از اعتبارات استانی، یک سوم از طریق سازمان شهرداری‌ها و یک سوم دیگر نیز به وسیله شهرداری‌های ذی‌ربط تأمین شود.

طبق ماده ۲ تفاهم‌نامه مذکور، وزارت مسکن و شهرسازی موظف است تمامی اطلاعات لازم، نقشه‌های موجود در بانک‌های اطلاعاتی، پایگاه اطلاعات جغرافیایی و نیز اطلاعات مربوط به طرح‌های فرادست را در اختیار شهرداری‌ها قرار دهد و ضمن حمایت‌های اجرایی و پشتیبانی فنی و آموزشی

شهرداری‌ها، بر تهیه و اجرای طرح‌های تفصیلی نیز نظارت داشته باشد.

وزارت کشور به استناد ماده ۳ این تفاهم‌نامه متعهد شده است که از طریق سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و استانداری‌ها، حمایت‌های مالی لازم را از شهرداری‌ها به عمل آورد و برای توانمندسازی آنها، پشتیبانی‌های فنی و آموزشی لازم را انجام دهد.

افزون بر اینها، در شهرهای مشمول این تفاهم‌نامه کمیته‌ای به منظور هماهنگی و نظارت بر فرایند تهیه طرح تفصیلی تشکیل می‌شود. این کمیته که مرکب از معاون شهرسازی و معماری و یا معاون فنی شهرداری به عنوان دبیر کمیته، مدیر شهرسازی سازمان مسکن و شهرسازی و مدیر کل دفتر فنی استانداری‌هاست، موضوع ماده ۴ تفاهم‌نامه مذکور است.

گفتنی است وزارت کشور با ارسال این تفاهم‌نامه به استانداری‌ها، از معاونت امور عمرانی استانداری‌ها خواسته است تا گزارش اقدامات خود را هر سه ماه یک بار به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور ارسال کنند.

اهواز

شهرداری منطقه ۶ اهواز به منظور ایجاد فضای روحیه بخش و نشاط آور برای دانش آموزان و شهروندان و دفع ناهنجاری های بصری ناشی از دیوار نویسی، اقدام به نقاشی منظره های زیبایی از طبیعت بر روی دیوار مدارس کرده است.

املش

شهرداری املش در استان گیلان، کارگاه تولیدی پازل فرش را راه اندازی کرد. با احداث این کارگاه انواع پازل فرش موزائیک برای استفاده در معابر شهری تولید خواهد شد.

باروق

شهرداری باروق، در استان آذربایجان غربی، اقدامات ارزنده ای را در سال جاری به انجام رسانیده است، که از جمله می توان به اینها اشاره کرد: جلوگیری از اشتغال در پیاده روها و تکدی گری در سطح شهر، تهیه نقشه جامع شهرسازی، حفظ آثار باستانی، احداث غسلخانه و کشتارگاه، اتخاذ تدابیر مؤثر و لازم برای حفظ شهر از خطر سیل و حریق، و نظایر اینها.

صائین قلعه

شهرداری صائین قلعه به منظور آگاهی شهروندان از عملکرد عمرانی شهرداری، اقدام به چاپ عملکرد یک ماهه عمرانی در ماهنامه "آوای صائین قلعه" کرده است. برخی از این اقدامات اینها هستند: جدول گذاری میدان خلیج فارس، ساماندهی میدان ۲۲ بهمن، آسفالت ریزی خیابان شریعتی و کوچه صفا و همچنین نصب چراغ روشنایی در آرامستان شهر.

کاشان

شهرداری کاشان هشتمین دوره جشن کاغذ را با هدف اشاعه فرهنگ بازیافت،

استفاده صحیح از کاغذ و با شعار "کاغذ زباله نیست" برگزار کرد. گفتنی است در این جشن، ۱۶ هزار کیلو کاغذ زباله که خانواده ها جمع آوری کرده بودند، برای تبدیل شدن به کاغذ به کارخانه بازیافت ارسال گردید.

قزوین

سازمان تاکسیرانی شهرداری قزوین در بین ۴۸۲ سازمان تاکسیرانی، واحد تاکسیرانی و شرکت های حمل و نقل، رتبه اول تاکسیرانان کشور را کسب کرد. گفتنی است هر ساله عملکرد سازمان های تاکسیرانی، واحدهای تاکسیرانی و شرکت های حمل و نقل به وسیله وزارت کشور، سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، و نیز اتحادیه تاکسیرانی کشور بررسی می شود.

مهاباد

در بازدید شهرداری و اعضای شورای اسلامی شهر مهاباد از شهر چابهار، به منظور شکل گیری تبادلات فرهنگی، بین این دو شهر، مقرر شد که در هر یک از شهرهای ذکر شده خیابانی به نام شهر دیگر نامگذاری شود.

مشکین شهر

شهرداری مشکین شهر به منظور حذف تابلوهای فرسوده، نصب تابلوهای جدید با رنگ و اندازه استاندارد و با رویکرد رعایت قوانین و مقررات و احترام به حقوق شهروندی، اقدام به ساماندهی کلیه تابلوها و علائم راهنمایی و رانندگی موجود در خیابان های سطح شهر کرده است.

هیر

شهرداری هیر، در استان اردبیل با هدف تفکیک زباله از مبدأ و به منظور عاری ساختن طبیعت از آلاینده های موجود اقدام به آموزش شهروندان کرده است. به همین منظور شهرداری با انتشار اطلاعیه های متوالی، شهروندان را نسبت به جداسازی زباله ها و جمع آوری اصولی آن، آگاه می سازد.

درآمد خانوارهای شهری

دائن جلالی

در جدول شماره سه، سهم هر یک از انواع منابع درآمد در میانگین درآمد سالانه یک خانوار شهری در هر یک از دهک‌های درآمدی در سال ۱۳۸۲ مشخص شده است. مشاهده می‌شود که در دهک‌های اول تا چهارم این سهم به ترتیب میزان از آن درآمدهای متفرقه، درآمد حاصل از حقوق بگیری و درآمد به دست آمده از مشاغل آزاد است. اما از دهک پنجم این جریان به ویژه در خصوص سهم درآمد حاصل از حقوق بگیری و درآمدهای متفرقه تغییر می‌کند، به گونه‌ای که از دهک پنج تا هفت درآمد حاصل از حقوق بگیری بالاترین سهم را به خود اختصاص داده است. در این بازه از دهک‌ها رشد چندانی در سهم هر یک از منابع درآمدی دیده نمی‌شود و این سهم‌ها به صورتی موازی با هم پیش می‌روند. اما از دهک هشتم سهم درآمد حاصل از مشاغل آزاد و درآمدهای متفرقه افزایش می‌یابد و سهم درآمد حاصل از حقوق بگیری، بسیار کاهش پیدا می‌کند و در دهک دهم سهم درآمد مشاغل آزاد بالاتر از درآمد حاصل از حقوق بگیری قرار می‌گیرد.

می‌توان در اینجا نوعی گرایش کلی را تشخیص داد، بدین ترتیب که سهم درآمدهای متفرقه و سپس حقوق بگیری از کل سطح درآمد هر یک از خانوارهای شهری واقع در دهک‌های درآمدی با بالاتر رفتن سطح درآمد گرایش نزولی دارد و از سوی دیگر سهم درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد با گرایش صعودی است.

بدین ترتیب وابستگی درآمدی گروه خانوارهای کم‌درآمد بیشتر به منابع درآمدی متفرقه و سپس حقوق بگیری است. این در حالی است که انکای خانوارهای میان درآمد بیشتر به درآمدهای حاصل از حقوق بگیری در درجه اول و سپس درآمدهای متفرقه در درجه دوم است؛ و در نهایت آنکه با افزایش سطح درآمد اتکا بر درآمدهای آزاد و متفرقه بیش از حقوق بگیری است.

در افزایش سهم درآمد حاصل از مشاغل آزاد، این درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد غیرکشاورزی‌اند که نقشی تعیین‌کننده دارند و سهم سایر درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد نوسان چندانی در حول خطی با شیب صفر ندارند. در خصوص سهم درآمدهای حاصل از حقوق بگیری نیز باید اشاره شود که عامل اصلی در کاهش سهم درآمد حاصل از حقوق بگیری به موازات افزایش سطح درآمد خانوارها در دهک‌های درآمدی کاهش سهم درآمد پولی حاصل از بخش خصوصی است که روندی نزولی را با افزایش سطح درآمد خانوارها طی می‌کند. این خود نشانگر آن است که افزایش سهم درآمدهای پولی حاصل از حقوق بگیری عمومی در حدی نیست که توان افزایش سهم کل درآمدهای حاصل از حقوق بگیری را داشته باشد.

آمارشهر این شماره به بررسی توزیع درآمد میان خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۸۲، با توجه به انواع منابع تأمین درآمد، می‌پردازد. باید گفت که این بررسی با توجه به نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۸۲، که جدیدترین نتایج منتشر شده از این گروه مربوط به هزینه و درآمد خانوار در ۱۳۸۳ به شمار می‌آید، تهیه شده است. این بررسی شامل دو قسمت است، که بخش نخست به بررسی نحوه توزیع درآمد در میان افراد جامعه شهری در پایان سال ۱۳۸۲ می‌پردازد و بخش دوم به بررسی سهم هر یک از منابع تأمین درآمد در هر یک از دهک‌های درآمدی توجه دارد، بدین شرح:

جدول شماره یک تحت عنوان "سهم درآمدی خانوارهای شهری کشور در هر یک از دهک‌های درآمدی از کل درآمد سالانه توزیع شده در سال ۱۳۸۲"، بیانگر نحوه توزیع درآمد در سطح جامعه شهری است؛ بدین معنا که اگر خانوارهای شهری نمونه براساس میزان درآمد در ترتیبی غیرنزولی ردیف شوند و این تعداد به ۱۰ دسته مساوی تقسیم گردند، با محاسبه میانگین درآمد هر دسته، جدول شماره یک حاصل خواهد شد. از سویی دیگر به دلیل تعداد برابر دسته‌ها از این اعداد علاوه بر میانگین درآمد سالانه یک خانوار شهری در هر یک از این دهک‌های درآمدی، بیانگر سهمی است که خانوارهای مربوط به آن دهک به طور متوسط از کل درآمد توزیع شده در جامعه شهری در طول یک سال پس از مواردی چون کسر مالیات، بازنشستگی و مانند اینها در اختیار خواهند داشت.

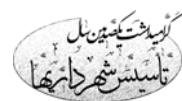
از جدول شماره دو، که به منظور آشکار ساختن نحوه توزیع درآمدها به تفکیک انواع درآمد تهیه شده است، آشکار می‌گردد که ۲۸/۹۶ درصد از کل درآمد توزیع شده در طول سال ۱۳۸۲ در اختیار ۱۰ درصد از خانوارهای شهری قرار دارد و بدین لحاظ ایشان قشر شهری با درآمد بالا شناخته می‌شوند. از سوی دیگر تنها ۲/۱ درصد از کل این درآمد توزیع شده در دست گروهی ۱۰ درصدی از خانوارهای جامعه شهری است که خانوارهای کم‌درآمد نامیده می‌شوند. زمانی که به نقش هر یک از منابع درآمد و نحوه توزیع آنها در سطح خانوارهای شهری توجه گردد، مشخص می‌شود که بیشتر درآمد مشاغل آزاد و درآمدهای متفرقه در میان خانوارهای مربوط به دهک‌های انتهایی (۹ و ۱۰) توزیع شده است و این دو دسته از درآمدها به صورتی نابرابر نسبت به منبع دیگر یعنی درآمدهای حاصل از حقوق بگیری در سطح خانوارهای شهری توزیع شده است؛ و در این میان درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد نیز نابرابرتر از بقیه انواع توزیع شده‌اند، به طوری که کمتر از ۱ درصد آن در اختیار خانوارهای دهک اول و بیش از ۳۸ درصد آن در اختیار خانوارهای دهک آخر درآمدی قرار دارد.

منبع: مرکز آمار ایران، "نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۸۲"، تهران، ۱۳۸۲.

جدول شماره ۱: میانگین درآمد خانوارهای شهری در هر یک از دهک‌های درآمدی، به تفکیک نوع درآمد در سال ۱۳۸۲

نوع درآمد	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم
درآمد از حقوق بگیری	۲۷۴۲۸۴۰	۵۲۰۱۲۲۳	۶۸۳۷۴۸۴	۹۰۹۳۹۲۹	۱۱۰۴۰۵۳۹
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۱۰۷۴۸۶	۲۴۵۱۰۶	۱۲۹۴۰۴۲	۲۶۹۲۶۱۷	۴۳۵۸۷۹۲
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری عمومی	۱۴۳۷۴	۴۴۰۰۴	۲۲۸۴۷۹	۵۲۱۷۲۶	۷۶۸۱۷۴
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۵۲۷۶	۲۱۱۱۱	۳۹۹۵۹	۴۶۴۹۵	۳۷۹۰۰
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری تعاونی	.	۴۹	۴۷۱۶	۳۵۲۳	۶۰۷۳
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۲۵۷۷۶۴۳	۴۶۶۱۳۶۶	۴۹۱۹۹۱۳	۵۳۴۶۱۶۹	۳۳۵۴۶۵۲
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری خصوصی	۳۸۰۶۱	۲۲۹۵۸۷	۳۵۰۳۷۴	۴۸۳۳۹۹	۵۱۴۹۴۸
درآمد از مشاغل آزاد	۹۹۰۷۸۲	۲۸۷۰۰۱۷	۴۴۰۳۴۵۸	۴۵۲۸۴۵۰	۶۵۷۲۴۲۵
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲۳۸۵۲۴	۴۲۶۵۵۰	۴۵۹۰۷۹	۴۱۵۱۵۵	۵۹۱۶۱۴
درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۱۷۰۱۹	۲۱۵۳۲	۳۵۶۵۶	۱۵۸۰۴	۴۱۹۰۷
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۷۰۷۳۱۸	۲۴۶۲۳۹۱	۳۸۰۷۸۷۹	۴۰۱۸۲۰۵	۵۷۸۹۹۶۰
درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۲۷۹۲۱	۵۹۵۴۴	۱۰۰۸۴۴	۷۹۲۸۶	۱۴۸۹۴۴
درآمدهای متفرقه	۴۱۳۴۸۵۷	۶۴۰۵۶۱۳	۷۷۶۵۸۸۰	۹۵۱۵۷۰۴	۹۹۰۶۰۷۰
درآمدهای متفرقه پولی	۱۸۸۷۳۲۱	۲۹۴۶۸۵۱	۳۵۸۶۸۹۶	۴۰۴۹۴۷۹	۳۷۸۲۳۲۲
درآمدهای متفرقه غیرپولی	۲۲۴۷۵۳۶	۳۴۵۸۷۶۲	۴۱۷۸۹۸۴	۵۴۶۶۲۲۵	۶۱۳۲۸۳۸
جمع	۷۸۶۸۴۷۹	۱۴۴۷۶۸۵۳	۱۹۰۰۶۸۲۲	۲۳۱۳۸۰۸۳	۲۷۵۱۹۰۳۴
توزیع خانوارهای نمونه	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶
متوسط تعداد افراد در خانواده	۳/۳۸	۳/۹۵	۴/۳۲	۴/۲۵	۴/۵۳

کل	دهک دهم	دهک نهم	دهک هشتم	دهک هفتم	دهک ششم
۱۲۸۴۱۳۲۴۶	۲۶۵۵۰۶۴۱	۲۱۲۲۱۲۰۸	۱۷۰۲۴۷۵۳	۱۵۷۲۱۹۰۶	۱۲۹۷۸۷۲۳
۵۵۵۶۶۲۹۲	۱۵۷۷۹۸۲۳	۱۱۹۱۸۹۶۲	۸۷۶۵۸۰۳	۷۳۸۹۸۹۱	۶۰۱۳۷۹۹
۱۰۷۵۱۲۲۵	۲۸۳۰۹۳۰	۲۲۶۱۵۸۴	۱۴۶۳۱۶۷	۱۴۹۰۶۷۹	۱۱۲۸۱۰۸
۵۲۸۴۷۰	۱۱۳۵۸۷	۱۲۳۳۰۹	۷۲۱۷	۴۳۷۰۵	۸۹۹۱۱
۷۶۲۵۱	۳۲۷۳۸	۱۹۸۸۳	۳۰۳۹	۲۷۲۰	۳۵۱۰
۵۰۰۰۹۳۳۴	۹۶۸۱۲۷۱	۶۰۲۹۴۱۲	۶۰۸۳۳۴۳	۶۱۹۱۱۶۵	۵۱۶۴۴۰۰
۵۴۸۱۶۷۴	۱۱۱۲۲۹۲	۸۶۸۰۵۸	۷۰۲۱۸۴	۶۰۳۷۷۶	۵۷۸۹۹۵
۱۰۲۱۴۸۳۷۷	۳۹۳۵۷۴۳۴	۱۵۶۶۰۸۵۰	۱۱۳۲۱۴۷۱	۸۸۶۷۴۸۸	۷۵۷۶۰۰۲
۱۱۸۱۹۴۹۴	۵۹۲۵۰۲۹	۱۱۸۲۳۱۸	۱۱۹۱۴۴۲	۶۴۰۰۱۲	۷۴۹۷۷۱
۶۹۶۰۷۲	۲۴۴۳۸۴	۹۱۸۵۸	۱۱۶۶۳۹	۵۴۵۱۱	۵۶۷۵۸
۸۷۷۳۳۳۲۰	۳۲۷۳۰۱۲۴	۱۳۹۷۹۳۵۸	۹۷۶۸۵۱۱	۷۹۶۵۹۰۷	۶۶۰۳۷۷۷
۱۸۹۹۳۸۱	۴۵۷۸۹۷	۴۰۷۳۱۶	۲۴۴۸۷۹	۲۷۰۵۴	۱۶۵۶۹۶
۱۴۳۲۴۰۸۴۶	۴۲۳۷۲۹۳۰	۲۰۸۱۶۷۰۱	۱۷۱۸۵۰۲۷	۱۳۳۵۵۷۴۴	۱۱۷۸۲۳۲۰
۵۷۱۲۲۸۸۹	۱۸۳۵۱۲۵۴	۶۸۶۱۸۹۸	۶۳۲۲۲۰۳	۴۷۴۸۲۲۰	۴۵۸۶۵۳۵
۸۶۱۱۷۹۵۷	۲۴۰۲۱۶۷۶	۱۳۹۵۴۸۰۳	۱۰۸۹۲۸۲۴	۸۶۰۷۵۲۴	۷۱۹۵۷۸۵
۳۷۳۸۰۲۴۶۹	۱۰۸۲۸۱۰۰۵	۵۷۶۹۸۷۵۹	۴۵۵۳۱۲۵۱	۳۷۹۴۵۱۳۸	۳۲۳۲۷۰۴۵
۱۰۹۵۹	۱۰۹۵	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶
۴/۴	۴/۸۲	۴/۷۱	۴/۷۳	۴/۶۷	۴/۶۱

جدول شماره ۲: سهم خانوارهای هر یک از دهک‌های درآمدی از کل درآمد توزیع شده، به تفکیک نوع درآمد (درصد) در سال ۱۳۸۲

نوع درآمد	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم
درآمد از حقوق بگیری	۲/۱۳	۴/۰۵	۵/۳۲	۷/۰۸	۸/۵۹
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۰/۱۹	۰/۴۴	۲/۳۲	۴/۸۴	۷/۸۴
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی	۰/۱۳	۰/۴۰	۲/۱۲	۴/۸۵	۷/۱۴
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۰/۹۹	۳/۹۹	۷/۵۶	۸/۷۹	۷/۱۷
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی	.	۰/۰۶	۶/۱۸	۴/۶۲	۷/۹۶
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۴/۶۰	۸/۳۲	۸/۷۸	۹/۵۴	۹/۵۶
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی	۰/۶۹	۴/۱۸	۶/۳۹	۸/۸۱	۹/۳۹
درآمد از مشاغل آزاد	۰/۹۶	۲/۸۰	۴/۳۱	۴/۴۳	۶/۴۳
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲/۰۱	۳/۶۰	۳/۸۸	۳/۵۱	۵/۰۰
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲/۴۴	۳/۰۹	۵/۱۲	۲/۲۷	۶/۰۲
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۰/۸۰	۲/۶۹	۴/۳۴	۴/۸۵	۶/۵۹
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۱/۴۷	۳/۱۳	۵/۳۰	۴/۱۷	۷/۸۴
درآمدهای متفرقه	۲/۸۸	۴/۴۷	۵/۴۲	۶/۶۴	۶/۹۱
درآمدهای متفرقه پولی	۳/۳۰	۵/۱۵	۶/۲۷	۷/۰۸	۶/۶۲
درآمدهای متفرقه غیر پولی	۲/۶۰	۴/۰۱	۴/۸۵	۶/۳۴	۷/۱۱
جمع	۲/۱۰	۳/۸۷	۵/۰۸	۶/۱۸	۷/۳۶

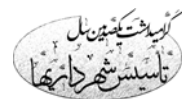
کل	دهک دهم	دهک نهم	دهک هشتم	دهک هفتم	دهک ششم
۱۰۰	۲۰/۶۷	۱۶/۵۲	۱۳/۲۵	۱۲/۲۴	۱۰/۱۰
۱۰۰	۲۲/۹۹	۲۱/۴۴	۱۵/۷۷	۱۳/۲۹	۱۰/۸۲
۱۰۰	۲۶/۳۳	۲۱/۰۳	۱۳/۶۰	۱۳/۸۶	۱۰/۴۹
۱۰۰	۲۱/۴۹	۲۳/۳۳	۱/۳۶	۸/۲۷	۱۷/۰۱
۱۰۰	۴۲/۹۳	۲۶/۰۷	۳/۹۸	۳/۵۶	۴/۶۰
۱۰۰	۱۷/۲۸	۱۰/۷۶	۱۰/۸۶	۱۱/۰۵	۹/۲۲
۱۰۰	۲۰/۲۹	۱۵/۸۳	۱۲/۸۰	۱۱/۰۱	۱۰/۵۶
۱۰۰	۳۸/۵۲	۱۵/۳۳	۱۱/۰۸	۸/۶۸	۷/۴۱
۱۰۰	۵۰/۱۲	۱۰/۰۰	۱۰/۰۸	۵/۴۱	۶/۳۴
۱۰۰	۳۵/۱۰	۱۳/۱۹	۱۶/۷۵	۷/۸۳	۸/۱۵
۱۰۰	۳۷/۳۰	۱۵/۹۳	۱۱/۱۳	۹/۰۷	۷/۵۲
۱۰۰	۲۴/۱۰	۲۱/۴۴	۱۲/۸۹	۱۰/۹۰	۸/۷۲
۱۰۰	۲۹/۵۸	۱۴/۵۳	۱۱/۹۹	۹/۳۲	۸/۲۲
۱۰۰	۳۲/۱۲	۱۲/۰۱	۱۱/۰۶	۸/۳۱	۸/۰۲
۱۰۰	۲۷/۸۹	۱۶/۲۰	۱۲/۶۱	۹/۹۹	۸/۳۵
۱۰۰	۲۸/۹۶	۱۵/۴۳	۱۲/۱۸	۱۰/۱۵	۸/۶۵

جدول شماره ۳: سهم هر یک از انواع درآمد در میانگین درآمد سالانه یک خانوار در هر یک از دهک های درآمدی (درصد) در سال ۱۳۸۲

نوع درآمد	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم
درآمد از حقوق بگیری	۳۴/۸۵	۳۵/۹۲	۳۵/۹۷	۳۹/۳۰	۴۰/۱۱
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۱/۳۶	۱/۶۹	۶/۸۰	۱۱/۶۳	۱۵/۸۳
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی	۰/۱۸	۰/۳۰	۱/۲۰	۲/۲۵	۲/۷۹
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۰/۰۶	۰/۱۴	۰/۲۱	۰/۲۰	۰/۱۳
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی	۰	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۲
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۳۲/۷۵	۳۲/۱۹	۲۵/۸۸	۲۳/۱۰	۱۹/۴۵
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی	۰/۴۸	۱/۵۸	۱/۸۴	۲/۰۸	۱/۸۷
درآمد از مشاغل آزاد	۱۲/۵۹	۱۹/۸۲	۲۳/۱۶	۱۹/۵۷	۲۳/۸۸
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۳/۰۳	۲/۹۴	۲/۴۱	۱/۷۹	۲/۱۴
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۰/۲۱	۰/۱۴	۰/۱۸	۰/۰۶	۰/۱۵
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۸/۹۸	۱۶/۳۱	۲۰/۰۳	۱۷/۳۶	۲۱/۰۳
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۰/۳۵	۰/۴۱	۰/۵۳	۰/۳۴	۰/۵۴
درآمدهای متفرقه	۵۲/۵۴	۴۴/۲۴	۴۰/۸۵	۴۱/۱۲	۳۵/۹۹
درآمدهای متفرقه پولی	۲۳/۹۸	۲۰/۳۵	۱۸/۸۱	۱۷/۵۰	۱۳/۷۴
درآمدهای متفرقه غیر پولی	۲۸/۵۶	۲۳/۸۹	۲۱/۹۸	۲۳/۶۲	۲۲/۲۵
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

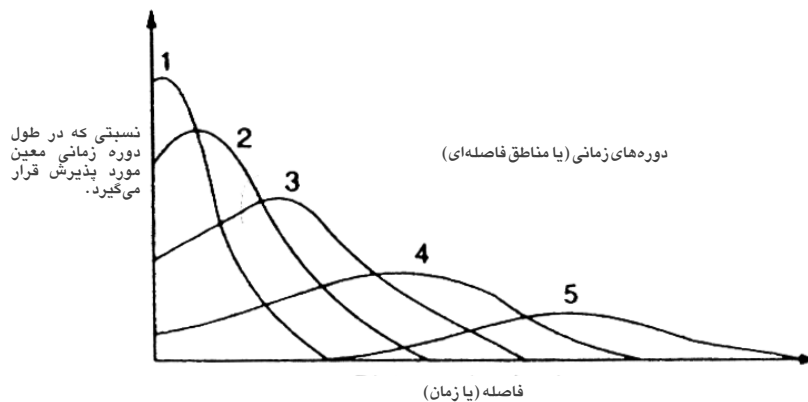
کل	دهک دهم	دهک نهم	دهک هشتم	دهک هفتم	دهک ششم
۲۴/۳۵	۲۴/۵۲	۲۶/۷۷	۲۷/۳۹	۴۱/۴۲	۴۰/۱۲
۱۴/۸۶	۱۱/۸۰	۲۰/۶۵	۱۹/۲۵	۱۹/۴۷	۱۸/۵۹
۲/۸۷	۲/۶۱	۳/۹۱	۳/۲۱	۳/۹۲	۳/۴۸
-/۱۴	-/۱۰	-/۲۱	-/۰۱	-/۱۱	-/۲۷
-/۰۲	-/۰۳	-/۰۳	-/۰۰	-/۰۰	-/۰۱
۱۴/۹۸	۸/۹۴	۱۰/۴۴	۱۳/۳۶	۱۶/۳۱	۱۵/۹۷
۱/۴۶	۱/۰۲	۱/۵۰	۱/۵۴	۱/۵۹	۱/۷۹
۲۷/۳۲	۳۶/۳۴	۲۷/۱۴	۲۴/۸۶	۲۳/۳۶	۲۲/۴۲
۳/۱۶	۵/۴۷	۲/۰۴	۲/۶۱	۱/۶۸	۲/۳۱
-/۱۸	-/۲۲	-/۱۵	-/۲۵	-/۱۴	-/۱۷
۲۳/۴۷	۳۰/۲۲	۲۴/۲۲	۲۵/۴۵	۲۰/۹۹	۲۰/۴۲
-/۵۰	-/۴۲	-/۷۰	-/۵۳	-/۵۴	-/۵۱
۳۸/۳۱	۳۹/۱۳	۳۶/۰۷	۳۷/۷۴	۳۵/۱۹	۳۶/۴۲
۱۵/۲۸	۱۶/۹۴	۱۱/۸۹	۱۳/۸۸	۱۲/۵۱	۱۴/۱۸
۲۳/۰۳	۲۲/۱۸	۲۴/۱۸	۲۳/۸۵	۲۲/۶۸	۲۲/۲۵
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

موج نوآوری

Innovation wave

پخش فضایی نوآوری در طول زمان به شکلی شبیه موج در می آید. این موج از نقطه نوآوری سرچشمه می گیرد و به طرف بیرون حرکت می کند و دامنه نوسان آن با افزایش فاصله و گذشت زمان رو به کاهش می رود. تضعیف موج، این احتمال را نشان می دهد که میزان پذیرش نوآوری در طول زمان و فضا کاهش می یابد. حرکت موج سرانجام هنگامی که وارد قلمرو مخالف می شود، با مانعی فیزیکی برخورد می کند یا با امواج نوآوری که از مراکز دیگر سرچشمه می گیرند مواجه می گردد و یکباره می ایستد. شناسایی این موج ها در ابتدا در تحقیقی راجع به گسترش نوآوری های کشاورزی صورت گرفت؛ اما این مفهوم را می توان در مورد پخش فضایی متنوع "موضوعات"، از مردم تا مدها، از بیماری تا ویدئو و از اخبار تا شورش ها به کار برد.

قدرت امواج نوآوری با افزایش فاصله از منبع، کاهش می یابد.

فراخون تازه

تحریریه ی ماهنامه از همه ی پژوهشگران، نویسندگان و یاران وفادار مجله می خواهد در این آغاز دوباره، با نوشته ها و مقاله های خود "شهرداریها" را در هر چه پر بارتر شدنش یاری نمایند.

محور اصلی	محور فرعی
دیماه	شهرداری در رسانه
بهمن ماه	شهر و تاریخ
اسفند ماه	پیاده در شهر
شورا و مدیریت شهری	شهرداری در رسانه
سده ی شهرداری ها	شهر و تاریخ
گردشگری شهری	پیاده در شهر

مجله "شهرداریها" در دومین دوره ی انتشار خود (از شماره ۷۳، آبان ماه ۱۳۸۵) محورهای تازه ای را تا پایان امسال به شرح زیر برگزیده است:

<http://essex.govoffice.com>

Town of Essex, Vermont

Crossroads of Chittenden County - Incorporated June 7, 1763

پارک، ۲ کتابخانه عمومی، ۲ استخر، تئاتر شهر، موزه، ۶ مرکز خرید، باشگاه ورزشی خصوصی و بولینگ. لینک های این پایگاه رسمی دارای مطالبی در حوزه های زیر است: تاریخچه اسکس، مقامات شهر، ادارات شهر، اطلاع رسانی شهری، کمیته ها و هیئت های موجود در این شهر، فعالیت های تجاری و مسافرتی، باز خورد، رویدادها، قوانین و آیین نامه های شهری، کتابخانه رایگان، پلیس اسکس، نقشه ها و طرح ها، شبکه اینترنت داخلی، و بخش حقوقی.

میزان دما و رطوبت این شهر نیز همزمان بر روی صفحه اصلی این پایگاه نشان داده می شود. علاوه بر اینها، عناوین اخبار مهم روزانه شهر در این صفحه به صورت خاص نمایان است.

شهر اسکس و دهکده ضمیمه آن، جایی است که فعالیت های مشارکتی و گروهی بسیار شاخص اند. این شهر به انضمام دهکده اسکس، جامعه شهری جدیدی است که ماهیت روستایی و صمیمی دارد. اسکس به علت دارا بودن مدارس ملی رسمی، پارک ها و امکانات تفریحی متعدد، امکانات خرید گوناگون و همچنین به علت اینکه خاستگاه یکی از پیشرفته ترین کارخانجات تولید تراشه کامپیوتری است، برای بسیاری از تجار و شهروندان جذابیت ویژه ای دارد.

اسکس بین کوه های سرسبز و دریاچه چملین واقع شده است و از لحاظ دارا بودن آب سالم، ششمین ایالت امریکاست. خدمات اجتماعی که در این شهر ارائه می شوند، اینها هستند: اسکیت در فضای باز و بسته، وجود ۱۵ دادگاه، ۲۶

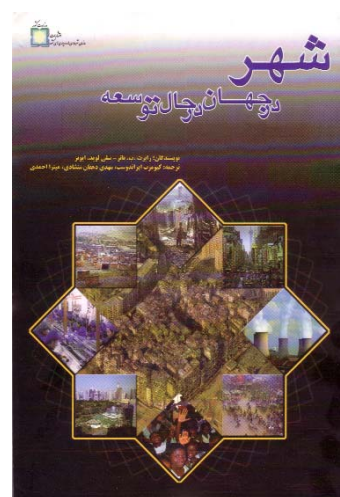

ماهنامه وزین "شهرداریها"

با ابراز خرسندی از انتشار و تولد دوباره ماهنامه "شهرداریها" پس از یک سال و نیم تعطیلی و اینکه شماره ۷۴ آن در شرف تدوین است، به عنوان یکی از مطالعه‌کنندگان اکثر شمارگان آن از بدو شروع تاکنون، ضمن تقدیر از گردانندگان و دست‌اندرکاران مجله، باید بگویم که ارزش و اعتبار نشریه با آن درونمایه علمی و آموزشی که دارد، در چه پایه علمی است. در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ الی ۸۱ که نگارنده شهردار خرم‌آباد بود، مدام اندیشه انتشار نشریه‌ای تخصصی را برای شهرداری در سر می‌پرورد. لیکن به لحاظ محدودیت‌هایی که از نظر مالی و فنی وجود داشت امکان این ایده میسر نگردید تا اینکه ارتباطی با مسئولان ماهنامه "شهرداریها" در آن زمان برقرار گردید و نگارنده از آنها خواست با این ارتباط تا حدودی خلأ را پر کند. خوشبختانه این امر با استقبال مسئولان وقت مواجه شد و به منظور بهره‌مندی از مطالب و نکات حقوقی، اداری و شهری، نگارنده از همکاران خود در شهرداری - که بیش از ۱۵۰ نفر بودند - خواست که آن را مطالعه کنند. لذا پس از خرید و دریافت مجله به تعداد همکاران در فاصله یک ماه زمان، هر مجله پس از مطالعه همکاران با طرح پرسش‌های مکتوب و تحویل به آنها، پاسخ پرسش‌ها دریافت می‌شد. آن‌گاه به بهترین پاسخ‌دهنده جوایزی اهدا می‌گردید. با این اقدام همکاران اشتیاق و علاقه‌وافر به مطالعه مجله پیدا کردند و در عین حال مسئولان مجله به بهانه این اقدام فرهنگی با اعزام خبرنگار به شهر خرم‌آباد اقدام به جمع‌آوری اطلاعات و مطالب مفید در خصوص موقعیت زیبا و سابقه دیرینه خرم‌آباد کردند، که به همراه مصاحبه با اینجانب در یکی از شماره‌های مجله منتشر گردید. در پایان ضمن قدردانی مجدد از اقدام مفید و مؤثر دست‌اندرکاران در احیای ماهنامه، تقاضا دارم محتوای علمی و آموزشی آن مانند سابق حفظ گردد و ارتقا داده شود تا شاید تجربیاتی در شهرهای دیگر نیز تکرار گردد.

با درود

محمد رضا بهاروند

"شناختی دیگر از شهر"

نام کتاب: شهر در جهان در حال توسعه/ نویسندگان: رابرت پاتر^(۱) - سلی لوید ایونز^(۲) / مترجمان: کیومرث ایراندوست، مهدی دهقان منشادی، میترا احمدی / ناشر: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور / چاپ نخست ۱۳۸۴ / شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه در ۳۶۱ صفحه/ بها: ۴۰۰۰ تومان.

شهرهای جهان در حال توسعه - یا به عبارتی اندک قدیمی‌تر، جهان سومی - با همه دگرگونی‌های شتابان و ظاهری که زاییده روند مهاجرت بی‌پایان به شهرهاست، همواره فربه می‌شوند و محیط‌زیست بیشتری را به مرزهای ویرانی می‌کشند. این شهرها به خاطر نداشتن کالبدی درست و سالم، که این خود پیامد فقدان شالوده‌های علمی و فنی و اقتصادی است، بی‌ثباتی نگران‌کننده‌ای در خود دارند. ناپایداری در همه زمین‌ها بر این شهرها سایه افکنده است. حتی پوسته‌های نو به نوبه نوبی که پی‌درپی بر آنها شکل می‌بندد نیز بسیار شکننده است. شهر جهان سومی در پس تمامی جلوه‌های پررنگ و لعاب و نماهای درخشان، همچنان با بیماری‌های پنهان شهری، چون کمبود خانه، مسکن بد، حاشیه‌نشینی، آلودگی هوا، محیط‌زیست شهری، چشم‌انداز (بصری) و آلودگی صوتی (شنیداری)، دست به گریبان است.

از آنجا که پژوهندگان بسیاری همواره در پی یافتن داشته‌ها و دستاوردهای علمی ژرف و معتبری درباره چنین شهرهایی هستند، انتشارات سازمان شهرداری‌ها بر آن شد تا گامی تازه در انتشار متونی در این زمینه که مورد نیاز شهرداری‌ها و مدیریت شهری کشور نیز هست، بردارد. در این میان شورای کتاب (انتشارات) مجموعه‌ای از کتاب‌های با ارزش و دانشگاهی را برای ترجمه و انتشار به تصویب رسانیده که کتاب شهر در جهان در حال توسعه یکی از آنهاست. این کتاب در بسیاری از موارد مطالب ارزنده و مفیدی برای شناخت مسائل و مشکلات شهری دارد. مترجمان در پیش‌گفتار خود بر کتاب آن را مقدمه‌ای جامع بر ماهیت شهر و شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه دانسته‌اند، که با رویکردی آموزشی نگاشته شده است. پدیدآورندگان، کتاب خود را دیباچه‌ای روزآمد و کامل دانسته‌اند که برای زمینه‌های مربوط به سیاست‌گذاری شهرنشینی کشورهای در حال توسعه، طراحی و نگاشته شده است. آنان در مقدمه کتاب گفته‌اند که تلاش بر این بوده است تا "رابط بین شهر جهان سوم و فرایندهای توأم جهانی شدن و تحول به تفصیل روشن گردد"؛ و سپس افزوده‌اند: "فرایند جهانی شدن به ایجاد یکنواختی بین شهرها در مناطق مختلف جهان منجر نشده است و خیلی مانده تا این شرایط برقرار شود. مشکلات کلی فرا روی شهرها در زمینه کمبود مسکن، تراکم (زدحام) و بی‌کاری، همسانی عمده‌ای را نشان می‌دهد...".

کتاب در ۱۰ فصل نوشته شده، که هر یک دارای زیرفصل‌های بسیاری است. بجز فصل سوم و ششم، هر یک از فصول دارای پیش‌گفتاری جداگانه است که بیشتر آنها در پایان نتیجه‌گیری‌هایی نیز دارند. این فصل‌ها عبارت‌اند از: ماهیت و مقیاس شهرنشینی در جهان در حال توسعه؛ توسعه و شهرنشینی در جهان سوم؛ چشم‌اندازهای نظری؛ نظام‌های شهری ملی و توسعه جهانی؛ راهبردهای ملی توسعه شهری؛ شهرنشینی و نیازهای اولیه؛ آموزش، بهداشت و تغذیه؛ ساختار و ریخت‌شناسی شهرها در نواحی در حال توسعه؛ می‌توان این ساختار را تعمیم داد؟؛ مسکن و سرپناه در شهرهای جهان سوم؛ اوج ثروت و حسیض فقر؛ اشتغال و کار در شهرهای کشورهای در حال توسعه؛ شهر و پایداری زیست محیطی در کشورهای در حال توسعه؛ و آینده شهر در جهان در حال توسعه؛ منشور سیاست‌گذاری.

نویسندگان برای پدید آوردن این اثر از ۷۵۰ پایه نگاشته بهره گرفته‌اند. بیشتر این منابع از آن دهه پایانی سده بیستم است، اما گاه منابعی، مانند کتابی از یوزف آلوئیس شومپتر^(۳)، اقتصاددان اتریشی، به چشم می‌خورند که به زبان آلمانی است و به سال ۱۹۱۱ در لایپزیک چاپ شده است. این منابع ۲۹ صفحه از پایان کتاب را در خود گرفته‌اند، که این از سودمندی‌های بزرگ کتاب برای پژوهشگران ایرانی است. پدیدآورندگان آن را به زبانی ساده نگاشته و از درازگویی پرهیز کرده‌اند. این ساختار همراه با تلاش مترجمان در روانی ترجمه و تلاش ارزنده و ویراستار برای یکدست کردن متن فارسی، کتاب را خواندنی‌تر کرده است.

زیربخش "چشم‌اندازهایی به ماهیت بخش غیررسمی" در این کتاب، چنین آغاز می‌شود: "آنان قانونی بودن را به آسانی انکار کرده‌اند. به خیابان‌ها روی می‌آورند تا هر چه را بتوانند، به فروش برسانند، فروشگاه‌های شان را راه می‌اندازند و خانه‌های شان را بر دامنه‌ها یا در قطعه زمین‌های خالی بنا می‌کنند. در آنجا که هیچ شغلی وجود ندارد، آنان پیشه‌هایی را ابداع می‌کنند. در این فرایند هر چه را که هرگز نیاموخته بودند، فرا می‌گیرند."

از بهترین زیربخش‌های کتاب "کار کودکان، مصیبت ضروری" است که نویسندگان در آن یکی از چهره‌های پلید و پنهان شهری در جهان سوم را به نمایش گذاشته‌اند که در آن ۲۰۰ میلیون کودک را می‌توان دید که در بدترین شرایط، تنها برای نان و سرپناه تن به بهره‌کشی داده‌اند...

از دیگر برجستگی‌های کتاب، واژه‌نامه‌ای است که مترجمان از برابر نهاده‌های خود بر پایه الفبای انگلیسی آورده‌اند. از برابر نهاده‌های نو پرداخته مترجمان می‌توان به اینها اشاره کرد: KLeptocracy [کزدسالاری] و Spatial polarisation [قطبش فضایی].

ای کاش مترجمان و ویراستار کتاب مدلولاره / نمونه‌نما را برای واژه پارادایم [paradigm] برمی‌گزیند و یا ترکیب فارسی "خیابان درختی" (واژه‌ای که هنوز جاینام‌هایی در تهران به این اسم بازمانده است) به جای "بولوار مشجر" به کار می‌گرفتند. مترجمان برای همین برابر نهاده‌ها نمایه‌ای با ترتیب الفبای فارسی نیز ساخته‌اند، اما به هر روی جای نمایه‌ای از جاینام‌ها در پایان کتاب تهی مانده است.

کتاب با داشتن ۲۰ عکس - همچنین ۲۷ شکل و ۲۱ جدول گویاتر شده و زبان علمی - آماری روشن‌تری یافته است که در میان آنها جدول شماره ۵۰۸ با نام "کنوانسیون ملل متحد در مورد حقوق کودکان - ۱۹۹۰" از همه چشمگیرتر است. می‌ماند لغزش‌هایی در چاپ، مانند یک تصویر در دو صفحه ۱۸۲ و ۲۰۱ یا دو سرنویس مختلف که تنها، عکس صفحه ۲۰۱ درست است و با جاینامی که مترجمان آن را تیجوانا خوانده‌اند که همان شهر تیخوانا [Tijvana] در شمال مکزیک است.

این کتاب، همان گونه که مترجمان آن نیز گفته‌اند، برای دانشجویان رشته‌های جغرافیا، برنامه‌ریزی شهری، شهرسازی، جامعه‌شناسی و اقتصاد، نیاز پایه به شمار می‌آید. انتشارات خواندن این کتاب را برای همه پژوهندگان علوم انسانی نیز توصیه می‌کند.

پانویس:

- 1-Potter, Robert
- 2-Lloyd - Evans, Sally
- 3-Schum peter, J.A

Contents

Note	4
Special Report/Citizens and Desirable City /A. Saraei	5
Idea and Research	
-Looking upon The Focal Role of the Medium and Small Cities in Regional Development / H.Sarvar & M.Lalehpoor	10
-The Munich Perspective: The Strategic Urban Planning Approach in Munich	16
-Civil Urban Design / S.Razzaqiy - e a'sl	20
Dialogue	
-The place of Cultural Management in City	25
Legal Counsellor / The Legal Bureau of Municipality Organization	30
Centenary of Municipalities	
-Darolxe laf – ye Naseri [Tehran , The Capital of Iran] , The Birth place of Baladi-ye [Municipality]	35
Urban Law/The Law of Respecting The Legal Freedom and protecting The Civic Rights	37
Mayor's Veiv	
-Kushun in Struggling for a Cultural City	38
Councils and Partipation	
-Councils Fulfilment of Republicanism Ideal in Islamic System / M.Mousavi	40
The ABC of city / The Cultural City ;Need , Factors and Prespectives/M. Barabadi	42
-Making Acquainted to the Successful Mayors; (Stockholm)/ M. Karimi	44
World's Experiences	
-Health Planning in Gothenburg/ A. Arabani Dana	47
-Civic Participation; The Experience of Santa Rosa Municipality/ Trans: K.Jahangard.	50
World Cities and Municipalities	53
Instruction/Urban Planning and Civic Rights / H.Nasr	56
Point of View/The Importance of Mechanical Slaughter houses / H.Noroozi fard	62
Research Selection/Guide for Resistive Urban Design Against the Earthquake/ S.Hossainiyoun	65
News Report/-Election of the Best Urban Planner/M.Kont . . .	67
Brief News	77
O.M News	80
Glance at Cities	
-Ahwaz / Amlash/ Barooq/Sa'eenqale / Kushun / Qazvin/Mahabad/ Heer	82
Urban Statistics/-The Incomes of Urban Family / D. Jalali	83
Urban Terminology/-Innovation Wave/ N. Barakpoor	90
Letters / M.Baharvand	91
Web Site / A.Arabani Dana	92
New Publication/ Another Recognition from City / A. Jalali	93

74

Shahrdariba

Monthly Journal of Information
Education and Research on
Urban Management and Planning
Number 74 - Dec. 2006

- Citizens and Desirable City
- Looking upon The Focal Role
of the Medium and Small
Cities in Regional Development
 - Civil Urban Design
- The place of Cultural Management in City
 - Darolxe laf – ye Naseri
, The Birth place of Baladi-ye
 - The Cultural City ;Need
, Factors and Prespectives
 - Making Acquainted to the
- Successful Mayors; (Stockholm)
- Civic Participation; The Experience
of Santa Rosa Municipality
- Urban Planning and Civic Rights
 - The Incomes of Urban Family

